

अथ

कादम्बरी ७३

X

108

14

X

वाणभट्ट प्रणीता

कारं

१

उत्तमः सर्वज्ञः सर्वदर्शिनः श्रीगणेशाय नमः १ जोजुषेजन्मानि सत्त्वतनये स्थितौ प्रजानां प्रलयेतमः स्यो ॥ अजायसर्गस्थितिनाशहेतवे त्रयीमयापत्रिगुणात्मने नमः १ जयंति वा
 णासुरमौलिलालितादशास्पृशमणिचक्रचुम्बिनः ॥ सुरासुराधीशश्चिरवान्नायिनोभवद्विदस्त्रम्वकपादपांसवः २ जयत्युपेन्द्रः सचकारदूरतो विभित्तया यः सृणु लब्ध
 लक्ष्या ॥ दृशेव कोपा रुणाया रियोरुरः स्वयमयाभिदन्मिवास्पाटलम् ३ नमामि भर्त्रो श्वरणां वुजद्वयं सशेरवैर्मौ रैरिभिः कृतार्धनं ॥ समस्तसामंतकिरीटवेदिकाविरंकपी
 गोधुठितारुणांगुलि ४ अकारणाभिः कृतवैरदारुणादसज्जनानां स्वयं न जायते ॥ विषमहाहेरिवयस्य दुर्धवः सुदृस्सहंसनिहितं सरामुखे ५ कटुकं ततो मलदायकाः
 खलास्तदं त्यलं वंधनं श्वलादव ॥ मनस्तसाधुधनिभिः पदेपदे हरति संतोमणिनूपुरादव ६ सुभाषितं हासितं शतधोगला नृदुर्जनस्यैर्कुरियोरिवामृतं ॥ तदेव धत्ते दूर
 येन सज्जनो हरिर्महारत्नमिव ॥ तिनिर्मलं ७ स्फुरत्कलालापविलासकोमलाकरोति रागं हृदि कौतुकाधिकम् ॥ रसेन शय्यां स्वयमभ्युपागता कथाजनस्याभिनवावधारिव ८ ह
 रजिकनो हस्तदीपकोपमेर्नवै ॥ पदार्थैरुपयादिताः कथाः ॥ निरंतरं श्लेषघनाः सुजातयो महासज्जनं पकुकुचलैरिव ९ वभूववात्स्यापनवंशसंभवो दिजो जगद्गीतमुणो प्रणीः
 सताम् ॥ अनेकु गुणार्चितपादपंकजः कुवेरनामांशद्वयस्वयं भुवः १० उवासयस्य श्रुतिज्ञानकल्मषेमदापुशेराशयवित्रिताधरो सरस्वतीसोमकषायितोदरे समस्तशास्त्रस्मृति
 बंधुरे मुखे ११ जगुर्गद्गेस्तसमस्तवाङ्मयेः ससारिकैः पंजरवर्तिभिः श्रुकेः ॥ निगद्यमाणा वरवः पदेपदे पञ्चसामानि च यस्य शक्तिताः १२ दिग्गपाभे भुवनाशका दिवस
 पाकरः हीरमहासर्पादिव ॥ अभूत्सुपसो विनतोदरादिव दिजन्मनां मर्त्ययतिः पतिस्ततः १३ विदुष्वतो यस्य विष्णुविवाङ्मयं दिने दिने शिष्याणां नवानवाः ॥ उषस्सुलभाः प्र
 वयोधिकां प्रियं ॥ प्रचक्रिरे चंदनपद्मवादव १४ विधानसंपादितदानं शोभितैः स्फुरन्महौ वीरसनाथमूर्तिभिः ॥ मरैवैरसंख्यैरजयत्सुरालयं सुखेन यो यूपकैर्मजैरिव १५

४ गुणां रूपास्तपुरेधादप्यर्थः ४

सोमपामपात्रं

कंठोमंदः क्रियासु

कुंगमंदः क्रियासु

गंगाप्रवाहभूमीरथपप्रतः॥ अयं किं विशिषः भगीरथपवान्। रथपथप्रतः ५
एतान्न एनवथाः ८

सवित्रभानुतनयं महात्मनां सुतोत्रमानां प्रतिष्ठापयति। अवायमधोस्फटिकोपलामकंक्रमेणकैलासमिवसमाभताम् १८ महात्मनोयस्यसुहरनिर्गताः कलंक
मुनेरुक्लामलक्षिषः। द्विषन्मनः प्राविशिविष्णुः कृतान्तरगुणान्नसिंहस्यनखां कुर्षद्देव १७ दिशमलीकालकभंगतांगतस्त्रयीवभूकस्मृतमालपद्यवः। चकारयस्याध
रधूमसंचयोमलीमसः शुक्लतरं निजंयेरः १८ सरस्वतीपाठासंशेजसंपुटप्रमथहोमप्रमसीकरांभसः। पशोश्चुष्कीकृतसप्रविष्टयानतः सुतोवागादित्यजायते १९
दिजेनतेनां सतकशचकौच्ययामहामनोमोहमलीमसांधया। अलववेदग्धविलासमुग्धयानिवृद्धेयप्रतिद्वयीकथा २० आसीर्दशैव नरपतिशिरः समभ्यर्चितशासनः पाक
शासनं द्रव्यैश्च नुरुदधिपालामेखलायां भुवोभर्ताप्राणानुरागावनतसमस्तसामंतवक्रः। अक्रवर्जिलक्ष्णोपेतध्वजधरद्वैककमलोपलक्ष्यमाणशंखचक्रलांछनोहरंदू
वोजितमन्मथोगुहृद्वार्धप्रतिहतशक्तिः कमलयोनिरिवविमानीकृतशजहंसमंडलोजलधिखिलस्त्रीप्रसूतिर्गंगाप्रवोहृद्वभगीरथपथप्रतोरिविरिवप्रतिदिवसोपजायमानो
दयोमेरुखिलसकलभुवनतलोपजीव्यमानयादृष्टायोदिगाजर्वां नवरतप्रतदा नादीकृतकरः कर्तामहाश्वर्याणामाहर्ताकृतनामादर्शः सर्वशास्त्राणां मुन्यनिःकलानां
कुलभवर्गगुणानां मागमः काव्यामतरसानां मुदयशैलोभिन्नमंडलस्योत्पातकेतुंरहितजनस्यप्रवर्तयितागोष्ठीवंशानां भारनयोः सिकानां प्रत्यादेशोधनुष्मतांधोरैयः सादृशिकानां धूरगभा
प्रणीर्विदग्धानां चैनतेयैरवविनर्तानंदजननैर्वैष्णवचापकोटिसमुत्सारितसकलाशक्तिकुलावलौकजांभूदकोनाम। नामैवयोनिभिर्जायति हृदयो विरचितनरसिंहरपांवरमेकविक्रमा २४
क्रान्तसकलभुवनतलोविक्रमत्रयायासितं वज्रहासेववासुदेकमतिविरकाललग्नमतिक्रान्तकुनयतिसहस्रसंपर्ककलङ्कमिवशालयंतीयस्याविमलैकपाठाधारजलेविरमुवासरजल
स्त्रीः। यंश्च मनसिधर्मेणकोपेयमेनं प्रसादेधनदेनं प्रतापेवद्विजांभुजेमुवाहृषीसियावाविसरस्वत्यामुखेशशिनां वलेमनुतां प्रज्ञायां सरगुणानूपे मनसिजेनतेजसि सवित्रोचैव सतांस

कां.

२

वदेवमयस्य प्रकटितविषयस्याकृतेरनुकरोति भगवतो नाशयणस्य। यस्य च मदैकैलकरिक्तं भयी पाटनमावर्तो लग्नस्थूलमुक्ताफलैर्नटमुष्णिगिष्णीननिष्कृतथाशजलविंदुं
तुरेयोवकपाणेनोक्त्यभागासुभयोः कपाटवटिकवचसहस्रांधकाश्मध्यवर्तिनीकरिकरतटगलितमदजलासारुर्दिनास्वैभिसारिकेवसमरनिशासुसमीपमसक्तं जगाम
राजलक्ष्मीः। यस्य च हृदयास्थितानि पिपंतीन्दिहृदयप्रतापानलोविद्योगिनीनां मणिरिपुसुंदरीणां मनोज्ञनिताहोः दिवानिशं जज्वाल। यस्मिंश्च राजनिजितजगति परिपालयति
महीं चित्रकर्मसंवत्सिकराः रतेषु केशग्रहाः कायेषु दृढबंधाः शास्त्रेषु चित्तास्वप्नेषु विप्रलंभाः चेत्येषु कनकदंटाः धनेषु प्रकंपांगीतेषु रागाविलासितानि करिषु मरविकारां च वापे
षु गुणछेदांगवासेषु जालमार्गाः शशिकपाठाकवेषु कलंकाः रतिकलहेषु दूतसंघेयगानि सार्वक्षेपुष्पगृहाः न प्रजानां मासराः। यस्य च परलोकाभ्यर्पणमनः पुरिकालकेषु
भंगो न पुरेषु मुखरताविवाहेषु करग्रहणं मनवर्तमरवाग्रिधूमेनां शुपातं सुरगेषु कणाभिवातो मकरध्वजे वापधनिर्भूत। तस्य च राक्षः कलिकालमयपुंजीभूतकृतयुगानुकारि
णी निभुवनप्रसवभूमिर्विविक्तीर्णा मज्जन्मालवविलासिनी कुचतटास्फालनजर्जरितोर्मिमालया जलावगाहनावतारितजयकुंजरकुंभसिंहरसंध्यायमानसलिलयोर्मै
दकलहंसकुलकोलाहलमुखरितकुलयवित्रवत्पापरिगता विदिशां भेदानां नगरी राजधान्यासीत्। संतस्यां विविजिता शेषभुवनमंडलतया विगतराज्यचित्तभारनिर्वृती दीपा
न शगतानेकभूमिपालमौलिमालालितवरणयुगलो वलयमिव लीलाभाभुजे नेभुवनभारं मुदहर्ने मरगुरुमपि प्रज्ञयोपहस्यं हिरेनेककुलक्रमगतैरसकृदालोचि
तनीतिशास्त्रनिर्मलमनोभिर्लुब्धैः स्निग्धैः प्रवृद्धैश्चामात्रैः परिरतः समानवयोविद्यालक्ष्मिर्नेनेकमूर्द्धाभिषिक्तपार्थिवकुलोद्गतैरखिलकलाकलापालोचनकठोरमति
भिर्निग्रमलैः कालविभिः प्रेमानुरक्तदृष्टैर्ग्राम्यपरिहासकुशलैरिद्विजाकारवेदिभिः काव्यनाटकोद्यानकोलेख्यव्याख्यानादिक्रियानिपुणैरिति कठिनपीवरस्कंधोनुवाह

कादं
२

तमखड्गंकारनिपतितांजलस्मीर्दीक्षिणपथादागतांचांगलकन्यकापंजरस्थंशुकंमादायदेवंविज्ञापयति। सकलभुवनतलसर्वरुजाणांमुदधिरिवैकभाजनंदेवो-विहं
गमर्ष्यापमांश्चर्यभूतोनिखिलभुवनतलरुजंमितिहृत्वादेवपादमूलंमादापांगंतोहंमिच्छामिदेवदर्शनसुखंमनुभवितुंमित्येतदाकर्ण्यदेवःप्रमाणाभिन्युक्ताविरराम। ३
पजातकुतूहलःसुराजासमीपवर्तिनोराज्ञांमवलोक्यमुरवानिकोदोषः'प्रवेष्टुमीच्छामि'तिपादिदेश। अथप्रतीहारीनरपतिवचनाननरमुत्थायतोमातंक्षुमाहीप्रवेशय
तं। प्रविश्यचसांनरपतिसहस्रमध्यवर्तिनंमराणिमयपुंजितकुलशैलमध्यागतंमिवकनकशिखरिणोमतेकरत्नाभरणकिरणाजालकाजरावपवदंमिंदायुधसहस्र
संछादिताष्टदिग्भागेमिवजलधरसमयदिवसंमवलस्वितस्थूलमुक्ताकलापस्यकनकपंखलानियमितमाणिदंडिकाचतुष्टयस्यगगनासंभ्रमेनपटलपोंदुरस्यनोतिम
होहृत्कुलविनानस्यांधस्तोर्दिक्षुकाजमणिपर्यङ्किःकानिषसंमुद्रयमानकनकदंडचामरकलापैर्मुन्ययुषैर्मुखकान्तिविजयपराभवप्रणतेशशिनीवस्फटिकमणिपद्मि
त्रैविमलवामयादंमिंदनीलमणिनुदिमप्रभासंपर्कश्यामायमानैःप्रणतरिपुनिश्वासमल्लिनीकृतैर्निवचरणनखमयैर्जालकैर्नयशोभमानंमासनोसोअसितपद्म
रागकिरणापाटलीकृतैर्नोचिस्मदिनमधकैटभरुधिराङ्गो नहृदिमिवोर्द्वेयुगलेनविशजमानंमम तफेनधवलैर्गोरोचनालिखितहंसमिथुनसनाथपर्यन्तेचामरपवनप्र
मर्तितानदशैरुत्कृष्टैवसानंमतिस्फुरमिचंदनानुलेपनधवलितोरःस्थलंमुपशिविचित्रकुकुमुस्यासकंमनराजानिपतितवालातपछेदंमिवकैलाशशिखरिणमंपरशशिद्धयान
क्षत्रमालयैर्वेहालतपाहंतमुरवपरिवेष्टंमतिचपलशजलस्मीबंधननिगडशङ्कांमुयजनयतेद्वेनीलकेपरयुगलेनमलयजरसगंधलुबेनभुजंगद्वयेनैवैवेवितवाहाशिखरंमीष
दोलंस्विकर्णोत्पलमुन्नतवोर्णमुत्पुच्छपुंरीकलोचनंममलकलघोतपटायतंममभीचंद्रशकलाकारंमशेषभुवनराज्याभिषेकसलिलपूतंमूर्णसिनाथंललाटदेशंमुदहंतंमा

जुर्णमेषादिश्लोत्रिस्पादावर्तेवांतरभुवोरिमम११

३अपनोहलविशयःश्रुतिपालुः३

रिणपादिः२

मोदिनमालतीकुसुमेश्वरमुषसिधिरवरपर्यस्ततारकापुंजंमिवप्रध्विमाचलंमाभरणप्रमापिषादिःताड-तयांलग्नहृदतामिवमकरधजंमासनवर्तिनीभिःसर्वतःसेवासंगताभिरि
वदिग्वधुर्भैर्वाश्विलासिनाभिःपरिवृतंममलमणिनुदिमसंक्रान्तप्रतिविंवतयापतिप्रेमगावस्क-धरादृष्टेनेवोत्थमार्तंमशेषजनभोगपतांमुपनीतयार्थसाधारण्योराज
लस्यासमालिङ्गितंमपरिमितपरिवारजनमप्यंदितीयंमनजगजतुरासाधनंमपिखड्गमात्रसहायमेकदेशस्थितंमपिप्यामभुवनमंडलमासनगतंमपिधेनुविनिषक्तंमुत्सा
दिताशेषद्विषदिधनंमपिज्वलप्रतापानलंमायतलोचनंमपिस्मरदर्शनंमहोदधंमपिस्कलशुणाधिष्ठानंकुपतिमपिकलत्रवद्वधंमविरतप्रवृत्तदानंमप्यंमतिशूद्रस्वभा
वंमपिहृत्मावर्तिमकरंमपिहस्तास्थितसकलभुवनतलंराजनंमदासीत्। आलोक्यचसादृश्यंमिवप्रचलितरत्नवलयेनरक्तकुवलयदलकेमलेनपाणिनाजर्जरितमुखभा
गावेणलतामादायेनरपतिप्रबोधनार्थंस्कृत्समाकुटिमंमोजवानयेनसकलंमेवंतद्राजकैमिकपदेवनकरिष्यमिवतालशब्देनतेनवेणलताधनिनायुगपदावलितवदं
मवनिपालमुरवादीकृष्णचक्षुसदभिमुरवमासीत्। अबनियतिस्तुदरादौलोकयेत्यभिधायप्रतीहारीनिर्दिश्यमानांतोवयःपरिणामपांडुरशिरसारक्तराजीवेहृणापादैनोनिवर्तया
यामतयायोवनायगमिष्यंशिथिलशरीरसंधिनोसर्वंममातृत्वेनातिनशंसाकृतिनोनुगृहीतार्थवेवेणधवलवाससांपुन्येणाधिष्ठितांमनुलानुलकाकयहधारिणांकनक
शलाकानिर्मितंमप्यंनर्गतशकप्रभाषणमायमानंमरकतमयंमिवपंजरमुदहतांवांगलदशकेणानुगम्यमानांमसरगदीतामतायहरणरुतकपटयदुविलासिनीवेषस्यश्याम
तयामगवतोहरीरवोनुकुर्वतीसंवारिणांमिवेद्वेनीलमणिपुत्रिकामंगुलकावलस्विनीलकंचुकेनोवहन्नशरीरमुपरिरक्तांशकरचितावगुंठनोनीलोत्पलस्थलीमिवनिमित्त
संध्यातयामेकैककर्णवस्त्रदन्तपत्रप्रभाधवलितकपोलमंडलमुद्यादिदुर्विस्वकिरणाक्षुरितमुखीमिवैविभावरिमाकपिलगोरोचनारचिततिलकतृतीयलोचनमीशानरचितानुरचितकि

कां. रातवेष्ठाभिवभवाजीमूरस्थलनिवाससंक्रान्तानाशयणदिहप्रभाष्यामलितोभिवभियंकुपितहरहुताशनरत्नमानमदनधूममालिनीकृतोभिवरतिमुम्भरदुलिहलाकर्वणभयप्रय
 र्त्विताभिवयमुनोमतिवदुलपिंशलककरसणगयध्वितपादपद्वजोमचिरमदितमहिषाकररुधिररत्नचरणमिवकात्यायिनीमांलोहिताहुलिप्रभापारलितनखमयुष्मा
 मतिकठिनमणिनुद्विमस्पर्शमिसहमानांक्षितिलेपध्वजवभंगा निवनिधायसंवरनीमोपिंजरेणोत्सर्पिणान्पुष्पमणीनोप्रभाजालकेनानुरंजितशरीरतपोपावकेनेवभगवतोऽप्येकप
 क्षपातिनाप्रजापतिं संप्रमाणीकुर्वतांजातिसंशोधनार्थमांलिङ्गितदेहोमनद्वारणाशिरोनक्षत्रमालायमानेनशेमराजिलतालवालकेनमेखलादाम्नापरिगतजघनस्थलोमतिस्थ
 लमुक्ताफलवदितेनशुविनाहारेणगंगाश्रोतसेवैकालिन्दीशङ्कयोरुत्तकं४प्रहंशरदमिवविकशितपुंरीकलोचनोप्रादुर्भमिष्वनकेशजालोमलयमेखलांमिवचंदनपद्मवाव
 तंसांनक्षत्रमालामिवचित्रप्रवणामरणभूषितांभियमिवहस्तस्थितकमलशोभांमूर्च्छामिवमनोहरामरणभूमिंमिवोत्तनैयसम्पन्नोदियपोषितमिवकुलीनांनिद्रामिवलोच
 नग्राहिणीमरण्यकमालिनीमिवमातङ्गकुलहविताममूर्तोमिवस्पर्शवर्जितोमालेरव्यगतामिवदर्शनमात्रफलोमकमासकुसुमसमृद्धिमिवविजातिमनद्वक्तुसुमचायलेखोमि
 वमुष्टिग्राह्यमध्यांयसाधियलक्ष्मीमिवलकोभ्यासिनीमविशेषानुरूपोवर्णोमतिशयनूपाकृतिमितिमिषलोचनोददर्शदृष्ट्वाचतां समुपजातविस्मयस्यार्चभूमनाक्षिमहीयतेः। अदोवि
 धातुरेस्थानेनूनिष्पादनप्रयत्नः। तथाहि यदिनामेयमात्मनूयोयहसिताशेषनूपसम्युत्पादिताकिमर्थमपगतस्पर्शसंभोगसुखेकतंकुलेजन्ममन्येवमातङ्गजातिस्पर्शदोषमया
 दंष्ट्रशतैयमुत्पादिताप्रजापतिनाअन्यथाकथमिषमैक्षितालावण्यस्यनर्हिकरतलस्पर्शकेशितानांमवयवानांभीदृशीभवतीकानिःसर्वथाधिविधातारमसदृशसंयोगकारि
 णमितिमनोहराकृतिरिषिकृजातिजायेनेमैसरश्मीरिवसततनिद्रितसुरतारमणीयांयुद्धेजयतीयेवमादिविजयनमेवराजामीषदवगलितकर्णयध्वजवावतंसाप्रगल्भवनितेव

भिरसकदंवलितसमदरिपुगजवटापीठवधैःकेसरिकिशोरकैरिवविक्रमेकरसेरपिविनयव्यवहारिभिरात्मनःप्रतिविधौरिवराजपुत्रैःसदृशममायाःप्रथमेवयसिंस्वरुमतिविरमु
 वासो। तस्पर्वातिविजिगीषुतयामहासत्त्वयाचतयाभिवलबुद्धिरेणोमाकलयतःप्रथमेवयसिंस्वरुमतिविरमुवासो॥ तस्पर्वातिविजिगीषुतयामहासत्त्वयाचतयाभिवल सुख
 बुरानैरेणोमाकलयतःप्रथमेवयसिंस्वरुमानस्यातिरूपवतोपिसंतानार्थमिभिरमात्मेरपेक्षितस्पर्वायिसुरतसुखस्योपरिद्वेषदवासीत्। सत्यैपिरूपविलासोपहसितरतिविभ्रमेला
 वण्यवतिविनयवर्त्यवपवतिद्वयहारिणोर्वशोधजने। सकदाविदंनवरतदोलायमानरत्नवल्लयोवर्चरिकास्फालनप्रकंपकणाम्कणायमानमणिकर्णपरःस्वयंभार
 र्चमदंगवाधःसंगीतकप्रसंगेनकदाविदंविस्लविमुक्तशरासारण्योक्तकाननोमगायाव्यापारेणकदाचिदावद्विदधमंडलःकाव्यप्रबंधरवनेनकदाविच्छास्त्रालापेनक
 दाचिदाख्यानकारव्यायिकेतिहासपुष्पाकाकर्णनेनकदाविदालेख्यविनेदेनकदाविद्वीठयाकदाचिद्वर्णनागतमुनिजनचरणसुश्रूषया४कदाविदहरच्युतकमात्राव्युतक
 विंदुमनीगुरुचतुर्थपादप्रहेलिकामदानादिभिर्वनितासंभोगसुखपरान्मुखःसुहृत्परिवृतोदिवसमनयत्। यथेवचदिवसमेवमारुचिविधिक्रीडापरिहासचतुर्नैःसुहृद्भिर्नु
 पेतोनिशमंनैषीत्। एकदातुर्नोतिहरोदितेनवनलिनदलसंपुटमिदिकिंचिदुन्मुक्तपादलिम्बिभगवनिमरीचिमालिनिराजानंमाख्यानमंडपार्तमंगनाजनविभुदेनवामपाश्वर्य
 वलंविनाकोरेपकेनसन्निहितविषधरेवचंदनलतोभीषणारमणीयाकृतिरिविरलचंदनानुलेपनधवलितस्तनतरोन्मज्जदेरावत्तनुंभमंडलेवमंदाकिनीचूडामाणि संक्रां
 तप्रतिविंबुलेनराजाज्ञेवमूर्तिमतीराजभिःत्रिशोभिर्दुस्समानांशरदिवकलहंसधवलाम्बराजामदग्नपरप्रधारेववशीकृतसकलराजमंडलाविंध्यवनभूमिरिववेत्र
 लतावतीराज्याधिदेवतेवविग्रहिणीप्रतीहारीससमुपस्थिताक्षितिलनिहितजानुकर्मलासाविनयमववीत्। देवद्वारस्थितासुरलोकमासेहर्तस्त्रिंशकोरिवकुपितप्र

कादं

4

यभिधानावागोसीदं प्रशायादपरिस्फुटा लापताशकानां मुपजातोरिणां चेजिहापरिहानैरित्येवमुच्चार्यतेवंतस्मिन्निशि शिरकिरणं मन्वरजलस्पमं धामा नूटं मावेदयेनाडिका
 छेदप्रहतपटुपटुहनादानुसारं मध्याह्नं खद्युनिर्हृदतिष्ठते तं माकं प्यं वसमासत्रस्नानसमयो विसर्जितराजलोकः इति पतिं शिस्थानमंडपादं तस्थौ। अथवलतिमहीपतां वयो
 न्यमतिरभससंवलनमवालिनाहु-दपत्रमंगं मकरकोटिपाटिता-शकण्डानां माक्षेपयोलापमानकं दान्तां मः सस्यलोचसितकुंकुमपठवासधलिपिन्नाशितदिशां मा लोलमालती
 कुसुमशेषेशेत्यतं दलिकदमकानां महीवलनविभिः कर्णात्पले शुभ्यमानगंडस्थलानां गमनप्रणामलालसानां महं महं भिकया वसः स्थलमेषो लितहारलतानां मुनिघतां
 मासीदं निमहानं संभ्रमो महीपतीनां। शतश्वेतश्वनिः पतंतीनां स्कंधदेशावसक्तचामराणां चामरादिणीनां कप्रलमधपानमनजरत्नलहंसनादजनेरेण पदेरगितमणीनां मणि
 नूपुराणां निनादेनैवारविलासिनीजनस्य संचरतो जवनस्थलास्फालनरसितरत्नमालिकानां मेखलानां मनोहाशिणभंकारेण नूपुरवाक्यनां च धवलितस्थानमंडपसोपा
 नफलकानां भवनदीर्घिकाकलहंसकानां कोलाहलेनैरसेनारसितोत्सुकैनां चतारतरविशविद्यां मुहुरित्यमानकां स्पृकैकारदीर्घेणागदसारसानां कूजितेनैसरभसप्रचलितसामन
 शतचरणतलाभिहतस्यं चोस्थानमंडपस्य निर्वीतनिर्वोषगंभीरेण कम्पयते वैवस्वमती धनिनां प्रतीहारिणां च पुरः ससंभ्रमसमुत्साहितजनपदानां दंदिनां सप्रारब्धे लं मुचेरुच्चारयतां मा
 लोकयता लोकयतेति तारतरदीर्घेण भवनप्रासादकुंजे ध्वजितप्रतिशब्दतया दीर्घभरतां मुपगतेनो लोकशब्देन शशां च ससंभ्रमावर्जितमौलिलोलवृजामणीनां प्रणामतां ममलमणिश
 लाकादनुश्रुतिभिः किशोकोटिभिः। इतिर्यमानस्य मणिनुदिमस्य निस्वनेनैप्रणामपर्यस्तानां मतिकठिनमणिनुदिमनियतितरणरणपितानां च मणिकर्णपुष्पाणां निनादेनैमंगलपाठ
 कानां च पुरोपायिनां च नयनीवेति मधुरवचनानुयातेन पठतीदिगन्तव्यापितानां कलकलेनैप्रचलितजनचरणघातसंक्षोभभयादपहाय कुसुमप्रकरं मुपगततां च मधुलिहां दं कतेनैसंक्षो

भादं तित्वा शितपदं प्रहर्षेनैव निपतिभिः केयूरकोटिताडितानां कण्ठातमुषेरत्नदानां च मणिसंभ्रमां रगितेनै सर्वतः रुभितमिव तदां स्थानं भवनं भवत। अथ विसर्जितराजलोकः को विसृज्य
 तामिति तां ललकं कवाहिनीं मादिश्यं कतिपया मराजपुत्रपरिहृतो नरपतिरभ्यनरं प्राविशत्। अपनीताशेषभस्यो श्वदिव सकं दं वं विगलितकिरणजालः। चंद्रतारकासमूहस्य दं वं गगनाभो
 गः समुपाहतसमुचितव्यापामोपकरणां व्यापामभूमिं मया सीते। संतस्यां च समाजवयोभिः सह राजपुत्रैः कृतमधरव्यापामः अमवशादुन्मिषंतीभिः कयोलयो शिषदेवगलितसितसिंभुवारकुसुम
 मेजरीविभ्रमाभिः रसिर्निर्दयप्रमाकिन्नहारविगलितमुक्ताफलप्रकरानुकारिणीभिर्ललाटपटुके महीचंद्रशकलतलोच्चसंदं प्रतविंदुविडम्बिनीभिः खेदजलकणिका संततिभिर्ललहः यमाया
 मूर्तिरितस्ततः स्नानोपकरणसम्पादनसत्वरं पुरः प्रधावतो परिजनेन तत्कालं विश्रजनेनैपिराजकुले समुत्साहणाधिकारं मुचितं मां चरन्दिर्दिभिर्हृपदिश्यमानमार्गः विततसितवित्ता
 नां मनेकचारणगणविवध्यमानमंडलोगंधोदकपर्णकनकमयद्रोणी सनाथमध्यां मुपस्थापितस्फाटिकस्नानपीठं मेकानानिहितैरंजिसुरभिगंधसलिलपुष्पैः परिमलां वृक्षम
 धकरकुलान्धकारितमुखै रशतपभयात्रीलकर्पगगुंठितमुखै रिवस्नानकलबोर्हृपशोभितो स्नानभूमिर्मगच्छत्। अवतीर्णस्य च जलद्रोणी वारविलासिनी करमदितसुगंधामल
 कोपलिसशिरसो रसः समंतात्समुपतस्थै रशकनिविटनिवटुस्तनपरिकरं रसमुत्सारितवलयादुलताः समुद्भिन्मकर्णभरणाः कर्णोत्सङ्गोत्सारितालकां गृहीतजलकलप्राः स्नाना
 र्थं मभिषेकदेवताद्वंवारपोषितं स्नाभिधसमुन्नतकुचकुंभमंडलाभिर्वा शिमध्यप्रविष्टः करिणीभि रिववनकरीपरिहृतैस्तच्छृणो रंजो रराजेन लद्रोणी सलिलादुत्थाप्य च स्नानपीठं म
 मलस्फटिकधवलं वरुणाद्वं राजहं समीरु रोहं। ततः स्नाः काश्चिन्मरकतकलशप्रभाषामायमानानलिन्यद्वं मूर्तिमयः पत्रपुटेः काश्चिद्वं नतकलशहस्ता रजयद्वं वरुणचंद्रमंडलाविनिर्ग
 तेन ज्योत्स्नाप्रवाहेण काश्चित्कलशी हे पप्रमस्वेदादृशरी रं जलदेवताद्वं स्फाटिकैः कलबोर्हृतीर्थजलेन काश्चिन्मलयसरितंद्वं चंदनरसमिश्रेण सलिलेनैकाश्चिद्वं हिमकलशपाश्वेवि

कादं
६

मस्तहस्तयद्यवाः प्रकीर्यमाणानखमयूरजालकाः प्रत्यङ्गुलिविवरिणिर्गतजलधारः सलिलयंत्रदेवतारवकाश्चिन्नात्सुमर्षनेतुं मां हि प्रवालातपेने वै दिवसप्रियं रवकनककलश
हस्ताः कुंकुमजलेन वाशुः नाः क्रमेण राजानं मभिषिषिषुः अनन्तरं मुदयो दिवस्फोटयन्निवप्रतिपद्ये मनेकप्रहृतपटुपटुहृत् शमदङ्गवेणवीणागीतमिनादानुगम्यमानो वंदि
तन्दकोलाहलानुलोभुवनविवरव्यापी स्नानशंखानां माप्यमाणानां मुखरोधनिः एवं वक्रमेण निर्वर्तिताभिषेको विषधरनिर्मोकपरिलघुनीधवलैपरिधाय धौते वाससीधारदम्ब
रेकदेशं रवजलहासनविमलतनुं रतिधवलजलधरच्छेदकविनाडु नूनपटपटवेन तुहिनगिरिं रिवगगनसरित्सोतसीकृतशिरोवेष्मनः सम्पादितपितृजनक्रियो मन्त्रयते न तोयाज्ज
लनादिवसकर्मभिप्रणाम्य देवगर्हमगमत् उपरचितपद्मपतिपूजंश्च निष्क्रम्य देवगहान् निर्वर्तिताग्रिका यो विलेपनभूमौ भंका शिभिं रलिकदम्बै रनुवध्यमानपरिमलेन मगमद
कर्णकुंकुमवाससरभिणा चंदनेन नुलिप्रसर्वाङ्गो वैरचितामोदिमालतीकुसुमपोखरः कृतोन्मथपरिवर्तो रत्नकर्णपरमात्राभरणः समुचितभोजने सहप्रपतिभिर्गहारं मभि
मतरसास्वादजातप्रीतिं रवानियो निर्वर्जयामास परिपीतधुवतिरूपस्य शयवगहीततामूलं स्तस्मात्प्रमथ्यमाणिकुटिमप्रदेशादुत्थाय नोतिहरवर्तिन्याससंभ्रमप्रधातितया प्रतीहया
प्रसारितमवलम्ब्या नवरत्नचक्रलतगृहणप्रसङ्गं दतिजश किमलपानुकारि करतलं करेणां भ्यतरसंचारसमुचितेन पारिजनेन नुगम्यमानो धवलान्धकजवनिकापरिगतपर्यन्त
यास्फटिकमाणिमयमिनिवर्धे मिषोपलक्ष्यमाणमतिस्फुरभणामगनाभियशितेनो मोदिना चन्दनवारिणा सुकृशिशिरमणिभूमिं विरलविप्रकीर्णं विमलमणि कुटिमगान
तलताशगणेने च कुसुमोपहारेण निरन्तरनिवर्तमुक्तीर्णालभंजिकानिवहेन सन्निहितगृहदेवतेने वंगंधसलिलहालितेन कलधौतमयेन संभ्रमसंचयेन विहजमानं मतिवदला
गुरुधूपपरिमलं मखिलाविगलितजलनिवहधवलजलधरशकलानुकारिणा कुसुमामोदवासितप्रच्छदपटेन पटोपधानाध्यासितशिरोधाम्नामणिमयप्रतिपादकाप्रतिषि

क. नकोपणानाम। कृतप्रणामायां वतस्योमणि कुटिमोपविष्टायां पुरुषसंविहङ्ग मां शयपञ्जरगतमेवं किञ्चिदुपसृत्य शङ्गेन वेदयदं ववीच देवविदितसकलणस्त्रार्थी राजनीतिप्रयोगकुशल
लः पुराणेतिहासकथालापनिपुणो वेदितो गीतश्रुतीनां काव्यनाटकाख्यापिकारव्यानकप्रभृतीनां मपरिमितानां सुभाषितानां मध्येतोस्तयं वकर्ता परिहासालापपेशालो वीणावेणुमुरजप्र
भृतीनां वाद्यविशेषाणां मसमः श्रोतव्यप्रयोगदर्शननिपुणो विवत्रकर्मणिप्रवीणो धृतव्यापारेप्रगल्भः प्रणयकलहकुपितकामिनीप्रसादनोपापचतुरेण जतुरगपुरुषस्त्रीलक्षणाभि
ज्ञः सकलभूतलक्षणभूतौ यं वै शम्पायनो नाम शुकः सर्वरत्नानामुदधिं रिव देवो भाजने मिति कृतैर्न मां दायां स्मत्स्वामिद्विदो देवपादमूलं मायाता तदर्थं मां तीयः क्रियतां मित्युक्तानरपतेः पुरे
निधाय पञ्जरं मसं वपससार। अपश्यते च तस्मिन् विहङ्ग राजो रानां मिमुखो भूत्वा समुन्मथ्य दक्षिणं वरुणमतिस्वधवर्णस्वरसंस्काराणि शकृतजयशब्दो राजानं मुदिष्यायामि मां य
पाठ। स न युगमश्रुत्वा तं समीपतरवर्तिदृश्यशोकाग्नेः चरनिविमुक्ता हा र्वतमिव भवतो रिपुस्त्रीणाम। राजा तु तां श्रुत्वा संजातविस्मयः सहर्षमां सत्रवर्तिनं मतिमहाद्देमास नोपविष्टं प्र
मरगुहं मिषो शेषनीतिशस्त्रपारगं मतिवयसं मयजमानं मखिलमंजिमं रले प्रधानं ममात्पंकुमारपालितनामानं मववीरं श्रुतां मवर्तिरस्य विहङ्गमस्य स्पष्टतावर्णोच्चारणे स्वरे च मधुरतां
प्रथमं तां दिदे मे वमहं श्वर्षजं संकीर्णवर्णप्रविभागां मभिवक्तुमात्रानुस्वारसंस्कारसंयोगविशेषसंयुक्तो यदर्थं मतिपरिस्फुराक्षरं भिरमुदीरयति। तत्र पुनरपरमं भिमतविषयेति रचोपि
मनुजस्यैवं संस्कारवतो वदियुर्वा प्ररजिः। तथा स्य नेन समुद्धिः स दक्षिणवरुणो नोच्चार्य जयशब्दमियं मां यामि मुदिष्याति परिस्फुराक्षरं गीता। प्रायेण हि पक्षिणाः पशवश्च भयाद्द्वार
मैथुनानि दासंतामात्रवेदिनो भवन्ति। इदं तु महवित्रं मित्युक्तवति भूभुजे कुमारपालितः किंचिन्मिमतवदनेन यमं वादीत देव किं मत्र वित्रं मेते हि शकसादिकाप्रभृतयो विहङ्गविशेषां यथा
श्रुतां वाचं मुञ्चार्थनीयं धिगतमेव देवना तत्रां यं यजन्मोपाज संस्कारानुवंधेन वा पुरुषप्रयत्नेन न संस्कारति शयं उपजायते तर्हि नोति वित्रं। अन्यदेतेषां मपि पुरुषाणां मिषोतिपरिस्फु

कादं

९

निर्गुटी

रुक्षः

सबहुमानं मन्त्रिपतिना एषो मुहूर्तं मे वधात्सा सादरं भवेत्। देवमहती पंकथा यदि को तु कं मा कर्ण्यतां। अस्ति पूर्वा परजल निधिवेलावनलग्रामधरेणालंकारभूता मेखलेवं भुवोच
 नकरि कुलमदनं लसेक संवर्द्धितैर्गतिवेक चधवलकुसुमनिकरं मत्पुत्रतया ता रागाणि मिवाशिवरदेशालं मुहूर्तः। पादयैः पशोभिता मदकलनुररकुलदण्डमानमखि यज्ञवाकरिकलभ
 कर्मदिततमान किमलया मोदिनी मधमरोपरक केरली कपोलकोमलठविना संचरन् देवता चरणालं ककरसञ्जिते नैव यज्ञवचनेन संछादिता एककुलदलितदाटिमीफलद्रवाक्षीकृतत
 लैर्निवपलकपिकुलकं पितकं कोलच्युतयध्रवफलप्रावलेन वरतानियतितकुसुमरेण पांशुलेः पथिकजनरचितलवह पध्रवस्सस्त्रैर्निकटो रनालिके रकेतकी केसरसरियरि
 गतप्राज्ञैस्ताम्रलीलतावनदृष्टा रंगमंतिनैर्वनलक्ष्मीवासभवेनैरिव विराजिता लतामंरयैर्हृन्मदमातङ्ग कपोलस्थलप्रसवण सलिलसिजे नैव निरन्तरे मेला लतावनेन मद्गन्धि
 नाभकारितानखमुखलये भक्तुं भमुक्ताफललुब्धैः शवरसेनापतिभिर्भिह्न्यमानकेसरिशताप्रेताधिपनगरीवैलंसन्निहितमैत्पुभीषणामहिषाधिधितोच समरोद्यतपताकिनीवैवाणा
 सनाशोपितशिलीमुखाविविक्तसिहनाशचकात्यायेनी वप्रचलितखड्गभीषणार्जुचन्द्रनालकृताचकणीकृतकथेव सन्निहितविपुलाचलाशेषोपगताचकल्याणप्रदोषसंघेव प्रनजनी
 लकंठा पध्रवारुणाच अमृतमयनवेलेव श्रीद्रुमोपशोभिता वारुणी परिगताच प्रादृष्टिवनश्यामलां नेकशतैर्दृशालकृताच चन्द्रमूर्तिरिव सततमरु सार्थानुगता हरिणा ध्यासिता च रात्र्यस्थि
 तिरिवचमरमगवाल यनोपशोभिता समदगजवटापरियालिता कगीरितनयेवस्थाण संगता मगपतिसेविता वंजानकी वं प्रसूतकुशलवा निशाचरपरिगृहीताच कामिनी वचन्द्रनमगमद
 परिमलवाहिनी रुचिशगुरुतिलकभषिताच सोलंठेव विविधयध्रवानिलवीजिता समैदनाच गलग्रीवेव व्याघ्रनखयन्ति मंदिता गंठकाभरणाच पानभूमिरिव प्रकरितमधकोशकषातो प्रकीर्ण
 विविधकुसुमाचक विप्रलयवेलेव महावशादं द्रुमसमुत्पन्नधरणिमंरलाकचिदशमुखनगरीवचटुलवानरदंभज्यमानतुंगशालाकुलाकचिद्वैचरनिर्हतविवाहभूमिरिव हरि

पदिणः

रुक्षौ

विचुर

मार्ग

तकुशसमितकुसुमशमीपलाशशोभिताकचिद्वज्रमगपतिनादभीतेव कंठकिताकविन्मनेव कोकिलकुलप्रलापिनीकचिद्वन्मनेव वा पुवेगाहृततालशब्दाकचिद्विधवेवो मुक्ततालपत्रा
 कचित्समभूमिरिव शरपातनिचितो कचिद्वैमरपतितनुरिवनेत्रे सहस्रसंकुलाकचिन्नायपणामूर्तिरिव तमालनीलाकचित्पार्थरथपताकेव गजराक्ताकचिद्वैव नियतिहारभूमिरिव वे
 जलताशतरः प्रवेद्याकचिद्वैराटनगरीवकीचकशतारताकचिद्वैस्वरश्रीरिव व्याधानुगम्यमानतरलतारकमगाकचिद्वैहीतवनेव दर्भवीवरजटावत्कलधारिणी अपरिमितबहुलपत्रसं
 चयापिसमपणभूषिताकूरसत्पापिमुनिजतसेविता पुष्पवत्यपियवित्रा विंध्याटवीनाम तस्याचदंकारण्यातः पातिसकलभुवनतलख्यातमुत्पत्तिक्षेत्रमिव भावजोधर्मस्य सुरपति
 प्रार्थनापीतसकलसागरसलिलस्य मेरुमतसरादंबरतलप्रसारितविकटकिरः सहस्रेणादिव सकलरथगमनपथमपनेतुमभ्युद्यतेन अवगाणितसकलसुरसमूहवचसाविध्यगिरिणाप्यनुद्यं
 धिताहस्यनटरनलनीसवातापिरानवस्यसुरासुरमुकुटमकरपत्रभंगकोटिचुंबितचरणार्जसोद्विष्टाशावधूमुरवविशेषकस्यसुरलोकादेकहंकारनिपतितनद्रुषप्रकटप्रभावस्य भाव
 तोमहामुने रारूपस्य भार्ययालोपा मुद्रया स्वयमुपरितालवालेकैः करपुरसेकसलिलसंवर्द्धितैः सुतनिर्विशेषैरुपशोभितं पादयैस्तान्पुत्रेण च गहीतवनेनावाटिनापवित्रभस्माविरचितत्रि
 पुंड्रकाभरणेन कुशवीरवाससामौजैर्भारवलाकलितमध्येन गहीतहरितपर्णपुरेन यत्पुटजमटताभिर्हंटरदस्युनाम्नायवित्रीकृतमतिप्रभते ध्माहरणाच यस्येध्मवाहृतिपिताद्वितीयं नाम
 चकार दिशिदिशि शुकहृतिनैश्चकदलीवनेः एषामलीकृतपरिसरं सरिताचकलशयोनिपारिणीतसागरमार्गानुगतयेवैवद्वैवैणैकयाकावेयीपरिगतं माश्रमपदैमासीत्। यत्र वंदशर
 थवचनं मनुपालयन्तु मरुतज्योदशवरनलक्ष्मीविभ्रमविशमो रमो महामुनिर्मग रूपं मनुवरनं सहसीतपालक्ष्मणोपरचितरुविरपर्णशालः पंचवद्यां कंचित्कालं स्मृतं मुवासा विरम्ये
 घापियत्रशरवाजिलीननिभतपांडुकपोतपंक्त्यो लघ्नतापसाग्निहोत्रधूमशजयंदवलस्पतेतरवः। बलिकर्मकुसुमान्युदरं त्याः सीतायाश्च करतलादिव संक्रान्तो यत्र रागः स्फुरति लताकिसल

मलं

कादं
८

येषु। यत्र पीतोहीर्णं जलनिधिजलेमिव मुनिना निखिलं माश्रमोपाजवर्तिषु विभक्तं महाभूतैः। यत्र द्वापयस्तुत निशित शरनिकरनियानिहतरजनिचरवलवहलरुधिरसि
क्तमूलैर्मघापितदागाविहनिर्गतपलाशमिवोभाति नवकिशलयमरण्ये। अधर्नापियत्र जलधरसमये गभीरं ममिनवजलधरनिवहनिनादं माकर्ष्य भागवतो रामस्य त्रिभुवनवि
वर्यामिनं श्वापदो घस्यस्मरंतो न गच्छंतिसस्य कवलं मजस्रं मधुजललुलितदीनदृष्टमयोर्वीर्यमूनां दशदिशो जराजर्जरितविधाणकोटयो जानकीसंवर्द्धितो जीर्णमगाः।
यस्मिन्ननवशतमगपानिहतनिःशेषवनहरिणप्रोत्साहितरक्तसीताविप्रलम्भकनकमगोरावर्तमतिहरं नहाश। यत्र च मेघेलीविषो गदः खटुः खितौ दशवदनविनापि शनौ सखौ
चन्द्रसूर्याविव कबंधग्रस्तौ समं रामलक्ष्मणौ त्रिभुवनभयं महवक्रतुः। अत्यायतं यस्मिन्दशरयस्तुत शरनियानितो योजनवोहो वाहुरगस्त्यप्रसादनागतनहुषाजगरकायशक्तमिक्शे
दृष्टिजनस्य जनकतनया च भर्त्रा विरहविनोदनार्थमुत्तमाभ्यनरलिखितो यत्र रामनिवासदर्शनोत्सकापुनरिव धरणीतलादुत्थं संतावनचरैर्घाट्यो लोकते। तस्यैव विधस्य संप्रप्यं विप्रक
टोयलक्ष्मणा पूर्ववत्तानस्यो गस्त्याश्रमस्य नीतिहरं जलनिधियानप्रकुपितवरुणोत्साहिने नो गस्त्यमत्सरं न द्वाभ्यमसमीपवर्त्य परदवेषसामहाजलनिधिं रूपादितः। प्रलयकालविहृति
ताम्रदिविभागसंधिवंधंगानतलमिव भुवि नियतितं आदिवराहसमुद्रतधशमं लस्थानमिव सलिलपरितं मनवशतमज्जुन्मदशवरकामिनीकुचकलशालुलितजलं मुकुटकुमुदकुचलय
कहारं मुनिशरविन्दमधविन्दस्पर्धवद्वंद्वकं मलिकुलटपेला-धकारितसौगंधिकं मारसितसमदसारसंमन्चुरुहमधपानमनकलहंसकामिनीकृतकोलाहलं मनेकजलचरपतङ्ग
शतसंचलनचलिवंचलतवाचालवीचिमात्समानेलोधासितकच्छोलशिखरसीकरखटुर्दिनेमशक्तितावतीर्णभिर्भूः क्रीडागणिणीभिः स्नानसमये वनदेवताभिः केषाकुसुमेः
रभीरुतमेकदेशावतीर्णमुनिजनापर्यमाणा कमंडलुकलधनिमनोहरं मुनिमहत्पलवनमध्यवारिभिः सवर्णतपोरसितानुमेयेः वनदम्बकदम्बकैश्चोषितं मभिषेकावतीर्णपुलिन्दराज

तपादेन पार्श्वस्थरत्नपादपीठे ननु हि नगिरिशिलातलसदृशे न शयने न सनाथी कृतचेदिकं भुक्त्वा स्थानमंशुपं मया सीत। तत्र शयनतलनिषसः क्षिति तलोपविधापोषणेः शनैरुसह हि
नेता सिलतपोखट्वादिन्या नवनलिनदलकोमलेन करसंयुतेन संवाद्यमानवरणोत्तलालोचितदर्शनैरवनिपतिभिर्मातैर्मित्रैश्च सहजा स्नाः कथाः कुर्वन् मुहूर्तमिवांशवके। ततो
नीतिहरवर्तिनीमनःपुरोद्देशम्यायनं मादयागच्छेति समुपजाततद्वत्तानप्रश्नकुतूहलो राजा प्रतीहासीमादिदेशः सा क्षिति तलानिहितजानुकुशलं यथाज्ञापयति देवदत्तिं शिरसि लोकां
पथादिर्धर्मकशेत्। अथ मुहूर्तदेववैशम्यायनः प्रतीहार्याः होतयंजरः। कनकवेत्रलतावलम्विनोकिं विदवनतपूर्वकायेनो सितकचुकावच्छन्नवपुषा जराधचलितमोलिना
द्भस्वरेण मन्दमन्दसंवारिणा विहङ्गजाति प्रीत्या जराकलहंसेनेच कचुकिनो नुगम्यमनो राजा निकं माजगाम। क्षिति तलनिहितकरतलं सुकंचुकी राजानं यज्ञापयत्। देवदेवो विज्ञा
पयंति देवादेशो देववैशम्यायनः स्नातः कृताहारं श्वदेवयादमूलं प्रतीहार्यानीतं दत्तमिधाय गते वतं स्मिन्नाजा वैशम्यायनं मयच्छत्। कश्चिदेभिर्मतं मास्वार्तमभ्यनरेभवता किञ्चिद्
शानजाते मिति संप्रत्युवाच देवकिं नीस्वादितां आपन्नको किल लोवनच्छविनीलपाटनः कषायमधरः प्रकामं मापीतो जम्बफलरसः। हरिनखरभिन्नमतमातङ्गः कुंभमु
क्तकाईमुक्ताफलालिंषिखंडिता निंदारिमीवीजानि नलिनीदलदृशितं दारुफलस्वादनिबंदलितानि स्तेछया प्रावीनामलकीफलानि। किं वा प्रलापितेन वदना सर्वमेव देवी
भिः स्वयं करतलोपनीयमानं मम तापतद्वेवं वादिनो वचनं माहिष्यं न शयति रं वीजं। आस्तां तावत्सर्वमेव देवमपनयतु नः कुतूहलं मावेदयतुं भवानीदितः प्रभृति कर्त्तव्यं नीतम
नोजनं कस्मिन्देवो भवाकृपं जातः केन वा नाम कृतं का माता कस्तेपितो कथं वेदा नो मागमः कथं शास्त्राणां परिचयः कुतः कलाः समासादिताः किं जन्मानुस्मरणां उत वरप्रदानं मय
वा विद्गवेषधारी कश्चित्छत्रो निवससि। कुवा पूर्वमुषितं कियद्वा वयः कथं यज्जरबंधः कथं चां गलहस्तगमनं मिह वा कथं मागमनं मिति वैशम्यायनं स्तुस्वयमुपजातकुतूहलेन

कादं
२

इयोधनद्वयोपलक्षितकृनिपक्षयातो नलिननामदववनमालोपगूढो नवजनधरव्यूहववनमभिर्दशितोत्रतिरिखलभुवनतलावलोकनप्रासादववनदेवतानांमधिय
तिरिवंदरकारण्यस्यनायकदवसर्ववनस्यतीनां सरेवविंध्यस्पशरावावाहुभिर्पयस्वेवविंध्याटवीमवस्थितोमहानजीर्णः शास्मलीहृत् । तत्रचणारवायेषुकोटशेदरेक
पध्वानरेकस्कंधसंधिकजीर्णवत्कलविवेकमहावकाशतयाविस्त्रविरचितकुलायसहस्राणिदुशशेहतयाविगतविनाशमयानिनानादेशसमागतानिशकश
कुनिकुलानिप्रतिवसन्तिस्मायेः परिणामविरलदलसंहतिरिषिसवनस्यतिरिविरलदलनिचयप्रयामलरवोपलस्यते दिवानिषां निस्तीने । ते च तां स्थितवनस्यतीवति
वास्यांतिवासरजनीमात्मनोरेकप्रतिदिनमुन्यायोत्यायीहाशवेधणायनमसि विरचितपंक्तयोमदकलहलधरहलमुखोक्षेपविकीर्णवदुष्प्रोतसंभ्रमरतलेकलिन
कन्योमिवदर्शयतः स्मरगजोन्मूलितविगलराकाशगंगार्कमालिनीशङ्कांमुपजनयतः । दिवसकररथतुरगप्रभानुलिस्संभिवगगनतलेमुपयादयतः संचारिणीमिवमर
कतस्थलीविदुमयतः शोबलपद्मवावलीमिवांबरसरसिप्रसारयनोगगनविततेः पद्मपुरेः कदलीदलैरिवदिनकरकरनिकरपररेवेदिताभ्यांरागमुखानिजीजयंतो विष
तिविषारिणीशब्दवीथीमिवांरवयतः सन्दायुधमिवोत्तरिर्दामादधानाविचरन्तिस्मरककषानुनयः कृताहाशम्यपुनः प्रातिनिहतां आत्मकुलायावस्थितेभ्यः शावकेभ्योविविधा
नफलरसाकेलममंजरीविकाशं प्रहतहरिणारुधिरानुरक्ताशाहलनखकोटिपाटलेनचंचुपुरे नैर्त्वाधरीकृतसर्वस्नेहेनासाधारणो नगुरुनोदपत्यप्रेमणातस्मिन्नेवको
राजनिहिततनयाः क्षयाः क्षपयन्तिस्म । एकस्मिन्जीर्णकोटरेजाययासहनिवसतः पाश्वमेवयासिवर्तमानस्यकथं प्रापिपितुर्हृदमेवैकोविधिवशांस्तेनैवमतिप्रबलयावा
भिभूताममेवजायमानस्यप्रसवेदनयाजननीमेलोकातरंगमत । अभिमतजायाविनाशशोकः खितोपैरवलुतातः स्तस्नेहोदन्ननिगद्यपटुप्रसरंमयिषोकमेकाकी

प्रसंवर्द्धनपरैरैवाभवत् । आतिपरिणतवयोश्चकुशाचीशानुकाशिरिणीमन्यावशिष्यजीर्णपिहृज्जालजर्जरंभवस्तस्तान्शोदेशशिक्षितोमपगतोत्पतनसंस्कारोपहसन्नतिमुदह
न्युपागृहकम्पतयाचसनापकारिणीमहलगांजशोमिवविध्वन्नैकठोरशोफालिकानुसुमनालापिंजरेणकलममज्जरीदलनमस्यठितक्षीणोपानलेखेनस्फुटिता
ग्रकोटिताचंचुपुरेनपरनीडनिपतिताभ्यः शालिवज्रशीर्षस्तुलकणानादायादपतरुमूलनिपतितीनिचक्रककुलावदलितानिफलशकसानिसमाहृत्यपरिभ्रमितुंमशक्तो
मत्स्यमरात । प्रतिदिवसंमात्मनावमरुपयुक्तशेवमकरोदशनांशकदातुंप्रभातसंध्याशालोहितेगगनतलकमलिनीमधरक्तयससस्युदेहहृदसद्वमन्दाकिनीपुलिनादप
रत्नलनिधितटमेवतरतिचन्द्रमासिपरिणतरंनुशेमयांदुनिवजतिविशालतोमाशाचक्रवालैगजरुधिररक्तहरिसटालोमलोहिनीमिश्रितमलाक्षिकंतुरन्तितरसपाटलाभिर्ह
यामिनीभिर्शिशिरकिरणदीधितिभिः पद्मशगरत्नशलाकासंमार्जनीभिर्विवसमुत्सार्यमानैगगनकुट्टिमकुसुमप्रकरैनाशगणैसंध्यामुपासितुंमुनराणावलम्बिनिमा
नससरस्तीरंमिवावतरति सप्तर्षिमंडलोत्तगतविद्युत्तफक्तिसम्पुटविप्रकीर्णमरुणाकरश्रेण्याधोगलितमुद्रगणामिवमुक्ताफलनिकरमुदहतिधवलितपुलिनतटमुदवति
एवैतरेतुमारविन्दुवर्षिणीविबुद्धपारिपुल्लैविजंभमाणकेसरिणीकशिणीकदेवकप्रबोधमानधमदकरिणीस्येवैवजातेप्रभातेक्षपानलजटकेसरं सुमनिकरमुद्रयगिरि
शिरवरस्थितेसवितारमिवोदित्यपल्लवाज्जलिभिः समुत्सजतैकाननैरासभरोमधूसरासुवनदेवताप्रासादानीतनूणोशिरवरेषुयारवतमालायमानासुधर्मपताकाश्रिव
समुन्मिषंतीकतयोवनामिहोत्रधूमलेखास्ववश्यापशीकशिणीलुलितकमलवनेरतिखिन्नशवरसीमज्जिनीस्वेदकणिकापहारिणीवनमाहिषरोमन्यफेनविन्दवादिनिचलि
तपध्वलतालास्योपदेशायसनिनिविद्यमानकमलधंमधशीकरसारवर्षिणीकुसुमाभोदतर्पितालिजालेनिशावसानजातजटिभिर्मन्दसज्ज्वारिणीप्रवातिप्राभातिकेमा

कादं
९०

तश्चिस्वर्गैकमलप्रवोद्यमं गजयाठका नोमिभगं रं रिमानां मधलिहोनुमुदोदरेकं वरमानदलपुटनिवदय संहती नो मुचरत्नं हंकोरेकं प्रभातशिशिंरमा रुताहर्तं मुनमनतुर
 साभिष्यपयस्माले मिबं सपोषनिद्रा जिहितता रकं वं सुं रुमी लयत्तुं प्राणेः शनै र्हरवरा य्याधस रको ररो मरा जिहं वनमगे स्थितस्ततः संचरत्नं वनचरेकं विनम्रमाणेभो
 नहा रिणीयम्यासरः कलहं सकोलाहले समुच्चसति नतित शिखं रिमं लेमनो हरे वनगज कर्णाला प्रायेः क्रमेण च गगनमार्गं प्रवतरो दिवसकरारणस्यां वचलचाम एकला
 पदयोपल स्यामाणे मज्जिष्ठा रागलोहितै किश्या जाले प्राणेः शनै र्हेदितै भगवति सवित्रिं यपासरः पर्यंतत रुशिखर संवारिणं पार्थसितगिरिशिखरे दिवसकरजन्म निहततारै युनरि
 र्वकपीश्वरे वने ममियत तित्वालात पेस्पमे जाते प्रसुषसिनचि र्दिव दिवसा ममभागभाजि स्यमभा सिभास्वतिभूतेकं प्रयातेकं यथाभिमतानि दिगजश शिंशककुलेकं कुलायनि
 लीन निभतशाव सनाथै धिनिः शब्दतयोप्युदवर्त श्मिन्नं वनस्पती खनी गवस्थिते एव ताते मयि च शेषा दसं जात वल समुद्रिघमान पक्षपुटे तात समीपवर्ति नि कोटरगते सह
 सेवतस्मिन् महावने संनासित सकलवनचरः सर्भसमुत्पन्न यतत्रिय दपुट शब्दं समंततो भीतक शियोत वीकारणी वरः प्रचलित लताकुलितमता लिकुलकणित मांसस्तः परिभ्रम
 दृष्ट्वा वनवरा हरवर्चशो गिरिगुहासुप्रबुद्ध सिंहा रोपहं हितः कम्पयन्निवनेत र्भगीरथा वतार्य मागा गंगा प्रवाहक लकलवहलो भीतवनदेवता कर्णितो मगयो कोलाहल
 धनिर्हं दचरन् आक र्ण्यते मद्मभ्युत्पन्नं पनातवे यथै र्भक्त यो जर्जरित कर्ण विचरो भयविह्वलः समीपवर्तिनः पितुः प्रतीकवुद्धा जशो धिलय क्षयुता न र्भम विशम् अनन्तरं च
 सरभसंमितो गजपूथपतिलुलितक मलिनी परिमलः दतः कोटकुलदृश्यमान भद्रमुस्तार सामोदं दतः करिकलभभज्यमान सद्यः की कषाय गंधं दतो निपतित शृङ्ग यत्र मर्मरश्च
 निरितो वनमहिषविषाणकोटिकुलिप्राभिघमान वल्मीकधूलै रितो मग कदम्बकै मितो वनगज कुले मितो वराह यथो मितो वनमहिष हर्षितः शिखं रिमशरु लं विकृतो मितः

रा

कन्दरीक वचं रनम लिखलिततरङ्गं मुपा नजात केतकी रजः पटलवद कूलमु लिनं मांसन्ना अमागतता पस ह्वा लितार्द्वन्कुलकषायपाटलतटजलं मुपतट विटपिय ध्वनी निजकी
 जितं मि विरलत मालवी धिका न्धकारिता मिवा लिनिर्वासिते न व संचरतो प्रातिदिनं मध्यम कवा सिना सुग्रीवेणा वलु सफलपक्षपुट विगलितजला विन्दु सेक सुकुमार किसल
 याभिर्लतामं पतलस्थित शिषा रोम शर लाश्च ता शरबाभि र्नेक कुसुम परिमलवाहिनीभि र्वन देवताभिः श्वा सवा सितभि र्वन वनरा जिभि र्कृ पकृद्धती र्भम परसागरादि
 मिः सलिलं मादातुं मवती यै र्जलधरे र्विवहल यद्म मलिने र्वन करिभि र्वन वरतं मापीयमानं मगाधं मज नै म प्रतिमं मया निधानं यम्याभिधानं पारिभिद्रा सरः यत्र चैविकचकुवलयध
 भाष्यामायमान पक्षपुटान्यं घापि मूर्तिमदा मणयमस्तानी वं मध्यवारिणो मा लो क्यने चक्रनाम्ना मिथुना नि तस्मे वं यद्य सरसः पश्चिमे तारै शव वशर प्रहा रजर्जरित जीर्णाल
 तरुखं र स्पवं समीपे दिगज करं दं नुकारिणो न रं दं न ग रेया सततं मावेष्टित मूलतया वदमहा लवाल रवंतु डः स्वधावलम्विभि र्निलवे छितै र्हि निर्मो कै र्धनो जरी यद्वेदिक
 क्रवाल पारिमाणो मि वगृह्ण तो भुवना जशला विप्रकीर्णे नेण रावा संवये नं मलयकालतां वय सा रिज भुज सहसं मुटु पातिश कलशे खरं मेव विटम्वपितुं मुधतः पुराणा तया पतनम
 यादि र्गगन संक्षल्यो निखिलशरीर व्यापिनी मि रं तिदो अता मिर्जा तया शिराभि र्वि वपा रितो वतति मि रं शतिलक विंदु मि र्व कंठे र्ण वितत मु रितस्ततः परिपीत सागरस
 लिलै र्गग नागैः यत्र रथै र्वि वण रवान् रश्चु निलीयमानै र्हाणं म्भुभा शल सै र्ही कृत पञ्चवै र्जलधर पटलै र्थं दृष्ट्वा शिखर देशं सुहृ तया नन्दन वनम्रिय मिवा लोक धितुं म
 भुधतः समीपवर्तिनो मुपारि संचरतो मम्भ रत लग मनखेदा यासितानां शविश्यतुरह मा नां सक पारिस्तुतेः केन पटलेः संदेहित तूल शशिभि र्ध्वलीकृत शिखर शारवो वनगज
 कपोलकं द्यनलप्रमद निलीन मज मध कर माले न लोह षं खला वंध निश्चलेन कल्पस्थापिना मूलेन समुपेतः कोटराभ्यनर निविष्टैः स्फुरद्भिः सजीवद्वं मध कर पटले

का. ६. वसुधैव कुटुम्बकम् च सर्वधनी नो वना न रव्यापि नो धाने सर्वतः प्रचलितं मिव तदरूपं भवतः अविश्वप्रधाने तस्मिन् प्रगया कलकले निर्धमं कलजलधरं दानुकारि
 ११ ठो मय नावसानो यशानवारि। ठो सागरं वसि मितता सुयागं ते कानने मन्दी भूतभयो हं मुपजात कुतलः। यितुं हं सहा दद्यादिव निष्क्रम्य कोट रस्थे एव त्रिषोडशं
 प्रसार्य संत्रासत रत्नतारकः शेषावाले मितं मितं समुपजात विस्मयो दिदुः सुता मेव दिशं चतुः प्रादिष्टा वं अभिमुखं मायत चतस्माद्देना नशदे नु न भुजदंड सहस्र
 विप्रकीर्णं भुवनं मरा प्रवाहं मनि लवल चलितं मिव तमालकाननं मेकी भूते मिव कालश्रीयां याम संघातं मज्ज न शिलास्तं भसम्रा रं मिव क्षैतिक म्य विच्छेति अ
 न्धकारं प्रमिव रं विकिरणं कुलितं मत्तकपरिवारं मिव परिभ्रमनं भवदरित रसातलोद्गता मिव दानव लोकं भक्षकर्म समूहं मिवैकं त्रसमागतं मशेषदंड कार्णय नि
 वासि मुनिज नशाय सार्थं मिव सज्जनं मनवरत शरनिक रवर्षि रामनिहतं वैरह षण्णवले मिव तदरूप ध्याना तपि शाचतां मुपगतं कलिकाल बंधवर्गं मिव समुद्गतं भव
 गाहो यित प्रस्थितं मिवे वनमद्दिष्यथं मवल शिखरं स्थित के सरिक शरु मयत नशीर्णं मिव काल मेघ पटलं मरिच लरूप विनाशाय धमके तु जालं मिव समुद्गतं मन्धका
 शिना शेषकाननं मनेक सहस्र संख्यं मति भयजनकं मुन्या तवेता लवातं मिव शव रसे न्यं मद्रा सौं मध्ये च तस्यांति महतः शवर से न्यस्य प्रथमं वयसि वर्तमानं मतिकर्कश तारा
 यं मिव निमित्तं मेकं लयं मिव जन्मान्नरागतं मुद्दिघमानं मप्रराजित या प्रथम मदलेखामं रा मान गंड मिनि मिव गज पथ पति कुमारं मासित कुवल यस्या मलेन देह प्रभा प्र
 वाहे ठा का सिरीज लेने वैर्यं मरणं माकु रिला ग्रेठा स्कन्धा चल म्विना कुतल भारेण के सरिणं मिव गज मदमलिनी कृते न के सरक लाये नो पेनं मायत ललाटं मेन ति
 नुह चो रवो ठां मुपनीत स्यैकं कर्णं भरणं भुजग कणाम ठो री पटलै रं भु भिशलो हिती कृते न पणं शयनाभ्यासा ध्वं ग्रय ध्वज वरागे ठो वं वा मया खेवं निराजमानं मविशह

अधरित

तगजकपोल गहीतेन सपुष्ट पारिमलवाहिना कृष्णागुरुयुके नैव सारमिणी मदेन कृताहः शर्गं मुप रित्तय रिमला न्येन परिभ्रमता मायूरजानुकारिणा मधक रकुलेन तमालप
 ध्वनेने वै निवारिता तपं मौलोलकर्ण पद्मव्याजेन भुजवल निर्जितया भयप्रयुक्त सेवया विंध्याटये वं करतलेन पमन्यमान गण्डस्थ लखेदलेखं मापाटल यो हरिण कुल
 कालरात्रि संध्यायमान पाशो ठा ताद्वैये वैदद्या रज्जयनं माशा विभागानां जानुलम्बेन वनकुञ्जरकर प्रमाणां मिव गृहीता निमित्तं चं डिकारु धिरवलि प्रदानार्थं मं सकुनि
 शितशस्त्रो छेरव विषमित शिखरेण भुजयुगलेन पशो भित्तं मत्त राजशाल ग्राथ्या नह रिण रुधिर विनु नो खेद जलवितेन गुञ्जा फल मिश्रेः करि कु म्रमुक्ता फलै रिव विशि
 ताभरणेन विंध्या शिला तल विशालेन वल्लस्थलेनो भ्रासमानं मचिरत्न प्रमाभ्यासा दै ध्वं मितोद रं मिभ मद्रमलिनें माला तैस्तं भद्रं मुपह संतं मिवोरु दंड दूयेन ला चालो
 हितकोशेष परिधानं मकारणं पित्रु रजाति तया वद विपता को प्रभकुटी कराले ललाट पदै प्रवल भन्त्या शधित या मय रिग्रहो धं मितिका त्यापि न्या त्रिषू लेने वी कृते मुपजा
 तपरिवरै रं नुगुह्रिः प्रमवणै रं विनिर्गताभिः स्वभाव पाटल तया फकाभि रं पिहरिण शो ठा ते मिव सरनी मिर्जिद्धा भि रं वेध मान रेवेदै रं वृत्त मुस्वत या स्पष्ट दृष्टं प्रां प्र
 दत्ता तशाल म के सरिसरा निवैर क भागा नुहृद भिः स्थूल वशटक मालिका परिगत कंठे मं हाव शद दं प्रा प्रहार जै रं रं त्य काये रं विमहा शक्ति हार्द नुपजात के सरै रं व के स
 शिकिणो रं के रं ग वध वैषय दी सारा नद रं रं नेक वठोः पव भि रं ति प्रमाणा मिथ्य के सरिणां मभय प्रदान या वनार्थं मां गताभिः सिंही मि रं श्विको ले यनु दृष्टि नी मि रं नुगम्य मानं के
 धि रं गी हीत वमर वा लगज दंत भारेः के धि रं छिद्र यल वव दम धूपरेः के धि न्य गयति मि रं रं गज कु म्रमुक्ता फल नि कर सनाथ पाठाभिः के धि ज्ञातु धाने रं रं गहीत पिशिता हारेः
 के धि न्य मथे रिव के सरि रं मधा रिभिः के धि तस्य ठा के रिव मर्या पित्त वाहिभिः के धि छिद्र मि रिव का कप हधरेः के धि छिद्र मव रितं मिव दर्शय भिः समुत्वा त विधत गज दंतैः के धि

कादं जलरागमदिवसे रिवंजलधरद्वयामलिनाम्बरैर्नेकहज्जानेः शवरहृदयैः परित्तमं नयमिव सरवद्वेनुकं मभिनवजनंधरमिव मयूरपिच्छवित्रवापधारिणो वक्रशस्त्रमिव
 २२ गैदीतेकैचक्रं अरुणानुजमिव धतानेकुमहाः जगतिविशेषः नागदशनं भीष्ममिव शिखरं शत्रुं गिरादिव संमिव सतता विभक्तमगारं विद्याधरं मिव मानसवेगं पशुपार
 मिव योजनगंधानुसारिणं ध्रुवोत्कर्षमिव भीमभयधारिणं अकलराजकन्यकमेशयाचमिव नीलकण्ठं चंद्रकाभरुणं हिरण्यकेशं नवं मिव महावराहं दंष्ट्राविभिन्नवक्षस्य
 लंघितरागिणं मिव कृतवद्वन्दिपरिग्रहं पिशिताशिनं मिवैरक्तलुब्धकं गीतं मिव निरवोदं नुगतं ममिकात्रिष्वेव मिव मृदुधरुधिरादं कायं मभिनवयौवनं मपि सपिजवद्वय
 संकृतसारमेयसंग्रहं मपि फलमूलाशिनं कर्ममयं कर्तृनं स्वहृदयवार्मपि द्रुगैकशरणं स्तिभत्यादानुवर्तिनं मपि राजसेवो नभिसंमपत्तमिव विध्यस्यो नशावतारं मिव कृतान्तस्य सहोद
 रं मिव पापस्य सारं मिव कलिकालस्य भीषणं मपि महासत्तयागघ्नीं मिवोपलक्ष्यमाणं नभिमवनीपाकतिमातृकनामानं शवरसेनापतिं मययः अभिधानं तु तस्य पञ्चार्द्रं मयौघं
 आसीद्यै मम नश्ये मोहप्रायमेघां जीवितं साधजनविगर्हितं च वरितं ॥ तथा हि ॥ पुरुषपिशितो पदो र्धर्मवुद्धिर्हृदयः साधजनविगर्हितो मधमांसादिः प्रमोदगयाश्च शिवाहृतमुपदेष्टारः सदै
 सतां कोशिकाः प्रज्ञाशकुनिज्ञाने परिचिताः श्वानः शय्यं व्यासं टीवीषु आपानकं मुत्तवः मित्राणि क्रूरकर्मसाधनधनं विः सहायां विषदिग्धमुखं भुजः मोदवसायकां गीतं मुर्दकारिमुधमा
 णां कलजाणि बुद्धिगहीताः पर्योषितः क्रूरामाभिः शार्दूलैः सह सम्वासः यशरुधिरौ वदेवतार्चनं मानेन च लिकर्म चौर्येण जीवितं भूषणानि भुजंगमणयो वनगजमदैर्हृदरागो यस्मिन्नेव का
 नने निवसति न देवो न वातमूलमशेषतः कुर्वती विजयते नैव मपि सेनापतिरैव परिभ्रमणसमुद्भवं प्रममपनिनीकं शं गत्यंतस्यै वैशास्मलितरो र्धः ह्याह्वायार्थमवतारितकोदं स्ववितपरिजने
 पनीतं पल्लवासने समुपाविशत् ॥ अन्यतमं कुरुशवरपुत्रो स संभ्रमं वतीर्य तस्मात्किं रकमलपुगपरिहोमिता म्रसः सरसो वैदर्यद्वानुकारिप्रलयदिवसकरकिरणोपतापी दम्बरैकदेवो मिव विलो

कपिजलकुलकलकुजितमितः कुरुरकुलकशितमितो मगपतिनखमिधमानकुं भकुज्जशरसितमिधमादं पदमलिनां वररूपद्वितिरियं मभिनवशायकवलरसप्रणामलाहरी
 णामन्यफेनसंरुतिरियं नमदगंधगजमंडकं दूयनपरिमलालीनमुखरमधककरविरुतिर्यौ नियतितरुधिरविरुसिक्तशुक्लपत्रपाटलां रुद्रुपदवी रतद्विरदवरा मदि
 तविरपयध्ववपटलं मेतत्तद्विकुलकीटितं मेघनखकोटिविलिखितविकटपत्रलेखो र्धुधिरपाटलः करिमोक्तकदलदन्तुरो मगपतिमार्गेशो प्रत्यग्रप्रसूतवनमगी
 गर्भरुधिरलोहिनीभूमि रियं मटवीवेणिकानुकारिणी पक्षवस्त्रयथपतेर्मदजलमलिनां संचारवीथी चमरीयं किं रियं मनुगम्यतां मुखमगकाशीषपांशुलां तारितरं म
 ध्यास्यतां मियं वनस्थलीतं रुधिरवरं मारुत्यतां मालोक्यतां दिगिधैमाकर्ण्यतां मयं प्राव्यो गत्यतं धनै र्वहितैः स्थीयतां विमुच्यतां प्रवानंदयं न्योन्यं मभिवदतां मगायासकस्य मह
 तो जवसमूहस्य तद्गहना जरितविग्रहस्य होमितकाननं कोलाहलं मष्टे पावं अथ नानि विशदेवानुलेपनादं मद्रुधनिधीरेणो गिरिविवरविजं मितप्रतिनादगभीरेण
 शाणजलधरसितानुकारिणां गजपृथ्वतीनां कंठगर्जितेनै सरभसं सौरमेयविलुप्यमाना वयवानां मालोत्सकात रत रत्नतरा रकाणां मेणिका नां चंकरुणानूजितेनै निह
 तयथपतीनां विषो गिनीनां मनुगतकलभानां च स्थिता स्थिता समाकर्ण्य कलकलं मुक्तं पक्षवानां मितस्ततः परिभ्रमंतीनां प्रत्यग्रपतिविनाशशोकदीर्घेण करिणीनां
 चीकृतेनै कतिपयदिवसप्रसूतानां च खड्गिधेनुकानां त्रासपरिभ्रम्योतां चैषिणीनां मुमुक्तकशं मतिकरुणां मारुसंतीनां मां क्रुदितेन तनुशिश्वरं मुत्पतितानां मां कुला
 म्रगया कुलवारिणां च पत्ररथानां कोलाहलेनै रूपावसार्यधा वितानां च मगएनां युगपदेनै रभसपादयानां भिहतायां भुवः कम्पो मिव नयतां चरणप्रादेनै कर्णानां कृष्णजा
 १० काशिणां नां चं मदकलकुरुरकामिनी कंठकुजितकलेनै शरानिकरवर्षिणां धनुषां निजारेनै पवनाहतिक्रियातथाशयां मसीनां चं कवनमहिषस्कंधपीठपातिनां रीतिनै कनो

कारं चैतः संभितं विष्णुं कलायः धातुवनदिधु च पातक पटवद्वेष्टं देवभगवान्यावकः तपोवनदेवता नृपुशनुकारिणाधर्मशासनकटके नैव स्फाटिके नौ च वलये न दक्षिणा प्रवणावल
 १५ स्विर्जातिशजमानः सकलविषयो यमोपनिर्गम्यार्थमुपपादितेनेल्लोरे त्रिसते नैव भस्म त्रिपुंड्रके नौ लङ्क तो गगनोत्सखवलाकारिणा स्वर्गमार्गे मिर्वदर्शयता सततं मुहूर्तवेणो
 स्फाटिककमंडलु नौ ध्यासितवाभकरतलः स्कंधदेशावलस्विना कृष्णजिनेने नीलपीठभासातयस्तृष्णानिपीते नौ नैव पगुताधूमपटले नैव परितमूर्तिरभि नवविशासूत्रनिर्मितेने
 परिलघुतयापवनलोलेन निर्मासविरलपार्श्वपञ्चभिवेगया यता वा मा आवलस्विनी यज्ञोपवीते नौ भ्रासमानो देवताव नार्थमा गहीतवनलता कुसुमपूर्णपर्णपुटसना
 याशिखरेणौ धाटदं ने व्यायतस्येतरयाणि विषाणोत्वाता मुहूहतास्नानमर्दमुपजातपरिचयेन नीवारमुष्टिसंवाहनेन कुशानुसुमलतोयास्पृशानलो लहयिनीतपोवन
 मतो नौ नृगम्यमानो विटपद्वकोमलवल्कलावृतशरीरो गिरिवसभेश्वलो राहु रिवो सकरा स्वादित सोमः पद्मनिकरद्वंद्वदिवसकरमरीचियो नदीतटत रैव सततजलहा
 लनाविरलजटः करिकरमंदविकचकुमुददलशकलसितदधानो देवो देवक पांनुगतो न सत्रांशिरिव चित्रमगकनिकाष्टे घोषशो भित्तो स्वर्मकालदिवसद्वंद्वद्वयितदोषो
 जलधरसमयद्वंद्वप्रपातितरजः प्रसरो वरुणद्वंद्वतो दवो सोह रिवो पनीतनरकभयः प्रदोषारमुद्वंद्वसंध्यापिङ्गलतारकः प्रभातसमयद्वंद्ववालातपकयिलो रिविथद्वंद्व
 महादेवः दनियमिताक्षवक्रः सराजेव निगूढमंजसाधनद्वयितविग्रहो जलधिरिव कशलांश्वरमंजलावर्तगतो भिगीरथद्वंद्वद्वयगंगावतारो मधकरद्वो सकरद्वंद्वभूतपुष्पवनावासो वनच
 रो विरलमहालयप्रवेशा असंपतो पिमोक्षार्थी सामप्रयोगपरोपि सततावलस्वितदंरः सुमोपि प्रवुद्धः सविहितनेत्रद्वयोपि परित्यक्तवामलोचनः तदेव कमलसरः सिन्हासंरूपा
 गमनं प्रायेणाकारणमित्राण्यतिकरूणा द्वाणि सतारवलंभवति सदावेतां सिः यतः समांतदवस्थं मालोको समुपजातदयः समीपतरवर्तिनं मे धिक्कारकं मन्यत मम वीतं अ

नमिन्दुमंजका दिवप्रस्थानितं सुतमैव सुक्ताफलनिकरैर्मन्यतया स्पर्शानुमेयं हिमजडं मरुविन्दकोषश्च कंघाये मधुः कमलिनी यत्र सम्युटेन प्रपद्योदतां च भूतपक्षनिर्मलौ मशालि
 काः समुपाहरत आपीतसलिलं शशवरसेनायति स्तोमनालिकाः प्राशिकलौ द्वे सौहेके यः क्रमेणादृशत अपगतममं चोत्थाय पयिपीताम्रसो सकलेन शवरसेन्ये नौ गम्यमानः प्रा
 नेः प्राणे रंभिमतो दिगज रंभयासीत् एकतरं सुजखवरं सस्मान् पुलिन्दहं दं नासादित हरिणा पिबितः पिशिताशनं दवांति विरुतदर्शनः पिशितायं तस्मिन्नेवंतस्मत्सुहृत्तमैव व्यल
 भवत अनशितेवंतस्मिन् शवरसेनायतौ सजीर्णशवरः पिवन्निर्वास्माकं मायं धिरुधिरविन्दुपाटलपाकपिलभूलतापरिवेधभीषणयो दृष्ट्यागणयन्निर्वृककुलनुस्नायस्यानानिश्येन
 इव विहगामिषा स्वादलालसः सुचिरमैरुसुसंवनस्पतिं मा मूलादपश्यत् उक्ता नैव तस्मिन् ह्योतरालोकनभीतानो ककुत्तानां प्रसूभिः के मिव हृदुक् रंभकरुणानाम यतं मने
 कतालतुहं मभं कषणराशि रवर्मपि सोयानै र्वीयत्तेन पादपं मधिरुस्यतानं नुपजातो न्यतनप्राक्तीनकांश्चिदल्पदिवसजातान् गर्भहविपाटलानं शास्त्राले कुसुमशङ्का मुपजन
 यतः कांश्चिदुर्भेद्यमानपुत्रतया नलिनी संवर्तिका नुकारिणा कांश्चिदुर्कफलसदृशान् कांश्चिदुर्दितायमानवन्तुकेतो रीषद्विद्वितदलपुटपाटलमुरवानां कमलैकुसुमानां प्रियमुदहतः नी ५
 कांश्चिदेन वरतशिरः कम्प्याजेने निवारयन्तं श्वप्रतीकाशसमर्थो नैकैकशः फलानौ वंतस्पवनस्पतेः शरवासंधिभ्यः कोटशतरेभ्यं च कशावकानै गहीत अपगता संवृकलां सितो वया
 तपतातं सुतं महानंभकाशं एवं प्राणाहं मप्रतीकारं मुपवर्तमुपनतं मवलोकं दिगुपातरोपजातवेपथं मरुगभयाद्भूततलतारकां विधादपत्यामिभुजलपुतां दशमितस्ततो दि
 स्तुविस्लिपन् सुष्ठु कतालं शमप्रतीकारं समः संजासत्रसंधिशिथिलेन पक्षपुटेनोद्योयं मातकालोचितं प्रतीकारं मन्यमानः स्निहयश्वशो मद्रहाकुलः किं कर्तव्यताविमूढः कोटभागेने
 मां मवधुभ्यंतस्थौ असावर्षिपापः क्रमेण शास्त्रानैः संवदमाणा कोटद्वारं मागत्य जीर्णो सितभुजः भोगभीषणं प्रसार्थं विविधवनवराहवसाविश्रैगाधिकरतलं मनवर्तको दंगुणा

कादं
२५

नवधमानस्वर्गमार्गमंनसोयानसेतुमिर्वैयलस्यमाणासन्नवर्तिनीभिस्तयोधनसम्पर्कदिवापगतकालुष्याभिस्तद्वरपरम्यसंक्रान्तविचित्रपंक्तिभिस्तापसदर्शनगतसप्रधि
 मालाविगात्यमानाभिर्विवांतिविकचकुमुदवनंममिजनमुपासितुंमचतीर्णीग्रहगणैर्मिवेनिषासूदनीहेभिर्दीर्घिकाभिःपरिवर्तमनिलावनमितशिखाभिःप्रणाम्यमानैर्मिववनल
 ताभिर्नवरतमुक्तकुसुमैरभ्यर्चमानैर्मिवपादपैरौवद्वयवपुयान्जलिभिर्हृषापमानैर्मिवेनलताभिर्नवरतमुक्तकुसुमैरभ्यर्चमानैर्मिवपादपैरौवद्वयपैरुनाजिरप्रकीर्ण
 शुक्लपात्रार्कमुपसंगहीतामलकलवलीलवहककंधकदलीलकुचवृत्तलालकलमध्ययनमुरवरवदुर्जनैर्मनवरतप्रवणगहीतवधकारवाचास्नपककुलैर्मनेकसारिकोद्वयमा
 णासुत्रसुण्यमशयकुकुयोपभुज्यमानवैश्वदेववलिपिंमसन्नवायीकलहंसकपोतोपभुज्यमाननीवारवलिमेणीतिहापन्नवोयालिकमानमुनिवालकंमुनिकार्यार्थदग्धसिमिसिमा
 यमानकुशसमिक्तुसुममुपरिलभनालिकेरसस्मिग्धशिलातलमविरत्तुस्मवत्कलरसपाटलभतलैरक्तचन्दनोपलेमादित्यमंडलनिहितकरवीरकुसुमाभितस्तोविह्वलभस्मले
 शवालकतमुनिजनभोजनभूमिभागशाखाप्रगकरुधिनिकाशयमानप्रवेपमानजरदन्धतायसंमिभकलभकाद्वेपिभुक्तपतिनैःसरस्वतीभुजलताविगलितैर्दशंरववलपैर्वि
 प्रणालशकलैःकैःमाधितमैविजनाद्यंमेठाकपिविषाणोत्तवन्यमानविविधकन्दमूलमस्तुर्णपुष्करपुटेर्वनकरिभिर्शौर्यमाणाविरपालवालकंमधिकुमारकाकृष्णमाणावन
 वरहर्दयाजललप्रशालूकमुपजातपरिवयैःकलापिभिःपक्षपुटयवनसंघस्यमाणा मुनिहोमदुताशनमारवाहनचरुचारुगंधमर्धयकपुरोगाशपुण्यपरिमलामोदिनैर्मविहि
 न्नात्यधाशुद्धिदुतमुष्कारमुरवरितमुपवर्णमाणातिथिवर्गपूज्यमानवितदेवतैरर्चमानहरिहरयितामहमुद्रिपमानप्राद्वकस्यंवार्यापमानयज्ञविद्यमानोचमानधर्मशा
 स्त्रंयवमानविविधपुस्तकैर्विचार्यमाणासकलस्मृतिशास्त्रार्थमौर्भ्यमाणापर्णालंमुपलिखमानानिर्भयमज्यमानोऽनाभ्यनरमावध्यमानध्यानंसाध्यमानमंत्रैर्मध्यमान

विनितं

अरण्यो
धूमा

तः
भोजनं

परंपर

एवमायुःविभिन्नदः
देवोऽना

योग्यपक्षिमाणावनदेवतावल्लोर्नैर्वर्णमानमुन्तमेश्वलंमहात्म्यामाणावत्कलैर्मुपसंगद्यमाणासमिधंस्त्रिपमाणाकृष्णानिर्गद्यमाणावेधकंशोष्यमाणापुष्करवीनैर्म
 यमानाहमालेन्यसमाननिर्दंकेमाप्यमाणाकमंडलुंअट्टपर्वकैकोलसर्गाप्यमानैर्मनैर्तर्पाश्रुतयर्वमनहस्योजयोनिमिवत्रिभुवनवदितंमकराशमिवप्रकरितवराहनरसिंघ
 र्यसंशयमितंकपिलाधिष्ठितंमफरोपन्नमिववलावलीदुर्धर्पितधेनुकैर्मुदपनमिवानैर्दितवत्सकुलैर्किंपुरुषाधिशयमिवमुनिनगरहीतजलकलशाभिमिच्यमानैर्दंभानेदाधमया
 वसानमिवप्रत्यासनजलप्रेषार्तजलधरसमयमिववनगहनमध्यसुखप्रफुल्लहरिमानिलकूर्तमिवशिलाशकलप्रहारसंचूर्णिताहोस्थिसंचयंरवांरवविनाशोद्यतार्जुनमिवमारवाग्नि
 कार्यैरभिविलेपनधर्मपिसतताविभूतहयधूयगंधमातहकुलाध्यासितमपिपतित्रैमुह्यसितधूमकेतुप्रतमपिप्रशान्तोपद्रवंपरिपूर्णद्विजपतिमनार्थमपिप्रदासनिहितरु
 गहनान्धकारमातेरमणीयमपरमिववहलोकैर्माप्रममयशंयत्रवहविर्ममेकमेलिनर्तनचरितेकःमुरवरागःशुकेकनेकोपेयुतीन्ताकुशाग्रेकनेस्वभावेयुचंचलताकदली
 देलेखुनमनःसुचसुरागःकोकिलेषुनपरकलत्रेषुकंठग्रहःकमंडलुवनसुरतेषुमेखलाचंचोवतेषुनैर्घाकलहेषुस्तनस्यर्षोहोमधेनुषुनवनितासुपक्षपातःकुकवाकुर्कनविधाविवाक
 धातैर्नलप्रदक्षिणैर्नेषास्त्रेषुवसुसंकीर्तनोदयकषासुनंतमासुगणानांरुद्राहवलयेकनंशिरैकमुनिवालनाशःऋतुदीक्षयानंमृत्पुनोःरामानुशागोरामायणोनैर्घोवनेनै
 मुरवभंगविकारैर्नरयानेधनमर्दमिमानेनयत्रंमहाभारतेशनुनिवधःपुशोवायुप्रलयितैरयःपरिणामैर्द्विजयतनंउपवनचन्दनेषुजायंअग्नीनीभूतिमल्लंएणाकानांगीतयस
 नैःशिरवर्तिनोचयपक्षपातःभुजहमानोभोगःकपीनोप्रीफलाभिलाषोमलानांममोगतिःतस्यचैवविधस्यमध्यभागमलंकुर्वीणार्यालकालोदिनलोपचवस्यमुनिजनावलवि
 तरुष्मानिजलकरकसनाथशाखसंतापसकन्यकाभिर्मलभागादजपीषातकपञ्चाहुलस्यहरिणशिषुभिःपरिपीयमानालवालजलस्यमुनिकुमारकावहकुशवीरदामोद्वितगो

कादं

१६

मयोपनिमविविक्तभूतलस्यतन्तुगारवितकुसुमोपहारमणीयस्यनोतिमहतः। परिमंडलतयाविस्तीर्णावकाशास्यरक्षाशोकतशेखः। स्त्रायायांमुपविष्टमनुग्रतयोभिर्भुवन
 मिवसागरैःकनकगिरिमिवकुलाचलैः। कृतुमिववैतानवद्विभिःकल्याणकालादिवसंभिवरविभिःकालामिवकल्पैःसमनामहर्षिभिःपरित्तमंगुशापभीतयेवकम्पितदेह्याप्रण
 यिनोवविहितकेशग्रह्याकुट्टयेवकृतभूमरुपांमलयेवकुलितगमनयोप्रसाधितयेवप्रकरिततिलकयोजरपागहीतव्रतयेवमस्यधवलयोधवलीकृतविग्रहमांयामिमीभिःपलित
 पांशुशभिःतयोभिर्विजित्यमुनिजनमभिवलधर्मपताकाभिर्वोपानिताभिर्मरुनोकमाशेहुंयुगपरजुभिर्विषोपसंगहीताभिर्मिहदरप्रदृश्यतपसुरोःकुसुममंजरीभिर्वोद्वताभिर्न
 राभिर्हृषोभमानमपुववितमस्मान्निपुंरुकेनेतिर्यक्प्रवृत्तगंगास्नोतस्त्रयेणोदिमगिरिशिलातलेनेवललाटपदेनोपेतमधोमुखचन्द्रकलाकारभ्यामवलम्बितवलिशिथिलाभ्यांभू
 लताभ्यामवधभ्यमानदृष्टिमंनवरतमंत्राभ्यासविहताधरपुटतयानिःयतरिंशतिप्रविभिःसत्यप्रोहेरिवस्वच्छेन्द्रेपटनिमिदिवविद्यागुणैरिवकरुणारसप्रवाहेरिवदशनमपेक्षवलि
 तपुगेभागमुदमद्रुहाप्रवाहमिवजन्तुमविरलसोमोद्गारसगांधेनिष्वासावरुणैर्मूर्तिमद्भिःघापाहरेरिवसदामुखभागसन्निहितैःपरिस्फुरद्भिरेलिभिर्विरहितैर्मतिकुशतयानिभ्र
 तशंगरगर्जस्युन्नतदुर्बोधांमाकशलतारकमवशीर्यमाणविरलनयनयस्मालैमुद्रतरीर्वशमरुदप्रवगाविवर्मानाभिलंबितैर्नूर्वकलापैर्मोदधानैर्मतिवयलानामिन्द्रियाणाम
 तःसंयमनरजुभिर्विर्वाताभिःकठनागिभिर्नरशवनदकंधैर्मुन्नतविरलास्थिपन्नैर्मन्सालम्बितधवलपशोपवीतैर्मलिलवशाचलिततनुतरुभङ्गैर्मुत्पतत्पुवमाननवमणालैमिव
 मन्दाकिनीप्रवाहमकलुषमैर्मुदहनैर्ममलस्फटिकवटितास्वलपैर्मुज्वलमुक्ताफलप्रथितैस्सस्वतीहारमिवचलदङ्गुलिविवर्गतमावर्तयतैमनवरतभामिततारकाचकैमपरमिवध्रुवं
 मुद्राक्षितशिखालकेनजरकस्यतद्विचयपरिणतलतासंबयेननिरतशनेकिममलेनचन्द्राभ्यामिवोमतैर्नैरिवगुणसज्जनतनुभिर्विनिर्मितेनमानससरोजललादनक्षत्रिनांदकु

यंकथंमेषिष्ककशिर्षैरंजातपक्षपुटैरवतरुक्षिरवसदस्मात्परिच्युतः। शेषेनमुखपरिभ्रष्टेनैनेनप्रायोभवितव्यं। तथात्यस्यात्यशेषंजीवितमयमामीलितलोचनोमुदरपुल्लो
 निरवशितः। मुहुर्मुहुर्मुःखेनयतति। मुहुर्मुहुश्चुपुटविरणोति। नशक्नोतिशिरोधराधारयितुंदेहिवावदेवायमैरुभिर्नविमुच्यतेतावदेवगृहाणैर्मंवतारयसलिलसमीपमित्यभि
 धायतेनमासरसीरमनाययत्। उपसृत्यवजलसमीपमेकदेशनिहितदंष्टकमंडलुंशैरायस्वयंमामतिप्रयत्नेनोत्तानितमुखमैर्मुत्पाकतिचित्सलिलविन्दुनंपापयत्। अम्रःसौंद
 र्यतसेकं वसमुजातप्राणमुपतटप्ररुदस्यनलिनीपलाशस्यजलशिखिशायांस्त्रायायांनिधाययथासमुचितमकरोत्तानविधिं। अभिषेकावसानेवांनेकप्राणायामयत्तोजपनंप
 विनान्यममर्षणानिप्रत्यग्रभयैर्मुखैरकारविदेर्निलीयत्रपुरेनभगरतेसवित्रैदत्तैर्मुदतिष्ठत्। आगहीतघोतधवलवक्त्रंस्वस्योत्तद्वसंध्यातपःकृतलनिर्घृतविषादजरःक
 मंडलुंमापूर्यकमलाकिंजल्कसुरभिणांमुदिनांशरेवारिणांप्रत्यग्रस्नानाईजरेनसकलेनतेनमुनिकुमारकदम्बकेनानुगम्यमानोमांगहीतांतयोवनाभिमुखंशनेःशर्भैरंगत। अनतिद
 र्भिकात्तादिशिदिशिं सरासनिहितकुसुमपटलैस्तालतिलकतालीतमालाहंतालवकुलवहलैरैलालताकुलितनालिकेनकलापैर्लोललोधलवलीलवद्रुपध्वैर्ह्रस्वतरेणयय
 लैरैलकुलभंकारमुखरसहकारैर्नरकोकिलकुलकलालापकोलाहलिभिर्हृत्पुच्छकेतकीकुसुममञ्जरीरजःपुञ्जपिञ्जरैःपणीलतादोलाधिरुवनैदेवैःतारकावर्षाभिर्वाधर्मविनाशायि
 कनैकुसुमानिकैर्मनिलचलितैर्मनवरतैर्मतिधवलैर्मुत्तजद्भिःसंसक्तपादयोःकाननैर्हृत्पुटैर्मवकितप्रचलितरुमसारणतथाचलाभिर्हृत्पुच्छस्यलकमलिनीलोहिनीभिर्मारीचमायाप्रणा
 वल्लभकूर्वीरुदलाभिर्दशरथिबापकोटिस्तकंदगर्जविषमिततलाभिर्दंकारपश्यन्तीभिर्हृत्पशोभितप्राजैर्मांगहीतसमितकुशकुसुममद्भिर्धायनमुखरशिष्यानुगतैःसर्वतःप्रसर
 दिर्मुनिभिर्हृत्पुणोपकैर्मुत्कण्ठितशिवमंडलभूयमानतलकलशपरगधानैर्मनवरताज्याहुनिप्रीतैःचित्रमानुभिःसशरीरैर्वमुनिजनैर्ममरुलोकैर्निनीकभिर्हृत्पमानधमलेखाजले

मयकलुषिताः प्रसादमुपगताः पुनरपि जगति वसतिराजहंसी वमानसे. चतुर्मुखमुखकमलवासिभिर्वैदेः सुचिरादिदेमपरमुचितं मांसादिनस्थानमेनमांसाद्यं प्राक्कालो भवकलिकाल
 सवित्तद्वं सर्वविद्यां नियतमिह सर्वोत्तमना कृतावस्थिति नु भगवतो यस्मिन् कलिकाले विलसिते नयमेण न स्मर्यते कृतयुगस्य. धरणीतर्जने नीधि धितं मां लोकं न वदति नो मिदानी
 समधि मंडलनिवासामिमा. नैमवत्तलै. अहो महा सत्तैयं जगतां संप्रत्ययविकरनिकरं रजदुर्निरीक्ष्यो शिशो हेनराभा. फेनपुंनधवलोगं गेवंप्रकृतये. सीरुतिरिव शिखा कलापे
 विभावसो नियतं तीजभीता. बहुलाज्यधमपरलमलिनी कृताप्रमपदस्य भगवतः प्रभावाद्दीतभीतेमिव रविकिरणजालकं मपि हरतः परिहरति योवनं मेतैव वनलो लशिखा जटिला
 श्वितान्नलपदं रवीं त्रमं जयानिहवीषिं प्रतिगृह्येते प्रीत्यां प्युत्सगायः तदलितकूलवल्कलोपं वाधमलताकुसुमसुरभिपरिमलो मन्दसन्धारी सपादः मिवास्पसमीपमुपसर्पति गं
 धबाहः प्रायो महाभूतानामपि हरमिभवा निभवंति ते ज्ञासि. यतः सर्वतेजस्विना मयं वाग्रणी हिंसां मिवाभाति जगदनेनाधिधितं महात्मना निष्कपेयं. इति रजदवधस्यैव प्रवाहः करु
 णारसस्य संतरणसेतुः संसारसिंधो रंधारः क्षमासुसां पश्यं स्तम्भालतागहनस्य. सागरः सतोषा मतोपदेष्टा सिद्धिमार्गस्य स्तगिरि रं सद्रहस्यं मूलं मुपशमनरोः नाभिः प्रलाचक्रस्य
 प्रासारो धर्मधजस्य तीर्थं सर्वविद्यावता शृणो वदत लो लोभा ठा वस्य निकषोपलः शास्त्ररत्नानां दावानलो रागयत्नवस्य महामंत्रः कौधभुजः मस्य दिवसकरो मोहान्धकारस्य अग्निरा
 वंधो नरकद्वाराणां कुलभवनं मावाशृणो आयतनं मंगलानां अभूमिर्मदविकाशृणो दृष्टिकः सत्यथानां मुत्पत्तिः साधतायाः नेमिनुत्साहवक्रस्याश्रयः सत्वस्य प्रतिपक्षः कलिकालस्य
 कोपं सपसः सखा सत्यस्य हेतुमार्जवस्य प्रभवः पुण्यसंवपस्य अदनावकाशो मत्सरस्य अशक्तिर्विषने अस्थानं विभूतेः अननुकुलो भिमानस्य समतोदैव्यस्य नायनो र्वस्य नवकाशो वि परि
 षयाणां मनभिमुखः सखानो. अस्य भगवतः प्रभावादेवोपशान्तवैरमपगतमत्सरं योवनं अहो महा प्रभावो महात्मना यत्र हे शा प्रवृत्तिकं मपहाय विशेषं मुपशान्तानां शान्तानां स्तिर्यञ्चोपि

तयोवनवसति सुखमनुभवति तथा हि एष विकचो मलवनाभ्युकारिणोऽमुत्पतद्वा रुचंद्रकशतं हरिणालोवनघुतिशवलं मभिनवप्रादुर्लभिविशतिं शिखिनः कपेर्लमांतपाहतो निः
 राहः महिरयं मुत्तज्येमातरं मनुयजातके सरेः केसरिशिषुभिः सह समुपजातपरिचयः प्रचरत्तद्वार्धमापि वति कुरु शावकः सिंहो स्तनं शयं मणाला प्राद्विभिः शशिकरधवलं सरा
 भारमां मीलितलोचनो वदमन्यते दिग्दकलभै रं कथ्यमाणां मगपतिः इदमिह कपि कुलं गतवापसं मुपनयनि मुनिकुमारकेभ्यः स्मातेभ्यः फलानिः एतेन निवारयंति मदां धां अपि गं रस्य
 लभां निमज्जलपाननिष्पलानि मधक रकुलानि जातदयाः कर्णतालैः करिणः किं बहुना तापसाग्रिहोत्रधूमलेखाभिर्हंसर्यनीभिर्हर्निशमुपयादित रुक्माजेनोत्तरा संगशोभाः
 फलमूलवल्कलिजो निधितनी स्तरवो पिसनियमां रवोस्य भगवतः समीपवर्तिनो त्रलस्यते किंपुनः सचेतनाः प्राणान्दयेवं चिन्तयन्ते मेवमांतस्येव रक्षाशोकतरोः छायायामेकदे
 वोस्यापयि साहरीतः पारो वुपगस्तृताभिवादनः पितुं रनतिसमीपवर्तिनिकुशा स्नेसमुपाविशतः आलोचयन्तं मांते मुनयः सर्वे एव कुतोयं मांसादिनः एक शिष्यो रीतयजनिज कानिह
 नमयां प्युपटलमध्यगतो दृष्टिपतितवदलतनु रस्यावबोधापुं रीसादिनस्तपास्विदृशो हतया वंतस्य वनस्य ते नैराकते स्वनीटं मां शेपयितुमिति जातदयेनां नीतं सौधावदैयं मप्ररूयस
 ति रसमो रीतं मुपति तुं तावदेवैकस्मिंश्चिदं मतरुकोटरे मुनिकुमारके रं स्माभिश्चोपनीतेने नीवारकणानिकरेण विविधफलरसेन वंसं वदं मां नो धारयतुं नी वितं. अनाथपरिपालनं हि ध
 मोस्यं स्मद्विधानां मुद्दिनयसति सुगगतलसंचरणसमर्थोपास्यति यत्रास्ते रीविद्यते. इहे वं वा समुजातपरिचयः स्यास्यतीत्येवं मां दिकं मस्मत्संबद्धकलापमां कर्णयकिं चिदं यजातकुत्
 हलो भगवान्जावालिरीषदो वलितकंधरः पुण्यजलैः प्रक्षालयन्निवर्मा मतिप्रशान्तया दृष्ट्या सुचिरं मभिजातप्रत्यभि सुंदरं पुनः पुनर्विलोक्य स्वस्यैवं विनयस्य फलं मेनेनां नुभूयतदुपवो वत
 सहि भगवान्कालत्रपदर्शितयः प्रभावादेवो न वसुधां सर्वमेवैक रतलगतमिवे जगत्सं लोकयति वेति चेजन्माना जगत्पतीता निकययतां गामिर्नम्यं र्यमी सृणो गोवरातां वप्राणिनां मायुवः

कादं
१८

प्रमाणाभीवेदयति। यतः सर्वे वतापसपर्वं तावेदिततत्प्रभावां कीदृशो नेनो विनयः कृताः किमर्थं कृतः कदा कृतो जन्मान्तरे वा कोयं मासीदिति कुतूहलिन्ये भवतः। असहृयपाचितवता च तं भवतं मा
वेदयप्रसीदभगवन्कीदृशस्याविनयस्य फलमनेनो न भूयते कथां मासीदुन्मा जरेवेह गजा नौ वा कथं मस्य स प्रवः किं मभिधानो वा यमित्यप्यनयतुजः कुतूहलं मा चर्याणां सर्वेषां भगवान्ये
भवन्त्येवमुपपाद्यमानं सुतपोधनपरिषदा समहामुनिर्वदतः। अतिमहर्दिमोऽप्यमीरव्याजयं मत्परोऽयमहः प्रत्यासीदिति च नः स्नानसमये भवतां मय्यंति कामति देवा र्वमविधि वेला
तदुल्लिखंतु भवतः सर्वे वता वरां चरतु योचितं दिवसव्यापारं मयशः समये भवतां पुनः कृतफलमूलाशाना नीविप्रद्योपविष्टानां मादितः प्रभृति सर्वमावेदयिष्यामः योयं यथा कृतं मनेनो
परस्मिन् जन्मनी हे लोके च यथा स्पसमृतिर्यं चापगतं कृतमः क्रियतां माहरेण नियतमयं मय्यात्मनो जन्मान्तरवत् स्वप्नोपलब्धमिव मयि कथयति सर्वमज्ञो घतः स्मरिष्यतीत्यभिवदन्ते वो
त्यापसहं ते मुनिभिः स्नानादिकं दिवसव्यापारं मकरेतः। अनेनैव समये न परिणतो दिवसः स्नानोत्थितेन मुनिजनेनो विधिमुपपादयताः क्षिति तले दत्तं मत्वरतलागतः साक्षी दिवते
रक्तचन्द्रनाभः शङ्खविन्दुवहः। उर्ध्वमुखैर् रक्तैर्विभ्रनिहितद्विभिर्नूपैस्तयोधने रिवपरिपीयमानतेजः प्रसरो विस्लानयो दिवसं स्तनिमानं मभजतः। उद्यत्सप्तार्धिसार्धस्य र्धपरिजि
हीर्षयेवं संहतपादः पारवतचरणपाटलशङ्खं रविश्च रतलोदलम्बते। आलोहिताम्बुजीलं जलशयनमध्यगतस्य मधुभिरो विगलन्मधुधारमिव नाभिनलिनं प्रति प्रागतं मयराण
वैसर्गमं लं मलस्पतः विहाय धरातलं मुन्मुच्य कमलिनी वलानि शकुनयै र्वदिवसावसानेन पोवनत रुशिरु र्ध्वयवता ग्रेक चरविकिरणाः स्थितिं मकुर्वतः। आलप्ररक्तातपछेदां मुनिभि
रालस्वितलोहितवत्कला र्वां प्रप्रतः। हर्षमशोभनः। अस्तमुपगते च भगवति सहस्रदीधिता र्वपराणोत्तारु र्ध्वसती विद्रुमस्तते वा पाटला संघा समदृश्यते। यस्यामा वद्यमान ध्यानमेकदे
पादसमानो मधे नु रग्धधारश्च निमनो हर्मप्रिहो जवेदी विप्रकीर्यमाण हरिकुशमै विनुमाशिकाभिरितस्ततो विक्षेपमान दिग्देवता च न वलिसिक्तं मा अमपदं मभवत्। कापि चिदयदि

लवत्कलेन द्वितीयेनैव जगत्तालकेन संख्यादितं मा सन्नवर्तिनो मन्दाकिनी सलिलपूर्णो नात्रिंदो यविस्तेन स्फाटिक कमरारुनुनो विकचकमलराशिं प्रिवराजहं सेनो यशोभमानं मैव
नेः स्थिर्येण सागराणां गभीर्येण तेजसा सवितुः प्रशमेन तु काररमेनैर्निर्मलतयो म्बरस्य संविभागां भिवकुर्वाणं वैजतेयं मिव स्वप्रभावोपात्त सकल। द्विजाधियतं कमलासनं मि
वाप्रमगुरुं ज स्वन्दनतं मिव भुजगानिर्भोकथवलजयकुलं प्रशस्तवारणं मिव प्रलम्बकर्णतालं वदस्यातिमिव जन्मसंवा दितकं चो दिवसं मिवौघदकं विभ्रभास्वरमुरवंश स्फा लं मिव
शीणवर्षं शननुमिव प्रियै सत्यवतं अं विकाकरतले मिव रुद्राक्षग्रहणं निपुणं शिप्रिरसमयसूर्यं मिव कृतोत्त रा संगमोर्वा नलो मिव सततपयो भवं च नगरमिव दीनानाथवि भीष्मः
षजशरणां यशुपतिं मिव मसां पादु रोमो विलक्षशरीरं भगवन्तं जावालं मयश्यं। अवलोकां चो हं मचिजयं महो प्रभावस्तयसां मियं मस्य शा नापि मूर्तिरुत्तमकनकावराता
परिस्फुरती सोदामिनी वंचस्वः प्रतिहंति तेनां सिं सततं मुदा सीनापि महा प्रभावतया मयमेवो यं जनयति प्रथमोपगतस्य युक्कनलं कु सुमनियतिता नलचटुलट
तिं नित्यं मसद्विष्णुतयस्विनो प्रतनुतयसां मयितेनः प्रकृत्यादः सहं भवतं किं मुत सकलभुवनवन्दिन चरणानां मनवर्ततयः सलिलहालितमलानां क रकमलजला
मलकफलवदं रिलजगदालोकयतां दिव्येन चक्षुषा भगवता मेवं विधानां मवक्षयकारिणं पुण्यामिनामग्रहणां न्यापि मुनीनां किं पुनैर्दर्शाना निधन्यामिदं मा अमपदं मयं मधि
यतिर्यत्र। अथवा भुवनतले मेवं धन्यं मरितलं मनेनाधिष्ठितं मवनि तलकमलयो निनी। पुण्यभाजं रवत्वं मी मुनयः यदहं निर्गमेनै मय र्मिव नलिना सने प्रपगतान्यया पारां
मुखकमलावलोकननिष्पलदृश्यः पुण्याः कथाः श्रवणः पर्युपासनां सरस्वत्यां यधन्यापदे सिं सततं मतिप्रसन्नं क रूणाजल निस्पेदियं गाधगां भीर्ये चिद्विजकुलपरिवारे
मुखकमले सम्पर्कं मनुभवती वसति रजहं सीवं मानसे चतुर्मुखमुखकमलवासिभिवेदेः स विहादिदं मय र्मु चितं मा सादितं स्थानं मेनै मा सा वंश स्फालं मिव कलिकालये लधरस

कादं हमुनिभिर्हृष्यत्पंचंद्रातयोभ्यासिनिजपोवनैकदेवैत्रासनेरुखोयविष्टमनतिहरवर्तिनाजलपादनाम्नाशिष्येणार्द्रमयवित्रयाणिनां संवाह्यमानवरणमपरेणावंमन्दं मु
१२ पवीन्यमानेपितरमुवाच। तात सकलैर्पमोक्ष्यप्रवणानुतूहलानुकूलितहृदया समुपस्थिता ता य स पर्वरावद्वमं लोप्रतीक्षते। व्ययनीतश्चमैश्चलतो धिभुकं सदी वेद्यतो य
दैनं नरुतं मन्यस्मि न जन्मनि को वा यमभूद्विद्यति चेत्तेवमुक्तं सुसमहामुनिर्ग्रतः स्थितं मां वलोक्यतां ध्यै सर्वानेकाग्रप्रवणतत्परां मुनीन् बुधाशने ईव वीत। अयतां
पदि कुतूहलं मस्ति सकलत्रिभुवनललामभूता प्रसवभूमिं ईव लतपुगस्यां निवासो चिता भगवता महाकालाभिधानेन भुवनत्रयसर्गा स्थितिसंहारकारणेन प्रमथनायेनां
परैर्वयश्चिवी समुत्पादिता। द्वितीययथिवी शंकया च जलनिधिने वरसातलगां भीरेण जलयरिखावलयेन परिहृता पशुपतिनिवासप्रीत्या च गगनतलोद्रे शिवि शिखरमालेन
केलाशगिरिणे वसुधासितेन प्राकारमंडलेन परिगता। प्रकटशरवसक्तिमुक्ता प्रवालमरुतमाणि राशिभिश्चामीकरचूर्णवालुकानिकरनिचितै रंया मिभि रंगस्य यथिवी
तसलिलैः सागरै ईव महाविपणियथै नुपशोभिता सुशसुरसिद्गंधर्वविद्याधरो रगाध्यासिताभिश्चित्रशास्त्राभि रनवरतोत्सवावलोकनकुतूहला ईव नला ईव नीला मि ई
व्यविमानयंक्तिभि र्बो लहतां मय नोदतदुग्धसिंघधवलमंदरघुतिभिः कनकमयामलकलणशिवै रनिलदोला पितसितध्वजै र्परियतद्रुमगंगै र्बंतुरवा रगिरिशिखरै र्
मरुमान्दिरै र्विराजितशृंगा टै का सुधावेदिको पशोभितो दयानै र्नवरतचलितजलघटी यंत्रसिंघमानहरीतोपवनान्धकारैः केतकीधलिधसरै र्प्रात्यकै र्पशोभिता मरुमुदितमुख
श्मधुकश्यटलांधकारितनिष्कटा स्फुरद्भुवनललानुसुमपरिमलसुरभिसमीरणा रणितसोभाग्रवंटै र्लोहितान्धकपताकै र्बंदरक्तवामरै र्बुममयैः प्रतिभवनै मुक्तेनै
मकराकै र्मदनयधिकेतुभिः प्रकाशितमकरध्वजयुक्तैः सततप्रवृत्ताध्ययनध्वनिधौतकल्मषा स्तिमितमुरजरवगंगी रगर्जितै कसलिलपीकशसारचितदुर्दिनै कपर्यस्तदिवसकर

अहाशमास्तु निष्कृतः

किं वास्तवकचित्सुखापवाकुकधारगहेकमनमप्रमंडलैरांमंडलीकतारिवैरांसांख्यसनिभिंशब्दमानकेकार्वकोलाहलीविकवकुबलयदलकानैरुत्तुल्लुमुदध
वलोरैरैनिमिषदर्शनमणीयैरांश्वंललोचनैर्विषसहस्रसंख्यैर्नुभ्यासितांशरोभिः"अविरलकदलीवलकलिताभिंरमृतयेनयुजपांडुराभिर्दृशिदिशिदंतवलभिकाभिंधिली
रुतायोवनमदमनमालवीकुचकलपलुभितसलिलपाभगतोमहाकालस्याशिरसिसुरसरितंमालोक्यसमुपजातेर्षयेवंसततावद्वतश्चभुक्तुटीलेखयास्वमिबंसालयं
त्पाशिस्वपांसुरैरिभिर्गोनिरेवन्मधुवनतलरव्यातयशासाहरजटावंद्रेयोवकोटिमारिणामेनाकेनैवांविहितपक्ष्मतेनमंशकिनीप्रवाहेणैवंप्रकटितकनकपद्मराशिनास्पतिशा
स्त्रेणैवसमावसथनूपप्रपारमसुरसरनसेतुयंत्रप्रवर्तकेनमन्दरेणैवौडृतसमस्तसागररत्नसारिणसंगहीतगाहूरेर्नापिभुजंगसंगभीरुणाकलोयजीविनाप्रणयिन
नोयनीयमानविभवेनवीरेणैविचिनयवतोप्रियंवदेर्नापिसन्पवादिनाअभिरूपेर्नापेस्वराशसंतुष्टेनअतिथिजनाभ्यागमार्थिनापिष्यद्व्यार्थनानभिज्ञेर्नानैकामार्थपेरलापिध
र्मप्रेधानेनमहासत्तेर्नापिषरलोकभीहणांसकलविज्ञानविशेषविदांविद्यावदातेनंदानशीलेर्नादीनेनंदसेणस्मितपूर्वाभिभाषिणपरिहासपेशलेनैवत्नवेधेणैशक्षिताशेष
देशभाषेणैवक्रोक्तिनिपुणेर्नाख्यापिकारव्यानपरिवृयचतुरेणैसर्वनिपिज्ञेनमहाभारतपूराणमायणानुशासिणैवहृत्कथानुशालेनैवतादिकलाकलापपारगेणैश्रुतरागि
णैरुक्ताभाषितव्यसनिनाप्रधानेनसुरभिमासमानुतेनैवंसततदाक्षेणैहिमगोरिकावनेनैवांतःसरलेनैलक्ष्मणेनैवशामाशधननिपुणेनैवशत्रुघ्नेनैवांतिरुतभरतभरतपरिवयेन
दिवसेनैवमित्रानुवर्तिनावौदेनैवसर्वनासिवाद्यैर्नैसांख्यागमेनैवप्रधानपुरुषगुणैर्नैवनिवासिजनेर्नाधिष्ठितांशरोलेवंप्रासादेःसशाखानगरेवमहाभवनेःसकल्यरक्षेव
सत्पुरुषेःदर्शितविश्वनृयेवंचित्रभिन्नेभिर्गहपहोर्मराधिपमूर्तिरेवमरुशतानलधूमपतायपुपतिलास्यक्रीडेवैस्वधाधवलौहहासाहृद्वैवजातरूपस्यपांगरुडमूर्तिरेवैव्युतस्थिति

कादं २० रमणीयां संध्ये वयं रागा रूपां प्रभातवेलं प्रवृद्ध सर्वलोकां शबरवधतिं रिवं अवलम्बितवारुचामरनागदंतधवलगहशेषतनुविवां सन्नवसुधाधरां जलनिधिमधनवेले वमहा
 दोषप्रतिदिगजशं प्रसुताभिषेकवेले वै सदा सन्निहितकनककलपसहस्री गोशिवमहासिंहासुनोचितमूर्तिः अदिति रिवदेवकुलसहस्रसेव्यामहावराहलीले वै दर्शितद्वि
 प्यासपाता कश्चिदानीदिनमुनैकलोका आसीकतनुं रिवं नन्दितभुजङ्गलोका हरिवंशकथे वा नैकवालुकीगरमणीया प्रकयंगठोपभोग्यार्थं खंडितवारिनां रक्तवर्णापि रूपा
 धवली विलंबितमुक्ताकलापी विविहारभूषणा बहुप्रतिरपि स्थिरविशो जितामरलोकद्युति रिवती पूजापिनी नामनगरी यस्यामुत्तुंगसोद्योत्संगसंगीतसंगिनी नामदुःखानाम
 तिमधरेण गीतरेवेणा रूपा मायाधोमुखतुरंगस्वरः पर्यस्तश्च यताकायटः कृतमहाकालप्रणामद्वयप्रतिदिवसमालस्यते भगवन्दिवसकरः यस्यां च संध्या रागा रूपा इव सिं
 दूरमणि कुट्टिमेषु प्रारब्धकमलिनी परिमिलना इव मरुतवेदिका सुगानतलप्रसता इव वैदर्यमणि भूमिषु तिमिरयटलविद्युदजोघना इव कृष्णागुरुधूममंडलेषु अभिभूतनारकायं क
 यस्वमुक्ताफलप्रालंबेषु विकचकमलचुम्बिन इव नितं विनीमुखेषु प्रभातचंद्रिकामध्ययति तारवस्फटिकमणिभिनिप्रभासुं गगनसिंघजतंगसंगिन इव सितयताका नक्षत्रकेषु यत्र विता इव
 सूर्यकान्तोपलेकशङ्खमुखकुहरप्रविष्टा इव रंजनी लवाता यनविवरेकं विरजंति रविगमस्तयः यस्यां चानुपजाततिमिरत्वादविद्युदितवक्रवाकमिथुना व्यधीकृतसुरतप्रदीपाः संजातमदना
 नलदिग्दाहा इव यांतिका मिनीनां भूषणा प्रभाभिर्बोलातपपिज्जशं रजन्त्यः यो वसन्निहितविष्मलोचनामनवरतमतिमधुरेति प्रलापद्वयप्रतिवासरं मुखरीकरोति मकरकेतुदाहहेतु
 भूतोभव नकलहंसकुलकोलाहलः यस्यां च निशि निशि यवनवराविलोले र्दूकलपध्वने रूध्रसन्दिर्भाली मुखकमलकाजिलजितस्येन्दोः कलकृमिवापनयंतो दूरप्रसारितोर्ध
 ध्वजभुजां प्रासादोलस्यते यस्यां च सोधशिरवशो सङ्कशापिनीनां यस्यां च मुखानि सुंदरीणां मदनपरवरा इव पुंयतिः प्रतिमा छलेन लुठति वहलचन्दनजलसेकशि शिरेकमणि कुट्टिमे

मणिवि
 रावः

वसावसाने लोहिततारकातपोवनधेनुं रिवं कपिलाय रिवर्तमानां संध्यामुदितैस्त्रोपाधने रं रपते अचिरमो धिते वसवित शिशोक विधराकमलमुकुलकमंडलुधारिणी हंससितदुकूल
 परिधाना मणालधवलपयोपवीतिनी मधकरमंडलाहं मालावलये मुदहंती कमलिनी रविसमागमवते मिवाचरन् अपरसागरा घ्रास्यति तैदिव सकरेतयतनवे गोप्यते मयः प्रीकर
 निकरं भवता रागा मस्वरं मधायते अचिराच्च सिद्धकन्यका विधि संध्या र्वनकुसुमशवलौ मि वसता रं वेयदं रजतं स्रष्टो नचो मुखेन मुनिजनेनोर्ध्वविकीर्णः प्रणामाज्जलिल
 लिलैः प्रसादात्पमाने र्वांगलदे र्विलभं संध्या रागः सयं मुपगतायो च संध्यायां तद्दिना राटः रिवता रुक्माजिनी मि व विभावरीति मिरोद्धमं मभिनवं मवहं देयं हायं मुनिद्वयानि सर्वम
 न्यदेव्यकारंतीति मिर्मनयते क्रमेण च रविस्तुं मुपगते र्दुपुं देते मुपलभ्यं समुपजातवैराग्यो धोतदुकूलवत्कलधवलाम्बरः संताशतः पुरः पर्यन्तस्थिततनुतिमिरतमालवनलेखं
 समर्धिमंडलाधुषितं मरुन्धती संचरणा यवित्रं मुपहिता स्वाढं मौलस्यमागमले मेकां नास्थितचानुतो र्का मर्गं मम रलोका अमं मि व गगनं ममतरी धिति रंध्यति घटं चंद्राभरण
 भर्तृसारका कपालशकलालकतै र्दिव्यतलां अम्बको जमाहा दिवंगता र्गं मापूरयंती हंसधवलोधरण्या मयतज्योत्स्ना हिमकरसरसि विकचपुंटी कसिते चंद्रिकानल
 यानलोभादवतीर्णा निष्कलमूर्ति रं मत्पक्ष्मग्रं देवं लस्यते हरिणः तिमिरजलधरसमपायगमान नरं मभिभिनवसितसिंदुवारकुसुमपाट र्गं वागते रंगा स्यते हंसै रिवकुमुद
 सशं संचन्द्रपादै र्विगलितसकलौदयशार्जनि करविस्मं मं चरापगा वशा ह्योतसिंदरं मे शवतं कुंभस्वल्पमिव तन्दणं मलस्यते शनैः शनै र्दूरोदिते भावति हिमसुति रूपा
 धूलिपरलेने वैधवलीकृतै चन्द्रातयेन जगात्वं वषायतलविदुपतनशीते कंमन्दगतिषु विद्यमानकुमुदवंटकषापपरिमलेषु समुपोठनिद्राभरलसतारकै र्न्योन्यप्रथितपद्म
 सपुटै र्गं रं वशे मन्यमन्यरमुखैः कुरवासी नै र्गं अममगै र्भिनन्दितागमनेषु प्रवहत्स निशासमीरेक अर्धयाममात्रा वखंडितायां विभावयां हाशीतः कृताहारं मां मोहाय सवै र्नेः स

कां.
२१

जवालितमामूलनौधर्मद्वयाननेनकेलापमिवपशुपतिरवधमयुनरपिस्थिरीचकार। यंचरतिप्रलापोपजनितदयार्द्रदयहरनिर्मितमयमिवमकरकेतुममंस्तलोकः॥ यंचन
लनिधितरुः धीतमेखलामपत्राजविचारिताशागादिगुणिततरुतकुसुमप्रकशदयदिन्दुविश्वविशालदम्भतविंदुर्दुर्दिनाईचंदनादशिरोरकररथतुशरशुशिशिवशेखेखरवं
रितोद्यसंखवहः पत्रवादेशवतकरलूनशङ्खकीकवलादोशोलादुदयनाम्नः॥ कपिकुलविलुप्तविरललवलीलताफलदुदधिविनिर्गतजलदेवताभिर्वद्यमानशामपाईंदवलनि
यातदलितशंखकुलशकलताकिंतशिलातलान्नैलकरनलाकलितशैलसहस्रसंभूतादासेतुबंधाईछुनिर्भरजलधौतताकासाथार्द्रमत्तमथनोद्यतवेकुंडकेपरपत्रमकरको
रिकषणामसृष्टितर्जवां॥ स्ररास्ररहेलावलनितवासुकिसमाकर्षणार्भवलचरणभरवलितनितम्वातैः अमजप्रीकरसिक्तसानोशमन्दशवर्त्तनैः रानाशयणचरणमुद्रादिः
तवदशिकाप्रमर्मणीयातकुवेरपुरसुंदरीभूषणरवमुखरशिरवरातसमार्धसंधोपासनपूतप्रसन्नवणासुसौख्यकोदरोदलितसौगंधिकखंडरुगंधिमेश्वलादीबंधमाकः स्हारंदना
तैसेवाज्जलिकमलमुकुलदनुरेः शिरोभिश्चरणनखमयूखाग्रग्रथितमुकुटपत्रलताग्रंथयोभयचकितततलताश्कटकोभुजवलविजिताः प्रणोमुरवनिपतयः॥ येनचानेकर
त्तान्तरुजालपद्मवित्तैव्यालम्विमुक्ताफलजालकेदिगाजेनेवकल्पतरुवाक्रान्तेसिंहासनेभरेणशिलीमुखव्यतिकरकम्पितालताइवनेमुखायामिन्यः सर्वदिशः॥ यस्मैचमन्येन
न्यसाधारणप्राक्तिसंपदेस्वरपतिरपिस्पृहयांचकार। यस्माद्यधवलीकृतभुवनतलः सकललोकन्दयानंदकाशीकोज्ज्वलिवहंसनिवहो निर्जगामगुणगणः॥ यस्यचामतामो
दसुरभिपरिमलयामन्दरोदतवहुलदुग्धसिंकेनलेखयेवधवलीकृतसुरासुरलोकयादशस्रदिक्षुमुखवितभुवनमभ्राप्यतकीर्त्या॥ यस्यचातिदुःसहप्रतापसंतापस्विद्यमा
नेवक्षणापि नमुमोचावदानपत्रछायांशजलस्मीः॥ तथाचयस्यदिष्टदृष्टिमिवसुप्रावोपदेशमिवजग्राहबहुमदुःखमिवमेनेमंत्रमिवजजायस्वागममिवनविसस्माश्चरितंजनः॥

जलं
गजवं
धनं
रेखं

नक्षत्रं पत्रं वाहनयज्ञयोश्चिन्त्यमरः

पस्मिंश्चराननिर्गोशोविपक्षतोप्रत्ययानोपरत्वेदर्यगानोमभिमुखावस्थानेष्वलपाणिप्रतिमानोदुर्गादेवः जलधशणांचाधाराण्यद्यानीजलदिव्यं प्रतीहारीणामसिधा
रणं तैर्लुप्तमसिधारणो धजानो मुन्नतिर्धनुषामवनतिः वंशानां शिलीमुखचतानि देवतानां यात्राकुसुमानां वंधनस्थितिश्चिन्दिपाणां निग्रहो वनकरिणां वौरिप्रवेष्टो ग्रहाणां तुला
रोहणं मगस्योदयैर्विषविशुद्धिः केशनखानां मायतिभेदो मुस्त्ररश्मेर्ग्रहणाशङ्काशानो ज्येष्ठाति क्रमो महाभारतेदुःपाशनापराधः वयः परिणामेदं ग्रहणं ~~असि~~ असि
परिवारेकोषगुप्तिः कामिनीकुचेषुपत्रभंगः करिणां दानविक्षितिर्लक्ष्मीशसुषुप्तगहदर्यनं एधि व्यामासीत् तस्य शूलो निरिवलशास्त्रकलाकलायावगाहगुप्ती खुदिराशेषावाटुया
नूनिर्भरेमरसो नीतिशास्त्रप्रयोगकुशलैर्भुवनराज्यभारलोकार्णधारो महत्त्वपिकार्यसंकटेष्टविषसंधीः धामधैर्यस्थानं स्थितेः सिंधुः सत्यस्य गुरुगुणानामाचार्य आचाराणा
धाताधर्मस्य रोषादिविषसकलमहीभारधारणक्षमः सलिलनिधिरिव महासत्त्वनिवासः जलसंधववदितसंधिविग्रहः अम्वकदम्बप्रसाधितदुर्गः युधिष्ठिरवधर्मप्रभवः सकल
वेदवेदाङ्गविदोषराज्यमंगलैकसाशोधिवगारवस्त्रोशीरस्यकविरिव वृषपर्वणः वसिष्ठश्च दण्डयस्य विषवामित्रवराभस्य धौम्यदवाजातशत्रोः दमनकरवनलस्य सर्वकार्येषु
प्रतिहतमतिरमायोवाहणः पुकनासो नामाभवत् योनिरकासुरशास्त्रप्रहारभीषणो भ्रमन्मन्दरनिर्जितस्वनिर्दयनिषेधकटिनासपीठेनाशयणवहस्यलोपि स्थितामदुर्करला
भूमिमन्यत प्रतावलेनलस्मी॥ यंचसमासाद्यदर्शितराज्यफलान्तेवमहायादयमनेकप्रतानगहनाविस्तारमुपययोप्रज्ञा॥ यस्यानेकचारपुरुषसहस्रसंचारनिवर्तेवतुरुदधिव
लयपरिक्षेपप्रमाणेधरणितालेभवनश्रीविदितमहर्षः समुच्छसितपिशङ्गानासीत् सशजाबालशवसुरकुञ्जरकर्षीवरेण शजलस्मीलीलोपधानेन सकलजगदभयप्रदा
नरणयक्षरीहायेनस्फुरदशैलतामरीचिजालजटिलेनैनिखिलारातिकुलप्रलयधूमकेतुदंटेनवाहनाविजिम्बसलद्वीपवलयां वसुंधरांतस्मिन्पुकनासनामिमंत्रिणि सुहृदीव

कादं
२२

राज्यभारमारोधसुस्थिताः प्रजाः कृत्वा कर्तव्यशेषमपरमपश्यन् प्रशमिता शेषविषयतया विगलिता शङ्कः शिथिलितयथ्यी व्यापारः प्रायशो योवनसुखमनुभवन्तथा हि कदाचिद्वि
धसकठोरकपोलपुलकजर्जरितकर्णपञ्चवाजप्रणयिनीनां चन्दनजलछटाभिरिवस्मितसुधाछविभिरभिधियमानः कठोरतपसैविवलोचनाश्चभिस्ताशुमानः कुंकुमपर
वासयलेभिरिवाभरणप्रभाभिरानुलीक्यमाणालोललोचनोद्यवलान् रुकैरिवकरनखरमपरवजालकैराह्वयमानश्चम्यकुंकुसुमदलमालिकाभिरिवभुजलताभिरावध्यमा
नोदधायरक्तकरतलवलम्बितावलपरवरमणीयमतिश्मसदलितदंतपत्रदलदनुशितशयनमुद्रिभवरणतलादलनकरक्तशेषरंभसकचग्रहचूर्णितमणिकर्णपरमुल्ल
सितकुंकुमगुह्यंकपत्रलताङ्कितप्रसूदयटमद्यमजलकाणिका लुलितगोशेचनातिलकपत्रभङ्गमनङ्गपरवशः सुरतमातताना कदाचिन्मकरकेतुकनकनाराचपरम्यरा
भिरिवकामिनीकरपुटविनिर्गताभिः कुंकुमजलधाराभिः पिंजरीप्रियमाणकायोलाछोजलछटाप्रहारयाटलीकृतदुक्लोभगमदजलविंदुशवलचन्दनस्यासकः कनकशृङ्गकोषे
श्रुतीशः कदाचित्कुचवन्दनचर्चाधववालेतोर्मिमास्त्रचदुलतुलाकोटिवाचालवर्णालनकसिक्तहंसमिथुनमलकनिपतितकुसुमसौरपूवमानकर्णकुचलयदलं उन्नतानितम्बविस्म
संक्षोभजर्जरितरङ्गमुद्गलितनालपर्यस्तनलिननियतितधूलिपटलमनवर्तकरतलास्फालनविस्फुरत्येनविन्दुसावरोधजनोजलकीटपाणहृदीर्घिकानामञ्जुश्वकारः कदाचित्सं
केतवंदिताभिः प्रणयिनीभिरवदभंगुश्चुकिमिशरणितामणिपारिदार्यमुखरभुजलताभिर्वनुलकुसुमावलीसंघतचरणोनखकिरणमिश्रेः कुसुमदामभिः कृतापशयोदिव
समताश्रमा कदाचिदकुलतरुविकामिनीगंडमसीधधारास्वादमुद्रितौविकाशममजता कदाचिदशोकतरुखियुवतिचरणतलप्रहारसंक्रान्तिलक्तकरसोरागमुवाह कदाचिन्मुण
लापुधवचन्दनधवलः कण्ठीवसक्तलोलकुसुममालः पानमसेवता कदाचिद्वधगजरवमदरक्तकपोलरोलायमानकर्णपञ्चवोमदकलः काननं विकचवनलताकुसुमसुरभिपरि

कमलगलाङ्कनः । यस्यांचनिशावसानेप्रबुद्धस्यतारतम्यतिपठतः पंजरभाजः शुक्लसाधिकासमूहस्यरेणाभिभूतागृहसारसविरुतेनविस्तारिणाविलासिनीभूषणारेवेणां
विभावमानावर्थाभरतिप्रप्रमानमङ्गलगीतयः । यस्यांचानिहतिर्मणिदीपानांतरलताहारलतानामस्थितिः सङ्गीतमुखधनीनांद्वंद्ववियोगश्रुतनाम्नांवर्णपरीक्षा
कनकानां अस्थिरत्वं धनानां मित्रद्वेषः कुमुदानां कोषगुमिरसीनां किंवद्वन्तौ यस्यांचसुरासुरवृद्धामणिमरीचिचयचुम्बितरणनखमयलोनिधितत्रिप्पलदारितांध
कमहासुरीगोरीनूपुरकोटिदृष्टशेखरवन्द्यशकलः त्रिपुरभस्मरजः कृताङ्गः शगोमकरधजधंसविधरयाश्याप्रसादयन्माप्रसारितकरयुगलविगलितवलयनिकशर्चि
तचरणाः प्रलयानलशिखाकलापकपिलजटाभाभ्यातामशसिंधरन्धकारिर्भगवानुत्सृष्टकेलाशवासपीतिर्महाकादनाभिधानः स्वयंप्रतिवसतिः । तस्यांचैवंविधायां नग्यां नगन
लनद्रव्यपातिक्कमारभरतभगारथदशरथजनमेजयाजुनप्रतिमोभुजवलोयार्जितभ्रमंडलः फलितशक्तित्रयोमतिमानुसाहसंपन्नोनीतिपाश्र्वांखिन्नबुटिरधीनधर्मशा
स्त्ररुतीपरवर्तेजसाकात्यावसूर्याचन्द्रमशोरनेकसंमतनुयुतमूर्तिरुपशमितसकलजगदुपप्लवोविहायकमलवनाव्यवगणाय्यनाशयणवहः स्थलवसतिसुखमकुध्वा
विन्दुस्तयापूरसमागमेकव्यसनन्यानिर्व्याजमालिङ्गितोलस्म्योमहामुनिजनसंसेवितस्यमधःसदनचरणद्वसुरसरित्प्रवाहस्यप्रभवः सत्यस्यैश्वर्यस्यपिरियुजनसन्ता
पकारिणः स्थिरस्थायनवरतंधमतोनिर्मलस्यापिमालिनीकृताशतिवनितामुखकमलधुतेरतिधवलस्यापिसर्वजनशगकारिणः संधास्तुतेरिवजलनिधिरुभ्रवोयशसः पातालद
वाप्रितोनिजपक्षजनिभीतैः क्षितिभ्रतंकुलेः ग्रहगणद्वयानुगतोमकरधजद्वोन्नविग्रहोदशरथद्वसुमित्रोपेतः पशुपतिरिवमहासेनानुगतोभुजगजद्वसमाभरगुरु
र्जर्मराप्रवाहद्वमहावंशप्रभवः अवतारद्वधर्मस्यप्रतिनिधिरिवपुरुषोत्तमस्यपरिगतप्रजापीडोरजाताशयीशोनामोभवत् । यस्तमः प्रसरमलिनवपुष्पापापवृद्धलेनकलिकाले

कादं
२२

हंसमालेवमानसस्यचन्दनवनशनिरेवमलयस्यफणाभाशिरेवषेषस्यभूषणामभ्रिजगतोविष्मयजननीजननीववनिताविभ्रमाणांसकलानःपुष्पधानभूतामहिषीविलासवतीनामाएकस
कदावासमुपगतस्तांचिनास्तिमितदीनदृष्टिनाशोकमूकेनपरिजनेनपरितामांशदवस्थितैश्चध्यानानिमिषलोचनैःकंचुकिभिरुपासमानांमनतिद्वर्तनीभिश्चानःपुष्पद्वामिश्रवास्यामानामविश्लाप्नु
विनुपाताद्रीकतदुन्नीमनलदृतांवाक्यमकृतलविनिहितमुखकमलामसंयताकुलालकांलेविपर्यङ्किकोयविष्महद्रीदेवीददर्शकृतप्राप्त्यानीचतांतस्यामेवपर्यङ्किकायामुपवेश्यस्यंचोपविष्याविष्या
विज्ञातवाध्यवेगकाणोभीतुभीतइवकृतलेनविगतवाध्यासुःकणोऽकुर्वन्कपोलैर्ममियालस्तामैवादीर्देविकिमर्थमनार्गतगुरुशोकभारमन्यरमशब्दंघृतेसहस्रंतिमुक्ताफलजालकमिववाध्यविन्दुनिकरमेता
स्तवपश्यन्तयःकिमर्थंरुद्रोदरेनालदृतातामिवालातपश्चरन्ताश्चिन्दकोषयोःकिमितिजपातितश्रृणोयोरलक्तकरसःकुसुमशरसरःकलहंसकौकस्यान्पादपङ्कजस्यरेनानुगृहीतोमाणिस्युरीकिंनि
मित्तममपगतमेखलाकलापमूकोमध्यभागःकिमितिदृष्टिगद्गदृष्टिगालांछनेनालोवितःकृष्णगुरुपत्रभृंगःपयोधरभारिःकेनकारणेनवीवीयंहरोमुकुटचंद्रलेखोषेवगंगाप्रोतसानभूषितंहरेण
वरोकत्रिशोभंकिंरथावहसिविलासिनिसवदपुनललवधौतकुंमुपयत्रलतंकपोलपुगलमिदंचकोमलाहुलिरलनिकरंरजोत्यलमिवकृतलंकिमितिकर्णपूरतामारोपितंइमांचकेनहेतुनामाति
निधारयस्यनुयचितगोरोचनीवेदुतिलकामसंपमितालकिनीमलिकलेखाअयंचतेवहलयहप्रदोषरवचंद्रलेखाविरहितःकरोतिमदृष्टिस्वेदमतिवहलतिभिर्यलान्धकारःकुसुमशरिनःकेशपाशःप्र
सीदनिवेद्यदेविदुःखनिमित्तमेतेवयद्वमिवसरांगममदृदयंकम्ययतिनरसीकृतस्तनान्कास्तवायतानिष्ठासमरुतःकञ्चिन्मयापशब्दंमन्येनवाकेनविदंस्मदुपजीविनांपरिजनेनांतिनिपुणमपिचि
न्यनयस्यामिरवलुसवलितप्रत्यमप्यात्मनस्त्वद्विषयेत्तदापत्रंहिमेजीवितंशयंचकश्यतांसुन्दरिषुचःकारणमित्येवमभिधीयमानापियरानकिञ्चिद्वचःप्रतिवचनंप्रयेदेविलासवतीतरानिवार्यवा
रिणालाध्यविन्दुमस्याःपरिजनैर्मयच्छन्।अथतस्यास्ताबलकरंकबाहिनीसतजप्रत्यासन्नामकरिकानामराजानमुवाचदेवकुतोदेवादस्यप्रपियारिसवलितंअभिमुखेचंदेवकापानिःपरिजनस्यान्यस्य

वाकस्यचिरपरदुःकिंतुमहाग्रहगलेवविकलनरेन्द्रसमागमास्मीत्ययमस्यारेणःसंतापःकृष्णहंश्चकालःसंतथमानायाःप्रथममपिस्वामिनीदानवप्रीतिवसततनिन्दितसुखादायनाथीनस्तानभोजन
भूषणपरिग्रहादिषुसमुचितेषुदिवसव्यापारेककथंकथमपिपरिजनप्रयत्नान्प्रवर्तमानासशोकेकासीतदेवदृदयपीडापरिजिहीर्ष्यावनदृशितवतीविकारंअद्यतुवतुर्दृणीतिभगवन्तंमहाकाल
मर्दिनुमितोगतयातत्रमहाभारतवाच्यमानेषुतमपुत्राणांकेलगतिर्नास्तिनस्तिलोकाःशुभाःपुत्राज्जोनरकात्रायनद्विपुनएतदुत्तामैवनमागत्यपरिजनेनसशिःप्रणाममभ्यर्थ्यमानापिनहा
रमभिनन्दतिनभूषणपरिग्रहमाचरतिनोत्तरंप्रतिपद्यतेकेवलमविरलवाध्यविन्दुर्दिनान्धकारितमुरवप्रीरोदितेदीर्घकर्मदेवःप्रमाणमित्येतदभिधायविरामविरतवचनायांतस्याभूमिपालस्त
ध्वीमुहूर्तंवाशित्वादीर्घमुष्मंचनेश्चस्यनिजगादरेविकिमत्रक्रियतेदेवायजेवस्तुन्यलमतिरुदिनेनैवयमनुग्राह्याःप्रापोदेवतानांमात्मजपतिष्वाम्मतास्वादसुखस्यनूनमभाजनमस्माकंद
दयंमन्यस्मिन्नज्जनिनकृतमवरातंकर्मजन्माजर्विहितंहिफलमुपनयतिपुरुषस्येहजन्मनिनदृष्टकंदेवमन्यथाकर्तुमैभिपुत्रेनापिःयावन्नुमानुष्यकेशकमुपयादयितुंतावत्सर्वमुपयाधतां
अधिकंकुहरेविगुरुभक्तिंदिगुणामुपपादयदेवतापूजांअधिजनपरिचर्यासुदक्षितादशभवपरिदेवतमवयोपन्नेनाशधितांयथासमीहितफलानामतिदुर्लभानामपिवराणांदातारोभवन्ति॥
अथतेहिपुराचरंकोशिकप्रसादान्मगधेकरहदयोनामराजाननार्दनस्यजेताश्मतुलवलपशक्रमंजरासंधनामतनयंलेभेद्वारथश्चराजापरिणतवयापिविभारकमहामुनिरुक्तस्यअस्यपंगस्यप्रभावाना
शयणभुजानिवाप्रतिहतानुदधीनिवाक्षेभ्यानवापचतुरःपुत्रान्।अन्येचराजर्षयस्तपोधनानाशयपुत्रदर्शनामतास्वादसुखभाजोवभुवुः।अमोघफलानिहमहामुनिजनसेवा।ममापिखलुदेवि
साहजमध्विंदुतालुविन्यस्तगोरसर्वयोऽभिप्रभूतिलेखोगोरोचनाचित्रितंकं॥सूत्रग्रंथिरुजानशयोदशनन्यस्मिताजनःपुत्रकोजनापिष्यतिमेददयाकादं।कदागोरोचनाकपिलघुतिरन्नःपुष्टिकाक
रतलपरम्परासंचार्यमागामूर्तिरोवजनामिनंदितोमंगलप्रदीपश्चमेशोकाधकारमुन्मूलपिष्यतिचक्षुषोः।कदाक्षितितलेणहृदयस्योमंरपिष्यतिममददयेनदृष्ट्वावसहयश्चिभ्रमन्नभवनाङ्गणं।कदा

अह३

कांटे

२४

केसरीकिशोरकरवसंजातज्ञानुचक्रमणारुःसंचरिष्यतीतस्ततःस्फुरिकमणिमयभित्तनरितानमवनमगशावकानाजिह्वः॥ कदातःपुरिकानपुश्निनादसंगतानगहकसहस्रकाननुसरन्कदातःप्रभावितांकनक
 मेखलाचंद्रिकारगानुसारिणीमायासयिष्यतिधात्री। कदाकृष्णगुरुपङ्कलिर्विवृतमदलेखालङ्कृतगंडस्थलः कोमलमुखरवर्णिमधुनिजातप्रीतिरुर्ध्वकविप्रकीर्णचन्द्रचूर्णधूलिधूसरःकुंचिताहुःस्तिशि
 खश्चिरश्चरुःशाकर्मणविधतशिःकरिष्यतिमदमनगजलीलां। कदामातुष्यश्यायुगलशगोपयुक्तेशेयेणपिडालक्तकरसेनहृदकंबुकिनांचिरमयिष्यतिमुखानि। कदाकुतूहललोचनलोचनोमणि
 नुद्विमेषधोमुखदन्तद्विरनुसरिष्यतिस्वल्लङ्कितशामनःप्रतिविम्बानि। कदानरेन्दुसहस्रप्रसारितभुजयुगलाभिनन्दमानागमनोभ्रमणमणिमयस्वलेखानुलीक्रियमाणालोचनद्विशस्थानस्थि
 तस्यममपुःपर्यटिष्यतिसमाजरेषुद्वयेतानिचान्यानिचमनोश्चशतानिचिन्तयतोत्तःसनथमानन्ददयस्स्यानिर्जन्योमामयिदह्येवायमहर्निशमनलद्वमनस्यनपयतासमुद्भवःशोकः॥ अल्पमेवमे
 प्रतिभातिजगत्। अफलमिवाशिवलंपर्यामिनीविजयंवाअप्रतिविधेयेनुविधातशिकंकरोर्मितन्मुच्यतांदेविशोकानुबंधआधीयतांघैर्येधर्मेचधीः। धर्मपरायणानीहिसदासमीपसंचारिण्यःकस्याशासंपदो
 भवतीत्येवमभिधायसलिलमादायस्वयंकृतलेनाभिनवयज्ञवेनेवविकचकमलतुल्यैमाननमस्याःसायुलेखंममार्जयुनःपुनश्चप्रियतममक्षरभिःशोकापनोदनिपुण्यमिधर्मोपदेशगर्भाभिर्वाभिश्चवा
 स्पुचिर्स्थितानरेन्दोनिर्जगाम। निर्गतेवतस्मिन्मन्दीभूतशोकावेणविलासवतीयथाक्रियमाणभरणपरिग्रहादिकंसमुचितंवासरव्यायाश्मकशेतततःप्रभतिसुतरांदेवतप्राधनेषुवाह्यणापनासुगुरुजनप
 रिचर्षिसुवादशवतीवतीवभूवायघवाकिंचित्तुत्तुष्टुआवतनदुर्मतमयासर्वचकार। नमहानमपिक्लेशमजीगणत। अनवरतदस्यमानगुलुबहलधूमधकारिषुचंद्रिकागद्गद्भुधवलाम्बशम्बुविमर्लिरुपोवि
 तांहरितकुशोपकृतेषुधुसलशयनेषुसुधार्यः। पुष्पसलिलएतैर्विविधकुसुमफलोपेतैः। शीतस्पर्धवलांछनेःसर्वरत्नगर्भैःप्रीतकुंभकुंभैर्गोकुलेषुहृद्गोपवनिताकृतमंगलांलक्षणास्यज्जानांगवा
 मधःसहो। प्रतिदिवसमुत्थापोत्थायसर्वरुतोपेतानिहैमानितिलपात्राणिवाह्योभ्योददौ। महानरेन्दुलिखितमंडलमध्यवर्तिनीविविधवलिदानानन्दितदिरेवतानिबहुलचतुर्दशीनिशासुचतुःपथेषुह्वा

मलंजगद्दे। कदाचित्कृष्णमणिनपुश्निनादनन्तितमानसोहंसद्वकमलवनेषुमे। कदाचिच्छगपतिवितस्कावल। चिताकेसरीमालः। क्रीडापर्वतेषुविवचार। कदाचिन्मधकरद्वविजंभमायानुसुममुकुलदंतुरेखल
 ताशहेषुवभ्राम। कदाचिज्जीलपटवित्तावगुंनोबहुलनिशाप्रदोषदत्तसंकेताःपुष्कन्दशीरभिससार। कदाचिद्विरितकनककपाटप्रकटवातायनेषुनवरतदस्यमानकृष्णगुरुधूमरक्तैरिवपारावतेरध्यासितविरटकेषुमहा
 प्रासादकुकिंभुकलिपणमसुन्दरिहोवीणावेणुमुश्नमनोहरैमनःपुर्संगीतकंददर्श। किंवदुनोयघदतिश्मणीयमभिमतमविरुद्धमापन्त्यांतरालेचतदनाक्षिप्रवेताःपरिसमाप्तखादयेषांएव्हीयापारायांसिषेवे।
 ननुयशानितया। प्रमुदितप्रजस्पहिपश्चिस्माप्रसकलमहीमंडलप्रयोजनस्यनरपतेर्विषयोपभोगलीलाभूषणं॥ रतरस्यतुविडम्बना। प्रजानुरागाहेतोश्चानरादर्शनंददौसिंहासनंवनिमित्तैधानुरोहामुकनसोपिम
 हातंरत्नभारमनापोसेनेवप्रज्ञावलेनचंभार। यथैवराजासर्वकार्याण्यकार्षीरतहृदसावयिहिद्विगुणीकृतप्रजानुरागप्रकार। तमपिचलितचूगमणिमरीचिमज्जरीजालमोतिभिरवर्जितकुसुमबोस्तरच्युतमधुशी
 कशस्रक्तसभंहरावजतिप्रेषितमणिकुंडलकोटिसंवदिताहुःदंराजकमाननाम। तस्मिन्नापिचलतिचटुलतुरङ्गवलमुखरश्चरुरवधेशीकृतभुवनानशलाःवलभश्चलचसुधातलदोलायमानगिर्योगलन्म
 दान्धगजरागधाराकाशःसंसर्पदन्तिबहुलधूलिपटलधूसरितसिंधवःप्रवलपदातिवलकलकलंस्फोटितप्रवणविवराःशरभसोदुष्यमानजयवाद्निर्भराःप्रोद्व्यमानधवलचामरसहस्रसंखाहिताष्टपुञ्जो
 तनरेन्दुहृदकमकंदीनयनसंघटनघटिवसांदरादिशेषुबुधुः। एवंवतस्पाशोमंकिणिनिवेद्यितशर्ज्येभारस्ययोवनसुरवमनुभवतःकालोजगाम। भूयसावकालेनाप्येवामपिजीवलोकासुरानांप्रायःसर्वेषामनययो
 । एकंसुतमुखदर्शनसुरवंनलेभे। तथासंभुजमानमपिनिःफलकुसुमदर्शनशरवनेमिवातःपुश्मभवत्। यथायथायोवनमतिचक्राभतयातथाविकलमनोश्चस्यानपयताजन्मामहानवर्धतास्यसंतापःविषयो
 यमोगसुरवेहाभिश्चमनोविजहे। नश्यतिसहस्रपरिवृतमयसहायमिवचक्षुषममय्यन्धमिवभुवनलाम्बनमपिनिशाम्वनमिवात्मानमनपत्यैममन्यत। अथास्यचन्द्रलेखिवहृन्मयाकलापस्यकोक्तुमम
 भवकेटभारतिवत्तःस्वलस्ववनमालेवमुशलापुथस्यरेलेचसागरस्यमदलेखेवदिगाजस्यस्तेवकल्पयादपस्यकुसुमोदतिरिवसुर्भिमामस्यचंद्रिकेवचंद्रमसःकमलिनीवसरसःतारकायंक्तिरिवनभसः

काँ. विष्णुतिथे न देवं दिगाजमदले स्वेवा विच्छिन्नदानसनाना शितिभा रधारणो चिताम विष्णुतिकुलसजतिः स्वामिर्नरेत्वेवमभिदधानमेवतंकरेण गृहीतानरेन्दुः प्रविष्णाम्यत्र मुभाभ्यामपिताभ्यां स्वप्राभ्यां
 २५ सुतरामशजत। दर्पणार्थी रिवर्गमृच्छलेन संक्रांतमवनिपालप्रतिविम्बमुवाह। शनेः पानेन प्रप्रतिदिवसमुपचीयमानगर्भो निर्भरपिपीतसागरसलिलभरमन्यरेव मेवमात्मानमन्दमन्दसंचवाश्च मुहुर्म
 हुर्नुवद्वज्रं भिकयाजिह्मितलोचनां सलसं निशवास् तथा च स्था चतामभिर्नरितपानभोजनं प्रादुर्घमिवप्रापयमानपयोधरमुखीकेतकीमिवगर्भपांडुरामालोकोद्भि-तकुशलः परिजगो विज्ञातवान्॥
 अथतस्याः सर्वांज ४ पुरिकाजनप्रधानभूतासदा राजकुलसंवा सचतुशसर्वराजराजकुलसज्जि कर्षप्रगल्भा सर्वमंगलकुशला कुलवर्धना नाम महजरीकाप्रशस्ते दिवसे प्रदोषवेलायामभ्यन्तराख्यानमण्डपगतं
 धनेलावसेकज्वलितदीपिकासहस्रपरिवारमुदुनिकरमध्यवर्तिनमिवयोर्णमासीराशिनमुरगशजफणामणिसहस्राजशलास्थितमिवनाशयणं मूर्द्धाभिधेकेः प्रधाननरेन्द्रेः परिमितैः परिवृतमनजिह्वास्थि
 तपरिजनमननरमुजुह्वेनासुनोपविष्टेन धीतयवलाभ्यपरिधनेनानुस्वणवेष्टेण जलनिधनेवागाधगाभीर्येण समुपानृद्धविभ्रंभनिर्भरास्ताः कथाः शुक्लासेनसहकुर्वाणमूमिपास्तेमुपसृत्यरहः कर्ण
 ३० मूले विदितविलासवतीगर्भजानमकार्यात्। तेन तु तस्यावचनेनाप्युतपर्वेणासंभाष्येनामृतसेनेव सिक्तसर्वाङ्ग-स्पृशयः प्रकटशेमाङ्कुरनिकरकंठकितनोशनन्दरसेनविह्वलीकृपमाणास्पस्मितविकसि
 तकपोलमूलस्यपरिपरितददयातिरिक्तं दुर्धमिवदशानाश्रुवितानछलेनविकिरितोराशः शुक्लासमुरवे लोलता रकमानन्दजलविन्दु-क्तेन परस्मालंत-शृणोपपातंचसुः। अनालोकितायैतुर्दुर्धमप्रकर्षम
 भिसंवीर्यवीर्यभूषणैः कुलवर्धनां च स्मितविकशितमुखीमागतां दृष्ट्वा तस्य चौर्यस्य सततं मनसि वर्तमानत्वादे विदितं जज्ञोऽपित कालोचितं मपरमिति महतो दुर्धमस्य कारुण्यमपश्यत्। शुक्लासः स्वयमुत्त्रे
 स्पृशमुत्सर्पितासनः समीपतरमुपसृत्यवाति प्रकाशमावभाषेः दिवकिमहि किञ्चित्स्वप्नदरे नि सत्यं मुत्सु-ध्रलोचनादिकुलवर्धनादृश्यते। देवस्यापीदं प्रियवचनप्रवणानुत्तुलादिवप्रवणामूलमुपस

उत्तल॥

पर्यवश्यदिवनीलकुलपकण्ठिप्रणोभामानन्दजलपरिपुंतंरलतारकं विकशादो वेदयति महत्मा दुर्धमकारुण्यमीदृशपुगलेमुपानृद्धमहोत्सवप्रवणकोतुकमुत्सुकोत्सुकं कृपायतिमिमनः नरा वेदयतु देवः कि
 भिदभियुक्तवतिनस्मिन्नराजा विदुस्याववीत्। यदि सभ्यमनया पथा कथितं तथा सर्वमवितथं स्वप्रदर्शनं। अहंतु न प्रदुधे कुतोऽस्माकमियती भाग्यसम्पदं भाजनं यापथा कथितं तथा सर्वमवितथं स्वप्रदर्शनं
 अहंतु न प्रदुधे कुतोऽस्माकमियती भाग्यसम्पदं भाजनं दिव्यमीदृशानां प्रियवचनप्रवणानीमवितथवादिनीमथ हं कुलवर्धनामेवं विधानां कस्यागानामभाजनमात्मानं मन्यमानो विपरीतमिवाद्यपश्यामि।
 तदा तीक्ष्णस्वयमेव गत्वा किमत्र साप्यमिति देवीदृष्ट्वा सास्वामीत्यभिधापविशत्यसर्वनरेन्दुलोकमुन्मुष्य स्वाङ्गेभ्योभूषणानि कुलवर्धनापेदस्वातया च प्रसादाननरमवनितां श्लिष्टललारलेखया
 शिरः प्रणामेनाभ्यर्चितः शुक्लासेनसहोत्थाय दुर्धमविशेषनिर्भरेणार्प्यमाणो मनसा स्वर्पमीणाः पवनचालितनीलकुलपदललीलाविम्वकेन दक्षिणेनाङ्गुलीरुताऽभिनन्दमानस्तकालसेवा
 समुचितेन विश्वविरलेन परिजनेनानुगम्यमानः पुरः संसर्पिणीनामनिललो लस्थूलशिशवानां प्रदीपिकानामालोके समुत्सार्य मानकक्षां तन्मिरसंहतिरतः पुरमयासीत्। तत्र च सुकतरसा संविधाने
 प्रकोषं नवसुधानुलेपनयवलिने प्रज्वलितमङ्गलप्रदीपैर्णकलशाधिष्ठितद्वारपङ्क्तके प्रत्यग्लिरिव तमङ्गलालेख्यो ज्वलितमिति भागमनोद्वारिण्युपश्रितसितविताने वितानपर्यन्तावसक्तमुक्तागुणोमाणि प्रदी
 रक्षा पप्रतिहृतमिरेवासभवेनैभिर्निलिखितपत्रलताकृतरत्नपौशेपे शयनविरेभागविन्यस्तयवलाने दामहलकल्लंवा मावदविधौ प्रविमूलमंत्रपत्रमवस्थापितरक्षाशक्तिवलये मितस्ततो विप्रकीर्णगौरस
 वधनं र्धमवसन्तितवालफो-अग्रथितलोलपिप्पलदलेमासक्तहृदितां रिसपल्लवं मुमुं गपादपीठप्रतिष्ठिते मिदुदीधितिधवलप्रच्छदपटमवलराजशिलातलविषालं गर्भोचितं शयनमभिषाया नोत्तमतपत्रपरिशि-हीनैर्विलेन
 विस्लावस्थितरधिलवैर्नलतरंगतरलाहितशालिसिक्कुनिकरैर्यथितकुसुमाञ्जलिसनाधैः पूर्णभाण्डैररवंडिताननमतप्यपटले प्रत्यपिरोतापटमिथैरुविलेन सलिलधारा नुगम्यमाग्रमार्गैः पटलप्रज्वलितैश्च शिनेल जेष्ठा
 प्रदिपैश्च गोरोचनामिषजैरसर्पपैश्च सलिलाञ्जलिभिश्चा बा रकुशलेनां नः पुरज इतीजनेनैः क्रियमाणा वतैरगामहः लोचवलविविक्तवेष्टेण प्रमुदितेन प्रस्तुतमङ्गलप्रियालापेन परिजनेनैवास्पमानो मुपानृद्धग

कादं

२६

अतः ३

भक्त्याऽर्गतकुलरीनामिवसिन्धुसालिलममोशब्दतीमिवमन्त्रकिर्त्तितुहागतसिंहामिवगिरिशजमेखलांजलधरपटलानरितदिनकरीमिवदिवमुदयगिरिशिखरतिरोहितशशिमेखलामिवविभावरीमभ्यर्णमहकमल
 निर्गमाभिवनाशयणानामिमाश्चानागस्योदयामिवदक्षिणीश्रीपेनाहतामनकसर्पामिवहीरोदेवेलांगीशेवनाचित्रितदशमनुपहनमतिधवलंरुक्मपुगलेदधानीविलासवतीददर्श। असंभ्रमपरिजनप्रसाहितकर
 तलावमधुनेनवामनानुविन्यस्तहस्तपद्मवांमवलितभूषणमणिरवमुरवरमुनिचंतीमंलंमयादरेणदेविनोत्थानव्यमित्यंभिषायेसहृत्तयातस्मिन्नेवशयनीयेपार्थिवःसमुपाविशते। प्रमदचामीकरवारुपादेधवल्लोप
 छदेवासनेशयनानरेषुकजासोपिप्यधीयते। अर्घ्यतोमुपावृणोमीलोकहर्षभरंभयैणमनसाप्रस्तुतपरिहासोराजोदेविषुकनासःपृथुतिपराहनुत्तवर्धनातजयेत्तुवाच। अर्घ्योयत्तस्मितस्फुरिताधरकपोल
 लोचनोलज्जयादशानांयुनालमाजेनोप्युकेनेचमुरवमाछादयतीविलासवतीतहाणमयोमुरवीतस्थे। पुनःपुनश्चानुबध्यमानाकिंमामितिभाजंनपायस्वशांकरोषिनाहंकिञ्चिदेविवेद्रीमभिधानातिर्यग्
 लिततश्चलतास्केणचक्षुषावनतमुखीराजानंशाभसूर्यामिवायश्यन। अपरिस्फुटहासोत्पानाविषादेनमुरवप्राणिनाभभुजापतिरेनांमयोवभाषे। सुतनेमदीयेनचसातवंपावितन्यतेतदेवमहस्थितोनिभ
 तमस्पर्तुकिंप्रतिविधास्यसिद्विचरमानदलकोणविषदवम्यकधुतेःसवर्णतयापरिमलानुमीयमानस्यैकुंकुर्मगरागस्यापादुंतोमायाधमानसवर्णस्योनयोश्चगर्भसंभवामतावसेकनिर्वायमानदृश्यशोकान्नप्रम
 वंक्षसमिर्वचमनोरागहीतविकवनीलोत्पल्योशिवचक्रवाकयोक्षमालपद्मवल्लीछित्तमुरवयोशिवकनककलशयोःसकृद्वालिशिवतल्लुग्मागुरुपद्मपत्रलतयोष्ठपामायमानचक्षुकयोःपयोधरभार्योस्त्वचप्रति
 दिनमाहृतोमायाधमानेनकाञ्चीकलायेनहयमानस्यनयत्रिवलीद्विराचलयस्यक्रदिमानंमुपैगच्छतोमध्यभागस्येवैवंबुवाणमरुनिपालंमत्रमुरवविनिगूढहासःषुकनासोदेचकिंमायासयसिदेवीमियं
 मंजयाकथयामिपिलज्जोतेत्यजंकुलवर्धनोऽकथितवार्तासंबंधमालायामिमेववीत। एवंविधाभिर्नर्मिमायाभिःकथाभिंसुचिरंस्थिताषुकनासःस्वमवर्णमयासीत्। नरेन्द्रेपितास्मिन्नेववास्यहंजपासहंतोनिशमि
 त्वाहपतंततःकमेणयथासमीहितगर्भसिंदूरसंपादनप्रमुदितापूरोप्रसवसमयेपुण्येहर्षनवरत्नमहलनालिकाकलितकालकलैरीगहीतह्यैर्गणकैर्गहीतेलग्नेप्रवास्तायांवेलायांमिंसंदोमेवजलधरमा

नेघम्योति ।

देवशा ३

ति ५

नमंशलाभिर्मैजे। सिद्धायतनानिरुतविविधदेवतोपयाचितकानिसिधेवे। दर्शितप्रत्ययानिसन्निधानमातभवानिजगाम। प्रसिद्धेषुनागकुलहृदेषुममजा। अश्वत्थप्रभृतीनुपपादितपूजाभस्मवनस्य
 तीनैकतमदक्षिणावतंदे। सोलापमानमणिवलयेनह्लातास्वयंमखंडितसिक्थसम्पादितंरजतयात्रपरिगृहीतवापसेभ्योदधोदनवलिमदात्। अपरिमितकुसुमधूपविलेपापूपपल्लवायसव
 लिलाजकलितोमहर्हर्षेष्टादेवीसपर्यामाततान। स्वयमुपाहितपिंडयाजान्भक्तिप्रवणो नमनशोसिद्धदेशानग्रहपणकाव्यप्रह। विप्रैश्चिकादेशवचनानिवहमेने। निमित्तज्ञानुपचकार। श
 नूनज्ञानविदांमादर्भदर्शयत्। अनेकचटुपरम्यशसमागतानिरहस्यानिचकारदर्शनागतद्विजगणानांमजदर्शनोत्कृकावेदपुत्रींकारयत्। अनवरतवाच्यमानाःपुण्याःकथाःसुष्मा
 व। गोशेवनालिखितभूर्जत्वगाभ्यत्रागंकामुवाह। रक्षापारिस्सरेपेतान्योषधिसत्वाणिवंधापरिजनोपिचास्याःसततमुपप्लुत्यैनिर्जगाम। तन्निमिनानिचजग्राह। शिर्वोभ्योनिशिमांसव
 लिपिंरमनुदिनंस्मृतससजीस्वप्रदर्शनाश्रयाग्याचार्याणामाववहे। चक्षुरेषुशिववल्लियजामुपजहार। एवंगच्छतिकालेकराविद्राजाहीणभूपिषायांरज्यामस्यावशेषयांदुतार्कैतरया
 रावतपक्षधसोर्नभसिंस्नेप्रेसोधशिरवरश्चितायाविलासवत्यांकरिण्यादवविशेसध्ववमानेनैसकलकलापरिपूर्णमंडलंशशिनंप्रविशानंप्रदासीत्। प्रबुद्धोत्थापहर्षविकाशस्कीततेरेण
 चक्षुषांधवलीरुतवासमवनंस्तस्मिन्नेवहृणोसवहमानंशकनासंमाहृतंस्वप्रमंकथयत्। समजातहर्षःसर्वतंप्रत्युवाचादेवसम्यत्राःसुचिरदस्माकंमनोरथाः। कतिपयेरेवाहोभिरसंशयमनुभवि
 ष्यतिस्वामीशुतमुरवकमलावलोकनसुरवं। अद्यमयापिस्वप्नेनिशिधोतधवलवासाप्रणजमूर्तिनादिव्याकृतिनाद्विजेनविकचंवन्दकलावदातदनशतंमालोत्तकेसरसहस्रजटिलंमकरन्दवि
 नुसन्दोहवर्षिपुणरीकमुत्सङ्गेदेवांमनोरमायांनिहितंदृष्टं। आवेदयतिहिपुत्यासनमानन्दमग्रजातानिषुभानिनिमित्तानि। किंचान्यस्त्रियतरमयमानन्दकारणमतोविद्यते। अवितथफला
 हिजापोनिशवसानसमयेभवतिस्वप्नाःसर्वथानचिरेणोवमाधानरमिवधोरेयं सर्वशजयीणांभुवनानन्दहेतुमात्मजंजनपिष्यतिदेवीशरत्कमलिनीवाभिनवकमलोद्भवेनगंधगजमास्ताद

कां

३०

मन्थानिचप्रसवगृहमंडलमंगलानिसम्पाद्यतां पुंश्विवोर्गसमधिचित्तमुपहारसंयतविविधगंधकुसुममालाकृतजगत्सुखार्गमखिलक्रीडिमध्यावस्थापितार्थद्वयाध्यासितसपनाशिवेभार्गमनवरत
 दक्षमानाज्यमिप्रभुजंगानिर्मेकमेधविषाणोदोदमनलपुष्पमगारिचपत्रवर्मुत्रासितइसाधुपमं धर्मधनमुखरदिजगतांविप्रकीर्णमागणान्मुदकंमभिनवलिरितमातपयजाव्यग्रधात्रीजनैम
 नेकहृद्नाशसतिकामदःलगीतेमनोहरमुपपाद्यमानस्वस्मयचक्रियमागशिमुखावलिविधानैमावध्यमानप्रबलकुसुमदामरातमविछिनयममाननाशपणानामसहस्रैर्ममलहा
 रकपष्टिप्रतिष्ठापितैर्नःप्रभुभराताजीवधायिदैर्निष्पलशिखैर्मदःलप्रदीपैर्ह्यसितमुत्रगातासिसनायपाणिभिःसर्वतोर्वापुरुषैःपरितृतस्तिकाग्रहैर्मपश्यतःअम्रःपावकंवष्टस्वाविवेशाया
 विषयचंप्रसन्नपरिहामपांडुमूर्तेरुत्सङ्गतं विलासकयाः स्वप्रभासमुदयोपहतगर्भगृहप्रदीपप्रभंमपरित्यक्तगर्भशमत्वाहृदयपरिपारलमंडलंमिवसविनारंमपरसंधालोहितविम्बमिवचन्द्रमसंमनु
 पजातकाठिन्यमिवकल्पतरुपद्मत्रयंमुकुटमिवरत्नाश्विन्दुमिवनिगर्भदिवनीर्णमिवलोहितकंदविद्रुमकिमालयैर्विकालातपछेदैर्विषयप्रशगराशिभिर्विविशितावयवमनभिव्यक्तमुखपञ्चकं
 मिवमहासेनसुखनिताकश्चलपरिभ्रष्टमिवामरपतिकुमारमुत्तमकार्तस्वरभास्वरयादेहप्रभयोपश्यंतमिववासभवनेमुद्रासमानैःसहनभषणैर्विवमहापुरुषलक्षणेकपेतामात्रादेहेतुमं तजंददश
 विगतनिमेषनिश्चलपद्मगांमुहुर्मुहुःप्रभ्रष्टवटितानन्दवाद्यतलपुतताइकेपादश्विस्तारितेनयेमास्मिन्नेचलुषापिचनैवैकलयत्रिवेष्टणान्नैवमनोरथसहस्रप्राप्तदर्शनसस्यहमीक्षमाणांस्ननया
 ननंमुमुदेहेतल्लयंवांमानंमेनेसमदमनोरथंलुपकनासःशनेःशनेर्हःप्रत्यहान्यैरूपनिरूपयन्प्रीतिविस्तारितलोचनोभूमियालंमवोचतदेवपश्यंयस्यांमनुप्रारस्यगर्भसंपीडनादपरिस्फुरावय
 वस्यां पिभाहातर्पमाविर्भावयतिचक्रवर्तिचिन्तानि। तथाह्यसंध्यासुरजवाग्नशशिकलाकारैललाटफलकेनवनलिननालभंगतनुतचीर्णमूर्णपरिस्फुरति। एतद्विकचपुण्ड्रिकधवलंकर्णान्नाय
 तंमुहुर्मुहुर्हन्मिषितैर्धवलपतीववासभवनेमशलयस्मलोचनपुगलैर्विजंभमाणकमलकोशपरिमलमनोहरमियंमस्यसहनमाननामोदमाजिह्वतीवैकनकलेखेवदशयतांनशिकांश्चोभयल

कलिकाकारमुहहृतीवर्चास्पर्धरुचकंश्चोभयलकलिकाजोहितल्लोभागतोविषयप्रवसंदवंशवचक्रविन्दोप्रशक्तलेखालांछिततल्लौकिकंविभिनवकल्पतरुपञ्चकोमलैरेवामयैर्गजश्चनुरगातयत्र
 कमलैर्लल्लुतंमनेकनरेन्द्रसहस्रचामणिवक्रबुम्बजोचितंवरणयुगलंमेखचंद्रंभैरवीर्निगद्गीरःस्वरयोगोस्वनुदतःश्रुत्यतेत्येवैकथयंयेवतस्मिन्संभ्रमायतेनेरजलोकेनहारस्थितेनदेन
 भास्तिरिजगतिर्गण्यग्रहोदमयुलकिततनुःस्फारीभबजोचनोमदःलकनामाप्रहवदनःपुत्रुषःपादयोःप्रणाम्यराजानंयज्ञाययनं। देवदिष्ट्यावर्द्धसंप्रतिहतास्तेएत्रवैश्विजीवजयंयथिवीत्य
 साहस्रंभगतःपुनःकनासस्यांयेषायांवाह्यणामनोरमाभिधानायांशमंदवरेणकायांतनयोजातः। श्रुत्वादेवःप्रमाणांमिति। अथनृपतिर्ह्यतद्विप्रतिमंमाकंर्णतद्वनंप्रीतिविस्फारितेहृत्वाःप्रमं
 वदतःअहोकल्याणपरम्परसंयोगंनवरशोपदिपदिदंसंयसम्पदंमनुवभ्रातीनिर्वासासमानसुरवदःखतोदर्शयतांविधिनापिभवतेवैयमनुवर्तितोदम्यमिधायप्रीतिविकशितमुखःसरभसंमालिप्रविद्वसन्
 स्वयमेवैवपुनःकनासस्योत्तरीयंपाणित्रंजहारतस्मैचप्रीतिमनाःप्रियवचनप्रवयानुनयंपुरुषार्थापरिमितंपारितोषिकंमादिदेश। उत्थायवतयेवैनेचरणविकटनकणितचमुरसहस्रमुखवितदिगजरेणसंभ्रमाज्ञेयचले
 तमागिबलगावलीवशास्तिभुजलनेर्दोहनेरुजाभितैःकश्चलैर्निलविलुजितोभाकणकमलिनीमिवदर्शयतांपर्जन्यमदितकर्णयन्नेनपश्यंरसंवद्विवटितोत्तरीयांयुकेनप्रमंजलधोताद्रशगरज्जितवीनवा
 ससाकिंश्चिदंशक्षितमालपत्रेणअसहाइविलासिनीहसितैर्कनिदकैरवजानुकारप्रथयतांभरभसवलानश्वलज्जोलहारलतास्फालितकुचकुचलेनसिंहारितकलुलितालकलेखेनविप्रकीर्णपिघातकपांषु
 पुजापिञ्जशिनकेशपाशेनैप्रनैनकलमूककुञ्जकिरातवामनवधिरजजनपुरःसरेणोत्तरीयाशुकग्रीवाववदवद्विगमितजरकंचुकिदस्वकेनवीणावेणुमुखकांस्याललेपानुगतैनेकंलमप्रमुद्रायतोहर्षनि
 र्भितयामितोभनेनेवग्रहगृहीतेनेवपगगतवाच्यावायविवेकेननतक्रीडाप्रसक्तैर्नतःपुश्जनेनैप्रवलितमणिकुंडलादतकपोलमितिर्नविहृणमाणेकणोत्पलेनार्धविगलितविलोसशेषरेणोलोपमानवैकस
 कुसुममालेनैर्दियमहतभैरीमदहमर्दलपटकाहलशंखश्वजनिशैभसेनचरणनिपातेदैरियेनैवैवसुंशराजपदितनेनप्रननेनचरणगाणेनविविधमुखवदधरुतकोलाहलेनपटतावदगातांगयतां

भाभिः

साम्यं

कारं
२६

विनयमासने सज्जनानुमतेन्यवीदत् स्थिता चमुहूर्तवलाहकश्चन्द्रापीडमुपसृत्य दर्शितविनयोप्याजिगपत् कुमारमहा राजः समाप्तापयति यर्णममनोरथाः अधीतानिष्णुता गिरिशिखिताः कला
गतोसि सर्वायुधविद्यासुपराप्रतिष्ठा मनुमतोसि निर्गमाय विधागहा सर्वाचार्यैर्हर्षगृहीतशिशुं गंधगजकुमारकमिव काशीरिवंधादि निर्गतमधिगत सकलकला कलायं पौर्णमासी शशिनमिवोद्ग
तं यत्पुंस्तं जज्ञे जनु सफलतां लोकलोचना निं अतिचिरदर्शनोत्कंठितानि दर्शनं प्रति ते समुत्सुकान्यतीव सर्वायुजः पुराणी अयमत्र भवतो वरमो वधो विधागहमधिवसनः प्रविष्टोसि ध
ममनुभव नववर्षमेवंसंपिदिनेनामुनाघोरशेनप्रवर्द्धसैतद्व्यग्रभूति निर्गम्य दर्शनोत्सुकाभ्योदत्ता दर्शनमश्विलाभ्यो मातभ्यो भिवाद्यवगुन्नयगतनिपत्रणोपयासुखमनुभव एव सुखा नि
नवयौवनललितानि सप्रमानपराजलो कं पूजयादिजानपरिपालय प्रजा आनंदय वंधुवर्गमियंचते त्रिभुवनैकरत्नमनिलगरुडसमजवद्वायुधनामानुरंगमः प्रेक्षितो महाशेनद्वयवितिष्ठति
वसुस्तु देवस्यारसीकाधिपतिना त्रिभुवनाभ्युपमिति क्लान्तलधिजलादुत्थितमयो निजमिदमम्वरत्नमासादितं मया महाशयाधिरोहणयोग्यमिति समुद्देश्य अहिनीदृष्ट्वा च निवेदितं लक्ष्म विद्विष्यति चेत्तुः प्रवसा
भ्रूयते लक्ष्मिनेत्यमुपेतो नैव विधोभूतोभावी वातुरहः मद्यति तदपमनुरासतामारेहो नदं वमूर्द्धाभिषिक्तपार्थिवकुलप्रसूतानां विनयोपयत्राणां पूराणां अतिनूपाणां कलावतंकुलकमागतानां
राजपुत्राणां सहस्रं परिचर्यार्थमनुप्रेषितं तुरहः माधि नृदं दारिद्र्यमालासं प्रतिपालय सं प्रतिपालयतीत्यभिधापयितवचसि वलाहके चंद्रापीडः पितृशं शिरसि क्लान्तवज्रधरधानगंभीरया गिरा प्रवेष्ट
तामिन्द्रायुध इति निर्गमिषु शदिदेवः अथ वचनानं नरमेव प्रवेशितं मुभयतः रवलीनकनककटकावलग्राभ्यां पदे पदे कृतानुचनप्रयत्नाभ्यां पुरुषाभ्यां मातृभ्यमाणां प्रतिप्रमाणतयोर्ध्वं कुर्युष्वप्राथम्य
वर्गाणां माविंशतिवसुमुखागतमश्विले मां काशीमिति निघुरेण मुहुर्मुहुः प्रकम्पितोदरं ध्रेण द्वा रेखा परितः भुवनविचरेणानिर्भर्त्सयन्निवालीकवेगदुर्विदग्धैरुत्तमैर्मतिहरमवनमता प्रति स्थापति ह
रमुन्नमता वज्रनिशेधस्फीतशेषवुरचुरायमागो रवो गो नं मुसेने निजजवर्धय वशादुद्धेवनार्थमाकलयंतमिव त्रिभुवनैर्मसितपीतहरितपाटलाभिरास्वत्तलापायानुकाशिणीभिर्लेखाभिः कैः मासि

कविका ३

कर्तुं पितॄ

वेगः

नासिका १

तशरीरं मास्तीर्णचित्रवर्णस्वल्नमिव मंजुंजरकलभकं कैलासतटाद्यात धानुधलिपाटलितमिव हरद्वयमंसुस्तु धिरपंकपाटलितसटमिव यावती सिंहं रंहैः संघातमिव भर्तृमते मनव रत्नपारिस्फुरप्रोथपुटोन्मुक्तसै
त्कारेणोत्तेजयतीतं मनि लंमिव नासिका विचरेण वमंतं मंदमंतदस्वलितस्वरमुखस्वरलीनशिरस्वरहो भजन्मजोला लाजलभुवः फेनपद्मवानुदधिनिवास्य शिपीतामतरसंगं वा निवोदिरनं मत्पायतं मतिने कश
मांसतयो समुत्कीर्णमिव वदनं मुहूर्तं माननमं लनिहितारुणमणि समुद्गते रंशुकलापे हयेते न वसक्त रक्तवा मरेणो वनिश्चल शिरस्वरेण कर्णयुगले न विराजमानं मुज्वलकनकण्डस्वला रवित शमिकलाय
कलितया लाक्षलोहितलम्बलो लसदा संतानतया जलनिधिसंतरणालय विदुमय ध्ववेयेने वशि शोध रयोपशोभितं मति कुटिलकनकपत्रलताप्रतानभंगुरेणो पदे पदेशयित रत्नमालेन स्थूलमुक्ताफलप्रा
येणोता रागो नैव संघाशगमरुणो नाशालक्ष्मरेणो लहृतं मशालक्ष्म रविनिहितमरुक्तमणिप्रभाषणमायमान देहतया गगनतलनियतितदिव सकरयतु रागद्वामिवोयजनयतं मतिने ज वलित
स्वितया जवनिशेधशेषवशात्प्रतिसेमरूपसमुद्गतानि सागरपरिचयलग्नानि मुक्ताफलानी वस्वेदलवजालकानि वर्षनैमिन्द्रनीलमणिपादपीठानुकाशिभिर्जगजिशिलि लावटि नै रिवानव रत्नप
तजोत्पन्नजनि तविषममुररुहैः यथभिः स्वरपुटैर्जर्जरितवसुंधरैर्मुश्नवाद्यमिवोभ्यस्यतं मुकीर्णमिव जंघासुं विस्फारितमिवोरसि स्तनद्वीकृतं मिव मुखेयसाशितमिव कंधरापो मुहुरितमिव पा
र्ष्वयोर्द्विगुणीकृतं मिवो रसि जघनभागे जवप्रतिपक्षं मिव गरुत्मतं स्त्रेलोक्य सं वरणा सहाय मिव मातुतस्यो न्शवता रंमिवोद्यैः प्रवसो वेगसवल्लवाशिणो मिव मनसो हविचरेणो मिव सकलवसुंधरो ध्वंघन
समं रगुणां हंसा मिव माने सप्रचारं मधमासं मिव विक्रिता शोकपाटलं वतिनं मिव भस्मधवल पुंड्रकाद्वितमुखं कमलवनं मिव मधपद्मैः पिञ्जरके सरंगीय दिवसमिव महायाममुपेतं सं वंभुजं गम
मिव सदा गैयमिव सुवमुदधिपुलिने मिव शंखमा लामरुणमीतं मिव स्वकणं विधाधर रज्ये मिव चक्रवर्तिन रवाहनोचितं सूर्योदयमिव सकलभुवनाद्यो हं मशवातिशयमिन्द्रायुधमन्द्रा हीतदृष्ट्वा व
तमदृष्ट्वा पूर्वप्रमानुषलोकोचिताकारमश्विल त्रिभुवनवाजो वितमशे वलक्ष्मणोपयन्मश्वनूपातिशयमतिधी रप्रकृतेशपि चन्द्रापीडस्य तस्य पश्यार्थं विस्मयो दृढयं आसीत्वा स्य मना सं सरभसवि
कामन २

मानसगतपदे ३

तद्वत् ३

कुवेरः

सधामुख्यव २

परिवर्तन १

कादं वर्तनवर्तितवस्तुकिंभमितमन्त्रेणामप्राजलनिधिजलमिदमप्युक्तमनुद्वरतापूर्वकिं नामरत्नमुद्धतं सुशुक्लं लोके वर्तते नरो हताचमेरुशिखारत्नविषालमख्येयमाख्येयलोकेमासादितं त्रैलोक्यमप्युक्तं मुचैः
 प्रवसाविस्मितदृष्टयो वंचितः खलु जलधिनाशतमख्यः मन्त्रेवमभवतो नाशयथास्यनयनयथमिधताकालेनायमुपगतो येन नाघापितां गुरुशरोहणाय सनितां पश्यित्यजतिं अहोखल्वतिशयितत्रिदशरज्यसमृद्धि
 रियतां तस्य राजपलः ह्यः यदेवंविधान्यपि सकलत्रिभुवनदुर्लभा निरुत्तमान्युपकरणतामायाः नित्ये जस्वितयामहाप्राणतया वंसदैवते वैयमस्याकृतिः यत्सत्यप्रारोहणोपाका मिव मेजनयति न हि सामान्यवा
 सिंजिनाममानुषलोकोचिताः सकलत्रिभुवनविस्मयजनन्यद्रेष्टव्यो भवंत्याकृतयः देवतान्यपि हि मुनिजनरायवशादुक्तिं न जगदीशराटिणायवचनोपनीतानि शरीराण्यध्यासते। एवं च प्रसूते
 पुत्रा किल स्थूलशिरानाममहातयामुनिश्चिंत्यत्रिभुवनलला मभूता मप्सरसं रसामिधानां पाशाप। साकुरुलोकमयहाया एव नृदये त्रिवेण्यात्मानमप्युद्धयेति विख्याता वदवाभूता मनेका
 वत्या प्रातधन्वा नंराजानमुपसेवमानामर्त्यलोके महानं कालमुवास॥ अन्ये वमहात्मानो मुनिरापयारियीतप्रभावानाकाशी भूत्वा वभ्रमु रिमं लोके कर्म संशयमनेनापि शापभाजा भवितव्यं
 महामना के नापि आवेदयते वमनकरणा मस्यादिव्यतामित्येवं च जयने वारुहसुशसनादृतेषु तामनसा चतंतुरहः ममुपसृत्य महात्मन सर्वथा योगसिद्धौ सिद्धमोक्षते मर्षणी यो ममाशो हृणीति क्रमोस्मा सोऽप्यः
 कस्य परिगता निदेवता न्यपि अनुवितपरिवर्तमानं निभवंतीत्यामंत्रयां वभ्रवा विदिताभिप्रायद्वयमिन्द्रा पुधप्युल्लिखितः केसरस्य हृतिं कृणोत केकरतारकेण तिर्पकक्षुधा विलोक्य मुहुर्मुहुस्ताडयता हि
 तिलमुत्तवातधूलिधूसरितक्रोशेमराजिनादक्षिणस्त्रेणारोहणायाद्वयनिवस्फुरितबाणविवरवर्धरधनिमिषं धर्ममयैरुषदंकारपरम्परा नुवद्वमतिमनोहरं देवार्चनं करोत्। अयतेन म
 करदेवितेन दनारोहणाभ्यनुत्तरवेन्द्रा पुधमाहो हवन्दापीरः। समारुखचतंतुप्रादेशमात्रमिवाखिलं त्रैलोक्यं मन्यमानो निर्गम्य प्रलयजलधरविभुक्तो पलासापनुषेण जर्जरितवचसं प्रमति
 निधुरेणानुर्युगानोरवेणानुरजो निरुद्धवाणविवरवर्धरधोमेघाहे धितेन वधिरीकृतसकलभुवनविवरमणिशिरीशकिरणदीधितिपरमर्षस्फुरितविमलकैलकेनोधीकृतेन कुंजलताविनेनो

प्रार्थना

संकुचित

अर्को गेरु

अग्रभागे न

प्राप्तः १ समुद्रे न

कोशतं

का

विषु सर्वदेशभावा सुसर्वसंज्ञा सुसर्वशिल्पे बुद्धिः स्वर्गोद्योगिकला विशेषेषु परकोशलं मवाया सहजो वस्य अमं प्रभयस्य तोर कोदरस्ये वैशेषाव एवा विवर्ध सर्वलोकविस्मयजननी महाप्राणता यदृक्
 यां कीदृतां नैजं करतलानुच्चितकर्णपञ्चवारुणताः सिंहकिरीटकक्रमाक्रान्ता दं गजकलभकां प्रलितुं मर्षि नरोकुं। एके केन रुपाण प्रहारेण कालं श्वता नत नृमणा लदं निवेलुलावै
 सकलराज्यवंशवनरावाजलस्य परभुरामस्यैवं नारावाः शिषरिशिलाभिर्देवभूतुः द्रुपदपुत्रसंवाहनयोगेन वं योदं न प्रममं करोत्। अतं च महाप्राणतायाः सर्वाभिर्न्याभिर्विधाभिः कला
 भिरनुचकार तं वैश्यायनः। चंद्रापीडस्य तु सकलकलाकलापपरिचयवद्भुजमानेन भुक्तनासगौरवेण सहैवाभुक्तीर नतया सहै संवर्धनतया वसर्वविश्रमस्यानें द्वितीयमिव नृदयं संवैश्यायनः
 परमित्रमासीत्। निमेषमापितेन वेनैकोकीस्थानुं नराणां वैशेषापनोपितं मुष्मकरमिव वासरोनुगच्छन् क्षणमपि न विरहयांचकार। एवं सर्वविधापरिवर्षमाचरतं चंद्रापीडस्य त्रिभुवन
 विलोभनीयो मृतसं दं बसागरस्य सकललोकदृष्टयनयनानंदजननः चंद्रोदयं दं प्रदोषस्य वद्विधरागविकारभंगुरः सुरधनुः कलायैवं जलधरसमयस्य मकरधनस्योपधभूतः कु
 सुमप्रसवदं कल्पयादस्यैभिन्नबोद्धिमानरागमणीयः सुयोदयं दं कमलवनस्यै विविधविलासयोग्यः कलायैवं शिषं नौ यो वनारंभः प्राहर्भवं मणीयस्यै पिंडिगुणतारा मणीयतां पुपो
 वा ललावसरोमिभवं कैदं वनिकदवती वभ्रुस्य मन्मथः। लस्यासह वितस्तारं वं ह्यलं। एकजनमनोरथेः सहै र्वतौ नृदं ह्यं। अरिजनेन सह तानिमानमाजगाम मध्यदेशः। त्यागेन सह प्रधि
 मातता वलितं वभागाः। मातापेन सहानुरोहरो मराजिः। अहितजनकलालकलाताभिः सह प्रलै मतामुपययो भुजयुगलं। वरिजेन सह धवलताममजतलो वनयुगलं मां जया सह गुरुवभ्रुजशिखरदेशः
 स्वरेण सह संज्ञां रंताजगाम नृदयं। एवं च क्रमेण समारुहयो वनारंभपरिश्रमास सकलकलाकलापविज्ञानमधीता शेषविधं वावागम्यानुमोदितमाचार्यै चंद्रापीडमानेनं राजा वलाधिकं तं वलाहकनामा
 नमाह पवद्भुतं रापरातिवलपरिगतमतिप्रशस्ते हनिं प्राहिणोत्। सतंतं तं विद्यामहं ह्यैः समावेदितः प्रविश्यादिति तल्लुचिक्का मणिना शिरसा प्रणम्य स्वसंभ्रमिसमुचिते राजसमीप एव स

नगरी

सोऽप्यः

संदन

प्रसार

विसेप

मन

का.दं.

अथभा.

संपूज

हामक रतलगतदपणाः स्फुरितरजनिर्कर्मइलाखपौर्णमासीरमन्यः काश्चिदाद्रोक्षककइसपा रलितवरणापुटाः कमलपरिपीतवालातपाइवनलेन्यः काश्चित्संभ्रमगतिगलितमे
 खलापानुलितवरणाकिशालयाः पंखलासंदानमंदसंवाशिण्यदवकशिण्यः काश्चिजलधरदिवसश्रियदेन्द्रापुधेशगरुचिराम्बरधारिण्यः काश्चिद्रुलसितधवलनखमयस
 अथभापेखवानुपुराखलकलहंसकानिववरणापुटानुदहपः काश्चिद्वरतलस्थितस्यलमुक्ताहारयषो इतिमिवमदनविनाशशोकगहीतस्फुरिका खलयांविश्वयज्यः काश्चि
 तयोधरनशालगलितमुक्तालतास्तनुविमलश्रोतो जतद्वला जरितवक्रवाकमिथनाइवसरिष्ठियः काश्चिन्पुष्पमणिकिरणसंमुत्थिते स्त्रीपुधतयां परिपानुगतग्रहमयूरिकाइववि
 रजंन्यः काश्चिदर्धपीतोभिन्नमणिवधकाः स्फुरितशोभेर्मयः समिवाधर्यध्रवैः सरत्योहर्म्यतलानिललनाः समाकुरुहुः। अन्याश्चमरकतवातायनविवरविवरविनिर्गतमुखमंडलावि
 कवकमलकोषपुटामम्बरतलसवाशिणीकमलिनीदर्शयत्योदहपुः। उदपार्दिवसहसासंभ्रमसंचलनजन्माप्रवृत्तारणामधरसारणास्यालितवीणारचकोलाहलवहलो रसनारवा
 र्त्तगदसारसशसितसंभिन्नस्फुरितवरणातलताडितसोपानजातगंभीरध्वनिप्रहृष्टनामवरोधशिरवडिनांके कारवैरनुगम्यमानोनवजलधरभयवकितकलहंसकुलकोलाहलको
 मलोमकरध्वजविजयघोषणानुकाशियरस्यरविष्टनारणितता इतरहारमणीनारमणीनीओत्रहारिहर्म्यकुक्षिप्रतिरविनिद्रादीभूषणानांनिनादः। मुहूर्तोदिवयुवतिजननिर्
 जतयानाशीमयाइवभासादाः सालनकपटकमलविन्यासेः पल्लवमयमिवहेतितलमंगनां प्रभाप्रवाहेणलावण्यमयमिवनगरं। न्याननमंडलनिबहेनचंद्रविम्वमयमिवगगनतलां। आ
 तपनिवारणाघोताजितकरतलजालकेनकमलवनमयमिवद्विक्रवालमाभरणाम्युकलापेनेन्द्रापुधमयइवातपोलोचनमयषलेषासंतानेननीलोत्पलमयद्वदिवसोवभूवाकोतुकप्रसारितनि
 श्वललोचनानां वपस्पतीनांतासामीदर्शमयानीवस्फटिकमयानीवदृष्ट्यानिविवेशचन्द्रपीडाकृतिरविर्भूतमदनरसानं चतासामन्योन्यतः सपरिहासाः सविभ्रमाः ससंभ्रमाः सेर्याः सेन्यसाः सास्याः स

सोपालंभाः

तुला कौटिलिबोध

विलासाः समन्मथाः सस्यहासतत्त्वयामतिरमणीयाः प्रसरुरालायाः। तथादित्वरितगमनेमांमपिप्रतिपालयदर्शनोन्मतेगहागोतरीयमुद्रासयालकलतामाननावलम्विनीमूढेचन्द्रलेखाम
 पाहरंरूपहारकुसुमरदलितवरणापतसिमरंधेसंयमयमरनिष्येतनेकेशकलापमुह्रिपवन्द्रापीडदर्शनस्यसनिनिकाज्वीरामंसमुत्सर्ययवालेकपोलदोलायितंकर्णपञ्चमद्वयेनिपततिदंत
 पत्रं गहाणायोवनोन्मतेवलोकसेजनेनस्यगयपयोधरभारमयागतलज्जेशिथिलीभूतमाकलयदुकूलमलीकमुग्धेद्रुततरमागम्यतोक्तूहलिनिदेहिमेदर्शनाजभ्रमसंतुषेकिपदालोक
 सेतरलादृश्येपरितनमवेक्षस्वपिषाचिकेविगलितोत्तरीयांशुकाहस्पसेजनेनरागंधनयनेनपश्यसिखरीजनैमनेकभंगिपुण्ड्रः खमकारणायासितदृष्ट्याजीवसिमिथ्याविनीतेकिंय
 पश्येवहीतिनेर्विस्वमालोकपयोवनशालेनिकिंपीडयसिपयोधरभारिणातिकोपनेपुरतोभवमत्सरिणिकेमेकाकिनीनुणासिवातायनंमनहपश्यशेमरीयमुत्तरीयांशुकमुत्तरीयतांनयसि
 रागासवमनेनिवारयात्मानमुभ्रितधैर्यकिंधावसिगुरुजनसमहंमुच्चसत्त्वभावेकिमेवमाकुलीभवसिमुग्धेनिगदस्वमदनज्वरमुलकजालमसाधारणकिमुनाम्पसिबुदविकारेविविधा
 इभद्रवलनायासितमध्यभागाव्याधिषेभूत्यदृश्येस्वभवनानिर्गतमपिनात्मानमवगच्छसिंकोतुकाविद्येविस्मृतासिनिष्पसितुमनः संकल्पचितरतसमागमसुरचरसनिमीलितेस
 मुक्तीलयलोवनपुगलमनिकाप्रत्ययमनहशरप्रहारभूछितेशविकिरणनिवारणायकुनुशिश्सिउत्तरीयांशुकपञ्चवमपिपतिवताव्रतग्रहगहीतेदृष्टव्यमपश्यंतीवंचयसिलोचनपुग
 लंहतासिअधमेमुस्वितासिपश्चमुषददर्शनपरिहारवनेनप्रसीदोतिषसरिवयश्यतिविहृतसासादिमंभगवंतमगहीतमकरधजाकंमकरधजेमयेमस्यसितातपत्राजरेणालिकु
 लनीलेशिश्सितिमिश्रं कानिपतितइवशिश्निकरकिरणकलापोमालतीकुसुमशेखरोलस्मतेएतदस्यकर्णाभरणमरकतप्रभाषयामापितमुपश्चितविकचशिश्निकुसुमकर्ण
 परमिवकपोलजलमाभाति। अयमस्पृहाशानैविभ्यानुणमणिकिरणकलापछलेनदृश्यंविचित्रमिजवयोवनरागइववहिः स्फुरति। एतदनेनकवामरकलापानंरैरितखवीति

का. २२ तं मेतत्किमपि विद्याया पुनेन सह संमंत्रयतोऽप्यदृशानमप्यलेखाधवलोकितदिक्कालं हसितमेवोऽप्यथुकपक्षतिहृतिरगोणो न शी पांशुक प्राप्तेन वलात्कस्तुरगस्तुरजन्मानमास्तमके
 ३२ शेषेण मय्यहं यमनेन लक्ष्मीकरकमलकोमलतलः समुहियतिर्यक्तुरंगमस्कंधे निक्षिप्य रणाय ध्रुवः सलीलमयमनेन तां वलाव नार्थमुत्तानिततलोदीर्घाहुः क्षिपतामपु
 मंडलभारधारणामोदिगाजस्वकनुभागभेदाय पापमूढत्वेवं विधानि चान्यानि च वदंतीनां ता सामापीयमान इव लोचनपुटे राहू यमान इव भूषण रवेरनुगम्यमान इव हृदये निवध्यमान
 इवामरणरश्मिरन्तुमिषु पक्षिषु माया इव नवधौवन बालिभिः शिथिलभुजलता विगलित धवलचलयनिकरैः पदे पदे विवाहान्न इव कुसुममिथैर्लाजाञ्जलिभिश्च
 वकीर्णमाणा पृथ्वा पीठो राजकुलसमीपमाससाद। क्रमेण च यामावस्थिताभिरनवरतकरस्थलगलितमदमधीपंकधारभिरंजनगिरिमालामलिनाभिः कुञ्जरवराभिरंधकारितदिग्गुरवतयाजल
 घट्टिदिवसायमानमुदं धवलतपत्रसहस्रसंकटमनेकहीयानशगतदूतशतसमानुलं शजहारमासा घतुर्दुःमादवततार। अवतीर्य च करतलेन वैशम्पायनमवलम्ब्य पुरः सविनयं प्रास्थितेन वला
 हकेनोपदिष्यमानमार्गः त्रिभुवनमिव पुञ्जीभूतमागहातकनकवेत्रलेतेः सितवारवाणधारिभिः सिताङ्गः शोः सितकुसुमशेखरेः सितोष्मीधेः सितवेषपरिग्रहतयास्वेतदीपसंभवैरिव कृतयुगपुरुषै र्वर्म
 शिवानिप्रमाणे दिवानि शमालि रितैरिवोक्तीर्णैरिव तोऽया स्तंभनिघण्टो हृदिया लैरनुभूतद्वारदेशमनेकसंयमनचंद्रशालिकाविटंकवेदिकासंकटाक्षिखरैश्चकैरपहसितकैलाशशिखरशोभैरम
 लसुधावहतेः सुप्राज्ञेयैश्चामिव महाप्रासादैरनेकवातायनविनिर्गतपुबतीजनभूषणकिरणसहस्रतया कनकं प्रखलाजालकेनेव विराजमानं रचितेन वितानेन विराजमानं नैर्मनर्गतापुधनिवहामि
 राशीविषसंकुलाभिः पातालगुहाभिरिगतिगंभीराभिराशुधशास्त्राभिः पुतेमवलाचरणा लक्ष्मणसंस्तमणिशिलैः शिखरनिलीलशिवकुलकृतकलकेकाश्चकलकलेः कीडापर्वतकेन पशोभि

चतुःशाल शिशोः गृह ३

शब्दः २ स्तिमः मिश्रितः
 नालनीलोत्पलकलिकाचनशहने सरस्वतीगजनतलमलद्वेषाणामुदं प्रामाण्यतपत्रसहस्राधकारितादिग्गुरवतया स्फुरितशतमनुवापकलापकैश्चाभिवर्जलधरदिम्बमुद्रप्रफेनपुंजधवलित
 मुस्ततया नवरतवज्रौजचदुलत पावप्रलयसागरजलकल्लोलसंवातं मिव ससुन्नतमदृष्टपर्यंतमप्रमेयोमप्यसैन्यमपश्यता तद्वसागरजलमिव वन्द्येन वन्द्यापीठनिर्मितसकलमेवं संवलाप्य पी
 महमिकपावप्रणामलालसाः सरभसंमपनीतातपत्रभूषणशिरः पश्येरोऽपीठनकुपिततुर्द्वनिवारणायासितास्तं राजपुत्राः पर्यवार्यते कैकेयो हि प्रतिनामग्रहणमावेधमाना वलाहकेन प्रचलितमुक्त
 रपद्मशगकिरणोद्गमल्लेनानुरागमिवैहहृदिः संवदितसेवाञ्जलिमुकुलतपां यौवशय्याभिषेककलशवैर्जिलसलिलग्रकमलैरिव दृशवन्तैः शिरोभिः प्रणोमुः चन्द्रापीठस्तुताशर्वाभ्रमाम्यपथाहमन
 तश्चमुनःतुर्द्वमाधिरडेनानुगम्यमानो वैशम्पायनेन एतलक्ष्मीनिवासयोग्यपुंरीकाहतिना सकलानन्यकुलकुमुदस्वच्छं चंद्रमंडलेन नुरहः सेनास्वन्तीपुलिना यमानेन हीरोदकेन धवलितवासुकिफणामं
 लखविनास्थूलमुक्ताफलकलीपजालकाहतेनोपरिविहीकृतं केसरिणामुदहतीति महतां कार्तस्वदंतेन ध्रियमाणेनांतपत्रेणो निवारितातपत्रभयतः समुद्रयमानवामरकलापयवननर्तितकर्णपूर्यध्रुवः पुरः प्रधाव
 तातुर्गवीर्यपुरुषमायेणानेकसहस्रसंख्येन यदातिपरिनेन जयजयजीवजीवेति मधुरवचसमंगलप्रायमने वरतमुच्चैः पठतावदिजनेन स्तूयमानो नगराभिमुखः प्रतस्थेः क्रमेण च तमासादितसिंहमन
 ३३ मिवावतीर्णनगरमनुग्राममालोक्य सर्वेष्वपश्यत् सकलव्यापारिजनिकरोदयविवुध्यमानकुमुदवनानुकारीजोभवत्। स्वयं स्मिन्सम्पत्तिमुखकलापविश्वनाविकृताकृतिः कार्तिकेयो विश्वयतिः कुमारश्च
 दमहोवयमतिपुण्यभाजोपदिमोमनुर्वाभस्याकृतिमजः समानूढप्रीतिरसविस्मरितेन कृतदुल्लोतानितेन लोललोचनयुगलेनो निवारिताः पश्यामः सफलानो घंजातो जम्बवतो सर्वयानमोस्तुतैस्तेन नानरधारिणो
 भगवतो वन्द्यापीठप्रनेपुंरीके स्तूयायं मकरकेतवर्तवर्त्तनाश्चितप्रणामाञ्जलिर्नगरलोकः प्रणामाः सर्वतश्च समुद्रादितकपाटपुटप्रकटवातायनसहस्रतया वंदापीठदर्शनकुतूहलात्रागमपिसमुञ्जीकृतलोचन
 निवहं मिवावतीर्णनरैर्वपारिसमाप्तसकलविषो विधागृहातिर्गतो यमागच्छति चन्द्रापीठ इति समाकण्य लोक नकुतदुल्लिख्यः सर्वस्मिन्नेव नगरे ससंभ्रममुत्सवार्धपरिणामाप्रसाधनव्यापाराः काश्चि

का. २२

कञ्जेनेनास्यानमंरपागतेनवयथासमुचितसुनोपविष्टेनप्रसाशयतादुरोदश्कीराभभ्यस्यतायापदकीरायापारमास्फालयतापरिवादिनीमालिखताचित्रफलकेभूमिपालप्रतिविम्बमाव
ध्रताकावगोष्ठीमातन्वतापरिहासकथामभिनन्दताविंदुप्रतीचिन्तयताप्रहेलिकाभावयतानरपतिरुजकाव्यसुभाषितानिपटताद्विपदींगकृताकविगुणानुक्तिरतापत्रभंगानीलपतावारवि
लासिनीजनमाकर्णयतावैतालिकगीतिमनेकसहस्रसंख्येनधवलोल्लीषयटीष्टिघबिकटकिरीटपिशसासनिर्भरशिखरलग्नगालातपमंडलेनेवकुलपर्वतवक्रवालेनमूर्धाभिषिक्तेनसामन्तलो
केनाधिष्ठितमास्यानोत्थितभूमिपालसंवर्तितानांचकुथानांरत्नासनानांचशशिभिरनेकवर्णैरिन्द्रायुधपुञ्जैरिवैराजितसभापर्वतममलमणिनूदिमभूमिसंक्रान्तमुखनिवहप्रतिविम्बतयाविकव
कमलपुष्पप्रकरमिवसम्पद्यतागतिवशाश्रितनूपुरपरिहार्यहाररसनाश्वमुखरेणस्कंधावसक्तकनकदंठवामरेणानिर्गच्छताप्रविशतावानवर्ततवारविलासिनीजनेनाकुलितमेकदेशनिषस्त
चामीकरवृक्षलास्यतश्वगणामितस्ततःप्रचरितापरिमितकस्तूरिकाप्रगपविमलवासितदिङ्मुखमनेककुञ्जवामनकिशतवर्षधरवधिरजःमकुसकुलमुपादत्तकिञ्चरमिथुनमानीतवनमानुषमा
वहमेधकुङ्कुटकुशरकपिञ्जललाचकपुद्गमुत्कृजितवकोरकादम्बहारीतकोकिलमालयमानशकसारिकमिभयतिमदपरिमलामर्षवित्तंभित्तैश्चगर्जभ्दिःशिरवर्षणांजीवितैरिवगुहानिवासिभि
र्गहीतैःपंजरगतैःकेसरिभिनुत्रास्यमानैःकाम्युनभवनप्रभाजनितावानलशंकैर्लोलाशकैर्भूमिर्भवनहरिणकदम्बकैर्लोवनप्रभयापवलीकृतदिगनरैर्मुद्गप्रकेकारवानुमीयमानमरुतमणि
नूदिमस्थिताशिवंदिमंडलेमतिशिशिखरंदनविटपिछायाविषमनिद्रायमाणागदृसासंमनःपुरेणचवालिकाजनप्रस्तुतकंदुकपंचालिकाकीरेनाविरतसंवाद्यमानगैलाशिरवर्षकृष्टातवृंटाभंकाश्य
रिताशामुखेनभुजंगनिर्मोकपंकितमयूरद्विपमाणादरेणसौधशिरवर्षदंतीर्णमवलितपाशवतकुलतयास्थलोपलिनीवननेवणोभित्तैःनानःपुरिकाजनप्रस्तुतनरपतिचरितविटम्बनकीरेनाश्व
मन्दुरापरिभ्रष्टागतैश्चलुप्रभवनदादिमीकलेशखंडिताहःपासहकारपद्मवैशभिभूतकुञ्जवामनकिशतकेशलाहिनानिभूषणानिविकिरभ्दिःकपिमिश्रकुलीकृतेनशकसारिकाप्रकाशितसुरतकिप्र

५२

मालापलजिताचरोधननेनप्रासादसोपानबोहणचलितैश्चलानांचवर्णवसक्तैःपदेपदेरुणभिक्षुलाकोरिवलंघैर्द्विगुणीकृतकृजिताभिर्भवनकलहंसमालाभिर्धवललीकृताजिरेणधोतधवलनूतलो जशि
यैःकलधौतदंडावलसिभिःपलितयोरुमोलिभिर्वयःपरिणामेपिजरसिंहैरिवापश्यक्तसत्वावधंभैःकंचुकिभिरधिष्ठितेनसमुपेताभ्यनरैरसजलजलधरसनाथमिवकृष्णामुद्गधपटलैःसनीहारसमयमिवया
मकुञ्जरवटाकश्रीकेशैःशानिराभिवतमालवीथिकाधकरैःसवालतापमिवशक्तशेकैःसतारागणामिवमुक्ताकलापैःसर्वर्षसमयमिवधारागद्गैःसतडिछतमिवहेममयीभिर्षयूरयथिभिःसगद्देवतमिवका
लभंजिकाभिःशिरभवनमिवद्वारास्थितदंडपाणिप्रतीहारगणामुच्छ्रमकविगद्यमिवविविधवर्णप्रोणीप्रतिपाद्यमानानेकाभिनवार्थसंचयमप्रसारकां गणामिवप्रकटमनोरमारंभोदेवसकरोदयमिवोच्चस
त्यद्राकरकमलागोदितंमुष्माकिश्यामिवजिजलस्मीकृतमलोपकाशंनारकमिवप्रकटपताकाहं'शोणितपुरमिववाणयोग्यावासोयेतंपुराणमिवयथाभागास्थितसकलभुवनकोवंपर्णचन्द्रेदयमिवमृदकश्च
हससंवर्धितश्लाकहंदिगाजमिवविच्छिन्नमहादानसंतानंमहाप्रमिवसकलजीवलोकव्यवहारकारकाश्रयोत्सन्नद्विश्यपार्श्वमीक्षणवाहुवनमिवसदाभोगिमंडलसहस्राध्यासितप्रकोष्ठंमहाभारतमिवा
नतगीताकर्णानंदितनरैधदुर्वणमिवकुलकमागतपूरुषीमपुन्रुषोत्तसबलपरिपालितंयाकरागमिवप्रथममध्यमोत्तमपुन्रुषविभक्तिस्थितानिकादेशाकराख्यातसंप्रदानत्रियावयप्रपंचसुस्थि
तैर्मुद्रमिवभयानतःप्रविष्टसपक्षभूक्तुलसहस्रमुषानिनुदसमागममिवचित्रलेखदार्डितत्रिभुवनाकाशंवलियद्मिवपुराणपुरुषवामनाधिष्ठिताभ्यनरैश्चक्षुषप्रदोषमिवकिततणशिकिरिशाक
लायधवलाम्बुश्वितानेनरवाहनदजवशितामिवानतःसंवर्धितप्रियदर्शनराजदारिकागंधर्वदलोकंठंमहातीर्थमिवसद्योनेकपुरुषप्राप्तामिवेकफलंप्राप्यंशमिवनानासवपात्रसंनूलीनिशासमयमिवा
नेकलक्षत्रमालालहृतंप्रभातसमयमिवपूर्वदिग्गारगणानुमेयमिनेदयंगांधिकभवनमिवशानधूपविलेपनवर्णकोत्तलंतामूलिकभवनमिवरुतलवलीलवद्वैलोकंकोलयत्रसंचयंप्रथमवेष्यासमागममि
वाविरितदद्याभिप्रायचेष्टाविकारंकाभुकजनमिववहुलवारुसंलायसुभाषितरसास्वादरजतालशब्दधर्ममंडलमिवदीपमानमणिशतसहस्रालहःरुणकृतलेखयत्रसंचयंधर्मिभुमिवाशेषजनमनःप्रह्ला

कार् ३४ दनं महावनमिव विविधपद द्विजोपबृंहमायणमिव कपिकपासमानुलंभादीनुलमिव नकुलालंकृतं संगीतभवनमिवानेकस्थानावस्थापितमदहं रघुनुलमिव भरतगुणीनन्दिनोतिषमिव प्रहृष्टामोक्ष
 कलाभागनिपुणानादीयमिवावर्ण्यमानराजधर्मयन्त्रमिव विविधपद रसलवाश्वार्थं मृकामिवान्यविनीतस्वभावाभिप्रायवेदकं महानदीप्रवाहमिव सर्वदृशितापहं धनमिव न कस्याचिन्नाकांक्षणीयं
 संध्यसमयमिव दृश्यमानचंद्रायीशोदयं नारायणवहः स्थलमिव श्रीरत्नप्रभाभासितदिगंतवलभमिव कादम्बरिशरं सविशेषवर्णानुकुलमतिं ब्रह्मणामिव यद्रासनोपवेशादशितभूमं रत्नं स्फुटमिव शिषि
 क्रीडाप्रसन्नचंचलकुलान्ताप्रवाहमिव सर्वदोषनाशकं वैश्याजनमिवापगतपरलोकभयं अन्यजनमिवो गम्यविषयामिलाषि अगम्यविषयासक्तमपि प्रपन्नसनीयमनकभरगणामिव कृतकृतं मुक्तविवाशानिपु
 णं सुचरितमिवादिमध्यावसानकल्याणकरं वासराश्रममिव परिस्फुरन्त्यद्राशगाहणी क्रियमाणानि शान्तिरिव्यमुनिगणामिव कल्याणिसनाथश्वेतकेतुणोभितं भारतसमशमिव कृतवर्मशिखीमुखचक्रसंभार
 भीमपाशातानमिव महाकज्जुकिगह्वाधिशितवर्षयवतसामूहमिवान्तःस्थितापरिमाणाष्टंगहेमकूटं महाद्वारमपिदुःप्रवेशं अकंतिविषयगतमपि मागधजनाधिधितं स्फीतमपि भ्रमन्नग्नलोकं राजकुलं वि
 वेकं। ससंभ्रमोपगतीं श्रुतप्रणामैर्महाप्रतीहारमंत्रैर्नृपदिश्यमानमार्गः सर्वतः प्रचलितेन वपुर्वकृतावस्थानेन चंद्रपर्यस्तमोलिशिथिलितचूडामणिमरीचिबुम्बितवसुधातलेन राजलोकेन प्रत्येकशः प्रतीहा
 रनिवेद्यमानेन सादरं प्रणाम्यमानं घटेपदेवाभ्यंतरविनिर्गताभिर्वाशकुशलाभिर्नतः पुरंदराभिः। क्रियमाणानावतरणकमंगलौभुवनानजराणीव विविधप्राणिंसहस्रसंकुलानि सप्तकलातशायंति क्रम्याभ्य
 नरावस्थितं मनवरतशस्त्रग्रहप्राण्याभिकानीलकस्तलैः कश्चरालोचनवर्जं मंसितलोहजालाद्यतशरीरैर्लानसंभैरिव गजमदपरिमललोभभनिस्तं निखिलीनमधकरपटलजटिलैः कुलक्रमग
 तैर्नृदाताचपैर्नुरैर्महाप्राणतयातिकर्षणतया च दानवैर्वीतिशायकारसंभाव्यमानपशुकमेः सर्वतः शरीरश्चाधिकारनिपुणैः पुत्रैः परिहृतं मुभयतो वा इविलासिनीभिरनवरतमुद्रयमानधवल
 तामरैर्ममरुदीपुलिनतलशोभिनि। सुखं ज्ञासिममंदाकिनीवाशिष्ठिं हंसधवलेशयनतलेनैव संपितरमपश्यता आलोकयेति वप्रतीहारवचनान्नरमतिदृशवनेन चलितचूडामणिना शिरसा कृतम

रज्जुनिर्मितभूषणं ५

भूषणं ६

गंभीरेण ३

कलायस्त्रि ३

भित्तं भुज्जलपटकं वलाकां रितकनकपर्णागाभिः प्रवलतामरकलापचुम्बितवलकर्णपद्मवाभिः कुलयुवतिभिरिवोपाद्रुशिः स्थाविनयनिभताभिर्पामकरेणुभिरभूष्यकलातशालीमालानसंभानि
 षणोनवनवज्रलधरगर्जितवोषणं भीरुमनुगतवीणावेणुवररम्यमास्फालितवर्धशिकावर्धश्मनवरतसंगीतमदं धनिमतिमनोहरं किञ्चिदामीलितलोचनत्रिभागावामदशनकोटिनिघस्रहस्तेन नि
 श्वलकर्णतालनाकर्णयतोऽस्त्रीलमुभयपार्श्वप्रलम्बितवर्धकम्वलतया विध्यगिरिणो वा विहृतया तु विचित्रपद्मसंपुटेनाधोऽर्यागीतानंदरुतमंडकं ठगर्जितेन मदनलज्जवशवला शरैर्वेशेभितप्रवणपुटे
 नरननिकश्चिचुम्बितसंवर्तकामुद्विग्धकेन कर्णानशलमिव नाकाज्वनमयेन कृतकर्णपरमिवां कुशोनमुखं मुदुहतां मरुजलमलिनेन द्वितीयेनेव कर्णवामरेण कपोलतलदोलालापमानेन मधक
 रकुलेनालहूयमागोनात्पुत्रतया पूर्वकायस्यातिवामनतया जघनभागस्य पातालतलादिवो लिखतानि शासमयेनेव परिस्फुरत्साईवंदनं चत्रमालेन एरारंभो वप्रकटितुविश्रकोमलानुगापुष्परेण
 वामननूपेणो वरुतत्रिपदी विलासेन स्फुरिकमणिगिरितेनेवलग्रसिंहमुखयतिमिनप्रसाधितेनेवलककर्णपद्मवाहतमुखेन गंधमादननाम्ना गंधहस्तिना सनाथीकृतैकदेशं मुज्जलं पटकं वलप
 टप्रातपयेश्चरसितमभरवंठिकाश्च मुखरकंठैर्मजिद्यारागलोहितसंघके सरवालपद्मवैर्वनगजहृथिरपाटलसैरेविकेशारिभिः पुरोनिहितयवसराशिदिश्वरोपविष्टमंडरापालेरासनमंग
 लगीतधनिस्तकठैरितः कपोलधतमधरसविलुलितलाजकवलेर्भूमिपालवद्भैर्मनुरागतेरुंगोमेरुभद्रासितमधिकरगामंडपगतेष्वार्यवेधैरुपुध्वेनासयनोपविष्टैर्ममपेविवधर्माधि
 कारिभिर्महापुरुंडोश्चिहितमधिगतसकलशामनगरास्वेटरवर्तनामिभैरकभवनमिव नगदरिचलमालोकयन्दिशालिखितसकलभुवनव्यापारतया धर्माजनगारधनिकरमिव दर्शयन्दिशिकास्थानलेखके
 शालिरम्यमानशासनसहस्रैर्मध्यतरावस्थितनरपतिनिर्गमप्रतीक्षणापरेण स्थाने वदुमं रत्नेन कनकमयार्धवंदताशगाशातशवलेष्वर्धफलके निर्णयसमयमिव दर्शयता स्फुरितनिशितकरवालकरप्र
 रोहकरालितातेयेनैकप्रवणपुटवटितधवलदंतपत्रेणोद्भवहृमोलिकलापेन धवलवदनस्यासकरवचितभुजोद्दंडद्वयेन विविधवस्त्रपविधानविमुक्तपद्मकेन वदुसिधेन वेलांध्रद्विभिवलप्रायेण सेव

कादं
३५

नेयमाकृतिरीदृशी त्रिभुवनलालनीयाः केशमतिमहानमिपंतकांलंलोमिता। कथमासि सौटवानतिरीर्वाभिमागुनुजनयंत्रणामहोवालस्यापिसतः कठोरस्येवोमहोदेयमहोविगतशिथुजनकी
राकोतुकलाववमर्भकलेपितेदृपमहो गुनुजनस्योपरिभक्तिरसाधारणी सर्वयायथापितुः प्रसादात्समसाभिनुयेतोविद्याभिरुक्तोस्त्वमविरेणोवकाजेनानुपाभिर्वधुभिनुयेतमालोकयिष्यामी
पभिभायलंजास्मितावननमात्ममुखप्रतिविम्बगर्भैविकचकमलकतकणापल्लवावतंसद्वकपोलेपर्यचुम्बदेनं। एवंचतत्रापिनानिचिरमिबस्थितक्रमेणसर्वातः पुराणिदर्शनेनानन्दयामा
सानिर्गम्यवराजकुलद्वारावस्थितमिंद्रापुधमानुद्यतथेवतेनराजपुत्रलोकेनानुगम्यमानः प्रकनासंदृष्टुमयासीत्। यामावस्थितविविधगजवरासंकटमनेकतुशसहस्रसंवाधमपरिमितजनस
मूहसम्मर्दसंकुलमेकदेशोपविष्टैः सहस्रशोनिबद्धचक्रवलेनेककार्यागतेर्दर्शनोत्सुकैः समंततोविविधशास्त्रांजनोन्मीलितलोचनेष्विवरह्यप्रजाविनयानुशागिभिर्धर्मयटैश्चिवगुंठितैः श्लाघ्यप्रासन
पथधौरेयैरुक्तपरेभिर्भूमिः पापुपतेर्द्विजैश्चदिवा निशम्यमानमभ्यंतरसेवाप्रविष्टानां चसामंतानां जवनेपविष्टपुत्रयोसंगावस्थितद्विगुणानुयाभिरिति चेशवस्थितिनिर्वेदप्रसूमाधोरणाभिर्यर्षाणाभिः
सयर्षाणाभिश्चानिश्चलावस्थानभूयशयिताभिः पातशः क्रूरिणीभिरकीर्णैश्चकनाशहृद्द्वारभाषाद्यस्तत्प्रधावितैर्द्वोर्देवाकश्चित्तेः प्रतीहारपुत्रुंघेनिर्वापमागोपिराजकुलद्वराजपुत्रोवास्वांग
पाएवतुशमादवतताशद्वोर्देवावस्थिततुर्हमप्येवैशम्यापनमवलम्ब्यपुः प्रधावितैः समुत्साहितपरिजनैस्तेष्वेवप्रतीहारमंडलैनुपदिश्यमानमार्गस्थेष्वेवचलितमुनूटकोटिभिर्नैर्दृष्टैः सेवासमवस्थि
तैश्चायोत्यायप्रणाम्यमानस्तेष्वेवप्रचंडप्रतीहारहंकारभयमूकीभवत्परिजनानिप्रचलितेवेत्रलताचकितसामंतचक्रचरणघातदलितवसुंधराणिकक्षान्तराणिनिरीक्ष्यमाणस्तेष्वेववसुंधरावदातप्रासाद
सहस्रनिरन्तरद्वितीयमिवराजकुलंशुकनासभवन्विवेश। प्रविश्यचानेकसहस्रनरेन्द्रमथोपविष्टमपरमिवपितरमुपदर्शितविनयोद्वादवनेनेमोलिनाशुकनासंवर्दे। तंशुकनासः ससंभ्रममुत्थायानुप
र्येणोत्थितराजलोकः सादरमभिमुखदत्ताविरलपदः प्रहर्षविसाहितलोचनागतानंदजलकणाः सहवैशम्यापनेनप्रेमणागाढमालिङ्गित्वा आसिंशितोन्मुक्तस्यसादरमुपनीतमपहापरनासनमवना

येवराजपुत्रः समुपाविशत्। अनन्तरं केशम्यायनः समुपविष्टे चराजपुत्रेशकनाशवर्जमन्यदखिलमवनिपालचक्रभुक्तिनिजासनमवजितलभजत। स्थित्वा तस्मीं चणाभिवशकनासः समुद्रजप्री
तियुलंकेरीशवेशमानदृढयहर्षप्रकर्षरामवरीर। तातचंद्रापीडाद्यरतलुदेवस्यतारापीडस्यसमामविद्यमुपानूठयेवनमालोक्य सुविशब्दुवनशब्दफलप्रीतिर्जाता। अधस्तदाः सर्वागुरुजना
शिष्यैश्चकलितमनेकजन्मान्तरोपान्तप्रदातंकर्मद्यप्रसन्नाः कुलदेवानस्तपुण्यभार्जभावाद्दृशाः सकलभुवनविस्मयहेतवः पुत्रताप्रतिपद्यन्ते। केदं वयः केयममानुषीशक्तिः केचेदमशेषविद्या
ग्रहणासामर्थ्यमहो धन्याः प्रजायासांभरतभगीश्वरप्रतिमोभवानुत्पन्नः पालयिताकिंश्चलुकृतमवदातंकर्मवसुंधराययासिभर्तिसमासादितोदृष्टिवत्स्थलनिवासासद्गृह्यसनिनीहतारतुल
स्त्रीर्षाविग्रहवतीभवंतनोपसर्पतिस्वर्षाकल्पकोटीर्महावराहद्वंद्वचलपेनबाहुनावहभुवनभास्सहपित्रेयभिधायचस्वयमाभरणवसनकुसुमाङ्गरागादिभिरभ्यर्च्यविसर्जयामास। विसर्जितश्चोत्था
यानः पुरंप्रविष्टसूतेशम्यापनमातरं मनोरमाभिधानी निर्गम्यसमारुह्येन्द्रायुधं पित्रापर्यपरिकल्पितेप्रतिष्ठं देवं मिचराजकुलस्यद्वारावस्थितपर्णकलशमावदृष्टितपध्वचंदनमालंभुजसितसि
नपताकासहस्रमभ्यादृतमंगलनूर्यवपरितदिगन्तरमुपश्चितविकचकमलकुसुमप्रकरमविरजताग्रिकार्यमुज्ज्वलविविक्तपरिजनमुपयादिताशेषगह्वरेशमहः संकुमारेभवन्जगाम। गन्वाचप्रीमंरया
वस्थितेशयनीयेमुहूर्तमुपविष्टसहतेनराजपुत्रलोकेनाभिवेकादिकमशानावसानमशेषमकरोदिवसविधिं। अभ्यन्तरेस्वशयनीयगह्वरेन्द्रायुधस्यावस्थानमकल्पयत्। एवंप्रायेणवसोदंतेनानंदः
परिणतिमुपगम्यो। गगनतलादवतंत्यादिवसप्रियः पद्मरागनूपुरमिवस्वयमापिहितंशुं शर्विमंडलमुन्मुक्तपारंपयात्। सलिलप्रवाहद्वरथचक्रमार्गानुसारिणदिवसकरस्पवासालोकः प्रतीचीककुमभग
मत। अभिनवमध्वलोहिततरेनेकरोणवाधोमुखप्रसृतेनदिवसकरविवेनवासरः कमलशगमंशेषममार्त। कमलिनीपरिमलवयपरिवयागतालिमालाकुलितकंठकालांशेशिवचक्रवाकमिथुनमा
कृष्णमाणांविजयरे। करपुटेरादिवसानमापीतमश्विन्दमधःसमिवरकातपल्लवेनगगनगमनरेवादिवदिवसकरविवेनवामाक्रमेणचंद्राचीकणैस्सक्तोत्पलेलो। नरमुपगतेभगवतिगभस्त्रिमा

कारः
३५

लिनेसमुद्रसितायांमन्त्रतलतडागविकचकमलिन्यां संध्यायां रुक्मागुरुयंकयत्रलतास्तिवेतिमिश्रलेखाश्चस्फुरन्तीषदिशांमुखेष्टैलिकुलमास्तेनेनकुवलयनिनरक्तकमलाकरद्वयतिमिर
निकरेणोत्सार्यमाणोसंधारागेकमलिनीपरिपीतमातयेमुन्मूलयितुंमंधकाश्चकश्यवेष्टिवैविशार्कश्चकमलोदशाठिमधकरकुलोक्षणेःशनेष्टानिशाविलासिनीमुखवतंसयध्वेगाहितेसंधारागेदितु
विहिनेयुंसंधादेवार्चनवलिधिरेषुशिरवर्देशालप्रतिमिरास्तेनान्द्रमयूरस्तपिमयूरधिष्ठितास्तिरेमयूरयधिष्ठितावाचनिवर्तिनिनीनेषुप्रासादलक्ष्मीकणोत्पलेष्टैवंपरावतेषुविगतविलासिनीसंवाहननि
श्वलकाचनपीठासुम्भीभूतवठार्त्तनःपुश्पोलासुभवनसहकारशाखावलाभितयंतरेकवितमतालायेषुप्रमुक्तसारिकाविवेष्टेषुसंगीतकविशमविश्रान्तवास्तुसार्पमाणीसुवीणासुपुवतिनूपुरशब्देपशमनिध
नेषुभवनकलहंसेष्टैपनीयमानकर्णशंखवामरनक्षत्रमास्त्रामंनेषुमधकरपुष्पकपोलमितिषमतावारणेषुप्रदीपमानेषुशजवद्वभतुरंगममंदरादीयेषुप्रविशंतीषुप्रथमयामनुंजरयसुक्ततराजस्वस्त्य
यनेषुनिष्ठासकंपुशोहितेषुविस्मर्तनराजलोकविस्तरपरिनेषुविस्तारितेषुवराजकुलकक्षानरेषुज्वलितरीषिकासहस्रप्रतिविम्बचुम्बितेषुमुक्तविकचसम्यकरलोपहारेष्टैवमणिभूमिकुट्टिमेष्टुनियमितदीपालोका
सुखविहरिहार्जनलिनीविनोदनागतवालातपास्तिरेकभवनदीर्घिकासुनिद्रालसेषुपंजरकेसरियुसमारोपितकामुक्तेषुहीतशापकेयामिकेद्वर्जनःपुरंध्रविष्टेमकरकेतावतंसयध्वेष्टैवैवसारगेयुंकोपरी
क्रियमाणेषुसुरादतीवचनेषुसूर्यकानिमाणिभ्यश्चसंक्रान्तानलेषुप्रज्वलत्कमानिनीनांशोकविधेष्टेषुदृष्टेषुप्रहतेषुदोषसमयेचंद्रापीडःप्रज्वलितरीषिकाचक्रवालपुष्पारंघ्रपाण्यामेवराजकुलं
मेनापितुःसमीपेषुदूर्जस्थितोदृष्टानविलासवतीमागत्यस्वभवनंमनेकरत्नप्रभावावलम्बेषुगाराजफुल्लामंडलमिदृष्टीकेशःशयनमाधिशिष्येप्रभातायांननिशीथिन्यांमुत्थायशमभ्यनुज्ञातःपित्रोभि
नवमगायाकौतुकावहृष्यमाठादृष्टयोभगवत्पुनरितश्चसहस्रशर्मवारुत्तेन्द्रापुधंमप्रतोवालेयकप्रमाणानांकर्येष्टिष्वामीकरंश्रवलाभिःकौलेयकाजंजरह्यावृत्तमवसनकंचुकधारिभिरेकवर्णाप
दृवीरकोदूरमौलिभिरेपणितश्मश्रुगहनमुखैरेककणविसृजहेमतालीपुटैरेवद्विनिविरक्तहैर्नवरतप्रभोपचितोरुपिंकेःकोदंडहस्तैःप्रयोषकेरेनवरतकृतकोलाहलैःप्रधावद्विष्टुणीक्रियमाणमनोत्सा
हैवहुतुरगयदातिहोवनेयथैतत्रैकवर्णानावहृष्यामुक्तैरेकचक्रवलययलाशकांतिभिर्महैर्मंदकलकरिक्तुंभमिनिमिदुरैष्टुनाशवेष्टापटकारवभयवकितननदेवताह्रींस्त्रीक्षितोवनवरहानकेसरिणः

णामभेक्षोहीयभिदधानोदरेवप्रसारितभुजयुगलःप्रायनतलादीषदृष्टुस्त्रिजमूर्तिरानन्दजलपर्यमागालोचनःसमुद्रतयुलकतयासिन्धुजिह्वैकीकुर्वन्निवपिबन्निवतपिताचिनपावनतर्मांल्लिङ्गा
आलिङ्गितोन्मुक्तश्चपितुश्चरणासमीपेपित्रीकृतभुजशियंतावलकरंकरवाहिनासत्वरमासनीकृतमयनयायनयेतिशशनेर्वदन्प्रचरणेनसमुत्सार्यचंद्रापीडःक्षितितस्तस्वनियसद्।अनंतरनिहि
तेनास्यासनेराशासुतनिविष्टेषुमुपगूढोवैशम्पायनोन्यवीदत्।तस्मिन्मुदूर्तमिवस्थित्वाविस्मृतवामरेष्टेपनिष्कलानांवाग्बिलासितीनांसाभिलाषेशनिलवलिंकुवलययदामदीर्घैरजिहिततरल
तारसारैरवलुथमानैरवदृष्टिपातेऽगच्छपुत्रवत्सलांमातर्मभिवाद्यदर्शनलालसांयथाक्रमंसर्वाजननीर्दर्शनैरानंदयोतिविसर्जितःपित्रासविनयमुत्थायनिवाहितपरिजनोवैशम्पायनद्वितीयोतःपुरप्रवे
प्रायोगेनराजपरिजनैकोपदिशमानवर्त्तमानहार्जमुपययो।तत्रधवलकेचुकावहृष्यशरीरेनेककणसरंगैःप्रियमिवहीरोदकक्षौलेःसमंतत्सुहृत्तर्वशकेःपरिहृतामतिप्रशान्ताकाशमिष्टुकषायप्रकाश्वर
धारिणीभिःसंध्याभिरिवसकललोकवंधाभिःप्रलम्बप्रवणपाशाभिर्विरितानेककथावृत्ताभिर्भूतपूर्वाःपुण्याःकथाःकथयंतीमिरितिहासंवाचयंतीभिःपुस्तकंदधतीभिर्धर्मोपदेष्टाभिर्वेद्यंतीभिर्नैव्यमाजि
काभिर्विजोघमानामुपरचितस्त्रीविषमाधेष्टाद्विहीतविकटप्रसाधेनेनवर्षधरजनेनसंसेवमानामनवरतविध्यमानवाल्क्यजनकलायामहनाजनेनचवसनाभरणकुसुमपटवासतामूलतालचंताद्वराभंगा
श्चारिणांमंदलोपविष्टेनोपासमानोपयोधरातरालम्वितमवलद्वयमध्यप्रवृत्तांगाप्रवाहामिवमेदिनीमासन्नशयनस्थदृष्टान्तज्ञपतितमुखप्रतिविम्बामर्कमंडलप्रनिष्ठाशिविम्बामिवसमुपस्थपमातरं
नमामा।सानुसंसंभ्रममुत्थापसामयांहासंवादनदहेपार्श्ववर्तिनिपरिजनैस्त्वमेवकृतावतरणसंगतंलाप्रस्तुतपयोधरद्वारंययोर्विदुर्हलेन्द्रवीभूयसेहानुलेननिर्गच्छतेवदृष्टेनांतःप्रभशतानि
ध्यायंतीमूर्धन्युपाद्यायसुविश्वाशिषेष्वा।अनजं वतथैवकृतययो।वितसमुपचारमाप्तिष्वेवैशम्पायनास्त्वमुपविष्टावेनयादवजितलेसमुपाविशानमाहृष्यवलारदनिहृतमयिचन्द्रापीडमुसंगमारोपित
वती।ससंभ्रमपरिजनोपनीतायमासंघामुपविष्टेवैशंपायनेचंद्रापीडपुनःपुनरालिङ्गललाटदेशेवदृष्टिभुजशिरवरयोश्चमुदुर्महःकरत्नेनपरामशजीविलासवतीतमवीदत्।वत्सकठिनदृष्टयेपिताये

कारे
३०

हीततामूलं सास्मिन्मुहूर्ते स्थितो दृष्टुं पुण्यसविधसविधं मगमत् तत्र चो नुपविष्टं एव तद्गुणोच्चैर्वा न प्राया लायकथाः कृत्वा सपथीं हा प्रती ह्यो न्मुत्वे वा श्वे वर्मि निपरिजने दुष्पापदृढदयः स्वयमेवैतद्गु
धस्ये पुरो यवसंभव कीर्ति निर्गतिराजकुलं मया सीत् तैवेव क्रमेण क्लेशा कं राजा न मागत्या न शोभने वीत् अपरे धुं प्रभात एव सर्वान्नः पुराधिकृतं भवजियते परमसम्पत्तं मनुमागीगत योयमेव वासि वय
स्विवर्तमानया च राजकुलं संवास प्रगल्भयार्थं नु क्लिप्तधैर्यया किञ्चिद्गुणगूढयौवनया शक्रगोपालिका लोहितरंगोणां शैकेन रचिता वगुं नया सवाला जययेवैर्पुष्पांकुभ्राग्रतप्यदलितमनः शिलावृष्टिर्गोनी
हं लावण्यप्रभाप्रवाहेण मत्त रसनदीपरेणो वभवने मपर्यया सोत्तये वैरादुग्रासभयार्थं हायरज निकरमं रलं मवतीर्णया राजकुलदेवतयेव मूर्तिमत्या कृष्टा तमणिनूपुरानुलित चरणयुगलयो कूजकल
हंसाकुलितकमलयेवैकमलिन्या महार्हमेधलाकलापकलितजघनस्थलपानां तिभिरोद्भिन्नपयोधर्या मन्दमन्दभुजलताक्षेपे प्रेषितनयमपूषकलेन धारामि रिव लावण्यपरसंभं नवरत्नं चरं पारिद्रुखविश
पिणिहारलता नांश्चिन्मजाले निमग्नरा रीरनया सीरसागशे नम्रवदनये वैलक्ष्म्या बहलतामूलकृष्टिको नुकाशिता धरलेषयो समसुहृत्तुंगनासिकया विकशितपुंरीकधवल लोचनया मणिनुंडलमकरपत्र
भंगकोटिकिरणतया हीतकपोलतलया सकणोत्पलमिव मुखे मुद्गं न्यापयित धूसरचंदनरसतिलकलंकृतं ललाटया मुक्ताफलप्राया लक्ष्म्या रौप्ये पराजलक्ष्म्ये कोपयादिताङ्ग रागयानवचनलेखयेवैकोम
लतनुलतया नयेव सुप्रतिष्ठित चरणयो मखणालयेवैवोदमध्ययो मेखनलतयेव कनकयत्रालहः जयामहानुभावा कार्याकन्यया नुगम्यमानं केलापनामानं कचुकिने माया नो मपश्यतः संहतप्रणामः समुपेक्षे
जितलविनिहितरक्षिणकरो विज्ञापयामासः कुमारमहर्षि विलासवती समाहाययति इयं खलुकन्यका महाराजेन पूर्वकुलराजधानीं भवजित्यं कुंतलेष्वरुद्रहिता पत्रलेखामिधानां वालिका सती वैदिजनेन सहो
नी पानं म्युरपरिचारिकामर्दं मुपनीता मया च विगतनाथा राजदुहितैः समुपजातस्ते ह्यस्तुतानि विशेषे मियंतं कालं मुपयासिता संवर्धिता चतर्दियं मिश्रीनी मुचिता भवतं स्तां वलकरं कवाहिनीं त्रिहस्तामया मेरिव
ता नवीं स्पर्शामोयुषतां परिजनसामान्यदृष्टिना भवितव्यं बाले वला लनीया स्वचिन्तनैश्चिं वायलेभ्यो निवारणीयां शिष्ये वंद्यं सुहृदिव सर्वविषं भेषं भ्यनरी कर्तव्या दीर्घकालसंवर्धितस्ते ह्यस्तुतानि

वमेहदयं मस्यां स्तिस्त्विति वलवानं स्यामेपक्षपातो महाभिनराजवंशप्रसूतां हृतां ये मेव वधो नियतं च स्वयमेवैष मतिविनीततया कनियये रेखदिवसेः कुमारं भाराधिप्यति केवलं मतिचिरकाकोपचिता वलवती मे प्रेम
प्रहर्षे रं स्यां मविदितशीलं स्यां कुमारं रं सिंदिप्यतं रति सर्वथा तथा कल्याणिना प्रपतितव्यं यथेयं मतिचिरं मुचिता परिचारिकामवती स्यामिधा ये विरतवच शिंके लशो कृताभिपातप्रणामी पत्रलेखामिनिमिषलोचन
सुचिरं मा लोको बंधा धीरो यथा शोयपयं मे पुंत्वा कंचुकिने प्रेषया मासः पत्रलेखानुतदहः प्रभृति दर्शनेनेव समुजातसेवा रसो न दिवानशो न सुप्रसन्नो मीनस्य नोत्थितस्य न भ्रमतो न राजकुलगतस्य ह्यायेवलं राजसूतो
पार्थं मुमोव चंद्रापीडस्यो पितस्या दर्शना रं भ्यप्रतिक्षणां मुपवीयमाना महती मीति रं सीत् अभ्यधिकं च प्रतिदिनं मस्याः प्रसादं मकरोत् आत्महृदया दैव्यतिरिक्ता मिव चैसां सवीवेषं भेषं मन्यत एव च समतिना मत्सुदिवसेव
राजवंशपीडस्यो वराभिवेके विकीर्षु प्रतीहारानुपेक्षणसंभारसंग्रहार्थं मां दिदेशो समुपस्थितयो वराभिवेकं चतंकटाचे दर्शनार्थं मुयागतं मुं नू विनयं मपि विनीततमिच्छकं नृशकनासः सविस्तरं मुवाचा तात चन्द्र
पीडविदितवेदितव्यस्यां धीतसर्वशास्त्रस्य ते नोत्पमं पुं परे ह्यमां सिके वलं तु निर्गता एव भानुदेव मरुता लोको ह्येधं मग्रही यप्रभापनेयं मतिगहनं तमो यौवनप्रभवं अपरिणामो यमो दानुगो लक्ष्मीमदः कर्मम
जनवर्तिसाध्यं मपलमेवैश्वर्यं मतिमिश्रं धत्तं अक्षिशिरोयचारहायोतितीव्रो दर्पदाहजशेवमा सततं ममूलमणि मंत्रगम्यो विषमो विषयविषा स्वादमेहो नित्यं मस्मान शोर्वधो वलवानां गमदावलेपो जं स्तेम ह्या
वसानप्रबोधां चो शं वराभिवेकं सजिपातनिद्राभवत्येतो विस्तेरणां भिधीयसेगभेष्वरलं नवयो वनत्वं मप्रतिमनूयत्वं मानुषशक्तित्वं चोति महती खल्वनर्थपरम्यरा सर्वा विनयानां मे केकं मयेते वां मायतनं किमुत स
मवापो सौ यौवना रं मेव मां यः शास्त्रजलप्रह्लाजनिर्मलापमतिः कालुष्यं मुपयाति अनुक्लिप्तधवलतापि सरागे वभवति पूनं दृष्टिः अपहरतं च वायेव शक्रमण्डितं रजोभाति रति हरमां मे ह्ययौवनसमये पुनु
षप्रकृतिश्चिद्रूपहृदिगृहीत सततं मतिहरं नयति उपभोगमगता ह्यो नवयो वनकथापिता मनश्च सस्ति लानी वता मेव विषयस्वपाप्यां स्वाद्यमाना निमग्नराप्यापतं तिष्ठन् सो नाशयति च दिक्षो हं दरो न्मा
गप्रवर्तकं पुत्रवर्ममा संगो विषयेषु भवा दशा एव भवति भाजनं मुपदेशना अपगतमलं हिमनसि स्फुरिकमणां विवरज निकरगभस्तयो विशतिं सुखं मुपदेशगुणाः तानुवचनं मम लं मापितु दिनसालि लोमिवम

कारं
३८

हृदयजनयतिप्रवणोस्त्वमाविशदभयस्य। इतरस्यतु कश्चिद्वदंशंवाभयमिति न ज्ञोमा समुद्रयमधिकं मुपजनयति सकलं मतिमति नमपि दौषजातं गुरुपदे प्रथमहेतुः परिणामरूपलित
न्येण शिखिजालं ममली कुर्वन् गुणान्येण तदेव परिणामयति अयमेव चोना स्वादित विषयस्य तैकालं उपदेशस्य। कुसुमशरशरप्रहारजरीरिते हृदये जलमिव विशालं तु पदं मकारणं च
व्युत्पत्तेरवयवः प्रुतं चो विनयस्य चंदनप्रभवो नदहति किमनलः किंवा प्रथमहेतुनापि न प्रचरत इति वति वरवान लोवाणि। गुरुपदे प्रथमं पुनः पुनः परिणामलप्रचालनसममेजं स्नानं मनुपजात
यलितवे न्यमं नरं हृदयं मनारोपितमेदोरोधं गुरुकश्यामसुवर्णविरचनं मग्रायं कर्णभर्या मतीतज्योतिरा लोको नेहे गकरः प्रजागरो विशेषतस्तु गुरुविरला हतेषां मुपदेशः प्रतिशब्द इव राज
वनं मनुवदति जनीं भागिदुमदप्यवयवस्य गितप्रवणविवरं शोपदिष्यमानं तेन प्रवर्तितं प्रवर्तितं पिता जनिमीलनमाचरतः खेदयति हि जोपदेशदापि नो गुनं हंकारचरदाहमर्का न्यकारि
तो विदुः शोहि राजप्रकृतिः। अलीका मिमानो न्मादकारी पिधानां रात्र्या विषविकारं तदा प्रदो राजलस्मीः। आलोकयतु जावकं ल्याणाभिनिवेशं लस्मीमिव प्रथमं मियं हि सुभटो तवात वरुमं लोचनचमभ
मरीनस्मीः दीरसाग एतौ रिजात पल्लवेभ्यो रगामिनु शकलार्देका नवक्रतां मुयेः प्रवस्यं बलत्वं का कूटा नो हं शक्तिं मदिश्यामदं को सुभटो रिति ने युर्व्यमित्येतानि सह नास्य विषयवशाद्विरहवि
नोदनचिन्ता निगृहीत्वे को द्रुता न हो वं विधमपरं मपरिविते मिहेजगतिं किं विदुः स्मिन्मना पो लयापिदः खेन रचलु परिपाल्यते। दृष्टगुणयाशसं दान निस्पंदी कृतापि विनयपुं दामदर्यभटसहस्रो ह्यासि
तासिलतायं जरविधतायं प्रक्रामति मजलदुर्दिना धकारगजघटितवनचटा परिपालितापि प्रयत्नापोतेन परिचयं रक्षति नो भिजनेमी क्षतेन रूपं मा लोचयति न कुलक्रमं मनुवर्तते नशीलं प
र्यति न वेदगंधागणयति न प्रुतं मा कर्णयति न धर्मं मनुवर्तते न त्यागं मादियते न विशेषज्ञतां विचारयति नो वां परिपालयति न सत्यं मनुवर्तते न लक्षणां प्रमाणी करोति गंधर्वनगरलेखे वैषण्य
त एव न पति अघा प्यो न रू मंदरपरिवर्तवर्तमानि जनित संस्कारेव परिभ्रमति कमलिनी संवरणायति कश्चिन्नलिन नालकं टेके वनकविनिर्भरं मा वध्नाति पदं। अतिप्रयत्नविधतापि परमेश्व

शरभांश्च मरामहिमानं कुंशांश्च सदृशशो जवानां। अनोप्यजीवत एव महाप्राणतया स्फुरतो जग्राह। समानूदे वं मध्यमं दृष्टं सवितारैव नातस्मान्नोत्थिते नैवं प्रमसालि लविंदुवर्धमं नवर्तमुक्त
तां मुहुर्मुहुर्दृष्टान विबुधैर्भेषां घेणायितस्वरखलीनेन प्रमशिलमुखगलितं फेनिलरुधिरलवेन पर्यायदकानुसारोत्थितं फेनशानिना कर्णावतं सीकृतं मुक्तं कुसुमशरवलं मलिपटल
भंकारश्च मुखरं वनगमनचिन्तं पल्लवस्तवकं मुहूर्ते द्यायुधेनोत्तमानः समुद्रत खेदतपो नरा नरी कृतमं नेन मृगधिरलवशतशवलेन वारवाणेन द्विगुणतरं मुपजनित कानि रनेक नूपा
नुसारसंभ्रमपरिभ्रमत्तत्रधारितया छत्री कृते न नवयध्वेन निवार्यमाणा तयो विविधवनलतानु सुमरेण धूसरो वस नैव विग्रहवान् अश्वस्वरजोमलिनललाघाभिधक्ता वरात खेदले
को हं विच्छिनेन परतिपरिजनेन प्रुत्पीकृतपुरोभागः प्रजवितुरहः माचि नूदे रं त्यावमिधेः सह एजपुत्रै रं मगपति रं वनमाहि वं एवं वरहं रं वं शरभं एवं हाश्या इति मेव मगपाहना न मुद्याय न भव
नं मा जगाम। अवती र्यचतुरहः मातृसंभ्रमप्रधावितपरिजनेपनीते समुपविश्यां संने वा रवार्यां मवती र्यां पनीयचारेषु तुरहाधिशो ह्यो वितं वेषपरिग्रहं मितस्ततः प्रचलितता लघंत पवनापनी
यमानप्रमो मुहूर्ते विशाश्मा विप्रम्यं च मगिरजतकनककलशसनायां मज्जविन्यस्तकाञ्चनपीठां स्नानभूमिं मगात्। निर्वर्तिताभिमेकया पारस्यं वविचिक्तवसनपरा मधवपुषः स्तब्ध इह लयध्यावाक
लितमोले रं हीतधीतधवलवाससः कृतदेवार्चनस्य चोदुः शगभूमौ बुपविषस्य रात्राविसर्जिता महाप्रती हाराधितो राजपरिवारिकाः कुलवर्धना सनायां श्रविलासवती दास्यः सर्वो जः पुरोषे वितो श्चोत्रभ्युरप
रिवारिकाः पटलके विनिहिता निविधानां भरणानि मा ल्याहः रागान्वासां सिचो दायपुरतस्तस्योपतस्थुः उपनीतानि ता नैव यथाक्रमं दार्यताभ्यः प्रथमं स्वयं मुपलिथं वैशम्पायनं मुपश्रिताः रागो रत्वा
च समीपवर्तिभ्यो यथाहं भरणवसनाहः रागकु सुमानिविविधमणिभाजनसहस्रसंवाधं शरस्वरतले मिव स्फुरिततरागाणां माहा रमं यमं गच्छतं तत्र चो द्विगुणीकृतनुथा संनोपविष्टः समीपोपविष्टेन तद्रुण
वर्णनपरेण वैशम्पायनेन यथाहं भरणवसनाहः रागकु सुमानिविविधमणिभाजनसहस्रसंवाधं शरस्वरतले मिव स्फुरिततरागाणां माहा रमं यमं गच्छतं तत्र चो द्विगुणीकृतनुथा संनोपविष्टः समीपोपविष्टेन तद्रुण

कादे जगत्सदृशैर्योमसंघटनैर्जितानपत्रमंडलैर्दशवतमोलिखितिलमणिमुकुटपंक्तिभिर्वर्जितकर्णपूरेः कपोलस्थलस्त्वदितुंरुल्लेख्यमयेनापतिनिर्दिश्यमाननाभिरैवनिभुजाचक्रवालेः प्रणाम्या
 ५१ नोवहलसिंदूरैरुपाटलेनैवेतितलरोलायमानस्थलमुक्ताकलायावचूनेनैतनुसुमजालशवलशिरोरसासंलग्नसंध्यातयेनतिर्णगवर्जितश्वेतगंगाप्रवाहेणानाश्रमपादंतुरितशिशिरशिथिलेनमेतुणे
 वगंधमादनेनैवगुण्यमानः कनकालकाप्रभाकस्माधितावपेनेनैवदतनुं कुमभ्यासकेवैवांरुघमाणेनेद्रापुधेनैसनायीकृतपुरोभागः शनैः शनैः प्रथममेवशातकृतवीमार्शमभिप्रतस्थैः चालितगज
 घटाकमितयवलातपत्रमनेककश्चोलपरम्परापतितचंद्रमंडलप्रतिविम्बसदृशमहाप्रलयजलधिनलमिवप्रावितमहीतलैर्मुद्गतकलेमैस्त्रिलैस्संचवालवलीं उच्चलितस्यवीस्यस्वभवनादुपपादितप्रस्थान
 मंमल्लोघवलदृक्कलवासाः सितकुसुमशर्मांमहताबलसमूहेनैवरेन्दुचंद्रेणैवगुण्यमानैः एतधवलातपत्रौ द्वितीयपुवराजद्वंद्वस्तद्विपदसंशयांकरिण्यौ वैशाम्पायनः सुमाजगामाः आगाम्यचरजनि
 ररवरैर्वैशत्रवतीपभूवैः अनन्तरमितम्येतम्यनिर्गतौपुवराजैर्द्वितिसमाकर्ण्यप्रधावतांवलानांभरेणैवसितकुलरोलकेलाप्राप्तुमितोजलधिनलतंगगतैवतहृणमौवकंयेमेदिनीः सम्पुस्तागजैर्
 चैर्यैश्चप्रणामिर्भूपासैर्युलताजालजटिलचूलिकानांमणिमुकुटानांमालेकेनैः मिथितवहलरोचिषांचपत्रमंमिनीकेपूरमंडलानांप्रमसंतानेनैकचिद्विकीर्यमाठाचापयज्ञचोराहृदवैचिद्रुपति
 ताशिरिकुलचंचंद्रकणतसाशद्वैकचिदकालजलधरतितरलाद्वैकचित्सकल्पतरुपक्षवाद्वैकचित्सपतपत्रवापाद्वैकचित्तदशदिशः॥ धवलान्यैपिविविधमणिनिकरकस्माधैः उत्सार्पि
 म्युरामणिमशीतिभिर्मोपूराणीवाराजंतैश्चक्षौमौतपत्राणिः स्वोनेचैतुरंगमयमिवमहीतलैर्कुञ्जरमयमिवदिङ्मालैमातपत्रमयमिवीतद्विधंजवनमयमिवीम्वरतलैमिभमदगंधमयद्वंद्वसमी
 रणोभूमिपालमयीवप्रजाद्वैरैभरणेषुमयीवदृष्टिः किरीटमयद्वौतयम्योपरमयद्वद्विद्वसौजयशब्दमयमिवत्रिभुवनैमभवतैः सर्वतश्चकुलपर्वताकारैश्चलद्विर्मनवारणैरुत्पतचंद्रमंडलनिभैश्च
 प्रेरवद्विर्हंतपत्रैः संवर्तकाप्रोदताशमीमनादेनैधनतादुर्दभिनोताकावर्षसदृशेनचविसर्पतागजशीकरनिकरेणैर्मकेतुनिभैश्चोद्यसद्विर्भवनिर्जोदरैर्नैर्वीतयातपत्रुषगंभीरघोषैश्चकश्चलकं

उगर्जितैः स्वतजकणवर्धविभुजांचभ्रमतामनागतकुंभसिंदूरैरुपाटलेनैवतितलरोलायमानस्थलमुक्ताकलायावचूनेनैतनुसुमजालशवलशिरोरसासंलग्नसंध्यातयेनतिर्णगवर्जितश्वेतगंगाप्रवाहेणानाश्रमपादंतुरितशिशिरशिथिलेनमेतुणे
 नैकलकलेनैवचभुवनानख्यापिनीमहाप्रलयद्वसंजज्ञोबलकोलाहलभीतोद्वैधवलधजनिबहुनिरंतराहतांययुः कापेदपादिशः मलिनानिर्दृजस्यप्रशंकितमिवगजघटावचलसहस्रसंनृद
 मतिद्वैमम्वरतलैमयससारः प्रचुरवेतलतासमुत्सार्यमाणाद्वतुरंगमस्वरजोधसंमर्ककिरणेषुमुमुबुः पुरोभागोद्वभकरणीकरनिर्वापशान्द्रवौतपत्रसंछद्रितातयोद्विद्वसौननाशोवलभर
 जर्जरीकृतामदकलकरिकश्चरणशतसंताडिताद्वितीयेवप्रपाणभेरीभैरवैभूमिंशरसः गुल्फद्वयसंचतुरङ्गममुखयेनपल्लवमदययसिंमद्वक्तोकरिणोप्रवसवलुः पदेपदातयः दलितेलापश्मि
 लानेनेनपटुनागतमदामोदेनैनुलिप्रस्यसामजस्येवसमुपययौनिखिलान्यगंधग्रहणसामर्थ्यध्याणोन्मिष्योः क्रमेणैवप्रसर्पतौवलस्यपुरः प्रधावतांजनकदध्वकोनांकोलाहलेनैतारतरदीर्घ
 णांचकाहलानांनिनादेनैरुवराभिम्रेणैववाजिनांहर्षद्वेषाश्चेणैववर्तकर्णतालस्वरसंयुक्तेनैवद्वितीयांमोद्वरवरेणैवमंगलप्रशस्वद्विधनीनोचप्रपाणपटहानानिनादेनैमुहुर्मुहुर्द्वितस्ततंस्त
 शमानातांचेदुर्द्विमांस्वतेनैजर्जितप्रवणपुटस्यैभूर्खेवाभवजनस्यैषानैः शनैश्चवलसंक्षोभजनाः क्षितैरेकवर्णितपांघचिज्जीर्णशफरकोटपूम्नः क्वचित्क्रमेलकसटासन्निभः क्वचि
 त्परिणतरश्मकरोमपल्लवमलिनः क्वचिपनोर्णानंतुपांडुरैः क्वचिज्जठमणालदंडधवलः क्वचिज्जशकपिकेशकपिलः क्वचिदपिहृदयभशोमंथकेनपिंडुपांडुरैः त्रिपथगाप्रवाहैर्द्वंद्वद्विचरणप्रभ
 वः कुपितद्वमुंचनसमीमाश्चपाशिसद्वनुंचनयनानितवितर्वांचामत्करिकरणीकरजालानेपक्षवानिवोत्पतनैगगनतलैमलिनिबहृद्वचुम्बमदरेरौमगायतिरिवरवयकरिनुंभस्थली
 धुपदंमुपातविजयवगलन्यताकौजरागमद्वयादुशीकुर्वन्निर्द्विर्भुद्वयनिवपस्माग्रयितौद्विषैमाजिघ्रान्विमकरद्विर्विद्वंकेलप्रः कर्णोत्पलानैमदकलकरिकर्णतालताडनत्रस्त
 रवविशानकर्णशंबोदशविराणौपीयमानद्वोन्मुखीभैरवनिपतिमुकुटपत्रभंगमकरिकाभिर्हृदयचिमानवतुरङ्गमुखविद्येपविधुतेः केनकुसुमस्तवकैरैवगुण्यमानद्वंमतागजघण

काइ

42

कुसुमिति संभवेन धातुधनिना समासिगमानं द्वंशमशकलाय विधत्ते न यत्वा सगंधुना प्रोत्सार्यमानं द्वंशयति सहस्रो खरश्चतुः कुसुमके स रजोभिर्नुमातरादृष्टिं दिवसकरमंडलं मकां उख
पिबेन्त्यप्रस्थानमंगलप्रतिसरमालिकासुगोरोचना चूर्णायमानः ककचस्तचंदनहोदधसरोरेणैरुत्पयानैः। अथ रिमाणवलसंघटसमुद्गीयमानं प्लुसंहरन्निवविष्यं मशेषं मकलकालमेघ
पलमेदुरे विस्तरं मुपगंतुमारेभेतेन च क्रमोपचीयमानवदलमूर्तिनादिष्विजयमंगलधनेनैरियुक्तकुबलयप्रलयनीहारेणारालेनेमाविलासपटवासूतेनां हितातपत्रपुंरीकरवदनुषारे
णैव्यभरपीडितमहीतलमूर्त्तिधंकारेण चैलदलजलदकालकदम्बकुसुमोद्गमेन दिवसकरककमलवनोदलनद्विपपूणेन गगनमहीतलप्लावलप्रलयपयोधिपूरेण त्रिभुवनलक्ष्मीशिरोवगुंठ
नयते न महावशहके सशनिकरकुर्वरेण प्रलयानलधूमराजिमांसलेन पातालतलादिको निष्पता चरणोभ्यर्ध्वनिर्गच्छतो लोचनेभ्यर्ध्वनिष्पततादिगुपद्वागच्छतो नभसद्वापततापवनाद्विोद्धता
श्वेकिरणोभ्यर्ध्वसंभवतो तपहृतवेतनेन निद्रागमेनांगणितसूर्येनांधकारेणांधर्मकालोपास्थितेन भूमिगद्गेण नूदिता रागणेन बहुलनिष्ठाप्रदोषेणां निपातितसलिलेनैजलधरसमयेनां भा
तभ्रजंगेन रसातलेन संवर्धमानेन हरिश्चरणेनैव त्रिभुवेनैमलंघ्यत इति सां। विकचकुबलयवनमिव नवोदकेन गगनतलमवधभ्यमानमलक्ष्यत शीरोदकेन्याहुनां दिती कोदेन वदलरजोधूसरितं मशि
। शिश्किरणचिंतं मवचूचामशमिवनिष्प्रमंभवत इत्कूलपटधवलाकदलिकेव कलुषतां मां जगाम गगनापगा। नरपालवलभरमतिगुहं मसहमानापुनरपि भावता शर्थमभरलोकमारुहो हरजो निभेन
महीनिःशेषपीतातपमनर्दस्वमानमिव जलधिनलेधुधसरितश्चिरधजयतमं पतदैर्बनिश्चः। मुहूर्तेन च गर्भवासमिव संहारसागरजलमिव कृतानजठरमिव महाकालधुरवमिव ब्रह्माश्रमिव
नाशयणोदरमिव विवेश यथिवी। मन्मयद्ववभूदिवसः। पुस्तकं मय्यद्वचकाशिरिकुभः। रेणुरूपेणोत्पारिणतं प्रवृत्तलैः एकमहाभूतमयमिव त्रैलोक्यमासीत्। अर्थनिजमदोषसंतमानंद
निनादिशिदिशिकरविवरप्रसूतेः हरिदिः क्षीरिदहोदधवलेः धीकशसतेः कर्णपद्मवप्रहृतिविपुतेनैव विसर्पतादानजलैलविनुददिनेनैव साश्वविप्रकीर्णैः पञ्चाजिनां लालाजलजालकैः रूपश

भाभरं च मुपगम्य कान्धनमपराधी वमेरुष्यं चन्द्रापीठः सिंहासनं मानुरेहं आरुह्य सर्वोत्पत्तिं संकल्पयति तत्र स कलशजलौक सत्कारं मुहूर्तं स्थित्वा दिग्विजयप्रयाणं संप्रत्यययनघण्टोषघर्घरधनिन्दधिर
वमन्दरपतेर्वसुंधरी भोगस्वपुगाजनिधौतैरुत्पातजलधरद्वतदिहैः पातालकुक्षिरिवमहावराहघोणाभिधातैः कनककोटोर्मिहृन्मनः प्रस्थानदुर्गभिर्ममैर्दधानैः पेनधनतासमाध्यातानीवोन्मीलि
तानीवर्गीकृतानीवदधकृतानीवप्रदक्षिणीकृतानीववधिरुक्तानीवविस्तारितानीवशेष्ठाभुवनान्योसनैः विष्टेधिताद्वंददिशामन्योन्यबंधसंधयोर्मयैवमयचकितविषमचलितोत्तानफणासहस्रेणोत्तिष्ठ
मानस्वरसातलेशेषेणमुहूर्तमुहुरभिमुखदत्तदंतोर्धधातैर्हृदयमानद्वदिक्षुदिक्षुदिक्षुज्जरेः संज्ञासंज्ञितैश्चकमंडलेः प्रदक्षिणीक्रियमाणाद्वनभासिद्विसकश्रयतुर्गेर्हर्षवर्षादहासकाहर्षद्वकृतेनाभा
व्यमाणाद्वकेलाशिशिषशिष्टात्र्यम्बरधमेणोक्तगभीरकंठगजितेनप्रत्युद्गम्यमानद्वविबुधसङ्घैर्हवतेनीश्रुतपर्वश्वशेषावेशतिर्यग्वनमितविषाणामंडलेनप्रणाम्यमानद्वपमसङ्गिकतामहिषे
णोसंधानलोकपालकठिनिवैभामेनिभुवनैर्मखिलैर्निनादः ततोर्दुर्गभिर्वैभामैर्कर्णजयजयेतिसर्वतः समुद्गम्यमाणाजयशब्दः सिंहासनसिंहादिमतीं प्रियोसंवबालवंध्यापीठं समन्तात्संभ्रमोत्थितैश्चपरस्परसंघट्टवि
धारेतहाश्चस्रविगलितानंतवर्तमानावातिनयप्रस्थानलाजाज्जलीनिवमुक्ताफलनिकरान्नैकिश्रिः पारिजातस्वस्तिकुसुममुकुलपातिभिः कल्पमादयैर्हवतस्वस्यलजललवासारस्यदिभिर्जलधैर्हनुगम्यमा
नोनरपतिसहस्रेणस्थानमंगपात्रैरगातैर्निर्गत्यचपर्वारुह्यापनलेखपांसमध्यासितानशसनामुपपादितप्रस्थानसमुत्तमंगल्यालङ्कारसंभ्रमाद्योद्योगोपनीताकरेणुकांमधिरुह्योचलैश्चकचकी
कृतश्चिशिवार्तपादुरेणदशवदनवाहदंकास्थितैकैलाशकान्तिनोमुक्ताफलजालिनोप्रातशलाकेनैतपत्रेणोनिवार्यमानोतपोनिर्गन्तुमैरेभो निर्गच्छाम्यनरावस्थितश्वप्राकारान्तरितदर्शनानां द्वाश्वस्थि
तानां प्रतिपादयतास्तौमुन्मयूषाणां चूरासणीनांमलजकद्वधुतिमुषांसहलबहलेनीलोकवालातपेनाभिषेकाननरप्रश्यतेनस्वप्रतापवद्विनैवपिज्जरीकृत्यमाणां दशदिशोयौवराज्याभिषेकजन्मनानिजानुर
गेणोचरन्प्रधानैर्मवनितलंभासनरिपुविनाशविष्णुनेनदिग्दाहेनैवपाटलीक्रियमाणैर्ममवर्तलंभभिमुखवागतलक्ष्मीचरणालजकद्वसेनैवलोहितायमानातपदिवसंदरगो निर्गतैश्चसंभ्रमप्रचलितगंधा

हनुं दीवहरेणैपुपरिचनमंलाकारैः सरलशालशालकीप्रायेः रविरेरपिनिःशाखतयाविश्लैरिवोपलस्यमानैः पादयेनैवेनैरुलकपिलवालुकेनशिलातलबहुलतयाविश्लतणोदमेनैवनद्विपदणनदलितमनःशि
लापलिकपिलेनीमंशिनीमिन्कीर्णमिंरिवयत्रमंगुलिनाभिंयायागामेदकमज्जमिंनैरिलीकतशिलातेरौनवरतगलद्रुगुलुद्रुमद्रुवार्द्रुतद्वर्दीशिवरसुतपिलाजतुरसापिछिलोपलेनैरंकपादूपपरु
रखंडितहरितालहोदयापुलेनैरुनरवरोत्तातविलविग्रकीर्णकांवनवृणैःसिकैतानिमग्रचमरकसूरिकामगरुवरंकिनांशुशीर्णजीर्णरिंरुखकरोमप्रकशनिचेनेविषमशिलाछेदयविषनीवजीवकपुग
लेनैःवनमानुषमिथुनाध्यासितगुहामुलेनैःगंधपाषाणपरिमलाभोदिनीवेत्रलतावतीप्ररुवेणनैकेलाशतलेनैकेचिदधानैगलातस्यैवकेलासशिषरिणःपूर्वोत्तरेदिग्भागेजलमशलसंजलधर्युहमिव
वहुलपक्षधपाधकारमिवपुंजीकृतमत्यायतंरुखंडदरगतंवंसम्मुखाभातेनकुमुदरजःकषायामोदिनोजलसंसर्गाशिशिरैशीकरीणांवंदनरससंस्पर्शनीकादिनीलेपमानैरंजलतरंगमात्रुतेनैःकम
जमकपानमतानांवंशोवहारीभिःकलहंसांकोलाहलैरैह्यमानैरंजलविवेकाःप्रविश्यंतस्तंरुखंडस्पृग्मध्यभागेमण्णिर्यगामिवत्रैलोकलक्ष्याःस्फटिकभूमिगृहमिववसुंधदेव्याःनिर्गममार्गमि
वसागशर्णांनिस्यन्दमिवदिशोभवतामिवगगनतलस्यैकेलासमिवद्वतामापत्रंतुषारगिरिमिवविलीनैचन्द्रातपमिवरसतामुपगतैहृष्टहासमिवजलीभूतैत्रिभुवनपुण्यशामिवसरोरूपेणांविस्थितैविर
पिगिरिजालैमिवजलाकारेणयतितांशुर्भृष्टमिवद्वीभूयेकचित्स्यादितैर्मासामुवनमिवप्रवेतसःसुखतयांमुनिमनोभिर्वैसज्जनगुणैरिवप्राचीनांशुकैरिवद्विष्टालोचनप्रभाभिर्विमुक्ताफलं
शुभिर्वैनिर्भितैःआर्णवैर्मयैःस्यदृष्टसकलवृत्तान्तयोरिकेमिवोपलस्यमाणैःनिलोद्भूतजलतरंगशीकरधूलिजन्मभिःसर्वतःसमुत्थितैःसंख्यमानैमिवद्वचायसहसैःधातुनिभेनैःतःप्रविष्टस
कलकाननैःलनक्षत्रग्रहचक्रवालैःभुवनमुद्दिजयंकजेनोदरेणानाशयणमिवविभागीमासत्रकेलापावतीर्णस्वेयातशोभगतःखंडपरशोर्मज्जनोन्मज्जनलोभवलितचूडामणिरुंड्युतेनोमतस्सेनंज
लसालितवामाधेकपोलगलितलावणप्रवाहानुकारिणांसंमिश्रितजलैःमुयकलतमालवनप्रतिविम्बाधकारिताभ्यजैर्दृश्यमानरसातलद्वैरिवसालिलप्रदेशैर्गीभीरुतरंदिवायुंयजातनिशापैः

मितेरासैषुनरुपजातालोकास्तुदिसुसागरसालिलोरेवोन्मज्जनोत्कर्षतदपरिमाणंरलेमुपजातविस्मयैःसर्वतोदंजदक्षिंवेःशम्यायनैःश्रद्धापीडैःमावभायोयुवशनेकिंमजितेनेनमहाशनाधिरजेनताशपीडेनयजेव्यासिका
रिणोर्जवशीकृतायांशुकीरिव्यासिकांनैकाभिर्गुणैःप्रसाधिताभियानेप्रसाधयिव्यासिकानिदीपानैनीमीकृतानियाःश्रीमीकरिव्यासिकानिरुत्तानिनीपाजितानियाःपुनर्पिप्यसिकेवांनप्रणमंतिगजानःकैर्नैरिवि
तःशिरसिंवालकमलकुसुमलद्वंसेवाज्जलिःकैर्नैमस्तुताःप्रतिवदहेमपदैर्ललाटकलैःसभाभुवःकैर्नैएषाःपादपीठैर्दामणायःकैर्नैप्रतिपत्रावेत्रयद्यःकैर्नैद्वितानिवाप्रशणिकैर्नैवाशितजयवाद्याःकैर्नैनिष्पीताः
किरीटपत्रमकरैःसलिलधाराइवनिर्मलांस्ववर्णनखमयस्वरजयःएतेहिंवरुदक्षिजलावगाहदुर्ललितबलैमदवलिसौंदर्यभगीरवभरतमाधातुदिलीपालकप्रतिभाःकुलाभिमानिनःसोमणीयिनोमूयोमिधिकाःएयि
यांसर्वपार्थिवैरुत्तमैर्मिर्माभिकपयःपातयैःश्रुतामणिरुचियत्रैर्नैहंतिमंगलांभवद्वर्णरजःसंहतिःमैभिर्विर्ममादिपर्वतैरिवोपैर्नैतोधरीशतान्यमीषांमोप्रावितदण्डिगल्लालानिसेव्यानिचंभवनैमुपासतेतथाद्विप
प्रययैःयस्यांयस्यांदिशिविद्येनैवसुसंयतसंसारसातलमिवोद्दिशितवसुधेवसूतेककुभद्ववमंतिगगनमिववर्धतिदिवसमिवरजतिवलाभिःअपरिमितवलभकांनोमन्यैस्मरतिमहाभारतसमनसंलोभस्यांघासि
तिःएषाविरोद्रेकपरिस्सलितमंरुलोधजानांयायत्रिवंपरिममजितकुतूहलातंकदलिकावगानैरेषुमयस्यमालीःसर्वतंभृष्टजलमुवांकरिणांएमेलापरिमलसुरभिणिविणिकावादिनिमदकारिणामग्रानिरंतरे
पतितमककरकुलकलकलकलितविलिनीजलकलितेवविभातिभूतधानीःसैन्यभरंसोभमयादयहायमूमिंशरितेखगागर्नमुपतिताःसंख्यादयेनैर्नैदिककवालोमिन्द्रवलोधजयंकपःसर्वथाविजंयैर्नैद्यापिविधितसकल
कुलशैलवंधांसहस्रशःशकलीमवतिवलाभरेणोधरिनीःपद्मवलभरीजितवस्त्रधाधारणविहरांदलंतिफणिनीपत्युःफणाभिजयःद्विवंदरतैरंजतस्यपुवरजःसमुत्थितानैकरोतरांताणामयवाकारसहस्रसंवाधांमुज्जशि
तयवलपटमंडयशतशोभिनीमांशुभूमिंमवर्णतस्यांजवेतीपरिशजवत्सर्वाःकैर्नैशुकारैःसर्वैःसुतेःसमेत्यनरपतिभैरमात्यैःपरिवृतांविविधाभिःकषाभिर्विजोद्यमानैस्तदिवसंमेषोर्षमभिनवपितवियोगजन्मनांशोकवेगेनींका
स्यमानतदयोदःखेनेवांयवाहयतैःअतिवाहितदिवसंयामिनीमंयिस्तरणनीयस्यनीतिद्वैनिषस्तेनैःशम्यायनेनैःन्यतैःसमीपैःद्वितितलविन्यस्तकुसुमप्रफुल्लपात्रलेखयांसहोत्तरावितसर्कमतंरामातसंवर्द्धंमंतशंशुकना

कादं
४५

रूपवतीर्णा अन्वयापद्य गाधानेकपातालगाभीरुपुष्पसिमगाभवेदिह महासरसि किमेके नतादृष्टिः महावराहसहस्रेर्यिना सादितामवेन नमस्मा देवसालिलक्षेत्रे मां सूर्यमहाप्रलयके प्रलययोधसः
कनकद्विजान्धकारितदिसः प्रावयति भुवनान राणाः मनेयं यत्तत्सालिलमयं ब्रह्माण्डं नृपमां रौ भुवनं मम तौ दिदं पिदिभ्यं सरोरुणे ठां विस्थितं मेति विचारयने वेतस्य शिलावाकलक केशवालुका प्रायं
विष्ठाधरोदतसनालकुबलयकलापार्चितानेकसेकतलिहः मनुं धती दत्तदिनं कशार्थपयः पर्यस्तकमलोपशोभितमुपनूलशिलानलोपविषजलमानुषनिवेद्यमानतयै मभ्यर्णतया केलासस्य
स्नानागतमातमं लपदणं मुद्रादिः तैमवकीर्णमस्मस्वितमग्नोत्थितगाणहं दोहू नैमवगाहावतीर्णा गणपतिगंडस्थलगलितमंदप्रसवणसि कैमतिप्रमाणपदानुमायमानतमितकाया
पनी सिंहावतारमागौ दक्षिणं तीर्मासाधनुरह मादेवंततारं। अवतीर्थं च ययनीतयर्पाणमिंद्रा पुर्यं मकरोत्। स्थितलज्जुठितोत्थितवगाहीतकतिययवसग्रासं सरोवतीर्यपीतसालिलमिच्छया स्ना
तवोत्थाप्याभ्यतमस्य समीपवर्तिनसरोर्मलशाखायामपगतवलीनं हस्तपाशं खलयाकनकमय्या चणोवधाकपाठिकावल्लान् ललिसावपुर्तः कतिचित्सस्तीरहर्वाप्रवालकवल्लान् स्व
यं वसलिलमवततां। अतश्च प्रक्षालितकरकमलवरणयुगलप्रातकरवल्गुलाजलमयमाहारवक्राङ्गः स्वास्वाधमगादशकलानि शिशिरं शुश्रुविकराग्रेः स्य स्यान्मुदीनियणी वाभिनेयजलतद्र
कताननद्वारातुरद्वोरसिनेधायनलिनीदलोत्तरीयमरण्यगजद्वशी कशार्पुष्पशेयशोभितकरः सलिलादुत्तस्थो। प्रत्यग्रशि शिरेः समणालकेर्जलकाठिकाचितेः कमलिनीपलाशैर्लतामंत्य
परिक्षिप्ते शिलातले सस्तरमास्तीर्य निधाय शिशिरं पिंडीकृतमुत्तरीयं निषसाह। मुहूर्तं विप्रान् च तस्य सरसोत्तरे तीरप्रदेशे समुच्चरंतं मुमुक्षुकवलेन निष्पन्नप्रवणपुटेनोत्तरीभूतेनोद्गिरेणोन्मय
येन प्रथममाकर्णितमतिश्रुतिसुगं वीणातंत्रीर्भंकारमिषममानुषगीतशब्दमप्युद्योतु कुतोत्रविगतमर्त्यसंपाते प्रदेशेगीतधनेः संभृतिरित्युज्जातकोतुकः कमलिनीपत्रस्फुरादुत्थापतामेवगीत
संपातस्वितं दिशं वक्षुः प्रादिणोत्। अतिद्वीपसयातुतप्रदेशस्य प्रयत्नव्यापतलोवनोपिविलोकयन्न किंचिद्दर्श। तमेवकेवलमनवर्तंगीतशब्दमुपश्रुत्वा व। कुतहलवशाच्चगीतधनिप्रभवजिज्ञा

सपारुतगमनबुद्धिर्लतयर्पाणमिंद्रा पुर्यं मकरोत्। प्रत्यग्रस्थितैरपि वनहरिणैरुपादिश्यमानवर्मासं स्रष्टवकुलेलालवलीलबंगकुसुमसुरभिपरिमलमालिकुलविभुतिमुखवर्तितमा लनी
लपादिप्रागभद्वीथेवपश्चिमया सरसीस्वनलेखयानि मिनीकृत्यतं गीतधनिं प्रतस्थे। क्रमेण वसमुखागतेरुत्थनिर्भरजलकणालजलनितजग्मिभिर्जैर्जितभूर्जवल्कलेर्धर्पट्टिहमभे मंथकेन विनुवाहि
भिः पशुमुखाशिरं हि शिखाचुम्बिभिः श्विकाकर्णपर्यध्रवोऽत्रासरुर्लसितैरुत्तरकुङ्कुमा मिनीकणोत्पलप्रेखोलतदोहदिभिराकम्पितकल्पलतावनेर्न मेरुमंदारकुसुमपांशुयातिभिः पशुयतिजया
ज्वंथनार्तवासुकिपरिणीतशेषैरुद्गादिभिः पुण्यैः केलासमाकृतैर्भिनंधमानो गलाचतं प्रदेशं मरुतदृष्टिः हादिहा शीतकृतिरमणीयैर्भ्रमभृङ्ग राजनखरजर्जितजरठकुप्रलैरुम्भदकोकिलकु
लकवलीकृतसहकारकोरुकेरुम्भदधुरगावक्रवालवावालितविकचचूतकलिकैरवकितचक्रैश्चुचुम्बितमरिवां कुशैश्च यकपशगपुंजपिंजरकपिंजलजाधपिप्लीफलेः फलोत्पीठनिविट्टादिमी
नीटप्रसूतकलविकैः प्रकीर्तितचयलकविलकपिकुलकटलजाटनतस्लिततालीपुटेरन्योन्यकलहकुपितकयोतयोतयत्पालीयतितकुसुमैः कुसुमजोराशिसाससारिकाश्रितशिवैः शुक्र
शतनखमुखशिरवश्चाकलितफलस्फीतैर्जलधरविप्रलब्धमुग्धजातकधानमुखवर्तितमालखंदैर्भिकलभकोछूनयध्रवोद्देध्वितवध्वीवलपेशलीयमानयोवनमदमत्तपारावतपक्षैः पक्ष
स्रवकैस्तनुयवनकम्बितकोमलकदलीदलवीजितैरविरलफलनिकशवनतनालिकेनीवनेरुठोरपत्रपुटप्राविटपिपाश्वरितैरनिवारितविहगुंरुखंडितपिंडखर्जुजालकेर्मदमुखश्चमपशीमधररवमु १८
खरितानश्लेशकलितकलिकाकलापदनुरेनराजशकेलासनं गिणीतं गीतसिकतिलभूमिभागीवने देवताकहतलनिवहानिभमलक्तकजलससिक्तमिवकिशालपनिकरमतिमुकुमारमुद्दह
दिर्ग्यधिपार्णग्रासमानंदमुदितचमरीकुलनिषेवितमलैः कर्णशगुनप्रायेर्दिपुष्पैश्च वनावस्थानैः कुमुदेविवादतदिनकरकरनिकरप्रवेशशिशिराम्पंतरेर्दिप्राशयिबलेर्दिवांजननीलनलपरिगत
प्राज्ञैः प्रासादैश्च सपारावर्तैर्मवजतापशैश्च सान्निहितवैत्रासनेः रुद्रे शिवनागलतावदपरिकरैरुदधिभूलयुलिने शिवनिरनरोभिन्नप्रवाललताङ्कुरजालकेरभिविककलशैश्चिवसर्वेषाधिकुसुम

काद-
५५

कलकिशलयसनाथेशलेख्यगद्देरिववद्वर्णवित्रयत्रणकुनिशतशोभितैः कुनुभिरिवभारदाजहिजोपयोभितैर्महासमश्मुरैरिवपुत्रागसमाकृष्णालीमुदैर्महाकरिभिरिवप्रलंबवालयपलवश्य
भूतलैरप्रमनपार्थिवैरिवपर्यन्तावस्थितवद्गुन्मकेपोडुकाभैरिवभ्रमरसंज्ञातकववाहतकायैः मयागाभिमुदैरिववानरकशहृ-लिस्यष्टगुणैरवनिपालययनैरिवसिंहयहादिः ततलैः आरव्यप
वतयः क्रियेरिवउच्चिनिरिवमंडलयरिवनैदीहितैरिवकृतकृष्णसारविषाणकंडूपनैर्नरद्वदुनिमिरिवजटालवालकमंडलुपरिवृतैरिंद्रजालकैरिवदृष्टिहारिभिः पादयैः पश्चितं चन्द्रप्रमना
मनः पश्चिमेतीरेकैलासपादस्य ज्योत्स्नावदातयादेहप्रमयाधवलपतस्तंघदेष्टाभूतलभागसत्रिकृष्णभगवतः अलपायोः अमोसिद्धायतनमपश्यत् तत्रवपवनोद्धूतैरितिस्ततः समापतपिः
केतकीगोर्भिलेभिर्धवलीकयमानकायः पशुपतिर्दर्शनहेतोर्वलादिवप्रतियाद्यमानोभस्मवतमायतनप्रवेशयुगेयैरिवगस्थमानः प्रविश्यवतः संभस्फटिकमंडपिकातलप्रतिष्ठितमचि
रोद्धतेरार्द्धैर्दलाशिषर्गालज्जलविंदुभिर्धविषाडितचंद्रविंदलेरिवनिजादृहासावयवैरिवशेषफणाशकलैरिधपांचजन्यसहोदरैरिवसीरोद्धदपाकाशैरिवोपपादितसोक्तिकमुकुटवि
भ्रमेरिवशुचिर्मिर्मन्दाकिनीपुंशीकैः कृताभ्यर्चनममलमुक्ताशिलाघटितलिंगमशेषभुवनवंदितचरणचरणगुरुचवतुर्मुखं भावंतं अलिनमद्रासीत् तस्यचरक्षेणंमूर्तिमाभिप्राभिमु
खीमासीनामुपरचितब्रह्मासनामतिविस्तारिणसकलदिशुरवपावकेनपरिपुतलीर्ययोधिपयः पूर्णादुंरेगतिदीर्घकालसंवितेनतयो राशिनेवसर्द्यतोविसर्पतापादपात्रशलेस्त्रिस्तोतो
जलनिभेनपिरीभूपवद्भूतेवदेहप्रमाप्रतानेनसगिरिकाननंदंतमयमिवतंप्रदेशं कुर्वतीमन्यथेवचवलपंतीकैलाशगिरिमंतर्द्धुपिलोचनपथंप्रविश्यश्वेतिमानमिवसमारोययंतीम
तिमतिबहलप्रभापरिगतदेहतपाचस्फाटिकगद्गतामिवस्वच्छसलिलनिमग्रामिवविमलचीनांशुकानशितामिवादर्शनलसंक्रांतामिवाभ्रकपटलतिरस्कृतामिवापरिस्फुटवि
भायमानावयवांपंचमहाभूतमयमहापटव्यात्मकमंगनिः पादोपकराकलायंथवलगुणेनेवकेवलमुत्पादितांदसाधरक्रियाभिवोद्धतगाणकवग्रहभयोपसेवितव्यमकारतिमिव

कषाकमिथुभिः पश्चिदयमाठानीलोत्पलगाहनैः असकृत्पितामहपरिष्कृतकमंडलुं एतजलं मनेकशोवालिरित्यकदम्बकृतसंघोपासनैः वद्वयः सलिलावतीर्णसिखिनीमधुदेवताज्ञानकमलं सहस्रशः समर्धिमं
उल्लानयवित्रीकृतं सर्वदासिद्धवधोतकल्यतरुवल्कलपुण्यकृतजलैर्मुदकक्रीडाहोहरागतानंचगुह्यकेशवशनष्पुर्कामिनीनामकरकेनुवायवकाकृतिभिर्रंतेविकटैरीवार्तिभिर्नैभिर्मंडलैरीयीतसलिलैक
विदनुगाहंसाकानकमलखंडैकविदिगाजमज्जनजर्जितजरन्मगाजलदंडैकविअम्बकदधमविषाणकोरिस्वेडिततटशिलाखंडैकविधममहिषधंगशिखरविस्त्रिमेकनपिंडैकविदेरावतद्वानमुः
शालखंडितकुमुदखंडैपोवनमिवैकलिकावहलैर्मुकैठितमिवमणालवलायालहंतंमहापुनुषमिवप्रकटितमीनमकरकर्मवक्रलक्षणांशुमुरवचरितमिवश्रुमानक्रेचवनिताप्रलापंभारतमिवपीठवधार्त
शशुकुलपक्षकृतसोभंममतमथनसमर्थमिवतीरावस्थिताशितिकंठपीयमानविषैकालचरितमिवतटकदस्वशाखाधिर्दृष्टकृतजलप्रपातपीडैमकरध्वजमिवमकराधिवितैरिद्यमिवानिमेघलोवनकु
वलपमंरयमिवकिंभमाठापुंडरीकैमुरगकुलमिवानजशतपत्रयद्योभ्रासितैकंस्वलमिवमधपकुलोपगीयमानकुवलपापीडैकदूतनयुगलमिवनागसहस्रनिपीतपयोमंडूषंमलयमिवचंदन
शिशिखनैअशःसाधनमिवादृष्टांतमजिमनोहरमोहदण्डैरंछोदनामसरोद्वयवर्णैआलोकनमात्रेणोर्वापातप्रमोदस्वामनर्षकशेतअहोनिष्कलैमर्धिमैतुर्गामुखमिधनानुसरणैमेतदालोक्य
तःसरःसफलतोमुयगतंमधपरिसमाभेमीलगापुगलस्यदृष्यदर्शनफलंमालोकितःखलुरमणीयानामनोहरःप्रच्छादिनीनामवर्धिवैहितोमनोहराणांसीमानलेखाधमहीकृतांश्रीतिजननामपरिस
माभिर्विलोकितांदर्शनीयानामवसानभूमिंरिंदमुखाधसरःसलिलैअमतरस्समुद्रादयतविषसांपुनैनुक्तोमिवनीतास्वदृष्टिःदृष्टमपिस्वर्णमतमिवसर्वेन्द्रियाद्वादनसमर्थमतिविमलनयांचसुषःप्रीति
मुपजनयतिशिशिखरयोचंस्पर्शसुखमुपहरतिनेफांवीस्वेवदर्शनतथायानपरिपुनतिःभगवानकैलासनिवासव्यसनमुमापतिःनखलुंसाभ्यनमोवर्तिजलशायनरोहदंदेवोरियाहुपाठोयैरिंदम
मतरससुरभिसलिलैमपहार्यलवगारसपहृषयसिंघंयैस्वेतिस्वपितिर्ननेदंप्रथमंमोसीसरःयेनप्रलयमहावराहवोणामिवातभीताभूतधात्रीकलशयोनियानपरिकलितसकलसलिलंसाग

कादं

४७

परेश्वरिणीतगुणैरिवस्तुतिवर्णैरिवस्वैरिवमूर्तिमभिर्मुखा निष्पतभिर्दधानांशभिः पुनरिव स्नापयंतीं गोरीपतिं अतिविमलैश्च वेदांथैरिव साक्षात्पितामहमुखा वल्लभैर्गोपनीवर्णैरिव ग्रथनामुपनी
 तैर्नारायणनाभिपुंडरीकवीजैरिवोद्धतैः सप्तभिर्मिथिवकरस्य रसुखभाजमात्मानमिच्छन्दिस्नायका नयेणागतेरामलकीफलस्य ह्यैर्मुक्ताफलैरुपरिवितेना च वल्लभेनाधिष्ठितकंठभागां परिवेष
 परिगतचंद्रमंडलाभिवर्णैर्गोमासीमधोमुखहृदयैः कपालमंडलाकरेण मोक्षद्वारकलपाकाजिनास्तनपुगलेनेकहंसमिथुनसनाथाभिवर्षेत गंगां गोरीसिंहसटामयेनेव कामश्ची
 राकृतिनास्तनपुगलेनेकहंसमिथुनसनाथाभिवर्षेत ध्यानिवद्मध्यग्रंथिना कल्पतरुवल्कलेन लतोत्तरीयकृत्या अयुग्मलोचनेन सकाशात्प्रसादलवेन वृणमणिचंद्रकिरणजालेने
 वमंडलीकृतेन वस्त्रसूत्रेण पवित्रतरीकृतकायामाप्रपदीनेन च स्वभावस्थितेनापि ब्रह्मासनबंधोत्तानचरणतलप्रभापरिखण्डोद्दितापमानेन नृनृत्तपटेन प्रावृतनितंबयोर्वनेनापि स्वकाशोपसर्पि
 णानिर्विकारविनीतेनेपोष्येनेवोर्षसमानांलावस्येनापि कृतेपुण्येनेव स्वच्छात्मना परिगृहीतां नृपेणापि रुचिरलोचनेन विगतवायलेनायतनभ्रजेणो वनिषेवितामुत्संगतां वक्षुतामिव सूक्ष्म
 शंखघटिताहुलीयकपूताहुलिनात्रिपुंड्रकावशेषप्रभस्मपांडुरोदरेण प्रकोष्ठवद्वंशं खरवंडकेन नखमपरवदंतु रतया गृहीतदंतकोणेनेव दंतमपीदक्षिणकरेण वीणां प्रास्फादयंती प्रत्यक्षा
 भिवर्णध्वजविद्यामणिमंडपिकास्तंभद्वाराभिध्यामन्याभिः सहचरीभिर्विगीतावतीभिः प्रतिमाभिर्नुपेतां स्नानार्द्धविन्यासलिंगसंक्रान्तप्रतिविंशतया प्रवलभक्तपाराधितस्य हृदयमिव प्रविष्टां हरस्य हारल
 तं यैव प्राप्तकंठयोन्मत्तयैवानेककृतातालपामीमांसयेनानेकभागानुविद्धपागीत्यादेव पिषमाक्षमुपवीद्यायंती मतिमध्वगीताकंठोर्ध्वानमिवाभ्यसद्धिर्निष्कलकर्णपुटेर्मगवदहवानरचारणारश्मसिंहप्रभतिभि
 र्वनचरेवावद्मंडले एकगर्भमानगीतानुविद्धविषंवीद्योषाममरापगामिचनभसोवतीणां दीक्षितवाचमिवाप्राकृतां त्रिपुरदहनशरशलाकाभिर्वतेजोमयीपीताम्रतामिव विगततन्मासीशानशिरः
 शशिकलामिवानुपजातरागाअमयितोदधिसम्पदमिवानः प्रसन्नामसमस्तपदरतिमिव निहंतां वीरवृद्धिमिव निर्वलान् वनोवेदेहीमिव प्राप्नुयेतिः प्रवेशांघृतकलानुशलाभिववशीकृता

सहृदयं महीमिव जलधंतदेहो हिमसमयदिनमुखलस्मीमिव पीतभास्करतयां आर्याभिवसमुपात्तपतिगणोचितमात्रमाक्षि वितामिवावलावस्थानामंशमयीमिव तनुश्च यानुस्तिष्ठतलां निर्ममांनि
 रहंकारं निर्मसशममानुषाकृतिरिव त्वादपरिहायमानवयः प्रमाणा मथसादृशवर्धदेष्टीयामिबोपलक्ष्यमाणां प्रतिपन्नयापुपतवतांकन्यकांदृश्यं ततोवतीर्यतरुणारवायां वधातुरंगं समुपसृत्य भ
 गवतेभक्तप्राप्तप्राप्त्यत्रिलोचनायतामेव दिव्यपोषितमनिमिषयस्मणा विवस्वलनिवहलक्ष्येण चक्षुषा पुनर्निर्णयामास आसीद्वा स्यात्स्यान्त्यसम्पदाकात्याप्रणात्मा वा विर्मह विस्मयस्य मनसि अ
 हो जगति जंतूनामसमर्थोपनता न्यातं यतिवृत्तानराणि ॥ तथा हि ॥ प्रयागमयापीपदृष्ट्या निरर्थकमनुवध्नातु रगमिधुनमतिमजो हरो मानवानामगम्यो दिव्यजनचरणासंचरणोति
 तः प्रदेष्टो वीक्षितः क्षितेः अत्र वसलिलमन्त्रेषमाणेन हृदयहारि सिद्धजनेपनुष्ठजलं सरोदृष्टं ततो रलेखी विर्मो जेन चामानुषगीतमाकण्ठिं तच्चानुसरतामानुषदुर्लभदर्शनदिव्यकन्येयमा
 लोकिता नहि मे संशय आसीदस्यादिव्यतां प्रति आकृतिरेवानुमापयत्यमानुषतां कुतश्च मर्त्यलोके संभूतिरेव विधानां गांधर्वध्वजविशेषाणां तद्यदि मे सहसा दर्शनमयथान्नायथयातिना रोहति केला राशि
 षडंनोपतति वागगतनलंततः कास्तं किमभिधानावाकिमर्थवा प्रथमेवयसिप्रतिपन्ना सिद्धतमिति सर्वमेतदेनामुपसृत्य यच्छामि महातयमवकाश आश्चर्याणामित्यवधार्यतस्यामेव स्फुरिकमं
 श्रपिकायामन्यतमस्तं भर्मस्मिन् समुपविष्टो गीतसमाश्रयसंघ्रतीक्ष्माणास्तस्थौ अथ गीतावसाने मूकीभूतवीणाविष्णानमधकरुते वकुमुदिनी साकन्यासमुत्थाय प्रदक्षिणीकृत्य कृतहर
 प्रणां प्रापरिवृत्त्यस्वभावधवलपानयः प्रभावप्रगल्भ्या दृष्ट्या समावृत्ता सयंती वपुःपयकेशैरिव स्यंती तीर्थजलो रिव प्रह्लादयंती तयो भिरिव पावयंती शुद्धिमिव कुर्वणी वरदानमिवोपमादपं
 तीपवित्रतामिवोपनयंती चंद्रायी भावभाषे स्वागतमतिथयेकथमिमांभूमिभनुप्राप्नोमहाभाग तदु निष्ठागम्यतामनुभूयतामतिथिसत्कारदयेव मुक्तस्तुतया संभाषणमात्रेणो वानुगृहीतमात्मानं
 मन्यमानः समुत्थाय भक्तप्राकृतप्रणामो भगवति यथाज्ञापयस्तीति ध्याय सविनयं शिष्यद्वतां व्रजंतीमनुव्रज व्रजं च समर्चयामास हंततावन्नमामि पदं दृष्ट्वातिरोभूताति रिक्ताभुताकृतिः क

कारं

५८

तमेमनसिकुतुहलप्रशनाशयापदंयथाचेयमस्यास्यस्तिजनदुर्लभदिव्यरूपायाअपिदीक्षिण्यातिशयप्रतिपत्तिरभिजाताविभाव्यते। तथासंभावयामिनियतमिपमाज्योदंतनिश्चितमभ्यर्च्यमानाकथाधिय
तीत्येवंचकृतमतिःपदशतमात्रमिवगत्वानिर्तेरेर्वापिज्ञानिसमयमिवदर्शयन्दिस्मालतनुभिरंधकाश्चितपुत्रेभागासुफुट्टुसुमेकदतानिक्तुंजेषुनूजतांमकमतमधलिहंविनुतिभिर्मुखरीकृतपर्य
तामतिदृष्ट्यातिनीजांशिलाफलकप्रतिवातकेनिलानामयांप्रसवणेनुकोटिप्रावविंकविषयमानेनुदततर्धनिभिरवकीर्यमाणातुषारशिशिरशीकराशोरैववक्ष्यमाननीहाराहिमहारहरहासयवलेच्योभयतः
स्पर्दिर्निर्भरैर्धारावलाग्निवचलमाह्वामरकलापामिषोयलस्यमाणमंतःस्थापितमणिकमंडलुमंडलमेकातावलनवितयोगपदांविशादितकाशिरवश्निवहनालिकेलीवत्कनमयधोतोयानधुगोयेता
मवशीर्णाद्भस्मधूसरवत्कलशयनीयसनाथेकदेशामिदुमंडलेनेवटंकोकीर्णैर्नशांस्वमयेनभिहाकपादेनाधिष्ठितां सन्निहितमस्यालावुकांगुहामदासीतातस्याश्वद्वारशिलातलेसमुपविष्टोवत्क
लशयनशिरोभागाविन्यरूबीणांपर्णपुटेननिर्भरदर्शसलिलमादायतांकन्यकांसमुपस्थितांअलमलमतिनिपत्रणपाकृतमतिप्रसादेनभगवतिप्रसीदविमुच्यतामयमत्यादरस्त्वदीयमालोक
नमपिष्कलपापप्रशमनमद्यमर्षणामिवपवित्रीकरणयासमास्यतामित्यब्रवीत्। अनुबध्यमानश्चतयातां सर्वांमतिथिसपर्यामतिदृष्टादवननेनशिश्सासप्रश्रयंप्रतिजग्राह। कृतातिथ्ययातयादि
तीपशिलातलोपविष्टयाज्ञामिवतूष्णीस्थितौक्रमेणपरिप्रेषोदिष्विजयादाशयकिन्नरमित्यनानुसृष्टाप्रसंगेनागमनमात्मनःसर्वमावचहे। चिदितरुताताचोत्थायसाकंन्यकाभिहाकपालमा
दायतेषामापतनतरणांतलेषुविववार। अबिरेणतस्याः स्वयमेवयतिर्तिःकदेरशपूर्णमिहाभाजनं। आगम्यचतेषांफलानामुपभोगापनियुक्तकीचंदापीठं। आसीच्चतस्रमनसिनास्तिस्वस्वसा
धनामतपसंकिमतःपरमाश्रयंपत्रविवेचनाअपिस्वेतनाद्वार्येभगवत्येससृजंतःफलानिअनुर्गहमुत्पादयंतिवनस्पतयः। चित्रमालोकितमस्याभिरालोकितपूर्वमित्यधिकतशेयजातविस्म
यश्वेत्यापतमेवप्रेरेणमिदामुधमानीयव्ययगतययाणाप्रनतिदूरेसन्निपत्यनिर्भरजलनिर्वर्तितरुनानविधिस्तान्पतस्सखाहन्पुपभुज्यफलानिपीत्वातुषारशिशिरंप्रसवणजलमुपस्पृश्येका

मदनदेहनिमिजमारबहुराशयेनांहीशेराधिदेवतामिवसहस्रवासपरिचितदूरवंदलेखोक्तं। मंदुमूर्तिमिवस्वर्भानुमयकृतत्रिनयनशरणाभैशवतदेहविविभवाजानिनावगुंठो
क्तं। तंशिशिकंठवित्तिनोपनीतांपशुपतिदक्षिणामुखहासकविमिवनिर्गत्यकृतावस्थानांशरीरिणीमिवनुद्रोहलनभूतिमाविर्भतांज्योत्स्नामिवहरकंठांठधकारविध्वनोद्यमप्राप्तां
गोरीमनःपुष्टिमिवकृतदेहपरिग्रहंकार्तिकेपकृतकोमारजनक्रियामिवमूर्तिमतीगिरिशरभरेहद्युतिमिवयथगवस्थितामायननतनुकुसुमस्रमृद्विमिश्रंकराभ्यर्चनायस्त्वर्चयमुघतापितामहतयः
सिद्धिमिवमहोमवतीर्णामादियुगप्रजायतिकीर्तिमिवसमलोकभ्रमणारवेदविश्रान्तानपीमिवकलियुगधस्तधर्मशोकगृहीतवनवासामाशासिकृतपुगवीजकलामिवप्रमदायूषेणावस्थितांदेवती
मिवमुनिजनध्यानसंपदममरगजवीथीमिवभ्रगंगाभागमनवेगपातितोकेलाश्रयिमिवदशमुखभुजोन्मूलनहोभलियतितारवेतदीपलक्ष्मीमिवदीपानललोकनकुतूहलागतांशेषशरी
रस्यामिवरसातलमपहायनिर्गतामुषालाघुधंदेहप्रभामिवमधमदविद्युर्णानायासविगलितांकाशकुसुमविकाशकांतिमिवशरसमयमुरीक्षमानांशुक्लपक्षपरम्परामिवपुष्पीभूतांसर्वहंसैरि
वक्षतलतपाकृतसंविभागांधर्मद्वयारिवनिर्गतांसंख्यादिबोक्तीर्णांमुक्ताफलादिवाहधामणालेखिवविचितावपवांदंतपत्रैरिवघटितामिदुर्बुधैरिवप्रहालितांवर्णसुधाच्छाभिर्विबुधैरिवकु
रितामरतफेनपिंडैरिवपांडुरीकृतांपारदसंधाराभिर्विद्योतांरजतद्रवेणोवनिर्मळावंदमंडलादिवोक्तीर्णांकुटजकुंदसिंदुवारकुसुमविविभिरिवोद्यासितामिपतामिवधलिमःस्कंधावलंकिनीभि
नुदयतसाम्पार्कविंशदुदयबालरश्मिभिरिवनिर्मिताभिनामेषजडितरलतेजस्तामाभिरविरुनानावस्थितविरलवारिकणतयाप्रणामलप्रपशुपतिवरणभस्मवर्णाभिरिवजटाभिरुद्धासितशिरो
भागांजटापाशप्रथितमुत्तमाङ्गेनमणिमयनामांकमीश्वरचरणद्वयमुद्धंतीरविरयतुरगरुवरसुसनक्षत्रहोदविशदेनभस्मनाकृतललाटपट्टिकांशिरवशशिलास्त्रिषुशशाङ्ककलामि
वक्षोलांजमेखलाभनुत्तमकिंप्रसारिततयाहलीकृतलिंगमाहितीययेवपुंडरीकमालयादय्यासंभावयंतीभूतनाथमनवरतगीतस्फुरिताधरपुटवशांदतफविभिःकड्कद्वयमणिम

का. ८
४२

वाष्पजलधारासंज्ञानाधिक्यविक्रमवापितोदरेप्रक्षाल्यलोचनेवल्लोपातेनवदनमवममदीर्घमुष्मन्निःश्वस्यशनेःप्रनेःप्रत्यवादीतःशत्रुपुत्रकिमनेनातिनिर्घृणत्तदयायामंदभाषायाःपापायाममजन्मना-वेरा
प्रवृत्तानेनवाप्रवणीयेनश्रुतेनतथापिपदिमहत्कुतहलंतकथयामिप्रयतामेतन्प्रायेणकस्याणाभिनिवेशिनःश्रुतिविषयमायतितमेवयथाविबुधसंश्रयस्येनामानःकन्यकाःसंतीतितासांचतुर्दशानु
लान्येकंभगवतःकमलयोनेर्भनसःसमुपन्नःमन्यदेभ्यःसमुद्भूत-मन्यद्रेनुद्भूत-मन्यपवनात्प्रसूत-मन्यदमृतमथनादुत्थित-मन्यज्जलाज्जात-मन्यदर्ककिरणोभ्योनिर्गतःमन्यसोमशिमभ्योनिष्प
तित-मन्यमेरोरुद्भूतःमन्यसोदामिनीभ्यःप्रवृत्त-मन्यमन्तुनानिर्मित-मन्यन्यकरकेतुनासमुत्पादित-मन्यपरमपिदक्षस्यप्रजायतेरतिप्रभतानांस्कृतानांमध्येद्वेसतेमुनिरशिषाचवभवतुस्ताभ्यागंधर्वैः
सहकुलद्वयंजातमेवमेतान्येवचतुर्दशानुलानि।गंधर्वाणांतुदस्तामजादितयसंभवतदेवकुलद्वयं।तत्रमुनेस्तनयश्चित्रसेनादीनांभ्रातृणांपंचदशानामधिकेगुणैःषोडशश्चित्ररथोनामसमुपन्नःसकल
त्रिभुवनप्रख्याजपराक्रमोभगवतासुखरमौलिमास्त्रालालितवर्णानस्तिनेनाखंडलेनसुहृद्देवोपहृंहितप्रभावःसर्वेषांगंधर्वाणामाश्रित्यमसिततामशिविनिवयमेवकितेनवाहुनासमुपा
जितंशेषावस्थावाप्तवान्।इत्यनतिहरेतस्यास्माद्वारतवर्षादुत्तरेणानंतरेकिंपुनश्चान्निर्वर्षवर्षवर्षतोहेमनूटोनामनिवासस्तत्रतद्भुजपुगलवलपरिपालितान्यनेकानिगंधर्वसहस्राणिप्रतिवसन्ति।तेनैवेरं
त्रयंनामकाननमतिमनोहरमिदंकाछेरांभिधानमतिमहत्सहस्रःस्वानितमयंचमवानीपतिनुपश्चितोभगवान्।अश्रियायाश्चपुत्रस्तुबुरुप्रभतीनांसोदर्याणांषष्ठांन्येष्टोहंसोनामगंधर्वस्तस्मिन्दितीयां
धर्वकुलेगंधर्वशजेनचित्ररथोनामिषिकोवाल्म्यवशत्र्ययदमासादितवान्।अपरिमितगंधर्वयशिवारस्यतस्यापिसखगिरिस्थिवासः।यत्तुतसोममयसंभूतमश्वरसांनुसंतस्मात्किरणजा
लानुसारविगलितेनसकलेनेवर्जनिक्कलाकलायलावण्येनतिर्मितात्रिभुवननयनाभिरामाभगवतीद्वितीयागोरीवगोरीनामहिमकरकिरणावदातवर्णैकैवसुताप्रसूता।तांवद्वितीय
गंधर्वकुलाधिपतिहंसोमहाकिनीमिवहीरोदसागरःप्रठापिनीमकशेर।स्नानुभगवतामकरकेतनेनशरसमयेनेवकमलिनीहंसेनसहसंयोजिता।सहस्रसमागमोपजनितामतिमहतीमुप

गतवतीमुदंनिखिलान्तःपुरस्तामिनीवतस्याभवत्।तपोश्रुतादृशोर्महात्मनोरहमीदृशीविगातलक्षणाशोकायकेवलमनेकदुःखसहस्रमाजनमेकैवाभजासमुत्पन्ना।तातश्चानयत्यतयास्तुतजन्मातिरिक्ते
नमदोस्वेवमज्जन्माभिर्नदितवान्।अवाप्रेवदशमेहनिकृतपथोवितसुमुयादाचारेमहाश्वेतेतिपथार्थमेवनामकृतवान्।साहंपितृभवेनेवास्ततयाकलमध्वप्रलापिनीवीणोवगंधर्वाणामंकादंभुंस्व
इतीअविदितसेहशोकायासमतिमनोहरशेशवमतिनीतवती।क्रमेणवहतंमेवपुषिवसंतद्वमध्वमासेनमध्वमासद्वनवपध्वनेनवपध्वनवद्वकुफमेनकुसुमद्वमध्वकरेणामध्वकरद्वमदेन
वयोवनेनपदं।अथाविजंभमाणानवनलिनवनेषुअकठोरवृत्तकलिकाकलापकृतकामुकोकुलिकेष्कोमलमलयमास्तावताश्रद्धि-तानद्व-ध्वजांशुकेषुमदकलितकामिनीगंधर्वसिक्केषुपुल
कितवकुलेषुमध्वकरकुलकलहःकालीकृतकालेपकुसुमकुललेषुअशोककृतताडनाश्रुतिरमणीयरमणीमणिनूपुरसहस्रमुखरेषुमुकुलपरिमलपुंजितासिजालमज्जुसिञ्जितसुभा
सहकारेषुविविधकुसुमधूलिबालुकापरलधवलितधरातलेषुअसहजमध्वमदविश्रुतमध्वकरीकदम्वकसंवाद्यमानस्ततादोलेषुउत्फुल्लयध्वनवद्वहीलीयमानमत्तकोकिरोध्वासितम
ध्वकरीकरीदामरुर्दिकप्रोषितजनजायाजीवोपहारद्वयमनयेषुममथास्यालितवापर्वभयस्फुरितपथिकद्वयद्विधेर्दमोर्गिकअविश्रयतकुसुमशरपतत्रिपत्रसूकरवधिशिकृतदिद्युश्वेषुद्विवापि
प्रवृत्तानर्भेनरागांधामिसारिकासार्थसंनुलेषुउदेलरतिरससागरस्यविष्कसकउज्जीवलोकादृष्टानंदेषुमध्वमासवासरेषुएकदाहमम्वयसहमध्वसमयविस्तारितशोभंमध्वध्वनवनलिनकुमुदकु
मुदकुललयमिदमहोदंसरःस्नानुभयागमं।अत्रवस्तानार्थमभ्यागतपामगवतापार्थयातरशिलातलेषुविलिखितानिसंभंगवीवीनियंशुनिमग्नकृशयदमंरलानुमितमुनिप्रणामप्रदक्षिणा
निमग्नकप्रतिविंबानिवन्दमानाभमभुगार्भकेशरकुसुमरम्योपलतामंरुपःपरभानरवकोटिपारितकुलालविवरविगलितमध्वधारःस्फुप्पितोयंतरुः।उन्मदमपरकलकलभीतभुजाकुलमुकुल
ताशिशिरियंचंदनवनवीथिकाविकचकुसुमपुंजपातसूचितवनदेवताप्रेशोलनाशोभनेपलतादोला।बहलकुसुमरजःपटलमध्वकलहंसपदलेखमतिरमणीयमिदंतीरतनुतलमितिस्निग्धमनोह

का. ६

५०

इतरोद्देशादर्थनदिमहदयासहस्रवीजनेनयचरा अथैकस्मिंश्चप्रदेशेकठितिवनानिलोपनीतंनिर्भरविकशितेपिकनेमिभतान्यकुसुमपरिमलंविस्पर्धनमतिस्फुरितियादिम्यनमिवनर्पयन्मिवद्वा
 गोन्दियमहमहमिकयामककरुलेरनुधुमानमनाघ्रातपर्वममानुधोचितंकुसुमगंधमाजिघ्रं कुतोयमित्युपायूक्तुतहलार्धमुकुलितलोचनातेनकुसुमगंधेनमधकशीबलव्यभाषाकोतुक
 तरुणसमाधिकतरोयजातनूपुरमणिभूताकाशरुच्यसरः कलहेसकानिकनिचितद्वानिगताहर्दुताशनेधनीकृतमदनशोकविधरं वसनमिवतपस्यनमरिवलमंडलप्राप्पर्थमीमान
 शिरःशशाङ्कमिवधृतवतमपुमलोचनं वशीकर्तुंकाममिवसनियममतितेजस्वितयाप्रचलिततरिछतापंजरगतमिवग्रीष्मादिवसकरमंडलोदप्रविष्टमिवजलनज्वालाकलापमध्यस्थि
 तमिवविभाव्यमानं तन्मिधन्याचवहलयादीपावलोककपिलयादेहप्रभयाकपिलीकृतकाननं कनकमयमिवतप्रदेशं कुर्वाणं रोचनप्रसल्लितप्रतिसरसकुमारपिंगलजटंघुणययताका
 पमानयासरस्वतीसमाप्रमोक्तं डारुजचंदनललाटिकयेवमस्मलेखयावालपुलिनरेखयेवगंगाप्रवाहमुद्रास्मानमनेकप्रापभुक्तमिवनतोरणो नमूलतादूयेनविशजितमन्यापतया
 लोचनमयीमालामिवग्रथितामुहहंसर्वहरिणोरिवदललोचनशोभासंविभागमायतो नुंगद्याप्यंशमप्राप्तदपप्रवेशेननवयौवनशोणोवसर्वात्मनापाहलीकृताधररुचमनुभूदेनप्रम
 भुत्वारनासादितमधकशवलीबलपपरिपविलासमिववलकमलमाननंदधानमनहः कार्मुकगुणोनेवमंडलीकृतेनतपस्तडागकमलिनीप्रणालेतेवयज्ञोयवीतेनालहूतमेकेनसनालवनुलप
 लाकारं कंठं लुमयरेणामकरं केतुविनाशशोकनुदितायाश्चेरिववाय्वजलविंदुभिराचितांस्फुरिकाक्षमालिकां करेण कलपंतमनेकविधायगासंगमावर्तनिभयानामिमुदयेवोयशोममानमनर्ज्ञो
 ननिशक्तस्यमोहांधकारस्यापयानपदवीमिवाज्जनरजोलेखाप्रयामलांशेमराजिमुदरेणतनीयसाविभ्राणामात्मतेजसाविजितसखितारमागृहीतेनपरिवेषमंडलेनेवमौजेनमेखनागुणोन
 परिहितमवनभागमभ्रगंगाप्रौतो जलहासितेनजरश्चकोरलोचनपुटपाटलकानिनामन्दारवल्कलेनोपदिताम्बरप्रयोजनमलङ्कारमिवव्रह्मवर्षस्ययौवनमिवधर्मस्यनिवासमिवसरस्वत्याः स्वयं

नेतावदपतस्थे। पावतपापिकन्यपाकृतश्चफलमलमयेधाहारेषुप्रणयतिपरिसमाप्ताहाशनिर्कीर्तितसंध्योचितेतिकर्तव्यतां वशिलातलोवैश्वमुपविद्यानिभृतमुयस्तपना
 तिहरेसमुपविश्यमुहर्तमिव स्थित्वा चंद्रापीडः सविनयमवादीतभगवतिवत्प्रसादप्राप्तिप्रोत्साहेतेनकुतहलेनानुलीक्रियमाणोमानुषस्वभावसुलभोलधिभावलादनिष्ठमपिमो
 प्रश्नकर्मणिनियोजयति जनयतिहिप्रभुप्रसादलवोपिप्रागल्भ्यमधीरप्रकृतेः स्वत्याप्येकदेशावस्थानकालकलापरिचयमुत्पादयति अणारघ्युपचारपरिग्रहः प्रणयमाशेषयतित
 यदिनातिवेदकरमिवततः कथितेनात्मानमनुग्राह्यमिच्छामि अतिमहत्बलदुर्दर्शनात्प्रभृतिमेकोतुकमस्मिन्विषयेकतरंमुतामधीणांतांधर्वाणां गुह्यकानामसंशंवाकुलमनुग
 हीतंभगवत्याजन्मजाकिमर्थवाऽस्मिन्नुसमसुनुमाशेनवेवयसिब्रतग्रहणंकेदंबयः केयमाहतिः क्वायंलावण्यातिशयः केयमिंदियाणामुपशान्तिश्चाभुतंमेप्रतिभाति किन्निमिने
 गजेकसिद्धसाध्यसंबाधानिसुरलोकसुनभान्यपहापदियाप्रमयदान्येकाकिनीवनमिदममानुषमधिवससि। कस्यापंप्रकाशेयनैरेवयंचभिर्महभूतैरारधमीदृशंधवलतोधनेशशिर
 नेदमस्माभिरन्यत्रहृद्युतपर्वमयनपतुनः कोतुकमावेदयतुभगवती सर्वमिदमित्यभिहितासाकिमर्थतर्थायितीतंघ्नीमुहूर्तमिवस्थित्वास्थलस्थलेरंतर्गतांददयकृद्विमिवादायनिर्गच्छिरेद्विप्रसादमिवव
 र्धेदिरूपगोरसानिस्पंदमिवसवधिरलोचनविषयंधकलिमानमिवद्वीकृत्यपातयधिरहोहोमलकपोलस्यलसूत्रलितैरवशीर्णहारमुक्तफलतरलपतैरवदंविर्भक्तलारतकुचशिषरजनीरितशीक
 रेश्चुभिःशमीलितलोचनानिः शब्दोदितुमारेमे। तोवहृदितांदृष्ट्वाचंद्रापीडस्तद्व्यामविजयत। अहोदुर्निवारतायसनोपतायानां यदीदृशीमथाहतिमनमिवनीयामात्मीकुर्वीति सर्वयानकंविनाश्यश
 निराशरधर्मिणामुपतायाः बलवलीहिंदूनां प्रयति विरमपरमधिकतरमुयजनिमतिमहन्नसिकोतुकमस्यावाध्यसलिलपातेनानखत्योयसाशोककार्णो नक्षेत्रीकैयज एवंविधामूर्त्यः नहिहृद किं
 निर्घातपाताभिहृतावलतिरसुधेति संवर्धितनुतहलश्चशोकस्मारणहेतुनासमुपगतमपराधिनमिवात्मानमवगच्छन्त्यायप्रसरणादज्जलिनामुखप्रक्षालनोदकमुपनिन्ये। सानुतदनुशेधादविच्छिन्न

किं २

काद
५९

रुतेणोयदिश्यमाना किमनेनेकेनापिप्रकारेणाहमपिनजानामिकथंकथमपितमतिचिरंयत्नोक्तं॥ अक्षिणीयमानेवतत्समीपमिन्दियैः पुरस्तादाहमप्यमाणेवत्तदयेनययतः प्रेर्यमाणोवपुष्यधम
नाकथमपिमुक्तप्रयत्नसात्मानमधारयं॥ अतर्जंश्चमेजर्मदगावकाशमिवदानुमाहितसमुक्तम्यानिशियुः श्वाशमनुतः॥ साभिलाषंत्तदयमारयातुकाममिवस्फुरितमुखमभूत्कुचयुगलं॥ स्वेदसलिल
लेखास्त्रालितेवागलध्वजा॥ मकरध्वजशरनिकरनिपातत्रस्तेवाकम्पतगात्रयायैः॥ तदप्यातिशयंद्रुमिवकुतूहलादालिङ्गनलालसेभ्योदेभ्योनिर्गाद्योमाञ्चजालकं॥ अशेषतः स्वेदाग्निसाधो
तवर्षागुगलादिवत्तदयमाविशद्वागः॥ आसीद्विमममनसि शान्तात्मनिदृशीभूतसुरतव्यतिकरेस्मिन्जनेमाक्षिपताकिमिनार्येणासदृशमारुधमनङ्गं॥ इतकेनाएवंचनामातिमूर्धेन्दयमद्भ
नाजनस्ययदनुशागविषययोग्यतामपिविचारयितुं नालंकेरमतिभास्करंधामतेजसांतयसांबद्धचप्राकृतजनानि नंदिनानिमन्मथपरिस्पन्दितानि॥ नियतमयंमामेवंमकरलाञ्छतेनविद
म्यमानामुपहसतिमनसा॥ चित्रंवेदयदहमेवमवगच्छत्यपिनशक्नोम्यात्मनोविकारमुपसंहर्तुं॥ मन्याअपिकन्यकास्त्रयामपहायस्वयम्वरमुपयाताः यतीनन्याअधनेनदुर्विनीतेनमकरकेतुनोन्मत्तानी
तानायेनपुनरहमेकायथाकथमनेनक्षणेनाकाशमात्रालोकनाकुलीभूतमेवमेस्वतंत्रतामुपैत्यतः करणं॥ कालोहिगुणान्धुर्निर्वातामारोययंतिमदनस्यासर्वथायावदेवसचेतनास्मियावदेवस
चेतनास्मियावदेववमेनपरिस्पृष्टमनेनविभाव्यतेमदनदुष्प्रेषितलाघवंतावदेवास्मात्प्रदेशदयस्यपुंश्रेयः॥ कदाचिदनमिमत्तस्मरविकारदर्शनकुपितोयंशायाभिज्ञांकशेतिमांअदरकोपा
हिमुनिजनप्रकृतिरित्यवधार्यायसर्वगाभिलारिवन्यहमभवं॥ अशेषजनपूजनीयावेयंजातिरितिक्त्वातन्मुरादनाहमहमिप्रसरमवलितयस्मालमहधभूतलमीषदुधसितकर्णयक्षवो
न्मुक्तकपोलमंडलमालोलालकलतालसकुसुममंसुदेशलोलापितमणिकुंडलमसौप्रणाममकरवं॥ अथरुतप्रणामायांमयिदुर्लभाशासनतयाभाबतोमनोभुवोमवजननतयावमधमास
स्यातिरमणीयतयावतस्यप्रदेशस्याविनयवहुलतयावनवयोवनसंपचंचलप्रकृतितयाचेन्द्रियांगादुर्निवारतयाचविषयाभिलाषानां॥ दुर्वारतयाचवपलायमानमनोरजेस्त्रयाभवितव्यतया

चतस्रवस्तुनः किंवदुनामभाप्यदौरात्मादस्पवेदशस्यलेकस्यविहितलानमपिमाहिकारदर्शनापत्ततथैर्यप्रदीपमिवपवनस्नरलतामनयदनद्वः॥ तदातस्याप्यभिन्वागतंमदनंमत्सुदृढतगानि
वशेमोदुमोमत्सकाशमभिप्रास्थितस्यमनसोमार्गमिवोपादिशभिः पुरः प्रवृत्तंश्वासेर्षेयकगृहीतावतभंगभीतेवाकम्पतकरतलगतासमालाद्वितीयेवकर्णावतंसकुसुममंजरीकपोलतला
संगिनीसमदृश्यतप्रमसलिलशीकरजालिका॥ मदर्शनप्रीतिविस्नारितस्यचोलानतश्चलताश्चस्यपुंशीकमयमिवतमुदेशमुयदर्शयतोलोचनयुगलस्यविमर्षिभिर्भुसंतानैर्यदृष्ट्याहोदसल
लमपहायनीलोत्पलदलेरिवागनतलमुत्पतिमैराय्यंतदशदिशः॥ तयानुत्स्यातिप्रकटयाविकृत्यादिगुणीभूतमदनवेगान्तत्तुगमहमवर्णनयोग्यांकामप्यवस्थाप्रवभवं॥ इदंमनस्पर्कवं॥ अने
कसुरतसमागमलास्यलीलोपदेशोयाधायोमकरकेतुरेवविलासानुपदिशति॥ अमथाविविधस्सासंगललितेष्वीदृशेषुव्यतिकरेष्वप्रबुद्धबुद्धेरस्यजनस्यकुतदयमनभ्यस्तारितिसनिस्यन्दमिवक्षरपत्र
तमिववर्धनीमदनमुकुलितेवस्वेदालक्षेवनिद्राजडेवानन्दभरमंथरतरसंचारिण्यनिभतभ्रूलतालासिनीदृष्टिः॥ कुतश्चेदमतिनैपुण्ययश्चक्षुषेवानक्षमेवमंतर्गतोत्तदयाभिलाषः कथ्यते॥ लज्जावस
रवोपसृत्यतंद्वितीयमस्यसहचरंमुनिकुमारकंप्रणामएवमयत्तं॥ भगवकिमभिधानः कस्यवायंतयोधनयुवाकिनामप्युत्तरोरियमनेनकर्णावतंसोत्तुकुसुममंजरीजनयतिमेमनसिमहत्कौतुकमस्याः
समुत्सर्पत्रसाधारणशौरभोपमनाघ्रातएवोमंथइति॥ सतुमाभीमहिदस्याववीज्जालेकिमनेनएधेनप्रयोजनं॥ अथकोतुकमावेदयामिप्ययतामस्तिसकलत्रिभुवनप्रख्यातकीर्तिरिपुदाशतपासुरासुरसिद्धां
धर्वविधाधरदंदिनचरणयुगलोमहामुनिर्दिव्यलोकनिवासीश्वेतकेतुर्नामतस्यमगवतः सकलसुरलोकसुंदरीदृष्टयानन्दकरमशेषत्रिभुवनसुंदरमतिनलनूवरंरूपं॥ सकदाचिद्विदुतार्वनकुसुमान्युद्धर्तुमैश
रतमरविंदुचंद्रकशातस्वचित्तजलांहरदक्षितसिजश्रोतसंमंदाकिनीभवतताश्॥ अवतरत्तंतंतदाकमलवनेकसततसन्निहिताविकचसहस्रपत्रपुंशीकोपाविष्टादेवीलस्मीर्ददर्श॥ तस्यास्तुतमालोकयंयाः
प्रेममंदमुकुलितेनानंदवाक्यतरंगिततश्चलताश्चेणालोचनयुगलेनरूपमास्वाद्यंताजंभिकाश्मभंथरमुखविन्यस्तपर्यस्तहसनपद्मवापामअथविकृतमनआसीत्॥ आलोकनमात्रेणोववसमा

का. ४. वीमितिनाध्यायः। अज्ञातमदननतावकागच्छामिकतिष्ठामिकिरेदिमिकिंष्टगोमिकिं पश्यामिकिमाकलयामिकस्पकथयामिकोस्वप्रतीकार्दुतिशर्वचनाज्ञासिधोकेवलमाहस्यनुमाशीप्रासादं वि
 ५३ सर्जसर्वीजनं दारिनिवारिताशेषपरिजनप्रवेशासर्वव्यापारानुसृज्येकाकिनीमाणिजासुगवीदुनिः। हिनमुखीतामेवदिशंतसनाथतयाप्रसाधितामिवकुसुमितामिवमहार्त्तनिधानाधि
 धितामिव. अमृतसागरप्रपावितामिव. पूर्णचंद्रोदयालङ्कृतमिवदर्शनसुभगामीसमागतास्मादिगन्तरादागच्छन्मनिलमपिचनकुसुमपरिमलमपि. शकुनिमपिधुनिमपितद्वा
 तांप्रद्युमीहमानातद्वज्रभतयातपःपरिक्षेपायापिस्थहपती. तत्राभत्येवगृहीतमौनव्रतास्मरजनिनपस्याताचतत्परिश्रमाभुनिवेवस्यरभ्यतां. तदासदतयावनस्यचारुतांतच्छ्रवणसम्पर्का
 त्याविज्ञातकुसुमस्यमनोहरतांतत्रिवासात्सुलोकम्यरम्पतांतद्वयसम्पदानुसुमायुधस्यदुर्जयतामध्याशेययती. दूरस्थितस्यापिकमल्लिनीवसविनुः. सागरलेखेवचंद्रमसो. मयरीव
 जलधरस्यतस्येवामिमुखीतयेवतांता. हिरण्यतुरजीवितोदमरसावलीभिवाहमालांकंठेनोदहंतीतथेववतयाप्रस्तुततद्दृष्ट्वाप्येवकंदलग्रयायाविज्ञातमजयतिथेववतकश्चतस्रस्यसुख
 जन्मनाकदंबमुकुलकर्णायमाजेनरोमांचेनकंठकितैककपोलकलकानिःस्यन्दमजिघं। अथताम्यूलकरंकाहिनीमदीयातरलिकानाममयेवसहगतास्नातुमासीत्। सापश्चाच्चिरदिवा
 गत्यतथावस्थितांशनेर्मामवादीत्। भर्तृदारिकेयोतोतायसकुमारकोदिव्याकाशवस्मभिरखोदसरस्तीरेद्वेद्योतयोरेकोयेनभर्तृदुहिनुविमवतंसीकृतासुरतरुकुसुममंजरीसतस्माद्वितीयादा
 मनोरहदर्शनप्रतिनिभ्रतयदःकुसुमितलतासंतानगहृनान्नेरेणोपस्यमागच्छंतीत्युतोभर्तृदारिकामुक्षिपयश्चवान्. बालिकेकेपंकन्यकाकस्यवापयंकिमभिधानाधवागच्छतीति। मयो
 लमेवाखलुभगवतः श्वेतभनोरंभुतायामसरसिगोपंसमुत्पन्नादेवस्यसकलगंधर्वमुकुटमणिशालाकाशिरवोद्वेष्टमस्यगितचरणरवचक्रस्यप्रणयप्रसक्तगंधर्वकामिनीकपोलपत्रलतालां
 छितभुजशिखरंस्पयादमीडिहजलस्त्रीकरकमलस्यगंधर्वाधिपतेर्हंसस्यहृदितामहाश्वेतानाम। गंधर्वाधिवासंहेमनूटमवलमभिप्रस्थितेति। कथितेपिमयाकिमपिचिजयभुहर्तमिवनक्ष्त्रीस्थितविगत

निमेषेणवसुधाचिरमिबनिरीसमागोमांसानुनयमर्थितामिवदर्शयन्पुनराह। बालिकेकल्याणिनीनवाविसंवादिनवयलावाकभावेपीयमाहतिः। तत्केशेधिमेषचनमेकमभ्यर्थ्यमानेति. ततोमयासवि
 नयमुपश्रिताञ्जलिपुटयादर्शितादर्शमभिहितोभगवन्कस्मादेवमभिधत्ते. काहंमहामानासकलत्रिभुवनामिप्लनीयास्त्वादृशाः पुण्येर्विनासकलक. मयापहादिणीमस्मद्विधेयुद्विधमपिनपा
 तयंतिकिंपुनराज्ञां। तद्विषयमादिश्यतां कर्तव्यमनुगृह्यतामयंजनद्वयेवमुक्तस्तुमयासस्नेहसरसीमिवोपकारिणीमिवप्राणप्रदामिव. दृष्ट्यामाप्रभिनंद. निकटवर्तिनस्तमाक्षयाद्यात्पछव
 मादायनिष्पीशाशिलातेलेनेनगंधगजमदसुरभियरिमलेनरसेनोजरीयवत्कलैकदेशादुत्पाद्यकृदिकंकरकमलकनिष्ठिकानस्वशिरश्चरेणाभिलिख्यायामिपंतयातसेकन्यकापेप्रकृन्
 मेकाकिन्नेदेवेत्यभिधायायितवान्। इत्युक्तासातांवलमाजनादाहव्यतामदर्शयत्। अहंतुतेनतसंबंधेनालायेनशब्दमयेनापिस्पर्शसुखमिवानर्जनयनामोत्रविषयेणापिशेमोदमानुमि
 नसर्वाङ्गानुप्रवेशेनमदनावेशमंत्रेणोवावेश्यमानातस्याः कश्चलादादायतावत्कलपदिकान्तस्यामिमामायांलिखितामयशंपं। दूरंमुक्तालतयाविशसितयाविप्रकोभ्यमानोमे. हंसइवदर्शि
 तक्षोमानसजन्मात्पानीतः। अनयावमेदृश्यादिसोहृन्नाम्रेवप्रणयवर्त्मनोबहुलनिशयेवाधैस्य. निको. छिमेवमूकस्य. इंदुजालपिच्छिकेवातवदर्शिनो. ज्वरप्रलापप्रवृत्तेवासंबद्धमभिगो. दृष्ट
 निद्वयेवाविषविह्वलस्य. लोकापतिकविषयेवाधर्मनुवेः मदिरेवोक्तस्यदुश्चरेणाक्रियेवपिशाचग्रस्तस्यदोषविकारोपचयः सुनरामक्रियतस्मरातुश्यमनसोयेनाकुलीक्रियमाणासरिदि
 वयरेणाविह्वलतामभ्यागमांतांचक्षितीयदर्शनेनतस्यकृतमहापुण्यामिव. अनुभूतसुरलोकवासामिवदेवताधिधितामिवलज्जवराभिवयीताम्रतामिवसमासादितेत्रेकोकपराज्याभियेका
 मिवमन्यमानासततस्तत्रिहितामापेदुर्लभाभिवपरिचितामथर्वाभिवसादरमाभाषमाणास्सर्वलोकस्योपरिस्थितामिवयशंतीकपोलपौरलकलताभंगेषुवसोयग्रहंस्यशंतीविपरितमि
 वपरिजनस्वामिसंबंधमुपदर्शयंतीतरलिकेतत्कथयकथंसत्तयादृष्टः किमभिहितास्तिनेनकिंपतंकालमवस्थितासितत्रकिंपदनुसर. नस्मानसावागतइतिपुनः पुनः पर्ययच्छ। अत्रयेवैवेकथ

44

३१

पुनरुक्तं कथं प्रोक्तमिव भद्रं नृणां कथा कथा मिव सोमपगुणास्तथा मिव रुद्धेण दृष्टिमा कृष्यन्तात्मुद्वलं। अक्षितायां च मयि सद्धितीपो मुनि कुपारक रक्षया विध रक्षयै र्वसव लितमा को
वप किं विप्र कथित प्रणय कोप र्वावादीत्। सखे पुं री कनेत दनु र्गं भवतः। सुदृज न ह्युम ह्यमा गो धैर्य धना हि महात्मानः। किं पः कश्चि त्प्रा कृत इव विक्ल वी भवंत मात्मानं न तु गग सि। कुतस्त वा
एवै पमा धे न्द्रिय विपु वः के नास्ये वं कृतः कते न द्वै र्य का सा किं द्रिय विजयः कत ह शितं वेत सः कसा प्रशान्तिः कत कु ल क मा गतं बं ह्न र्ग्यं कसा सर्व विषय निरुक्त कता कते गु र्य रे शाः कतानि श्रुता
नि कता वै रा ग्य बुद्धयः कत दृ प भोग द्वेषि त्वां कसा सुख पर अनुषता कसो तय स्य भिनिवेशः कसा भोगा ना मुप र्यनु चिः कत घो वना नु शासनं सर्व धानि ष्क ला प्रज्ञा निर्गुणो धर्म शास्त्रा भाषे
नि र्धकः संस्कारोः नि उ प कारो विवेको निष्प्रयोजना प्रबुद्धता निष्कारणं ज्ञानं यत्र भवा दशा अपि रा गा भिषं द्वैः कलुषी कि पने प्रमादे श्वा भिभूयते कथं कश्च न ग लिताम पद ता म ह मा लाम पि न ल
स प सि अहो विगत चे त न त्व म य द ता न मे प मि द मा पि ता व द्य हि य मा णां द द्य म न या नि वार्य का भि न्ये व भ मि धी य मा न श्य ते न किं चि द्य जात लज्ज इव प्रत्य वा दीत्। सखे कपि न ल क किं मा म न्य या
हं भाव य सि ना ह मे व भ स्या दु र्वि नीत क न्य का या भ र्ष या म्य ह मा ला ग्र ह णा य रा धा मि त्य भि धा या स्त्री क रो ष का ने न प्र य त्त वि र चित भी ष ण भु नु रि भू ष णो ज चु न्द ना भि स्ता म स्फु रि ता ध र्य पु रे न मु
रे नु ना मा भ वो च त्। व प ले प्र रे शा द स्मा दि मा म ह मा ला म द ता प दा त द म पि न ग त्र य मि ति तथ श्रु त्वा ह मा त्र कं ग द न्मु च्य म क र ध ज ला स्या रं भ स्त्री ला पु ष्या ऽज्ज लि मे का व ली भ ग व न म र्ग स्य
ता म ह मा ले ति म न्मु र्वा ष क द षेः पृ न्वा द द्य स्या स्य प्र सा रिते या णो नि धा य स्वे द स लि ल स्ना ता पि पु नः स्ना नु म वा त रं। उ त्था य व क थं क थ म पि प्र य त्ते न नि म्न गो च प्र ती यं नी य मा ना स र्वी ज ने न व ला द
म्य या श ह न मे व चि त्त पं ती स्व भ व न म या सि यं। ग ता व प्र वि ष्य क न्य का नः पु रं त नः प्र भ त्ति ता दि र ह वि ष्य श कि मा ग ता स्मि किं त त्रे व स्थि ता स्मि कि मे का कि न्य स्मि किं प रि ह ता स्मि किं त ष्ठी म स्मि किं
प्र स्तु ता ला या स्मि किं जा ग र्मि किं सु मा स्मि किं शे दि मि किं न शे दि मि किं दुः ख मि दं किं सु ख मि दं किं मु कं ठे यां किं व्या धि र्यं किं व्य ष न मि दं किं मु क्त वो यं किं नि त्रो पं किं दि न द र ष का नि र म्या णि का न्य र म्या णि स

का. पू. ^{रुक्मिणी} श्वानानेकधारमनवरतभीलगायुगलेनवाद्यनलविंदुरदिनमुसृजंतमालोहिनीमधुप्रभामनहदहनस्यप्रदहोत्तरयमर्धसंसर्पिणीशिखाभिवादायनिष्पतद्भिर्निःश्वासेस्तरलीकृताश्च
 ५५ नलतानुसुमकेसंरुचामकपोलशयनीकृतकस्तलतयासमुत्सार्वभिर्मलेर्नखाभिर्धवलौकृतमहाछन्दनरसरचितललाटिकमिवललाटेरामुहहंतमविषयनीतयारिजातकुसुमकर्णयुक्तयासशे
 वयस्मिल्ललोभोयसर्पिणाकलविनुतिछलेनमदनसंमोहनमंत्रमिवजयतामधकरनुलेनसनीलोत्पलमिवसतमालपद्ममिवप्रवणदेशेदधानमुक्तंठाज्वरशेमाञ्जव्याजेनप्रतिशेमकूपनियतितानाम
 रनशाशांनुसुमशरकेसरशय्यशकलनिकरमिवाङ्गलप्रदधानंदक्षिणकोणचस्फुरितकिरणनिकरंकरतलस्पर्शसुस्तकंठकिंलामिवमुक्तावलीमविनययताकामुरसिधारयंतमद्ववशीक
 र्णाचूणोनेबकुसुमरेणनातनुभिराहून्यमानमातृशगमिवसंक्रामयद्दिशसंश्रितचस्तिरेशोकपद्मैवैश्ययमानंसुरतामिवेकसलिलैरिवाभिजवपुष्पस्तवकमधुशीकरैर्वनप्रियाभिधि
 चामानमलिनिवहृनिधीयमानयस्मिलेनुययितमिदंश्रृंगककुड्मलैस्तप्रशरशय्यकैरिवसधमेःकुसुमकेतुनाताशमानमतिविकसितसुरभिनुसुमबहलाभोदमनमककरमंकारनिस्तेर्हंकरैश्च
 दक्षिणानिनेननिर्मलमानंमदकलकोकिलकोलाहलैर्वसंतजयशदकलकलैरिवमधमासेनानुलीकियमायांप्रभातचंद्रमिवयांतायसिगहीतंनिद्रावगंगाप्रवाहमिवक्रशिमानमुपगतमजमिवच्छलितमि
 वांयमिववधिरमिवभूकमिवविलासमपमिवमदनमयमिवयशयनचितवर्जिपशंकोटिमधिभेदेनमन्मथावेशेनानभिर्पूर्वाकारंतमहमद्रांअयमातर्निमेषेणचक्षुषातदवश्यंचिरमुद्गीत्यसमुपजातरिवादेवेपमाने
 नददयेनाचिंतयंएवंनामायमतिदुर्विषहवेगोमकरकेतुर्पेनानेनसृणोनायमवस्थानरमप्रतीकारमुपनीतः। कथमेवमेकपदेवर्थाभवेदेवंविधोज्ञानराशिरेहोक्तमहध्विजंतयानामायमाशेषाक्षीरप्रकृतिस्सव
 लितहृनिर्ममन्येषांचमुनिनुमारकाणांस्पृहणीयचरितआसीत्। अथतुदतरद्वयपरिभूतानमवगाथाप्यतयःप्रभारमुन्मूल्यगांभीर्यमन्मथेनजग्रीकृतः सर्वथादुर्लभंयौवनमस्तलितमितिउयस्यतस्मिन्ने
 वशिप्रातर्लेकपार्श्वेसमुपविश्यांशुदेशावसक्तपाठितलस्तमनुन्मीलितलोचनमेवसखेपुंरीककथयकिमिदमित्यलं। अथसुविरसंमीलनालप्रमिरकथमापिप्रयत्नेनानवरतरोदनवशादुपजातानुगभाव

मप्युजलपरप्रावितमुह्यितमिवसवेदगमिवस्वहंशुकात्तरितरक्तकमलवनह्रायचक्षुःश्रीत्यमंयश्मयश्यादृष्ट्वासुविरंवलोक्यमामायततरंनिष्पृश्यलज्जाविशीर्यमाणाविरलाक्षरंस्वेकपिञ्जलविदितह
 तातोपिकिंमांयच्छसीतिरुद्धेणशनेरवदत्। अहंतुतदाकर्णवात्पावस्थयेवाप्रतीकारविकाशेयंतथापिसुहृद्रासुहृदसन्मार्गप्रहृतोयावच्छक्तिं^ससर्वात्मनानिवाशणीयइतिमनसावधार्यावुवः। सखेपुंरी
 कसंसुविरितममकेवलमिदमेवयच्छामिपदेतराशंभवताकिमिदंगुरुभिरुपदिष्टंउत्तमशास्त्रेषुपठितंउत्तमार्जुनोपायोयमुतापरस्वयसंप्रकारःउत्तस्वर्गागमनमार्गेयमुत्तमरहस्यामिदमुत्तमोद्ग्रा
 मियुक्तिरियमाहोस्तिदन्त्योनियमप्रकारःकथमेतद्युक्तंभवतोमनसापिचिंतयितुंकिंपुनराख्यातुमीक्षितुंवाकिमप्रबुद्धरवानेनमन्मथहृत्केनोपहासास्पदतांनीयमानमात्माननावबुध्यसे। मणोहिमदनेनी
 यास्यते। कावासुधाशासाभ्रजनेनेरितेष्टेवंविधेषुप्राकृतजनबहुमतेषुविषयेषुभवतः। सरवलधर्मबुद्धाविषयलतावनंस्मिंरतिनुवल्लयमालेतिनिस्त्रिंशलतामालिङ्गतिरुष्मागुनुध्मलेखेतिरुष्मसर्प
 मवगूहनेरनमितिज्वलनमहार्ममिश्यइतिमर्णास्मितिदुष्मवाश्यादंतमुशलमुन्मूल्ययतिमोहोविषयोप्रमोघोद्यनिष्ठानुबंधियुस्वरवुद्धिमारेपयति। अधिगतविषयतत्त्वोपिकस्मात्त्वद्योतइवत्प्यो
 निर्विर्वीर्यमिदज्ञानमुहृदसिपतोनिवाश्यासिप्रवल्लरजःप्रसरकलुषितान्नितासीवोअर्पाप्रस्थितानीदियाठिननमयसिधेतुमिंतमनःकोयमनंगोनामधैर्यमवलंब्यनिर्मलतामयंदुराचारइत्येवंवदतएवमेवच
 नमाक्षिप्रतिपक्षीनाशीलप्ररनवाध्यवेष्टिकंप्रमज्यचक्षुःकरुलेनपाणोमामवलम्बावोक्तः। सखेकिंवदुनोकेनसर्वथास्सस्योसिआशीविषयविषवेगवियमाणांमेतेषांनुसुमवापसायकनांयतितोसिन्मो
 खेसुखमुपदिश्यतेपरस्परसंवेदिपाठिसंतिप्रजोवाचिधतेयःपश्यतिवाश्रणोतिवाश्रुतमवधारयतिवायोवाश्रुमभिदमप्युमभिदमिति विवेकुमलंसस्वल्पदेशमर्हति। ममनुसर्वमेवेदमतिदृश
 येततमवधंभोजनंघैर्येयसिंस्व्यानमित्यस्मितिंवाकथाकथमथेवमेवायत्नविद्यतास्ति संमसबोदशतीतः। सरवल्लयदेशकालःसमातिक्रान्तोयैविसरःगताःप्रतिस्वरच्यानवेलाःअतीतोज्ञावधंम
 मयःकेनवायेनास्मिन्मयेभवंतमयहायोपदेष्टव्यंउन्मार्गप्रहजिनिशकशांवाकर्तव्यंकस्यामस्मवाववसिस्थातव्यंकेवापस्सहस्रमोजगतिबंधःकिंकरोमियन्नशक्तेमितिवाश्रितुमात्मानमियमने

को. ६ नैव द्वाणेन भवता ह सा वस्था तद्वदानीमुपदेशकालोपावत्प्राणिमिता चरस्य कल्पा नोदित द्वादिन कश्चिद्विष्णुतयतीवस्यमदन संतापस्यप्रतिक्रियां क्रियमाणामिच्छामि यन्मदनं द्रवमेतानि च द्रव्यमदनं द्रव्यं
 ५६ घातवद्विज्वलतीवशीरे अत्र च यत्प्राप्तकालं तत्करोतु भवानित्यभिधाय तस्मीमभवत् एवमुक्तेऽप्यहमेनं प्राबोधयं पुनः पुनः प्रास्त्रोपदेशविशदेः सनिदर्शनेः सेति हासे च बोभिः सानुनयं सोयय
 हं वा मिथीयमानोपि पदानां करोकरोत राहमचिन्नयमतिभूमिमयंगणेन शक्यते निर्वर्तयितुमिति इदानीं निश्चयः स्वल्पदेशः तत्प्राणपरिस्त्रोपिता वदस्य यत्नमाचरामीति कृतमति नु
 ध्याय गत्वा तस्मात्सरः सरसाम्प्राप्तिका उद्भूतकमसि जीयसाशानि च जललवलांछिता न्यादायगर्मघ्नलिकषापपरिमलमनोहराणि वनमुदनुचलपकमलानि गृहीत्वा गन्तस्मिन्नेव लतागृह
 शिलातलेशयनप्रसाकस्य यमात्रवसुखनिधिसास्यप्रत्यासन्नवर्तिनां चंदनविटपादीनां मृदुनिकिरालयानि निष्पीडनेन स्वभावस्मरमिणा तु वारशि शिरेण रसेन ललाटिका मकस्यया आचरणतला
 दंगवर्चस्वयं अभ्यर्थादपस्फुरितवल्कलविबरणीयं न च वरसं चर्तिनेन कर्परेण न्नासेदप्रतीकारमकरवं उरोनिहितचंदनद्रुवा र्देवकलस्पस्तल्लसलिलशीकरानि करलाविणा कदलीदलेन व्य
 जनक्रियामन्तियं एवं नमुदं रन्वदन्यन्नलिनीदलशयनमुपकस्य यतो मुदुश्चंदनचर्चोमारचयतो मुहः सेदप्रतिक्रिया कुर्वतः कदलीदलेन चानवर्तवीजयतः समुद्रभूमे मनसि चिंता नास्ति खल्वसाध्यं
 नाम भगवतो मनोभुवः कायं हरिणद्रववनवास निरतः स्वभावमुद्योजनः कचवि विधविलासरसरशिगांधर्वराजपुत्रीमहापुत्राः सर्वथानहि किंचिदस्य दुर्घटं दुष्टं रमनाय नमकर्तव्यं वाजगतिरुवा
 येप्ययमवस्था विचरति न चायं केनापि प्रतिकलपितं शक्यते काचागणानां स्वेतनेधयगतचेतना न्यायि संघटयितुमल। यथैषेरो चेतो तत्कुमुदिन्यपि दिनकरकरानुरागीणी भवति कमलिमपि
 शाशिकरदेवमुभूति निशायिता सरेण सह मिश्रता मेति ज्योत्स्नायं चकार मनुवर्तते छायापि प्रदीपाभिमुखं भवति यते तद्विदधि जलदे स्थिरतां व्रजति जरायि यो वनेन संवारिणी भवति किं
 वातस्पदः साध्यमपरस्वविधोयेनायमगांधी र्पसागररूपा लवलघुतामुपनीतः। अतस्तपः केपमवस्था सर्वथानिष्पृतीकारे यमापद्रुपस्थिता किमिदानीं कर्तव्यं किमावेष्टितं केदेवं प्रतिगतं यं

पहासास्पदनाभी पवसे नयति जनं न जाने किमिदं वल्कलानां सृष्टशमूर्ते हो जगन्नां किं वातपसो नु न्यमाहो स्विहूर्मेपदेशानामपूर्वेयं विद्वन्नाके वलमवश्यकथनीयमिदमपरउपायो न विद्यते न्याप्रति
 क्रियानोपलभ्यते न्यहृणं नावलोकते न्यागतिर्नास्ति अकथ्यमाने वमहानजर्थो यनियातो जायते प्राणापरित्यागेनापि रूपायाः सुदृढसुवदितिकथयामि। अत्रभवत्याः समं हमेव सम
 यातयानि सुर्मुपदर्शितकोयेनाभिहितरूपा वाभिधायपरित्यज्यतं तस्मात्प्रदेशादुपजातमनुवृत्तसु सुभावयः प्रदेशमन्यमगच्छं गतायां च भवत्यां भूहूर्तमिवास्थित्वा किमपि मिद
 नीमेकाकी चरतीति संजातवितर्कः प्रतिनिहत्य विटयांतरितविग्रहस्तप्रदेशमवालोकयं पावचतत्र तं नाद्राहं आसीद्यमममन शिकिं नुमदनपरापन्नचित्तवृत्तिस्त्वामेवानुसरन् गतो भवेदुत गता
 यां तस्यां लवचेतनो लज्जया नशकोति मे दर्शनयथमुपांतु माहोस्वेत्कुपितः परित्यज्यमांगतो यमिनिमामेवा नेषमाणाः प्रदेशमन्यमितः समाश्रितः स्पादित्येवं विकल्पयकंचित्कालमति घंते ननु
 जन्मनः प्रभयनभ्यसेन तस्य चणामप्यदर्शिते नूयमानः पुनश्चित्तं सकदा विद्वैर्यसवलनविलक्षः किंचिदनिष्ठमिति समाचरेन्न हि किंचिद्विचित्रं यते हि यातत्र पुत्रमेनमेकाकिनं कर्तुमित्यवधार्य
 स्वेष्टमुमादरमकरवं अनेषमाणाश्च यथा यथानापश्यंतयातया सुदृढः स्नेहाकारेण मनसा तत्तद्रोमनं मन्यमानः तत्र लतानि चितानि वनगहनानि चंदनवीथिका लतामंडपान्सरस्तीराणि
 च वीर्यमाणा निपुणामितस्तोदनदग्धिरिति चिरं चरं अथैकस्मिन्सरः समीपवर्तिनि निरंतरतया नुसुमसमपद्रवमपरमपद्रवमनो हरेव संतज्जन्मभूमिभूते लतागहने कृतवस्थानमुत्सृज्य सर्वथा
 रतया लिखितमिवोकीर्णमिवोपरतमिव संभितमिव सप्रमिवो गश्माधिस्थितमिव निश्चलमपि स्वहृत्तावन्न मेकाकिनमयिममथाक्षिपितं सानुरागमययां दुतां वृंहंतं न्यूनं चर्यामपि नृदय
 निर्वासितदयितं तस्मीकमधिकथितमदनवेदतातिशयं शिलातलोपविष्टमपि मरुतो व्यवस्थितं शायप्रदानमयादिगदतदर्शनेन कुसुमायुधेन संतापमानमतिनिस्पन्दतया नृदयनिवासिने प्रिया
 मनदुर्घुप्रविष्टे शिवास्वसंतापसंज्ञासायलापितो रिवमनः सोमप्रनुर्पिते रिवोन्मुगगते रिवदृष्टिः शून्यीकृतशीरे निस्पंदनिमीलितेना नर्जलमदनदहनधूमाकुलितं भ्यंतरेणो वयस्मान् रिव

का. २. तोमवाकांश्च भुवनत्रयचरामपिरस्तमुपगच्छति दिवसकस्तद्वृत्तामिसर्वथाभिमतसुहृन्मायासादहिणार्यमयमुपरचितोज्जालिरेषमेपरमोविभवइयभिधायप्रतिवचनकालप्रतीस्तेवपुरेयापिनाअ
 ५७ स्तायाः प्रविशताकनकेवेजलताकरेणप्रतीहारीजनेनकंचुकेलोकेनगहीततांवलकुसुमपरवासांशगेणवामरव्यग्रपाणिनाकुक्षकिशतवधिरयामनवर्धधरकलमकानुपातेनपरिजनेनसर्वतः
 संनुदेहारदेरैकथमथवामनिर्ममः प्रययौ। अम्वातुमत्समीयमागत्यसुचिरंस्थितास्वभवनमयासीत्। तयातुतन्नागभकिंरुतंकिमभिहितंकिमविहितमितिपुन्यदयासर्वनालसंयोगातायांतस्या
 मस्तमुपगतेभगवतिहातहृदितवाजिनिशरीजिनीजीवितेश्वरेचक्रवाकसुहृदिसावितरिलोहितायमानेपाश्चिमाशामुखेहरिनायामानेषुकमलवनेमुनीनायसानेयर्वादिप्रागेपातालपंककल्ले
 यामहाप्रलयजलधिपथः पूरेणोवतिभिरेणावधुभमानेजीवलोकेकिंकर्तव्यतामूतामेवतरलिकामयहे। आपितरलिकेनपर्यसिद्धमानुलंमेदृदयमप्रतिपत्तिविह्वलानेवेदिपाणिनस्वयमावपिक
 र्त्तयमलमस्मिन्नातुमुपदिशतुमेभवतीयदत्रसंप्रत। अयमेवंतस्मस्मेवाभिधायगतः कपिंजलोयदितावदितरुन्येकेवविहायलज्जामुत्सृज्यधैर्यमवमुच्यविनयमचितपित्ताजनायवादमतिक्रम्यस
 दावारमुध्वंघशीलमवागच्छकुलमहीकृत्यायशोरागांधरनिर्ननुज्ञातापित्रामात्रावस्वयमुपगम्यग्राह्यामिपाणिमेवगुनुजनातिक्रमादधर्मोमहान्। अथधर्मानुरेधादितरपदावलम्बनडा
 रेणाम्बुमहीकशेभिः स्वमपिप्रथमंतावत्स्वयमागतस्यप्रथमप्रणयिनस्त्रभवतः कपिजलस्यप्रणयप्रसभंगः पुनरप्यंयदिकदाचिनस्यजनस्यमत्ततादृष्याभंगान्प्राणवियतिनुप
 जायतेतदपिमुनिजनवधजनितंमहदेनोभवेदित्येवमुच्चारयंत्यामेवमयासत्रचंदोदयजन्मनाविस्लविस्लेनालोकेनवसंतधवनशजिर्विकुसुमरजसाधूसरतांवासवीदिगयासीत्। ततःश
 शिकेसरिकरविदीर्घमागतमः करिनुंभसंभवेनमुक्ताफलहोदेनेवधवलतामुपनीयमानमुदयगिरिनिवहसुंदरीकृच्युतेनचंदनचूणेनेवसितेनपांडुरीकिपमाणंचलितजलधिजलकक्षो
 लानिलोद्भासितेनवेलापुलिनसिकतोद्गमेनेवपांडुरतामापाधमानमिन्दुधाम्नादिगनरमहृष्यत। शनेःशनेष्वन्दुर्दर्शनामंदमंदस्मितापारशनप्रभेवज्योत्स्नानिष्पतंतीनिशापामुस्वशोभामकशे

त। तदनुसृतत्वादेवनीमवदायोद्भूताशेषफणांमंडलेनेवरजनिकशर्वेनाशजतव्रजनी। क्रमेणवक्षकलजीवलोकाजन्दकेनकामिनीजनवध्वमेनकिंचिदुन्मुक्तवालभावेनमकरध्वजचंकमतेनोपा
 नृदशगेणसुरतोत्सवोयभोपेकयोपेनामजमयेनयोवनेनेवाशेहताशशिनारमणीयतामनीयतयाभिनी। अथतंम्रत्यासन्नसमुद्रविद्रुमप्रभापारलितमिवोदयशगलोहितंरजनिकरमुदितंविलोका
 नन्वलिमदनाजलांधकाशितदयांरंरलिकोत्संगविधतशरीरायिममथहृस्ववर्तिनीअमृतकरगतनयनापिमत्सुमालोकयंतीतत्तदृगामचिंतयं। एकत्रस्वसुमदनमधमासमलयमानुतम
 भतयः समस्ताः। एकत्रवपायकरीचंद्रहतकोनशक्यतेछोदुमिदमतिदुर्विषहमदनवेदनातुरंवेत्तेदयंअस्यचंद्रहतकस्यवोदमनमिदंसदाहज्वरग्रस्तस्यांहास्वर्षशीतार्तस्यतुषारयातोविस्कोटमूर्छितस्य
 कृष्णसर्पदंशः इत्येवंविचिंतयंतीमेवचंद्रोदयोपनीताकमलवनीनिशेवमूर्च्छामांनिमीलितलोचनामकांक्षीत्। आविरेणवसंभ्राजतरलिकोपनीताभिचंद्रमवर्द्धाभिराललरतानिलेच्योपलक्षसंज्ञानमेवा
 कुलांष्टपुनोर्मेनवाधिविधितंविधादेनमललाठविधतरुवचंद्रकांतमाणीशलाकामाशिष्ठेनवाध्वजलधांधकाशितमुखीउदंतीतरलिकामयश्यं। उन्मीलितलोचनाचमांसाकृतप्रणामाचंदनयंकरीणा
 कश्युगलेनवहृन्जलिश्वादीत्। भर्तृदारिकेकिंलज्यागुनुजनापेक्षयावाग्रसीदप्रेषयमामानयामितेदृदयदयितंजनमुनिश्वातत्रगम्यतामतः परमसमर्थासिसोदुमिमंयवत्तचंदोदयविजंभमाणो
 कलिकाशतमुदधिमिवमकरचिह्नमित्येवंवादिनीतामहमवोचं। उन्मत्तिकेनच्युंस्वर्वविकल्पानपाहृस्वर्वापायदर्शनान्युत्सार्यसर्वान्तरायानंतरप्यनसर्वसंदेहानयनपनसर्वशंकास्तिरस्कुर्वन्स
 ज्ञामुन्मूलयन्स्वयंमभिगमनदोषमारुणचनकास्तातिपातंयदिहृन्आगमंश्वमज्योत्स्नसिखबासकाशनेनानुकुमुदवांयवः। तदुतिष्ठयथाकथंविदुगमनेनजीवितासंभावयामिदृदयदयितमाया
 सकाशिंजानमियमिदधानामदनमूर्च्छाखेदवेदलेखीः कथंचिद्वलम्बतामेवोदतिशंउच्चलितायाश्चमेदुनिमिजनिवेदकमस्यंदतदक्षिणलोचनमुपजातशंकाचाचिंतयं। इदमपरंकिमप्युपदि
 श्मंदेवेनेति। अथनातिहृदोदनेनत्रिभुवनप्रासादमहाप्रणालानुकारिणास्फुधासलिलप्रवाहानिववहताचंदनरसनिर्भरनिकशनिवह्रताम्येतंगाग्राहसहस्राणीववमताअमृतसागर

का. ५८

चंद्रमंडलेन म्नायमाने ज्योत्स्नया भुवना जरा ले चेत दीपनिवासमिव सोमलोक दर्शनसुखमिवानुभवति जने महारहस्यं हं मां मंडलनिभे नशा शिना स्तीरसागरोदरादिवोद्विगमागो महीमंडले प्रतिभव नं मंगला
जनेन विचित्रं मुदगं धेनुं दने के नुय हिय मागे वुचंदो दया धेनु कामिनी प्रहित सुरत हती सहस संकुले पुरा जमोर्गु नीलांशु करिता वगुं ठना सुचंद्रा लोक भयवकिता सुकमल वन लक्ष्मी चिवसनी लो
यल प्रभा शिवतस्ततः पलायमाना स्वमिसारिका सुप्रति कुमुदमा बह मध कर मंडला सुप्रबुधमाना सुभव नदी धीकानु मुदिनी सुस्फुटित कुमुद वन बहु लक्ष्मि धवलितो दने निशान दीपु लिनायमाने
नरि से चंद्रोदयानंद निभे म हो दया विवर्ति रसमय द्रवोत्सव मय द्रव विलास मय द्रव श्रीति मय द्रव जीव लोकेशा शिम गिा प्रणा लनिर्भर प्रमोद मुस्वर मय रर र मये प्रदोष समये ग हीत वि
विष कुसुमता मूलारु राग पट वा स चूर्ण मात र सिकपानुगममाना तेने व मूर्छा निहिते न किं विदा पपान चंदन ललाटिका ले ग्रथ सु राकुला लके न बंदन र सवर्वा रु राग वे घे गार्दी देता तं ये व वत या कं ठ स्थित या रु
मालया प्रवण शिरवा बुभुक्ष्या नपा रिजात मंजरी य प्रशगर न र शिम कि निभिते ने व र कं ठ के न कृत शि रे व गं ठ ना के न चिदा त्मी ये ना पि प रि ने ना नु प ल स्य मा गान समा प्राप्ता द शि म रा द वात र म् अ वा
तीर्य च पारिजात कुसुम मंजरी पारिमला रु मे न रि की रु तो प व ने न कु मुद व ना न्य प हा य धा व ता म ध क र ना ले न नी ल य टा व गु ठ न भि व सं पा द य ता नु व धा मा ना प्र म द व न य हं हो रे ता नि र्ग म त स मी य
मुद व लं प्र पी ती च त र लिका द्वि ती य म प रि ज न मा त्मा न मा लो क्ता चि त्त यं प्रिय त मा भि स र्णा प्र त त्त स्य कि मि व रु त्पं वा स्ते न प रि ड ने न न चेत ए व प रि ज न ली ला मु प द र्श यं मि म म हि स मा रो पित रा
रा स न सा य को नु स र ति नु सु मा यु धो दू र म सा रित करः क र भि व क र्ष ति श शी प्र स व ल न भ या त्प दे य दे व ल म्ब ते रा गो ल ज्ञा य ध तः रु त्ता पुरः स दे न्द्रि ये र्था व ति हृ द यं नि श्च य मा शे ध न य म्भु कं ठे ति प्र का रं
बा व दं त र लिके अ पि ना म मा भि वा य भि रू ह त क र्त म पि क रैः क व प्र ह्ना रु द म भि मु र व मा न ये दि त्पे वं वा रि नी च मा म सो वि ह स्या व वी त भ र्ते दारि के मु ग्धा सि कि म स्य ते न्ये ज ज ने ना य मा त्म ने च ता व न्म द ना
तु र द्ब भ र्ते दारि का या स्ता श्रे ष्ठाः क रो ति त था हि प्र ति वि व च्छ ले न स्वे द सा लिल की णा कं चितं बु भु त्तिक पो ल यु ग लं ना व य प व ति य यो ध र भारे निय त ति प्र स्फु रित करः स्य श न स ना म णी न निर्म ल न र व

किं शर्यांक उपायः कः सहायः कः प्रकारः काशानिः कः समाप्रयोयेनास्मासवः संधार्यते केन वा केन एलेन कतमया वा युक्ता कतेरेण वा प्रकारेण केन वा वयं मे न कया प्रत्याकते मेन वा सभाखा सने नायं जी
गेदति एतो नैवा यो नि च मे वि ष ल हृ द य स सं क ल्पाः प्रा रु रा स न पु न श्वा चि त्त यं कि म न मा ध्या त मा नि ष्य यो ज न पा चि न्त या प्रा णा स्ता व द स्य पे न के न चि ह पा ये न भु मे न वा रु मे न वा रं ह णी याः ति धा व त त्मा ग म न म प ह्ना
य ना स्य य रः सं र स्त णो पा यो वा ल भा वा द प्र ग ल्भ त या च त वो वि नु द म नु चि त्त मु य न त मु य हा सीं स मि वा त्म नो म द न य ति क रं म न्य मा नो नि य त मे को ह्ना सा व रो ध नी वि तो पि ना यं त स्याः स्व य म भि ग म ने न ए र्थ
ति म नो र थ म का ला न र त्त म श्वा य म स्य मं द न वि का रः स त त म ति ग र्हि ते ना रु त्पे ना पि रं ह णी या न म न्यं ते सु हृ द स स्त्रा व ॥ त द ति हे प णा म रु त्प म ये त द स्मा क म व स्य क र्त य मा प ति तं किं वा न्य क्रि य ते का
वा न्या ग तिः सर्व था प्र या मि त स्याः सका श मा चे द पा म्ये ता म व स्यां अ चि त्त यं व क दा चि द नु चि त्त व्या पा र प्र ह नं मां वि ज्ञा प सं जारं त ल ज्ञो नि वा र ये दि त्प नि वे दै व त स्मे त प्र दे श्वा त्स्वा ज मु त्था या ग तो हं
त रे व म व स्थि ते य द ना व सर प्रा म मी द श स्य वा नु रा ग स्य स दृ श म स्य रा ग म न स्य वा नु रू प मा न्म नो वा स मु चि त्तं त द त्र प्र भ व ति भ व ती य मि धा य कि मि यं व ह्य ती ति म नु र वा स क द धि रू णी मा सी त अ ही तु न रू क र्ण्य
सु र वा म त्त म पे ह द र व नि म ग्रा र ति स म या न न्द मु द धि मि वा व ती णां स र्वा नं द ना मु प रि व र्त मा ना स र्व म नो र थ ना म ग्र मि वा धि रू हा स र्व म हो त्स्वा ना म ति भू मि मि वा धि रा या ना त क्ता लो य जा त या ल ज्ञा
या किं चि द व न म्य मा न व द न स्या द स्य क यो लो दे रे र्थं शि तौ वि बो प र्प य शि य त ना न वं ध र शि त मा ला क्रे मे र मा म य च्छ मं षे स त यो प जा त ग्र थि म भो रे र म लै र नं द वा ष्य ज ल विं दू मिः स व भि रू ति
ध मा न प्र ह र्ष प्र स रा त त्हा म चि त्त यं दि ष्णा ता व द नं गो मा मि व त म नु व धा ति य त्त य मे ते न मे सं ता प य ता कि य ता णं शे न र शि ता नु कू ल ता य दि व स य मे व त स्ये द शी द श्वा त तः कि मि व नो प रु त्त म ने न किं वा नो प या
दि तं को व ने ना प रः स मा नो वं धः क थं वा क शि ज ल स्य स्व प्रे पि वि त था मा र्ती प्र ण ता रु ते र स्मा द द ना मि र्झ म ति इ यं भू ते किं म या पि प्र ति य न यं त स्य वा पुरः कि म मि धा त मा मि न्ये वं वि वा र य मा ए व प्र वि श्य
स सं भ मा प्र ती द शी मा म क य य त भ र्ते दारि के त्व म स्व स्य श शी रे ति प रि ज न दृ प ल म्भ म हा रे वी प्रा प्ते ति त व भु त्ता क पि न्त लो म हा ज न स म्म र्द भी नुः स त्तर मु त्था य र ज यु त्रि म हा न य मु प स्थि त ४ का ल ति पा

का. द.
५६

प्रापानं अने निष्पन्नं जयामया दशद्विधा कर्णयंतमनको यथा मितमदन संतापतया सुखा लाव सुखमि विमनः होम प्रायश्चित्त प्राणाया मावस्थितमिवाति स्फुरित प्रमेणा तल्लते ममेयमवस्थेति कथं यंतमिवाधरे
गार्द्रदेषपरिवर्तिते देहजयाय धभाग निपति नैर्मदन दहन विद्वल तदप्यसह स्तनवमयस्वलेन छेदितमिव प्राशिके शो नुष्कृष्टमांशुरया स्वविनाशोपनयामदन चंद्रक सयेव चंदन लेखिकया
श्वितललाटिकमीषदालस्यपरिवृत्ततार्केणानवर्तरोदनातामेणा प्राणोत्सर्गोपजाताश्रुक्षयतया रुधिरमिव सरतामदनशरशाल्यवेदना कूटितत्रिभागेन जाति निमीलितेन लोचनयुगलेन मनः प्रियतर
स्तवायरोज नो जात दतिकुपितेनेव जीवितेन यश्चित्तं मन्मथ व्यथया सहेतानसूखयमिगेत्स ज्यतिश्चेतनता सुखमनुभवंतं अनङ्ग योगविद्यामिव ध्यायनमय्यवप्राणाया ममिवाभ्यस्यनमुपयादिता स्मदागमने
न प्रगाया दिवदुत प्राणार्णपात्रमनदे नश्चित चंदनललाटिका त्रिपुरुकं धृत सरस विसमस्त पद्मोपवीतमंसावस्तक दन्तगर्भपत्रचात्रामरमेकावली विशाखा स्तमा स्तम विरला मलक पर्श्वोद
मस्य धवल मावदुग्गा लश्या प्रति सरमनो हर्मनो भवन्नते वेवमास्याममत्समागममंत्रमिव साधयन्तमविरत रोदनातामेणाश्रुक्षया दागत रुधिरेशो वमदनशाल्यवेदना कूटितत्रिभागेन कठि
नददये दर्शनमात्रकेणापिन पुनरनुगृहीतो यमनुगतो जनरति प्रप्रगायं मामुपलभमानमिव चक्षुषा किंचिद्विरता धरतया जीवितमय हर्तुमनः प्रविष्टे शिवे नुकि शो निर्गच्छ भिर्दृष्टा नो भविष्यति प
रो भागं मन्मथ व्यथया विवृष्टमान ददय निहितेन वामेन पाणिना प्रसीद प्राणोः समं प्राणसमेनांत व्यमिति तददये स्थिता मा मिव धारयत मितरेण च नश्चमयस्वदत्तु रतया चंदनमिव स्तवतौ नानी
कृतेन चंद्रातयामिव निवारयंत मतिक स्थितेन वाचिशो दत जीवितमार्गमिवोद्गीवेणा विलोकयता तयः सुन्दरा क मंत्रलुजा समुपेतं कंठा मश्ली कृतं न वमणा लवलेन रजनि कश्चि रया पाशेने
वक्ष्यं यलोकात्तरमुपनीयमानं कथं जलेतम दर्शनादवलुण्णमि र्धहस्तेन दिगुणी भूतवाद्योद्गमेना क्रोधा ता कंठे यश्चि क्क विगत जीवितं तमहं पापकारिणी मंदभाग्यामहाभागमदा
समः ॥ ५७ ॥ दूतमूर्च्छा चकार चयाता लमिवावतीर्णा तदा द्वा दृमगमं किमकश्चं किं जल यमिति सर्वमेव नाज्ञा सिधं असवश्च मेतस्मिन् सृष्टो किमतिकठिनतया स्पष्ट ददयस्य किमनेक दुःख सदृश

शङ्खिभुतया दूतप्राशिरकस्य किंचिद्विहिततया दीर्घशोकस्य किं भाजननया जन्मा तशेयात्तदुक्तस्य किंदुः खरा न निपुणतया दग्धदेवस्य किमेका तवामतया दृशमगोमन्मथहतकस्य के न हेतुना नो दृष्ट
ति स्मातदपिन ज्ञातवती केवलमतिचिरं द्रष्टव्ये त नादुःखमागि नीवक्रा विवयति तमस्य शोकदस्य मानमात्मानमवनेौ विवेष्टमानमयश्यम् अश्रद्धा ना वा संभवनीयं तत्तस्य मरणमात्मनश्च जी
वितमुच्चापहाहा किमिदमिति मुक्ता र्तेनादाहा अम्बहाता तहा सरप्य रतिव्याहरी हाना य जीवित निवयन आचक्षुष्य मामेका किनी मशरणा मक रूणा विमुच्यया शिपुत्तरलिकं तल्लते मया या अनुभ
तावस्था युग सहसा यमाणाः लल्लेण नीतो रिव सरति प्रसीद सल दयालय दर्शय मक्त वत्सलता मीषदयि विरलोकयय्य मेमनोरथमार्ता स्मिभक्ता स्मि अनुशक्ता सम्य नाथा स्मिवाला स्म्याती का स्मिदुः
खिता सम्य नन्य प्राणा स्मि मदवय रिमता स्मि किमिति न करोषि दयां कथय किमय शब्दं किं वाना नुधितं मया कस्यां वा नाज्ञा या मादृतं कस्मिंस्तदनुकलेना भिरतं येन नुपितो दा स जनमकारणा त्पश्चि ज्य
वज्रविभेक्षिको लीनो दलीकानुगमना रणकुशलया किं वामे यो वामयो पायया अहमद्या पि प्राणि मिदृहा ता स्मि मंदमाग्नी नी कथं न त्वं जातो न विनयो न वंधवर्गो न पशु लोको धिग्मा दुष्टत कारि
णी यस्याः कृते तं वेयमीदृशी दशा वर्तते नास्ति मः सहशी न्यशंसद दयाया ह मेवं विधं भवंत मुत्सज्य गृहं जातवती किं मे गृहेण किमन्वया किं तातेन किं वंधमिः किं परिजनेन हा कमुपयामिशरामा यि
देव दर्शय दयां विज्ञापयामि त्वं देहि रक्षिणां भावति भवितव्यते नु रूपाया हि वनिता मनाथं भगवन्पोवन देवताः प्रसीदत प्रयच्छता स्प प्राणा नां व सकल लोकानुग्रह जन निरजनिकि मर्थं नानु
कम्य से जात के ला सशरणा गता स्मि ते दर्शय दया लुता मित्येता निवा न्या निवन्मा क्रोशंती किं यहा स्मरा मिग्रह गृहीते वा विवेको न्मनेव भूतो य हते वयस्य मउमपुं पश्चि तितं नयन जल धा शनिक र
छलेन विलीयमाने चंद्रवता मिव नीयमाना जलाकारेणो वा मी क्रियमाणा प्रलापा हरेर पि दशन शिखानुगततया साश्रुयां शिर्व निष्पत धिः शिरो रुहेरय चिरल विगल नु सुमतयामुक्त
साध्य जल किंदु भिरिवां भरणोरपि प्रसूत विमल मायि कि रणाभुतया प्ररुदितै रिवोपेतो त जीवितायै वात्ममरणाय स्पृहयंतां मत्स्यापि सर्वा मनादे दयं प्रवेष्टुमि वेच्छती करतलेन कयो

का. २.

५२

लपोहप्यानचंदनधेतजगमलेवललादेनिहितस्रसविसयोश्चासयोर्मलयजसलवत्तुलितकमलिनीपलाशावगुंठितेचन्दयेयशमशंतीपुंरीकनिबुधेस्येवप्रयातंनगाणयसिमाभिसुपालममाना
 मुहुर्मुहुरेवमन्वनयंमुहुःपर्याचुधुंमुहुःकंठेगहीत्वाक्योशं।आःपायेत्वयापिमत्प्रत्यागमनकालंयावदस्यासवोनरसिताइतितामेकावलीमगर्हयं।अपिभगवन्प्रसीदप्रत्युज्जीवयेनमितिमुहुर्मुहुःक
 पित्तलस्यपादकोशयतं।मुहुश्चतस्त्रिकोकंठेगहीत्वाप्रासदं।अद्यापिचिन्तयेतीनजानामितस्मिन्कालेकुतस्मान्यवेतिताम्यशिलितान्यनुपरिधाम्यदृषयर्षाणिमेहतपुण्यापाः।उपगानिवाटुसहस्राणि
 प्रादुस्मयन्।कुतस्तेसंलापाः।कुतस्मान्यतिकस्यानिर्वेक्यकृदिताम्यस्यप्रकारः।प्रलयोर्मयइवउदतिवृजन्तर्वाव्यवेगानांजलयंत्राणीवामुच्यतामुप्रवाहाणांमशेहादवनिर्गच्छन्प्रलायानां।शि
 खशतानीवावर्धनदः।स्वानां।प्रसूतपरवेदयाधृतमूर्च्छाणी-इत्येवमात्मजानामविदयंत्वाएवतस्याः।समतिक्राजंकयमथतिकयमवस्थानरमन्मभवंत्वाइवचेतनांजहारमूर्च्छावेगानिष्यतेतीवशिसातले
 तांसंभ्रमंमंसादितकः।परिजनदवजातपीड्यंदापीजोविद्यतवान्।अभ्युज्जलादौघावजदीयेनेवोत्तरीयंवरकलप्रातेनशनेः।शनेवीजयसंज्ञाग्राहितवान्।उपजातकारुण्यपञ्चवायुसलिलोत्तीडनेनप्र-
 त्यामानकपोलपुगलोत्तुचेतनामवादीत्।भागवतिमयापापेनतवायंपुनरभिभवतामुपनीतः।शोकोयेनेदृशीदृशमुपनीतासि-तदलमनयाकथयासंक्षिपतामिवमहमयसमर्थः।ओतुमतिकान्तामपिहिंसकीर्त्यमा
 नानिप्रियजनविष्णुसचवचान्यनुभवसमयेदनामुपजनयंति-सुन्दरजनस्पदः।स्वानितन्नाहंसिकथंकथमपिविद्यतानिमानस-जमानस-पुनः।स्मर्याशोकानलेभनतामुपनेतुमिन्नेवमुक्तादीर्घमुष्मं
 तनिस्त्वस्याध्यायमानकोवनामनिर्वेदमवादीत्।एजयुत्रपातस्यामतिदाहूपायांहननिशायामेभिर्ति-रपासैरसुभिर्नैपरित्यक्तमिदानीपरित्यजंतीतिदृश्येत्तन्नमपुण्येयहतायाः।पापायाममभगवा
 ननकोपिपरिहरतिदर्शनंकुतश्चमेकठिनहृदयापाः।शोकः।सर्वमिदमलीकमस्यशठहृदयस्यसर्वथाहमनेनत्यक्तत्रयेणानिश्चयपाणामग्रेसशिरुता-ययाचोविष्टनमदनयावजमम्येवेदमनुभूतंतस्याः
 कांगणानाकथनंमतिर्किंवापरमतः।कथतरमाख्येयमन्यदविद्यातिपत्रशकतेओतुमाख्यातुंवाकेवलमस्यवज्रपातस्याननरमाश्चर्यपदभूतदवेदयामि-आत्मनश्चप्राणधारणकारणसबद्धावको

लप्रमूर्तिः।पादयोःपतति।किंचास्यमदनातुरस्येववपुस्तापाकुकेचंदनानुलेपपांरुतामुदहति।मृणास्वलयधवलानकशब्दश्चे।अतिमाव्याजेनस्पटिकमणिः।कुट्टिमेधुनियतनि।केतकीगर्भधूलिश्चसर्पादः
 कुमुदसंस्पृगाहते।सलिलशीकशार्द्राशिमणी-करीशमशानिद्वेष्टिविद्युदितचक्रवाकमिथुनाचिकमलवनान्येतिप्राप्तेष्वतकालेविनैशलापेरुनयासहतमुदेषामभ्युपागमं।तत्रप्रागलताकुसु
 मरजोघसंस्पर्शापुगलंकैलासतटाचंद्रोदयस्तुतवेरकातमणिप्रसवठोमहालयंतीयस्मिन्प्रदेशे।आस्तेनस्मिन्नेवास्यस्रसः।पश्चिमेतीरियुनुषस्येवनुदितधुनिविप्रकर्षातिव्यक्तमुपलस्यं।दक्षिणेह
 स्फुरणेनप्रथममेवमनस्याहितशंकोतेनसुतरामवदणं।दृढयेवकिमथनिष्ठमंतः।कथयतेवविषस्मेनातशामनातश्लिकेकिमिदमिति।समयमभिदधानवेयमानगात्रयदिसदभिमुखमतिस्वदितमगच्छं।अ
 थनिशीथप्रभावात्तदशदेवविभाव्यमानस्वरमुन्मुक्तार्त्तनादंहाहो।स्मिहादयोस्मिहावंचितोस्मिहाकिमिदमापतितंकिंचनमुसुनोस्मिरुत्तममदनपिशाचयापनिर्द्विगकिमिदमरुत्तमनुधितं।आःपायेरुक्
 तकाशिणोदुर्विनीतेमहाक्षेत्रेकिमेनेनेतंपरुतं।आःपापुश्चरितचंद्रचंद्रालरुतायोसीदानीअपगतदाक्षिण्यदक्षिणाविलहृतकपर्णस्तेमनोरथाः।रुतंकर्तव्यंवेदेदानीययेयं।हाभावन्द्वेतकेतोयुनवत्सलन
 वेत्तिमुषितममानं।हाधर्मनिष्ठाश्चहो।सिहातपोनिराश्रयमसिःहास्रस्ततिविधवाशि-हासममनाथमसिहासुरलोकभूयोसिसखेप्रतिपालयमामहमपिभवन्मनुयास्यामिनश्चक्रेमिभवताविनाश्या
 मथवस्थानुमेकाकीकथमपरिचितरुद्रदृष्टपूर्वद्वामेकपदेसमूहप्रयासि।कुतस्तेवपततिमिधुरता।कथयत्वदतेधृगच्छामिकंयावेकंशरणांमुपेमिअंघ्रोस्मिंसंवन्ः।धन्योमेदिशोजाताः।निर्धकंजीवित
 मप्रयोजकंतयोनिः।सुखाश्लोकाः।केनसहपरिभ्रामामिकमासयाम्पुति।वदेहिमेधुनिवचनं।कुतन्मोपरिसुन्दयेमवसास्मितपूर्वाभिभाषिताव-इत्येतानिचान्यानिचविलपंतं।पिञ्जलमश्रोयं।तंउभु
 त्वापतितैरिवप्राणोद्देशेवमुकेगार्ततराकंदास्रस्तीरलनासकिनुद्यमानोत्तरीयांशुकायथाशक्तितरितैरज्ञातसमविषमभूभागविन्यस्तेः।पादप्रहेयैः।प्रसवलंतीपदेपदेकेनापुत्तिपुनीपमानेवतं।प्रदेशे
 गत्वासरसीरसमीयवर्तिनिशि।शिरसीकशसाश्चाविठिशापेमठि।शिलातलेविशितंकुमुदकुवलपकमलविधिवनकुसुमसुमारंमालामपमिवमणालमयंकुसुमशरसायकमपमिवशयनमधि

का. ६

६१

धानेयश्यामि। अतोयुक्तं विचार्यमानमस्मान्मात्रापरित्यागव्यवसायात्रिवर्तयितुमिति महत्त्वस्विदमाश्रयासंस्थानमस्यामवस्थापामपि वतमनुसृजत एव कथिञ्जलस्वस्माधुक्तोपकोवापकिमर्थवानेनायमप
गतासुहृदिथनीतः क्ववानीतः कस्माद्यासंभावनीयिनामुनायुनः समागमाशयदानेन भर्तृशरिकास्माश्रयासितेति सर्वमुपलभ्य जीवितं वामरणं वा समागं भाषीं प्रदीव रिष्यसि। अहं लभं हि मरणमप्यवसितं यथा दयेत
१६ विषयि। न व जीवन्कपि ज्ञलो भर्तृशरिका महत्त्वास्था सति तेन तत्प्रत्यागन कालावयवमपिता वद्विजनामभीष्टाणां न्यभिधानायादयोर्मेन्ययतत। अहं तु सकललोकवर्लं धृतपाजीवितं तस्मात्पाः सुदूतपावस्त्री
स्वमावस्यतया वत हनोयनीतया दुशया कथिञ्जल प्रत्यागमनकां स्यातस्मिन्काले ते देवयुक्तं मन्यमानोत्सृज्यती जीवितं माश्रया हि किमिव न क्रियते। तां वयायका शिणी कालशत्रिप्रतिमां वर्षसहस्रायमाणां
यातनामयीमिवदुः स्वमयीमिव नृक मयीमिवाग्रिमयीमिवोत्सन्नानिद्रानयेव सति तले विवेकमानरेण कण्ठसुरैश्च नृनृनृकपोलसंदां नितेर्विमुक्तप्याकुलेः शिशोरुहेरुपरुदुमुश्वी निर्दया क्रन्द
जर्जरस्वीहृदयस्योमिष्ठाकंठेन तस्मिन्नेव सरस्तीरे तस्मिन्काले द्वितीयाक्षयां क्षयितवती। प्रत्युषसित्त्या यतस्मिन्नेव सरसि सत्त्वात्कृतनिष्पयातप्रीत्या तमेव कर्मरुमादायतामेव च वचस्कृतानि तामेवास्
मास्त्रां गृहीत्वा बुभानिः सारतां संसारस्य तात्ताचमं द्युप्यतामात्रो निर्णयप्रतीकाररूपेण तां यज्ञोपनिषातानामाकलय्य दुर्निवारतां शोकस्य दृष्ट्वा वनिष्पृतां देवस्य चित्तयित्वा नातिवदुलदुः स्वतां स्ने
हस्यभावयित्वा चानित्यतां सर्वभावानामवधार्य वाकां उभंगुतां सर्वसुखानामविगणय्य तातमन्तां च परित्यज्य सदृशजनेन मनसा सकलवंधवर्गानि वर्त्य विषयसुखेभ्यो मनः संयम्येन्द्रियाणि गृही
तव ह्युचर्या देवं नैलोकनाथमनाथशरणाभिमुखं शरणाग्निमीश्याणामाश्रिता। अथैषुः कुतोपि समुपलब्धं नान्नातः सहाय्यया सह वंधवर्गोपायां सुचिंरुताकं दस्तेस्तेरुपायैश्चार्थनाभिश्च बहु
भिस्मरेदेषोऽनेकप्रकोरेः परित्याज्येनैश्च नानाविधैर्गहागमनायमेव हानं यत्नमकरोत्। यदा च नेयमस्माच्छ्रवसायात्कथंचिदपि शक्यते वा वर्तयितुमिति निष्पयमधिगतवांस्तदानि शशोपिदुस्त्वजतया
इहितस्नेहस्य पुनः पुनर्मया विसृज्यमानोपि बहून् दिवसानस्थित्वा सशोकश्वातर्दस्यमानो दृष्ट्वा गृहं नयासीत्। गते च ततः ततः प्रभतितस्य जनस्याश्रुमोक्षमात्रेण किं कृतं तां दर्शयंती तदनुगच्छामि दम

पुण्यवदुलमस्मिन्मिलनममह-लभूतमनेककेशायाससहस्रजिवासंदग्धशरीरकं बहुविधैर्निमग्नोः शोमयंती वन्यैश्च फलमूलवार्भिर्वर्तमाना जयव्याजेन तद्गुणगणानि वगापंती त्रिसंध्यमत्र सरसि
स्नानमुपस्य शंतीप्रतिदिनमर्चयंती देवं अमृतमस्यामेव गुहायां तस्मिन्काले स हृदीर्घशोकमनुभवंती नानसमः सौहृमेव विद्योपायकारिणी निर्लक्षणा निर्लज्जा क्रूरा वीकेमपादृषया एषया वाकतवाह्या
वधमहायातकया करोति महाभागदुःपुत्रापां दुःखावर्त्तलोपां नेन शशिनमिव शरमेव शकलेनाद्याधवदं दुर्निवारवाध्यवेगमपारयंती निवारयितुमुन्मुक्तकंठमतिविस्मयैः प्राशेदीत्। चंद्रापीडसुप्रथममे
व तस्याश्रुणा विनयेन दाह्येन मक्षशलायतपात्रैः संगतया चातितयस्वितया च प्रशान्तयेन वनिर्भिमानतया च महानुभावत्वेन च्युतया चोपा-नृगौरवोभूत्। तदानीं तु नेनापरेणादर्शितसम्भवेन स्व
हृताजकथनेन तया चरुतस्तया हृतदृष्टयः सुतश्च माशेषितप्रीतिरभवत्। आर्दीरुतदृष्टयश्च नैः शनैरेनामभाषत। ममावतिक्लेशभीरुक्रुतः सुखासंगलुवो लोकः स्नेहसदृशं कर्मानुयातुमशक्तो नि
ष्कलेनाश्रुया तमात्रेण स्नेहमुपदर्शयन् शोदिनि। त्वया तु कर्मणो व सर्वमाचरित्या किमिव न प्रेमो वितमांशेति। येन शोदिनि दर्शयमानः प्रभतिसमुपचितपरिचयः प्रेयानैः संस्तुत इव परित्यक्तो वाधवज
नः सन्निहिता अधितणवत्तयावधीरिता विषया विमुक्ता न्यतिशयितस्ते नासीरसमद्वीन्यैष्वर्षस्वरवाणि मणास्तिनी वातितनी यस्य पि नितशंत निमानमनुचितैः संकेतैरुपनीता तनुः। गृहीतं वहा
चर्यमायो जितस्नयसिंहहृत्वात्मा वनिता जनुक्षरमहोत्तमरण्यावस्थानं मपि चानायासेनेवात्मा दुःखाभिहृतेः परित्यज्यते महीयसा तु यत्नेन गरीयसि के शो निक्षिप्यते केवलं यदेतदनुमर
णं नाम तदतिनिष्कलमविद्वजनाचरित एष मातो मोहविलासितमेतदज्ञानमद्विनिर्गमसा चरितमिदं सुदृष्टादरेषा। अतिप्रमदियं सोरवं स्वस्वतमिदं। यदुप रतेषु तस्मिन् तस्मिन् दिमर्तं शिवाभागाः प
रित्यज्यते स्वयं च न जहति न परित्याज्याः। अत्र हि विचार्यमाणो च स्वार्थस्य प्राणापरित्यागोपमसखेदनाप्रतीकारत्वादात्मन उपरतस्य न क मधिगुणमावदति। न तावत्स्यायं प्रयुज्जीव नोपायो न प्रभोपवयकार
णं न शमलोकोपार्जनहेतुर्नैरययात प्रतीकारेन दर्शनीया यो न परस्परसमागमनिमित्तं न चान्यामेव स्वकर्मफलमधिगोपयित्वा मसावव शोनीयते कर्मभूमि-मसावथात्मजातिनः केवलमेव सांयुज्यते जीव

का. ६ स्तजलान्नसिद्धादिना न ह्यकरोत्पुनरुत्पत्तयामनश्च मृतसुनोभयस्यापि स्मरतावन्मियामेकपत्नीरतिभगवतिभर्तारिमकरकेतोसकलाचलाजनदयहारिणी हृदयभुज्ज्दधेशविह्वितामस्फुभिः यथा
 चवाग्नेयीश्वरसेनसक्तानमिरयेसान्नविजितसकलराजकमोलिक्तु सुमवाशिताशेषयादयीहेययावशिवलभुवनवलिभागभजिपादो (किंरम) मुनिशायानलेधनतामुपागतेथपरित्यक्तजीवि
 ना मुनयं चविशदुहितरवालां बालशशिनीवनयनानन्दहेनोविनयवतिविक्रान्तेचयन्तममिमन्यागगतेपिथतरेहं दुःशलां चयनशय्यद्वितरंभात्तथोत्सङ्गं लालितामतिमनोहरेहस्वरप्रदा
 नवर्द्धितमहिनिशिंभरजेनयदयेर्जुनेनलोकान्तरमुपनीतेयुक्तप्राणायारिणागामन्याम्वरः कशसुरमुनिमनुजसिद्धगंधर्वकन्यकाभर्तयदिताः सहस्रशेखरिजनीविताः प्रोन्मुचेतापिजीवितं
 संदिधोयस्यसम्पन्नोपदिस्याद्वाव्यातुततः पुनः स्वयमेवसमागमस्रस्वतीसमाकठितानुभवेचकोविकल्पः कथंचतादृशानामप्राकृताकृतीनामहात्मनाप्रवितथमिशं मरीयसाधिकार्येण
 नगिरिवैतथाभास्यदं कुर्यात् उपरतेन वसहजीवन्त्याः कीदृशीस्वसागतिः। अतोनिस्संशयमसावुयजानका कृणोमहात्मापुनश्च्युत्तुजीवनार्थमेवैवमुहिप्यसुरलोकं नीकात्। अचिंतोहिमहम्म
 नीयमावहुप्रकराश्च संसास्तयः। चित्रं चदेवमाधुर्गतिशयमुक्तमृतयः सिद्धोनेकविधाशुक्रमगांशकयः। अयिवा सुनिपुणमपि विमशब्दिः किमिवा न्यतदयद्दृष्टोकारणमाशक्तेन जीवित
 प्रदानादनेन वा संभाव्यमिदमवगन्तव्यमगन्त्याः विरघ्नतश्चयंथाः तथाहि विष्णुवसुनागंधर्वशनेनमेनकायामुत्पन्नां प्रमदंशनामकन्यामापि विषविलुप्तजीवितोत्पलकेशाश्चमेभार्गवो जीवन
 मनुप्राप्तमिति तस्य मुनिकुमारकोरुर्नोमस्तापुमार्थेनयोजितवान्। अर्जुनं चाश्वमेधतुरगानुशासिणामाभजेन वभ्रुवाहननाम्ना समरशि रसिशाशयदृष्टप्राणमुत्पन्नानामनागकन्यका सोऽहं समकरोत्।
 अभिमन्युतनयं चयरी हितमश्वत्थामास्त्रयावकपरिमुमुक्षुमुदशदपरतमेवनिर्गतमुत्तशप्रलोपोयलुनितरुयोभगवानवासुदेवोर्लभानस्यप्रापितवान्। उज्जयिन्यां वसंशीपनिदिनतनयमनकपुरादय
 त्त्वात्रिभुवनवदितवशाः सखा नीतवान्। अत्रापिकथं विदेवमेवमविष्यतितथापिकिं क्रियतेकथं बालभ्यतेप्रभवति हि भगवान् विधिर्वलनी चनियतिशक्तेः पानदावमुक्तु सितमथतिपिपुनानिवासेका

यः समुत्पन्नस्तेचकथयामि। यत्तदुशशाष्टगतस्त्रिकयागृहीताहमिदमुपरतकल्पं परकोपमिवभारभूतमप्रयोजनमकृतं चहृतशरीरं बहामितदलं श्रूयताम्। ततश्चतथाभूतेतस्मिन्नवस्थाने रमणौ क
 निष्पयाततदुहविलयतरलिका मबुवं। अपिनिधेरेन्द्रेयसमुज्जिष्टकियदोदिमिकाद्यान्तपविश्रवावेतामनुसरा मिजीवितेश्वरमित्यजान्नेरभगिति चंद्रमंडलविनिर्गतो गगनादवतीर्षके परकोरि
 जयममत्तयेनयोदुश्यवनतरलमंप्पुकोजरीयमाकर्षन्नुभयकर्णान्नेलितकुंरलमठिप्रभानुक्तं गंडरथलः स्थूलमुक्ताकलतवाताशगणमिवप्रथितमतिता रहारमुरसादधानो भवत्तदुत्पलपत्र
 वकल्पितोष्माग्रंथिंरलिकुलनीलकुटिलकुंतलनिकरविकटमोलैङ्गुलानुमुदकर्णपरः कामिनीकुचकुंमुमयत्रलतालांछितां संदेशः कुमुदधवलदेहोमहाप्रमाणापुरुषोमहापुरुषलस
 ठोपेतो दिवाकृतिः स्वच्छतारिधवलदेहोमहावितानेन शासनयत्रिवदिगतशय्यामोदिना चशरीरतः स्मरताशिशिरेणाशीतन्वरमिवजनयता। मृतसीकरवर्षेणातुषारं परदेनेवानुस्निम्यनगोशीर्षवन्दनर
 सहस्रमिदिवाशिवनैरावतकश्यीवशभ्यां वाहभ्यां मणालयवलाहुं लिभ्यामतिशीतलस्यशभ्यां तमुपरंतमुज्जियन् रंरुभिनादगंभीरेवा स्वरेण वसेमहाश्वेतेनयशित्यान्मास्त्रया प्राणा पुनरपितवीनेन
 सहमविष्यति समागमस्यभिधाय सहेवानेन गगनतलमुदयतर। अहंनुतेन व्यतिकरेणासभयासविस्मयात्पुकोतुकाचोन्मुखी किमिवमतिकपिजलमयहम्। अहोससंभ्रममदत्तैवोत्तरमुदतिष्ठ
 तदुशमनर्केमेवयस्यमणदव्यागृहीत्यभिधायोन्मुखः संजातकोपो वध्रसवेगमुत्तरीयवत्कलेनपरिकरमुत्पत्तात्मेवानुसरन्नरिद्रमुदगात्। पश्यत्याश्ववमेसर्वश्वताशगणमध्यमकिशान्
 । ममत्तेन द्वितीयेनेवप्रियतममरणो नकपिजलगमनेकपिजलगमनेन दिगुणीकृतशोकायाः सुतशमदीर्यतददयो किं कर्तव्यतामूढावतरलिका मबुवं। अपिनजानासि किमेतदिति। सातुनद्वलो
 करुनीस्वभावकातरतस्मिन् स्थोशोकाभिभाविनाभयेनाभिभूतवेयमानाह यधिमममरणाशङ्कयाववशकीविषसाहृदयासकरूपा मवारीत्। भर्तारिकेन जानामियायकारिणी किंतुमहर्दिमाश्च
 र्यममानुषाकृतिरेषयुरुषः समाश्वासिता वानेन गच्छतास्तनुकंपयित्वेवभर्तारिकाप्राविणैवविधादिव्याः स्वप्रेथमिसंवादिनो भवंत्याकृतयः किमुतसाहाजवात्यप्रपि विनारयंती कारणमस्यामिथ्याभि

का. ६३

अथः पाणिमगहीन अपरिमितगुणगणारूपमदृश्यमानवनितादुर्लभेनाधः कृताशेषानः पुरेण हेमयदलं छलेन छत्रवेत्रवामरचिन्नेन मद्देवीशब्देन यस्मीतः प्रसादमकरोत् अन्योन्यप्रेमसंवर्धनय
रयोश्चतयोर्वैव न सुखानि सेवमानयोः कालेनाश्वर्षभूतमेकजीवितमिव पित्रोरथवासर्वस्यैव गंधर्वकुलस्य जीवत्नो कस्य दुहितृन्मम दुयादिका दम्बरीनाम्ना सा च मे जन्मतः प्रभृत्येका स न शयता
सनापयेमस्यानम इव लविप्रं भयाम द्वितीयमिव दृश्यं बालमित्रमेकत्र तयामया च न यगीतादि कलाः सुकृताः परिचयाः शिष्यजनोचिताभिष्व कीडाभिश्च नियंत्रणानि भर्त्सयन्तीतो वा लभावः सा वा
मुनेव मदीयेन हतं हतानेन समुजातशोका निश्चयमकाशीत् नाहं कथं विदमि सशोकायां महाश्वेतायामात्मनः पाणिं ग्राहयिष्यामीति सखीजनस्य पुरतः सशयथमभिहितवती यदिकचमपिमामनिह
तीमपि वलातातः कराचिकस्मेचिदातुमिच्छति तदाह मनश्चनेन हताशनेन वाश्वाविषेण वा नियतमात्मानमुत्सह्यामीति सर्वं च दातुमर्हति रुत निश्चयं निश्चलभाषितं कर्णाय शयश्यापरिजनस
काशाङ्गधर्वराजश्चित्ररथः स्वयमश्रुणोत् गच्छतिका ले समुपारूढिर्भर्यो वनामालोक्य सतां वलवदुपगपय रवाः क्षणमपि न प्रतिमलभत एकायन्यतया चातिप्रियतया च न यत्नः किञ्चिदपि ताप्रमिष्या
तुमिति अयं शण्ड्या न्यदुयायान् रमिदमत्र प्राप्तकालमिति मन्त्रातया मद्देव्यामदिरया सहावधार्य सीरोदनामानकशुकिनकंसेमहास्वेतेन द्यातिरेकेणो वदधत्तदयानामिदमपरमस्माकुमुणस्थितमिदानी
तुकादम्बरीमनुनेतुं त्वशरणमिति संदिश्य मत्समीपमध्वेव प्रत्युषसि प्रोखितवातातो मया गुरुवचनगोश्वेण सखीप्रेमणा च सीरोदेन सार्धं तश्लिकाकादम्बरिकेन्दुः खितमपि जनमति ततशंदुः स्वपसि जीवती
मिच्छसि वेनांतकु र्गु र्वचनमवितथमिति संदिश्य विस्मृता नानि चिरं तायां च तस्यामनतरमेवेमांश्च भिमनुप्राप्नोमहाभाग इयमिधाय तस्मीमभवत् अत्रान्तरेलां छलं छलेन विदम्यन्निव शोकान
लदग्धमध्यं महाश्वेतादृश्यमुदहनि व मुनि कुमारवधमहापातकं दर्शयन्निव विरकाललग्नं दक्षायानलदाहविज्रमविरलभस्माङ्ग-एगधवलः कृष्णमगाजिनमालताधौ कामसनरवास्त्रिकायाः धूर्जटिज
टामंडलनूयामाणि भगवन्नुदगातारकारजः क्रमेण बोद्धेता गगनप्रहाययोधिपुलिने सप्तलोकमिदमंगलकदैरेकुमुदवांधवे विद्यदितकुमुदवनधवलितदशदिशि शंखस्तेते श्वेतायमानेमानि नीमान -

प्रतीकाशः मंडलेण शिकरकलायलितरसुव्रजंती कक्रशिमानमौडवीकप्रभाक्कप्रसूवरुक्कैलाशशशिमणिशिलानां सर्वतस्त्रोतः स्वाविषुप्रसूवणोफमणां लकंदस्त्रिनिवावस्कंदपतितचंद्रकरद्व
बिलुप्तकमलवनप्रोभेभायसोरेसरः ययसिः पवनवशात्समुपौठमोहनिदेवद्राघीर्षीवीविविलितवयुविबिस्वतिविरहिणीवक्रवाकचक्रवालेनिर्द्वैतचंद्रोदयेतिदुतेहर्षनयनजलकणानीहाशिणि
वियद्विहाशिणिमोहाशिणिविद्यापशभिसाशिकाजनेचंद्रापीडः सुप्रामालोक्यमहाश्वेतीयस्त्रवशयनेशनेः शंभैः समुपाविशत् अस्यां वेलायां किं नु रवलुमामन्त्रेण विनयति वैशम्पायनः किं वा वरा
कीयत्रलेस्वाकिं वा राजपुत्रलोकवृत्तिविजयनेव निद्रापयो अथ सीतायां द्वायामुषसि संध्यामुपास्या शिलातलोपविष्टायां यवित्राण्यवमर्षणानि जयंत्यां महाश्वेतायां निर्वर्तितप्राभातिकविधौ चंद्राघी
उतश्लिकायोऽश्वध्वं वयं सावसंभारुतिनामन्दरेवालसगजगमनगुन्गुणियदा निनिहियताययुधितचंद्रनाहः रागाधसरोरुंदुदयेन कुंकुमरामयिंजरावुणो न चामीकश्यं रतलाकलापनिविष्टमि
मितं कशांधातिरिक्तप्रेरवत्यस्त्रवमथश्वा सश्वकेवलं वसानेन निरुदरतपविभक्तमध्वेन विपुलवस्सादीर्घबाहुना जामप्रकोष्ठोलायमानमाणि कवलयेन कर्णभरणा विप्रकीर्णमाठाकिर्यामधोमुखकि
रणोन्नायुधजालवर्णांशकोजरीयमिषैकस्कंधस्त्रिमदृहताचतयस्त्रवकोमलमनवर्ततां रत्नवद्भूषांगधकाश्मध्वरं दधता कर्णतायतस्य स्वभावधवलस्य धवस्त्रिमा लोचनपुगलस्य धवलपतेव
दिगंतशणिकुमुदवनाजीववर्षतापुंरशिकमयमिव दिवसं कुर्वता कनकपट्टयकललारेनालिकुलनीलसरलशिखिजेनाग्राभ्याकृतिनारजकुलसम्यर्कचतुरेण गंधवेदारकेण केयूरनाम्नानुगम्यमा
गाप्रमुषसेवमादृशसीत् आगत्य कोपमित्युज्जातकुनहलाचंद्रापीडं सुविश्रमालोक्य महाश्वेतायाः समीपमुपसृत्य कृतप्रणामास विनयमुपाविशत् अनन्तरं चातिदृशनेनो न माद्रेः न प्रणाम्यकेयू
रकोपिमहाश्वेतादृष्टिनिष्ठं नातिसमीपवर्तिशिलातले मेजे समुपाविष्टमत्सर्वमघः कृतकु सुमायुधमुपहसितसुरसुरगंधर्वविद्याधर्यंत्रपातिशयं चंद्रापीडं स्पृष्ट्वा च विस्मयमायेदे परिस्माम
जयानुमहाश्वेताय प्रच्छतश्लिकां किं त्वया दृष्ट्वा प्रियसखी कादम्बरी कुशलिनी करिष्यति वातदस्मद्वचनमिति अथ सा तश्लिकाविनयावनतमौलिरीषदालम्बितकर्णयाशमतिमकरयागिरायजित्प

का-२ तामर्तदार्शिकेदृष्ट्याखलुमयाभर्तदार्शिकाकादम्बरीसर्वतः कृशस्त्रिनीविज्ञापिताचनिखिलंभर्तदहितुः संदेशमाकर्ण्यचयनयासंततमुक्तस्थूलाश्रुविन्दुवर्षैरुदित्वाप्रतिसंदिशंतरेषतयेवविसर्जितस्तस्या
 ६४ एववीणावारकः केयूरकः कषयिष्यतीमुक्ताविरामाविरतवचस्मिन्स्यांकेयूरकोबवीत। भर्तदार्शिके महाश्वेतेदेवी कादम्बरीदृढदन्तकंठग्रहात्वाविताययति। यदियमागत्यमामवदन्तस्त्रिकातक
 ययकिमयंगुनुजानुबोधः किमेदमस्मिन्परीक्षया किं गृहनिवासायराधनिपुणोपासेभः किंप्रेमविच्छेदाभिलाषः किंभक्तजनपरित्यागोपायः किंवाप्रकोपः। जानास्येवमेसहजप्रेमनिस्पन्दनिर्भर
 हृदयमेवमतिनिधुरसंदिशंतीकथमासिनलज्जितातथामयशमाविणीकेनासिपिदितावक्तुमप्रियंयस्वमभिधातुं। स्वस्थोपितावक्तुमसदृश्यः कनीयस्ववस्तुनविस्सेकर्मणीदृशेमतिमुपस्यं
 येत्किमुनातिदुःखाभिहतहृदयोस्मादिभोजनः सुदुःखः खरेवेदितेहिमनसिकेवस्वप्नाकेवनिर्वृतिः कीदृशाः संभोगाः कानिबद्धसिन्तानिमेनेदंशीदृशामुपनीताप्रियसखीकथमतिदुःखंताम
 हंविममिवाप्रियकारिणं कामं सकामं नुयाम्। दिवसकशस्नमंनैविधशसुनस्त्रिनीषुसहवासयश्चियाचक्रवाकयुवतिरपियतिसमागमसुखानिपरित्यजतिकिमुननार्योपिचयत्रभर्तविरहविध
 रायदत्तयष्टुनुयदर्शनादिवादिवा निशंनिवसतिप्रियसखीकथमिवतन्ममहृदयमयः प्रविशेदितरोजनः यत्रवभर्तविरहविधरातीववतकर्षिताहीप्रियसखीमहत्कृमनुभवतितत्राहमवगाथा
 येतत्कथमात्मसुखार्थिनोपाणिग्राहयिष्यामिकथंवासुखंभविष्यति। स्वप्रेमणावास्मिन्वस्तुनिकुमारिकाजनविरहंस्वातंअभास्वम्याहीकृतमयधयशः। समवधारितोविनयोगुरवव
 नमतिक्रामितनगणितोत्तोकायवादोवनिताजनस्यसहजमामरगामुत्तरालज्जी। साकथयकथमिवयुनरत्रप्रवर्ततेतदयमज्जलिरूपरचितप्रणामोयमिदंयदाग्रहणमनुग्रहाणामां
 वनमितो गतास्मिमेजीवितेनसद्देति। आरुथाः स्वप्रेमिपुनरिमगर्धमनसौम्यमिधायतस्मीमभूत्। महाश्वेतातुतल्लुलासुचिरंविचार्यगच्छस्वयमेवाहमागत्ययथाहमाचरिष्यामीत्युक्ताकेय
 रकंआहिणोत्। गतेवकेरकेचंद्रायीमुवाच राजपुत्रश्मणीयोहेमकूटश्चित्रावचित्रश्चराजधानीबहुकुतहलः किंपुनमविषयः पेशलोगंधर्वलोकः सरलत्वरयामहानुभावाचकादम्बरी। यद्वि

७५

ननिधुरस्पर्शेवहतस्पविलसितानिहसंतेदीर्घकालमयाजरमणीयंप्रेमा प्रायेणचनिसर्गातएवानायतस्वभावभंगुराणिसुखान्यायतप्रभवानिचरुः खानितथाहि कथमथेकस्मिन्जन्मनिसमाप्ता
 भोजनान्तरसहृस्वाधिविरहः प्राणिनामनोनाईस्यनिन्दमात्मानंनिन्दितुमायतंतिहिसंसारयथमतिग्रहनमवतीर्णानामेतेवताताः। धीरहितरन्त्यायदमित्येवंविधैर्येष्यमदुभिनुपवर्णनेः
 संस्थापतां पुनरपिनिर्भरजलेनाज्जस्त्रिपुरोपनीतेनानिहंतीमपिवत्तात्प्रहोसितमुखीमकारयत्। अत्रान्नेचपुनमहाश्वेतारजातोपजातशेकद्वसमुत्सृष्टदिवसव्यापारेश्वरिषिभगवा
 नधोमुखतामयासीत्। अथहीरोदिवसेपरिणतप्रियहः भजरीरजोनिमेपिज्जरिमश्यमानेविहंविनिवध्रमंडलेऽविरलकुसुमकुसुमसरसकदुकूलकोमलेनवासातयेनमुवाचमानेषुदिदुःखे
 कचकोशनयनतारकाकातिनाचपिहंलिम्बाविलिखमानेतिरोहितनीलिमिच्योमिकोकिंलविलोचनछविबभ्रुषावाहणयतिशंध्येभुवनमर्विषियथाप्रधानमुन्मिषत्सुग्रहामेपुवनमहिमम
 स्त्रीमसवपुविततारकायथप्रथिमिकासिमानमातन्वतिशार्वहेतमस्यतनुतिभिरतिरोहितहृदितासुगहनतांमांतीषुतकुराजिपुत्रनिजलज्जालविंदुजनितजडिन्निबहलवनकुसुमपरिमलानुमि
 तगमनेवलितलताविरपगहनेप्रहतेचपवनेनिद्रानिभतयतत्रिणात्रयामामरेवमहाश्वेतामंदमंदमुन्यायभगवतीमुपास्यपश्चिमांशंधांकमंडलुजलेनप्रक्षालितचरणावत्कलशयनीयेसरेरमु
 म्भंवलितस्थनिषसाद। चंद्रायीरोप्युन्यायसकुसुमंप्रसवणजलज्जलिमवकीर्षकृतसंध्याप्रणामस्तस्मिन्दितीयेशिलातलेमदुभिर्लतायध्रवेः शय्यामकल्पयत्। उपविष्यतस्यांपुनः पुनस्नमे
 वमनसामहाश्वेतारुजाजमन्वभावयत्। आसीद्यास्पमनस्येवंनामायमप्रतीकारदारुणोदुर्विषहवेगः कष्टः कुसुमायुधोपदनेनाभिभूतामहानोथेवमनयेक्षितकालज्जमाः समुत्सारित
 धैर्याः सघोजीवितंजहति। सर्वथानमोभगवते। त्रिभुवनभ्यर्चितशसनायमकरकेतनापोतिपुनः यमह्वयेनां। भगवतिसातवपरिचारिकावनवास्यसनमित्रेदुःखसवह्वारिणीतरलिकाकगतेति
 अथसाकथयत्। महाभागयत्तन्मयाकथितममृतसंभवमसरसांकुलंतस्मान्मादिरेतिनाम्नामदिशयतेज्ञाकन्यकाभूत्। तस्यास्वासीसकलगंधर्वकुलमुकुटकुंजलपीठप्रतिष्ठितचरणोदेवसि

का-द-
६५

वि

हेतुहलप्रदोषसाध्यानिवसंभ्रतः शितप्रभाभिरुद्धनुसुमाधवकानिवसंतदिवसासुचरतः प्रवक्षितानिलपरिमलैर्मलप्रमाहृतानिवपरिभ्रमतः कपोलमंजालोकेर्माणि कवर्पणसहस्राणीवसुभितानि
कस्तलशोणंरक्तकमलवनवर्षिणामिवजीवलोकेकरुहकिरणसुरणेननुसुमायुधशरसहस्रैरिवसंस्त्रादितादिगजशणिआमरणकिरणोन्दायुधनालकेरुद्रीयमाननीवभुवनमप्युदरानिघोवनवि
कारेनुयायमानानीवममथसहस्राण्यद्राहीतउचितव्यापारव्यपदेशेननुमाशिकाणां सरवीहस्तावलम्बेषुपाणिग्रहणानिवेणवाधेषुसुमनमतिकरन्वीणासुकरुहयायाशनकुंडककीडासुकरन
लप्रहाशनभवनलतासेककलशकंठेषुभुजलतापरिघणानलीलादोलासुनितम्बस्तनप्रोशितानितांबूलवीटिकावखंडनेषुदशनोपचारनवनकुलविटेषुमभंगप्रवाशनअशोकतरुताडनेषुचर
णाभिघातानुपहारकुसुमसवलनेषुशीतासनतिरिक्तसुरतमिवाभ्यस्यतीनामपश्यत्पत्रचकन्यकजननस्यकपोलतलालोकशवमुखवपसालनलोचनामेवकणोत्पलानिहसितरुचयश्वाहारागाः
निश्वासाश्वाभिवासांघयुक्तयः अधश्चुतिरेवकुंनुममुखानुलेपनआलापारवतंत्रीनिनादाः भुजलताशवचंपकमालाः करनलान्येवलीलाकमलानिगुणाशवदर्पणाः निजदेहप्रभैवांघुकावगुं
ठननवनस्यलान्येवलीलासमणिशिखितलानि कोमलाहुलिरागशवचरणालककरसः नश्वमणिमरीचयश्वकुहिमोपहारकुसुमप्रकाशः पत्रालनकरकोपिवरणातिभारः वकुलमालिका
मेखलाकलकलनमपिगमनविघ्नकरं अंगशगोश्वमथधिकशवासनिमित्तं अंघुकभारोपिम्बलानिकारणं मंगलप्रतिसखलपविधतिरपिकरतलविधतिहेतुः अचनंसकुसुमभरणमपिप्रमः
कर्णपूरकमदातस्त्वमभकरपक्ष्यवनोपिआयासकरः तथाचयत्रसरवीदर्शनेष्टकृतहस्तावलम्बनमुत्थानमतिशाहसं प्रसाधनेषुदाशभारसाहिष्मताशननकार्कश्यप्रभावः कुसुमाववयेषुद्वितीयकु
सुमग्रहणमथयुवतिजोचितं कन्यकाविज्ञानेषुमात्स्यग्रथनमसुकुमारजनन्याशरोदेवताप्रणामेषुप्रभयभागभोगोनातिविस्मयकरः तस्यचैवविभक्त्यकिञ्चिदभ्यनरमतिक्रमेतस्तेतस्यपरिभ्रमतः का
दम्बरीप्रवासनस्यपरितनस्यसुप्तावतास्तानतिमनोहरानालीयानतथाहिलवल्लिकेकलायकेतकीभूतिभिर्लवलीलतालबालमंडलानि सागरिकेगंधोदककनकरीचिकासुविकिरनवालुकोमणालि

केरुत्रिमकमालिनीबुक्तुं कुमरेणमुष्टिभिः क्षुरयपत्रचक्रवाकमिथुनानि मकरिकेकर्पूरपत्रवर्षेनाधिवासयगंधपात्राणि रजनिकेतमालवीथिकीधकारेषुनिधेहिमणिप्रदीपान् कुमुदिकेस्थायशकु
निकुलारसुणायमुक्ताजालैर्दृग्ग्रीष्मलानि निघुणिकेलोखयमणिप्रालभंजिकारुनेषुकुंनुमशसयत्रभंगान् उत्पलिकेपरामशकनकसम्मार्जनीभिः कदलीगृध्रमरकतवेदिकामकेशिखमादिशरसेनव
कुलकुसुममालागहाणि मालातिकेपालयसिंदूरेणनाकामदेवगृहद्वजवलभिकाम नलिनिकेपापयकमलमभरसंभवनकलहंसान् कदलिकेनयभाशागृहादमपूरान् कमलिनिकेप्रपञ्चनकवाकशाव
केभोगमणालसीरसंभूतलतिकेदेहिपंजरयुक्तेकिलेभ्यश्चूतकलिकाकुशहारं पल्लविकेभोजयमदिवाप्रपञ्चवदलानिभवनहारीतान् लवङ्गे केविलेपचकोरपंजरेषुपिप्पलीदलशकलानि मधुकरि
केविरचयकुसुमाभरणकानि मपरिकेसंगीतशालायां विसर्जयकेनरमिथुनानि दृशिणिकेदेहिपंजरपुकसारिकोपदेशमित्येतान्यन्यानिचयदिशसजलिपतान्यश्रीषीत् तथाहिनागरिकेमिथ्यामुग्रधनोप्र
कटपंतीकमभिसंभानुमिहसि अयिघोवनविलासेनुमजीकृतेविज्ञातासिपासंलनकलशभाशवनम्यमानमूर्तिर्मणिस्तममपूरानवलम्बसेः परिहासकांक्षेणान्मितीयतितमानप्रतिविम्बमालयसि-य
वनद्वीपेनरीपाशकेहारप्रभामायासेतकरतलासंकलयसिमणिकुहिमेषु उपहारकमलसुवलनभीतेनिजमुखविम्बकानियरिहरसि जालगायनयतितयद्रागालोकप्रतिवालापशङ्कपाकरतलमात
पनीकरोमिरेदलसहस्रमालितनामश्नरवमणिमगुरुकलापमाधुनोधीयेतायन्यानिचयवन्कादम्बरीभवनमुपययौ पुलिनायमानमुपवनलतागलितकुसुमरेणमटलेर्दृष्टिनायमानप्रतिभ्यतयश्च
तनसलताह-पासहकार्पलरसवर्षेनीहारायमानमनिलविप्रकीर्णैर्वकुलसेकसीधभाशधूलिभिः काञ्चनद्वीपायमानं वम्यकोपहारे लीलाशोकवनायमानं कुसुमप्रकरयतितमधुकरहसंधकोरेखाव
संचलः स्त्रीजनस्यरागसागरायमाणचरणालककरसविसरेरमनोत्पतिदिवसायमानद्रागमोदैश्वर्यलोकायमानंदतयत्रमंजलेः धियंगुलतायमानं कृष्णागुरुयत्रमंजलेः लोहितायमानं कर्णाशोकपद्म
वेः धवलतायमानं चंदनशविलेपनेः हरितायमानं शिरीषकुसुमाभरणैः अथसेवार्थमगतेनोभभयतउर्ध्वस्थितस्त्रीजनेनप्राकारेणवलावणमयेनकृतदीर्घरथ्यामुरवाकारमार्गमद्राहीतनेनता

का. २
६९

नार्जयत नमभरणकिरणालोकसंपीडितं नदीवेष्टिकाजलप्रवाहमिव बहन्मयप्रपतन्मध्ये च प्रतिस्फोटितवगात्ताप्रतीहा शीमं तलाधिष्ठितपुशोभां श्रीमं यंददर्शितत्रचमध्यभागे ययं नरवितमं रलो
प्रविष्टेन नानेकसंस्तरसंख्येन कन्यकाजनेन यश्चिता नीला नयकप्रच्छदयः प्रादुर्गतस्य महतः पर्वतः स्यात्प्रयेयवलोपधातव्यसुदिगुणाभ्युज्जलतावयं मे नारं स्थितां महावशदं धावश्चिनीमि
वमहीविस्तारिणिदेहप्रभाजालनलेभुजलताविशेषपरिभ्रमेः प्रतरंतीमिरिव चामस्याहिणीभिरुपवीक्ष्यमानं नियतितप्रतिविम्बतयाधस्तामणिमुद्रिमेधुनामैरिवायद्विपमायामुपानेचर
न्मभिनिष्कटिकां लेखिनीयमानामुपरिमण्डयेषमरेरिवोत्क्रियमानां तदपमिव प्रवेशितां महामणिस्तंभैः शपीतामिव प्रबनदर्पणैर्यो मुखेन श्रीमं यमम्योक्तीर्ते निविद्याधरलोकेन गग
नतलमिवोत्थमायां चित्रकर्मक्षलेनावलोकनकुतूहलसंयुजितेन त्रिभुवनेन वपरिहतां भूषणारवप्रदतश्चिश्चिश्चतविजतचित्रचंद्रकेण भवनेनायिकोतुकोत्पादितलोचनसहस्रेणोवदृश्यमा
नामामपरिजनेनापि दर्शनलोभादुपाजितदिव्यचक्षुषेवानिप्रियनयनेन निर्वर्ण्यमानां लसंगौरपिशगाविधेरिवाधिष्ठितसर्वाङ्गा मकृतपुष्पमिव मुञ्चती बालभावं अदनामपिममथावेशय
श्चोनेवमस्यमाणां योवनेनायि वलितचरणशगदीचितिभिरिव निर्गतामिरलककरस्याटलितलावण्यजलवेष्टिकाभिश्चिगालिताभिर्निवसितरक्तं प्रकटशशिश्वाभिरिवावस्यिता
भिः पादाभरणरक्तं श्लेष्वांसदेहद्वयिनीभिरनिके मलतयानखविवरेण वसंतीभिरिव रुधिरधाशवर्षमद्गुलिभिरुपेताभ्यां हितिलसतारागणामिव नखप्रणिमं लमुद्गहं धाविदुम
रसनदीमिव चरणभ्यां प्रवर्तयंतीः नूपुरमणिकिरणचक्रवालेन गुरुनितम्बभरिवत्रोरुयुगलसहायमिकेवर्तुमद्गुतास्यशयमानजघनभागां प्रजापतिं कष्टदनिष्पीडितमध्यभागमालि
तं नवनशिलातलप्रतिघाताद्वावण्यजलस्रोतस्वद्विधागतमूर्द्वयंदधानां सर्वतः प्रसारितदीर्घमयूखमंडलेनेर्ध्यापरयुरुषदर्शनमिव रुंधतानुतूहलेन विस्तरमिव तन्वता स्पर्शसुखे
नरो माञ्जुमिव मुञ्चताकाञ्चीदाम्ना नितम्बविंशत्यविरचितपरिवेष्टानिपातितसकललोकतृदयभरेणोवातिगुनुजितम्वान्ततकुचां नखितमुखदर्शनदुःखेणोवक्षीयमायामध्यभागां प्रजा

वातिखेदकश्चिवागमनं कलपसिनावसीदतिवागुरुप्रयोजनमदृष्टवश्चिषयकुतूहलिकावेतो मद्बचनमनुरुध्यो वाभवानतिसुखदायिकाश्चर्यदर्शनं मर्हसिवाप्रणयप्रत्याख्यानमोर्गवाजनमन्मसे
समान्द्रो वापरिचयलेशेऽनुयासो वायं न नस्ततो नार्हसिनिष्कलं कर्तुमभ्यर्थनाभितां मयेव सहजात्वा हेमकूटमतिश्मणीयतानिधानंतत्र दृष्ट्वा चमत्रिर्विशेषां कादम्बरीमयनीयतस्याः कुमनिमेनो
मोहविलासितमेकमहोविष्मयश्चोभूते प्रत्यागमिष्यसि ममहिनिः कारणांधवं भवंतमालोक्यैवदुःखबंधकारभाशक्रानेन महतः काकादुह्लुसितमिव चेतसा आबयित्वा स्वराजानमिमं सखतामिव
गतः शोकोदुःखितमयिजनं रमयंति सज्जनसमागमाः परसुखोपयादनपराधीनश्च भवादृशां गुणोदयश्च युक्तवती च चंद्रापीडो ववीर्य भगवति दर्शनात्प्रभृतिपरवानयं जनः कर्तव्येयुष्येयमवां कितयानि
मुन्यतामित्यभिधायतमासहेनोदचलत् क्रमेण च गत्वा हेमकूटमासाद्य गंधर्वराजकुलं समतीत्य काञ्चन तोरणानि समकक्षां शठिकन्यातयुद्धारमवाप महाम्भेतादर्शनप्रधावितेन दृष्टदेवकृतप्रणामेन कन
कवेत्रलताहलेन प्रतीहा रजनेनोपदिष्टा मानमार्गः प्रविष्ट्या संख्येय नारी शतसहस्रसंवाधं स्त्रीमयमपरमिव जीवलोकमियन्तां गृहीतुमेकत्रैलोक्यसैणमिव संदतमपुरुषमिव सर्गात्तस्मद् नारी
पमिवा एवमुत्पन्नं यंचममिव नारी युगावतारमपरमिव पुरुषदेवि प्रजापतिनिर्माणामनेककल्पकल्पनार्थमुत्पादयिष्यापितमिवाङ्गनाकोशमतिविस्तारिणा युवतिजनलावण्यप्रभाप्रेण प्रवितदिग
जरेणा संवते वा मत्तश्च विस्तारेण दिवसमाद्रीकुर्वीत भुवनानशं लंबहलप्रभावर्षिणामरकतमणिमयेन सर्वतः परिगततयानिजो मयमिव चंद्रमंडलसहस्रे रिव निर्मितसंस्थानं न्योक्तयेव दृष्टित
सन्निवेशमाभरणप्रभाभिरिव निष्पादितदिगतं रंविभ्रमे रिव कृतसर्वोपकरणं योवनविलासै रिवोत्पादिता वयं वरतिविलासितै रिव विरचितसंचयं ममथ चरितै रिव कल्पिता वकाशं अनुशोभो वानुलि
प्तसकलजनप्रवेशं प्रेङ्गा रमयमिव सौंदर्यमयमिव सुस्ताधिदेवतमयमिव कुसुमशरमयमिव कुतूहलमयमिव वाष्प्यमयमिव सौकुमार्यमयमिव कुमारः कुमारीपुण्यं तंददर्श अतिबहुलतया च त
स्य कन्यकाजनेन सशभादाननयुजिभिरिन्दुविम्बदृष्टिमिव पतंती मया द्रुविशेषे प्रलितकुवलयवनमयीमिव क्रियमाणा प्रवनीमनिभृतभूलताविभ्रमेः कामकार्मुकिलानीव प्रवसितानि शिरसिजकलापंधका

का. द.
६९

सवर्धितलताकुसुमनिगमनिवेदनागतामुद्यानपालीमशेषाभरणदानेनसम्मानयंतीमुपनीतविविधवनकुसुमफलपुष्पत्रयुताभवितायमानाभोयतप्रयाहासहेतुंयुनःयुनःक्रीडापर्व
तयत्रशिवरीमालमन्त्रीकरतलविनिर्दूतेर्मुहुर्नृत्यतन्दिश्वमुग्धपरिमलाधैनीलकंदुकेरिवमधकेशैःक्रीडंतीयंजशहाशतकरुतप्रवणकृतदुष्टस्मितांचामरग्राहिणीविहस्यस्त्रीलाकमले
नशिखसिविद्यदयंतीमुक्ताफलरवितचंद्रलेखिकासंक्रान्तप्रतिमांस्वेदजलविंदुजालचिननखयदाभिप्रायेणतामूलकरंकवाहिनीययोधरेयटवासमुपेनार्तदायंतीरत्नकुंडलप्र
तिधिवसांद्रज्ञतनवनखयदमंडलोपार्द्धयांचामरग्राहिणीविहस्यकपोलेप्रसोदव्याजदनेनात्मकर्णाययध्वनेनाछादयंतीयथिवीमिवसमुत्सारितमहाकुलभक्तिकरीशेवभोगे
युनिवस्मीःकमसलस्मीमिवमधदयटलायहियमाणकुसुमरजोधसस्यादयरागांशरदमिवोत्पादितमानसजनमयक्षिरवायनीतवीलकंठमदांगीरीमिवश्वेतांशुकश्विनोत्तमाङ्गा
भरणांउदधिवेलावनेलेखाभिवमधकरनीलतमालकाननामिन्दुमूर्तिमिवोदाममन्मयवल्गासागरीतगुरुकलत्रीवनशजिमिवपांडुप्रयामलवलीलतालनदुःतमध्यांदिनमुख
लस्मीमिवभास्वमुक्तांशुभिन्नयप्ररागप्रसाधनामपूरावलीमिवनितम्बबुधितशिखंडभारविस्फुट्यंद्रकांतोकल्पतरुलतामिवकामफलप्रदांयुनःसमीपेसमुत्खोयविष्टकोशैक
स्यापयंकिमभिधानोवाकीदृशंतस्यनृपंकियद्वावयःकिमभिधत्तेभवताकिमभिहितंकियद्विशदयस्त्वयाकथंचास्यमहाश्वेतपासहपरिचयउपजातःकिमयमत्रागमिष्यतीतिमुहुर्मुहुश्च
द्वामीडसंवदमेवाकायंतद्वयवर्णानामुत्तरंकेयूरकंयच्छंतीकादम्बरीन्दर्शतस्यतुकादम्बरीवदनचंद्रलेखालस्मीकस्यागारस्येवाप्रतमुच्चलासदृदयंआसीचास्यमनसिरोषोन्मियाय
यिमेवेद्यसाकिमितिलोचनमयामेवनरुतामि।किम्बानेनकृतमवदातंकर्मचक्षुषायदनिवारितमेनांपश्यत्यहोचित्रमेतदुत्पादितंवेधसासर्वरमणीयानामेकंधाम।कुतश्चेत्तस्यातिशयपरमाणा
वःसमासादितास्तनूतमेनामुत्पादयतोविधेःकरतलयशमर्शकेशेनयेविगलितालोचनयुगलादभुजलविन्दवस्तेभ्यश्चतानिजगतिकुमुदकमलकुवलयस्यैवगंधिकवनमुत्पन्नानीत्येवंचिन्तयतश्चा

स्यतस्यानयनयुगलेनिपयातवस्तुः।तदातस्याअपि नूनमयंसेकेयूरकेणवेदितरतिविंतयंत्प्राप्त्यातिशयंवलोकनविस्मयसेरंनिश्चलनिवदलसंचक्षुसासिक्तचिर्यंयात।लोचनप्रभाधवलितस्तुका
दम्बरीदर्शनविह्वलोबलद्वतन्कृणामराजतचंद्रापीडः।दृष्ट्वाचप्रथमंशेमोहमस्ततोभूषणश्वस्तदनुकादम्बरीसमुत्तस्थे।अथतस्याःकुसुमायुधश्चस्वेदमजनयत्।ससभ्रमोत्थानश्रमोव्यपदेशे
नाभवत्।उरुकम्पयवचगतिंरुरोध।नूपुरवाचछमहंसमंडलमषणोलोमे।निश्वासप्रवृत्तिरेवोत्तरीपीठकंचकारवलेचकारचामराजिलोनिमित्तताययो।अतःप्रविष्टचंद्रापीडस्यस्यर्शलोमेने
वनिपयातदृदयेहस्तःसहवस्तनावर्णायानोवभूव।आनन्दश्वाभुजलमयातयत्चलितकर्णवितंसकुसुमरजोव्याजआसीत्।लज्जैववक्तुंनददौमुखपरिमलागतालिहृन्दंदाशता
मगात्।मदनशरप्रथमप्रहारवेदनेवसीत्कार्मकशेत।कुसुमप्रकरकेतकीकंठकक्षतिःसाधारणतामवापावेयथैवकरतलमकम्पयत्निवेदनोद्यतप्रतीहारीनिवारणकपटमभूत्।
तदावकादम्बरीविशतोमन्मथस्यापिमन्मथश्चाभूद्वितीयस्तयासहयोविवेशचंद्रापीडदृदयं।तथास्यसावयितस्याश्नाभरणधुतिमयिनिरोधानममंस्त।दृदयप्रवेशमपिपरिश्रममा
यायत्।भूषणश्वमपिसमाधायाममन्मथ।सर्वेन्द्रियाहरणमतिप्रसादसंवितयत्।देहमभासंयकंमपिसुखसमागमसुखमकल्पयत्।कादम्बरीतुकेच्छादिवदत्तकतिथयपदामहाश्वेतांस्ते
हनिर्भरंशिरदर्शनजातोत्कंठासोत्कंठकंठेजग्राहामहाश्वेतापिदृष्टतश्चदनकंठग्रहानामवाहीत्।सखिकादम्बरीभारतेवर्षेराजाअनेकवरनुरगरवुरमुखोच्चैरवदनवतुःसमुद्रमुदोरहितप्र
जापीडस्वाशपीडोनाम।तस्यायंनिजभुजाशिला।स्तंभविप्राजविश्वप्रशयीडश्चंद्रापीडोनामसूनुर्दिविजयप्रसङ्गे।नानुगतोभूमिमिमामेषचदर्शनात्प्रभृतिप्रकृत्यामेनिष्कारणवंधतांग
तःपरित्यक्तसकलासंगनिष्ठशमपिमेसविशेषस्वभावसरलेर्गुणैराकषाचिन्नरत्नैर्वर्तते।दुर्लभोहिदाक्षिण्यपरवशोनिर्निमित्तमित्रमळत्रिमहदयोविदग्धजनः।यतोदृष्ट्वेवमहमिवत
मपिनिर्माणाकोशलंप्रजायतेः।निःसंपत्ततांचर्यस्यस्थानाभिनिवेशित्वंवलक्ष्याः।समर्ततामुखंयथिव्याः।सुरलोकातिरिक्ततांचमर्त्यलोकस्यसफलतांचमानुषीलोचनानामेकस्या

का. ६२

नसमागमं च सर्वकला नभेष्वप्यसौ भाग्यस्याः आगमंती वमनुष्ठाणाः सा स्यासीति बलादानीतोयं कथिता वास्यमया बहुप्रकारं प्रियसखी तदपूर्वदर्शनो यमिति विमुच्य सज्जा मनुष्यजातय
रिव यदनुसृज्या विभ्रमतामविज्ञातशील इत्ययदा पशुकां यथा मेतथा नापि वर्तितव्यं मेखने मित्रं बाध च अथ परिजनस्येत्यावेदिने तथा चंद्रापीडः प्रणाप्रमकरोत्। कृतप्रणा मंचतंतदाका
दम्बर्षा स्तिर्यग्विलोकयंत्याः सस्नेहमतिदीर्घलोचनाया हं भागं गच्छतस्तारतारकस्य लोचनस्य प्रमसदिलव विसर्दवान् द्वाध्यजलविंदुरिके शे निययाता त्वरितमभिप्रस्थितस्य तदयस्य
धूलिरिव सुधाघवला स्मितज्योत्स्नाविससार। संभाव्यतामयं तदयं चिरोजनः प्रतिप्रणामेनेति शिरोवकुमिवैकाभूत्ता समुन्नतामा अहुः लिविवश्चिनिः सतमश्कताहुः लीयकमयस्वो
विभमगहीततामूलवार्तिकद्वकरो जंभारममन्यरं मुत्तसर्षा स्नवस्वेदजलधोतलावण्यनिर्मलेषु वास्याः स्तंभसंक्रातप्रतिविम्बतया संयी स्नवस्वेदजलधोतलावण्यनिर्मलेषु चास्याः
स्तंभसंक्रातप्रतिविम्बतया संचरन्मूर्तिर्मकरकेतुरिवावयवे घटस्थतचन्द्रापीडः। तथा हि सिंजमणिनपुरपुटेन मणिभुवमालिखतांगुष्टे माकूतद्वचरणानस्वेषु निययातदर्शनातिरमसप्रधावि
तेन गलात्तदयेनानीतद्वस्तनाभ्यनोरे समदृश्यत। विकचकुवलयदामदीर्घयाचदृष्ट्या निधीतद्वकपोलतले समलक्ष्यत। सर्वांशमेव च तदा सांकन्यका जातिर्यकश्यंतीनांतं नूतहस्ताद
माहः बुभुक्षित्वा दृष्ट्या निर्गन्तुकामाद्वकर्णपरमककरैः समं वधमुस्तस्लास्तारकाः। कादम्बरी तु सविभ्रमकृतप्रणामा महाश्वेतया सह पर्यहे निषसाद संसंभ्रमपरिजनोपनीतायां वशायनाशि
रोभागा निवेशितायां घवला नरकप्रहरेष्वप्याहेमयादादिः तायां पीठिकायां चन्द्रापीडः समुयाविष्टात्। महाश्वेतानुरेधेन च विदितकां दम्बरी चिताभिप्रायाः संवृतमुखव्यस्तहस्तदन्तराब्धनिवार
णसंज्ञाः प्रतीहाये वैष्णवा न्वीणा बोषा नीतधनी आगधी जयशब्दीश्वसर्वतो निवार्यावक्रुः। त्वरितपरिजनोपनीतेन सलिलेन कादम्बरी स्वयमुत्थाय महाश्वेतायाश्चरणौ प्रदास्योत्तरीयांशुके
नापमज्ययुनः पर्यङ्कमारुहोह। चंद्रापीडस्यापिकादम्बर्षाः सखीर्यानु रयाजीवितनिर्विशेषा सर्वविभ्रमभिर्मदलेखेति नाम्नावलादनिच्छेत्तापि प्रहासितवती चरणौ। महाश्वेतानुकर्णभिरुण

पतेः स्पष्टतः सौकुर्मर्षादहं लिमुद्रामिव निमगां नाभिमंडलीमावर्तिनी मुहूर्तं नीवि सुवनविनयप्रशस्तिवर्णावलीमिव लिखितां मन्मथेन रोमराजिमंजरी विभाणामनः प्रविष्टकर्णपिष्टवप्रतिविम्बेर्न
तिभरस्त्रिघमानददयक रतलप्रेर्यमाणे नेव निष्यततामकरकेतुयादपीठे स्ननभरेण भविता मधोमुखकर्णभिरुणामयस्वाभ्यामिव प्रसृताभ्याममललावण्यजलमणालकांशुभ्यां बहुभ्यां
नखकिरणविसर्गविष्णोवमाणि कवलपंगोश्च अमवशात्स्वेदजलधासृजालकमिव मुञ्चताकरपुगलेन समुद्रासिताः स्ननभाशवनम्यमानमाननमिवोन्नमयताहोरेणोच्चैः करैर्गहीत
चिबुकदेशाः अभिनवधंयो वनयवनक्षोभितस्पर्शासागरस्य तद्गुह्याभ्यामिवोद्गताभ्यां बिदुमलतालोहिताभ्यामधरम्भां रक्तावदातस्वच्छकान्तिनाचमदिरासपूर्णमाणि कृष्णसंयुतस्त्रि
नाकपोलपुगलेन रतियारिवादिनी रत्नकोणवतुणा नासावंशो नवविशजमानाः गतिप्रसरनिरोधिप्रवृत्ता कोणादिव किचिदाश्नायाहे न निजमुखलक्ष्मीनिवासदुग्धोद्धिनालोचनपुगलेन लो
चनमयमिव जीवलोकं कुर्नुमुघतामुन्मदयौवनकुंजरमदराजिभ्यां भूलताभ्यीमनः शिलायंकलिरिव तेन वशागाविष्टमन्मथत्तदयेनेव वदनलयेन लकविंदुलाविधो नितललारमद्रा मुक्तघटे
मतालीयहाभरणमरुणमणामयमामुक्तकर्णोत्पलचुतमधकाशसंदेहकारिणं कर्णपाशदोलायमानयत्र मश्कतमाणि कपकुंडलं दधती पादलीकृतललोटेन सीमंतचुम्बिनश्चूडामयोः
सरतांशुनालेन मदिरासेनेव प्रहात्यमानदीर्घकेशकलायां देहार्धप्रविष्टदृगवर्तिगोरी विजिगीषये वसर्वाङ्गानुप्रविष्टमन्मथदर्शितसोभापविशेषामुरः प्रमाशेयितेकलक्ष्मीमुदितनाशयणा
वलेपदूरणाय प्रतिविम्बके निजव्यतो लक्ष्मीशतानी वसुजंती मुनमाहः निहितैकचंद्रविस्मितहृशमिमाननाशाय विलासस्मितेभ्यंदसहस्राणी वदिसुस्त्रियंती निर्दयदग्धैकमन्मथप्र
मयनाथशेषेणो वप्रतिद्वयं मन्मथायुता न्युत्पादयंती रजनिजागरस्त्रिजस्ययश्चितवक्रमिथुनस्यस्वसुंकीडानदिकासुकमलयल्लिवालुकाभिर्वालपुलितानि कारयंती परिजनन्यु
रवप्रस्थितंदर्लभं च हंसमिथुनं मणालनिगाडकेन वधानयेति हंसयालीमादिं रंजीमाभशणमश्कतमयसांघ्रिहते हरिणश्रावकायसखीप्रवणादयनीययवाहुं प्रसवेययंती मा

का. २. येन दत्तोदासननद्वयात्मानमिव प्रतिग्राहयंती अथ प्रभृतिभवतो ह्येव वर्तत इति जीवितमिव स्थाययंतीतामूलमदात् आकर्षती च कश्चि सत्यं भुजस्तानुसुरेण स्थितं तस्मात्तमनः ॥
 २. इति नमर्थं हृदयो मिव यतिनामिह नवलं यं नास्तीति गहीना परंतामूलं महाश्वेताये प्रायच्छत् अथ सहस्रेव स्वरितगतिस्त्रिवर्णं गमिन्नुपधमिव कुंरलीकृतं कंठेन वहता विदुमाकुंरानु
 कारिणां चं चुरेन मश्कतद्युतिपद्मिनामंथ्यतेन पुकेनानुबध्यमानानुमुदके सूर्यि ज्ञातया चरणायुगलस्य चम्यककलिकाकारतया मुखस्य नुबलपदलतया च यक्षधुतीनां नुसु
 ममयी वागत्पसारिकासक्रोधमवादीत् भर्तृदारिके कादम्बरिकस्मात्त्रनिवार्यस्येन मलीकसुभगाभिमानिनमतिदुर्विनीतं मामनुवभ्रंतं विदुः द्वायसदं यदि मामनेन परिभूयमानामु
 येह सेततो हं नियतमात्मानमुत्पन्नामिश्रयं प्रयामितेयादपहं न स्पृशेनेत्येवमभिहिता वतया कादम्बरी स्मितप्रकरोत् अविदिनृता तातु महाश्वेता किमियं वदतीति मदलेखाय प्र
 ह्लासावाक्यपदेषा भर्तृदुहितुः सूरवी कादम्बर्याः लाकन्दीति नाम्ना सारिकेति यद्विहासनाम्नः शुक्रस्य भर्तृदारिके येव पाणिग्रहणा पूर्वकं जायापदं प्राहिता अथ चायमनया प्रत्युषसि
 कादम्बर्यास्तामूलकरुद्धा हि नीमिमांस्तस्मिन् कामेकाकिनी किमपि याठयन्दृशेयतस्ततः प्रभृति संजोतेष्वापि राक्षसु रवीनेन मुपसर्पतिनालपतिनस्पृशति न विद्वेकयति सर्वाभिरस्मा
 मिः प्रसाधमाना यिन प्रसीदतीत्येतदाकर्ण्य स्फुरस्फुरितकपोलोदरश्चंद्रायी गोमंदं मंदं विदुस्याववीत् अस्मैषीकथाप्युत श्वेतद्वजकुलेकर्णपरम्परया परिजनोद्योवं मंत्रयते वदित्
 पिजनाः कथयंत्येवं दिगन्तरेष्वथ यमास्त्रापो वर्तत एवास्माभिर्येतदाकर्णितमेव यथा केले देव्याः कादम्बर्यास्तां बलदायिनी तस्मिन् कामममानः परिहासनाभाश्रकोमदनयस्वशोगा
 ताव्यापिदिनानि न वेतीति तदप्यमास्तां तावद्वामवारः प्यशित्यक्त निजकलत्रो निस्त्रपो न पासह देव्याः कादम्बर्याः कथमेतद्युक्तं यत्र निवारयतीमां च यत्नां दृष्टदासी मथवा देव्यायिकधि
 नेव निस्तेहता यथममेव मिमांशरी कालिन्दीमीदृशाय दुर्विनीतापविहंगा यप्रयच्छंत्या किमिदानीमियं कश्चेतुपदेतत्सापत्यकरणं नारीणां प्रधानं कोपकारणं अग्रणीर्विशगद्देतुः परं

परिभवस्थानं इयमेव केवलमतिधीश्वरदयानेन रोभायिगारिम्भानातवैश्वप्याविषं चानास्वादितमनलोवानासादिनोऽनशं चानाङ्गीकृतं न स्वेव मयश्मस्तियोषितां लक्ष्मिः का
 रणं यदि चेयमीदृशेयशधेनुनीयमानानेन प्रत्यासपनिमेप्यति तदा धिगिमा मलमनया दूरतो वर्जनीयेयमभिभवनिश्चाकशनापुनश्चलाय पिष्यतिको वा वलोक पिष्यतिको वा स्थाना
 मग्रहीष्यतीत्येवमभिहितवतितस्मिन् सर्वास्त्राः सहकादम्बर्याः कीडास्त्रापमाधिता जहसु रङ्गनाः परिहासस्तुतस्य नर्मभाषितमाकर्ण्य जगाद घूर्तं राजपुत्रानि पुणोपमन्त्रयान्येन बालोला
 पिप्रतारपितुं शक्यते श्वापि बुध्यत श्वेतावतीर्वक्रोक्ती श्रियमपि जानात्येव परिहासजल्पितानि अस्या अयिराजकुलसम्पर्कचतुश्मतिर्विश्रम्यतामभ्रमिश्रेया भुजंगमंगिभाषिताना
 मियमेव हि वेनिमज्जुभाषिणी कालंचकारणं च प्रप्राणं च विषये वप्रस्तावं च कोपप्रसादयो रिति अत्रान्ते वागत्पकुंरुकी महाश्वेतामवो वदायुष्मतिदेवस्थित्रयो देवी चमदिशत्वां द्रु
 माद्वपतयेवमभिहिता वगन्तु कामाश्रितचंद्रायीरः कास्माभितिकादम्बरी मयच्छत् अहोतुयर्था ममनेकस्त्री हृदयसहसावस्थाने मनेनेति मनसा विदुस्य प्रकाशमवदत् सखिमहा
 श्वेते किं त्वमभिदधासि रूर्नादाश्रयशरीरस्याप्यमेव प्रमुः किमुत भवनस्य परितनस्य वा यत्रास्मैरोचतमियसखी हृदयाय वा तत्रायं मास्माम् तच्छ्रुत्वा महाश्वेता वदत् अत्रैव त्वत्प्रसादा
 दसमीयवर्तिनि प्रमदवने कीडापर्वतमणिवेशमन्यास्वास्त्राभित्याभिधाय गंधर्वराजं द्रुपुंययो चंद्रायी गोपितये वसह निर्गत्य विनोदार्थं वीणावादिनीभिश्च वेणुवाद्यनिपुणाभिश्च गीतक
 लाकुशलाभिश्च रुशेदरकीडा रगिणीभिश्चाप्यपश्चनुशमिश्चित्रकर्मरुतप्रसाभिश्च सुभाषितपाठिकाभिश्च कादम्बरी समादिष्टयतीहारीभिश्च कामिनीभिरनुगम्यमानः पूर्वद्वयेन के
 पुरकेणोपदिश्यमानमार्गः कीडापर्वतमणिमंदिरमगात् गमेचनस्मिन् गंधर्वराजपुत्री विसृजे सकलं सरवीजनं च परिमितपरिवारिकाभिरनुगम्यमाना सा दमाहूरोद् तत्र शयनीयि
 नियत्यदरस्थिताभिर्विनयविधताभिः परिवारिकाभिर्विनोद्यमाना कुतोपि प्रत्यागतवैनो चेकाकिनी तस्मिन्काले वयलेकिमिदमारुचमिति निगृहीते वलज्जया गंधर्वराजपुत्रिकथमेतद्युक्त

का. २. मित्युपालक्षेव विनयेनायमसावृत्य नोवा लभावः कृतं तदनुयह सितेव मुग्धतया स्वेरिणि माकुचुयथेयमेकाकि न्यविनयमित्यामंजितेव कुमा रभावेन भीतनायं कुलकन्यका नां क्रमदूतिगार्हितेव महत्तेन र्विनीतेर सावि
 ३. नयमितितज्जिमेवाचोरेण मरे निगद्यतां मदेन लघुतां नीतासीत्यनुशासिते वाभिजात्येन कुतस्त्वेयं तस्तेति धिक्तेव धैर्येण स्वच्छं रचा रिणि अप्रमाणीकृतो हं स्वयेति निन्दितेव कुलस्थितेन्यतिगुर्वी
 लज्जामुवाह समवि नयधैवमग रिगत सर्वशङ्क यातश्च दृढयतां दर्शयन्त्या घमया किं कृतमिदं मोहांधया तथा स दृष्टयोपमति साहसिकया मयानशङ्कितं लघुत्वं दयामां कलयिष्यतीति निही
 कयानाकलितं कास्याचित्तं निरिति मूर्याजयरी हितं दर्शना नुक्लाह मस्यनेति वात रलतयान कृतो विचारक्रमः प्रत्याख्या नवे लस्मान्भीतं गुरुजनात्रसं लोकापवादा नोद्दिष्टं तथाच
 महाश्वेतादुःखितेति निहीक्ष्य ययानाये हितमा सत्रवर्तिसखीजनोप्युपलक्ष्यतीति मंदयानलक्षितं पार्श्वस्थितः परिजनः पश्यतीति न घचेतनयानदृष्टं स्थलवृद्धयो धितादं शीविनयच्युतिं वि
 भावयेयुः किमुतानुभूतमदनरनात्तामहाश्वेता सकलकलाकुपलाः सर्वोवा राजकुल संचारचतुरो गनित्यभिद्रि तः परिजनरेह शेषति निपुणतरदृष्टयो न घुरास्यः सर्वद्याहतास्मि मन्दपुण्या
 मरणं मेधेयोनलज्जाकरं जीवितं शुचैतदुत्तान किं वक्ष्यम्याततो वागंधर्वलोको वा किं करोमि को नमंतीकारः केनोपायेन स्वलितमिदं प्रच्छादयामि कस्य वाचापलमिदमेतेषां र्विनीतानामिदि
 याणां कथयामि क्वानेन दग्धदृष्टेन न स्वलुजाना मिगृहीता गच्छामि तथा महाश्वेता व्यतिकरेण प्रतिज्ञा कृता तथा प्रियसखीनां पुरे मंत्रितं तथा च के परस्महस्ते संदिष्टं न स्वलुजाना मिदं
 भागिनी शठविधिने छत्रमन्मथेन वा एव कृता युगप संवयेन मत्पुत्रकेन वा न्येन केनाप्ययमानीतो मम विप्रवा दकश्चन्द्रापीडः कोपितानकदाचिदृष्टो नानुभूतो न च श्रुतो न च जितो नोत्प्रेहि
 तो मां विडम्बयितुमुपगतो यस्य दर्शनमात्रेणैव संयम्य दत्ते वै दिव्यैः शरयं जरे निक्षेप समर्पिते वमन्मथेन दासीकृत्योपनीते वा नुशगेण निर्याति ते वा द्दीप्तमूलेन गुणगणेन विक्रीते वदृष्टेनो
 गकरीणीभूतास्मि न मे कार्यहेनेति दृष्ट्वा मिव संकल्पमकरोत् कृतसंकल्पा वा न गते न मिथ्या विनीते पदिमयानकृत्यमेव गच्छामीति दृष्ट्वा कम्पयति नयविहसिते वंद्यापीडे न तत्परित्याग संकल्प

प्रभावर्षिपयाः देशे सप्रेमया गिना श्यशनीमधकरभर्यस्तं वकणवितं समुक्ते पयंती वा मर्यवनविधत्तिर्यस्तालकवधरी मनुष्या जमाना कादम्बरी मनामयं पप्रच्छ सा तु सखी प्रेम्णा
 गृहनिवासेन कृता पश्येवा नामयेनैव लज्जमाना रुच्छादिबकुशलमाचवक्षेः समुपजातशोकापितस्मिन्का लेमहाश्वेता मुश्वनिरीहणतत्परापि मुहुर्मुहु रयाह विक्षेपप्रचलितत रलतर
 ताशसारे रं चत्तुर्मंशलितवायेन भगवता नुसुमधन्वना बलानीयमानं वंद्यापीडयितुं नयेवन शशक निवारयितुं तेनैव च ह्यो न तेना सत्रसखीकपोल संक्रान्तेनेर्ष्याशेमाञ्च भिक्षुमानकुचनश्य
 न्प्रतिविम्बेन विश्वव्याख्ये राईव सः स्थलवह्निना लभजिका प्रतिमेन सयत्नीशेषाभि मियतो दोर्भाप्यशोकमानं दजलतिरोहितेनां प्रतापः स्वमभवत् सा मुदूर्तापमिवेताम्बूलदानो घतां महाश्वे
 तामभाषत सखिकादम्बरिसप्रतिसर्वाभिरेमेवास्माभिरुजिनवागतश्चन्द्रापीड आश्रयणीयस्तदस्मेतावदीयतामिदमुक्ताचकिञ्चिद्विवर्तितावनमितमुखीशने र्व्यक्तमिव प्रियसखि जज्ञेह
 मनुपजातयश्चिवाप्राग ज्ञेनानेन गृहाण त्वमेवास्मै प्रयत्नेत्युवाच तां पुनः पुनश्चिधीयमाना वतया कथमपि ग्राम्येव विशदनामिमुखं प्रनश्यत् महाश्वेता मुखादना रुच्छादिरेव वेयमाना
 रुधिरामुकुलितलोचना स्खलं स्खलं निश्चसंती निजशरप्रहारमर्क्षितामन्मथेन स्तपिते वस्वेदजलविसरैः स्वेदजलसि सरनिमज्जनमयेन च हस्तीवलम्बनमिव पावमाना सा धस्यस्वशाय
 तामीति लगितुमिव कृतप्रयत्ना प्रसारया मासनाम्बूलगार्मां हस्तयन्त्रवं वंद्यापीडस्तु नयकुञ्जरकुंभस्य ला स्फा लन संक्रान्तसिंहमिव स्वभावपाटलं धनुर्गुणकर्षण कृतकिया प्रयाम्ले
 कचग्रहा रुधिरिता रिलस्मीलो वनयशमर्शनलया ज्ञानविन्दुमिव विसर्यन् रवकिरणयानि रमसेन प्रधावितामि रिव विवर्धितामि रिव प्रहसितामि रिव ह्रस्वीमि रूपे तं स्पृष्ट्वा लोभा
 वतं कालकृतसन्निवेशः सरणाः पंचापी निमग्ननीर्यशङ्कली रुद्धं तं प्रसारितवान्या गिमा तत्कालविलासदृशानकुतह्लिभिरिव कुतोयागत्य सर्वश्रेष्ठे धिधिता तेना निबद्ध
 लक्ष्म्यप्रसारिनेन वंद्यापीडहस्तान्वेषणायेव पुरः प्रवर्तितं न रवाश्रुनिबद्धेन वेयक वलितबलयावली वा बालेन संभाषणमिव कुर्वता हस्तेन स्वेदसालिलपात एव कं गृह्यतामयं मन

का. २.
५१

ममास्थितानुक्तलोममथः प्रकटीकर्मणि सशवास्तेष्वप्यस्येताभविष्यतीत्यवधार्योत्थापोयविश्वचताभिः कन्यकाभिः सहोहे र्त्तयैश्वर्यं वीवीणावाद्येभ्यः पाणविकेभ्यश्चरसंदेहविवादेभ्यः सुभा
षितगोष्ठीभिश्चान्येहेनेलेशलायेः सुकुमारैः कन्याविलासैः श्रीरुद्रासां चक्रे मुहूर्तवस्थितानिर्गम्योपवनालोकनकुतूहलाहोमचिनः श्रीरायवर्तशिखरमानुरोहकादम्बरीतुतं हवाविरयतीति महाप्रेतायाः
किलवर्मावलोकयितुं विमुच्यतांगवाहमनंगहोमवितासोधयेयि रितनं शिखरमाकरोह तत्रच विश्वपरिजना सकलशशिमं लयोदुरेणातयजेणो हेमदं ननिवार्यमाणा तया चचतुर्भिर्वालव्यजनेभ्य
केनपुचिभिर्दूयमानैरुपवीज्यमाना शिरसि कुसुमगंधलुधेभ्यः भ्रमता भ्रमरकुलेन दिवायिनी लग्गुं ठनेने वचंदापीडाभिसंख्यावेद्याभ्या संकुर्वती मुहुश्चा मरशिखां समा सज्यमुहः कत्रदं मवल
म्यमुहस्तमालिका रकचेकेशे विन्यस्य मुहुर्मदलेखां यरिधम्यमुहः यरिजना नरित सकलदेहाने त्रिभागेन मुहुरावलित त्रिवली चलय पविहृत्य मुहुः प्रतीहा शिवे त्रलता शिखरे कपोलं नि
धाय मुहुर्निश्चल कश्चिधनामधरपल्लवे वीटिकां विनिवेश्य मुहुर्लकीर्णकणोत्पलप्रहारपलायमान यरिजना नुसंख्यादजकतिपययदा विहस्यतं विलोकयतीतेन च विलोकमाना महात्रमयिकालमति
क्रान्तं नाशसीता आरुख्यप्रतीहार्या निवेदित महाप्रेता प्रत्यागमना ~~तस्मादवतता रास्नानादि सुमंदा रमहाप्रेतानुरोधेन दिवसव्यापारमकरोत्~~ चंदापीडोपितस्मादवतीर्ष
प्रथमविसर्जितेनैव कादम्बरीपरिजनेन निर्वर्जितस्नानविधि निरूपहतशिलाभिमतार्चितदेवतः श्रीरायवर्तक एव सर्वमाहारादिकमहः कर्मचक्रे क्रमेण वक्रताहारः श्रीरायवर्तक प्राप्तागभाजिमनोहा
रिणिहारीतहारिणिशोभंथकेनरीकरासारेसीरायुधहलमयनिश्चलकालिन्दीजलविधितरुणी चरणालककणोपाशो विधिकुसुमरजः सिकतिलतले लतामंडयोयगूढेशिखरं तितो वसंगीत
गहेमरकतशिलातले समुद्यविष्मोदृष्टवानसहसेवातिवहलधाम्नाधवलेनालोकेन जलेनेव निर्वोद्यमानं दिवसं शृणुत्तलवलयनेने वपीयमानमानपं श्रीशेदेनेव स्नायमानां प्रह्वी चंदनरसवर्षेणोव
सिच्यमानानादिगानान् सुधयेव विलिप्यमानमम्वरतलं आसीद्यास्पमनासिकि मुखलुभमवनिधधियति रंकां श्रवणीतां शुरुदितो भवेदुतयंत्रविशेषविशीर्यमाने पांशुधारा सहस्राणि धारा गहाणि

मुक्तान्याहेस्विदनिशविकीर्यमाणाश्चैकश्चयवलितभुवनाम्बरसिंघर्षतलमवतीर्णा कुतूहलाद्यालोकानुसारप्रहितचक्षुरासीत् अनल्पकन्यका कंदवपरिहृतां धियमाणा धवलानतयत्रांड
यमानवामरदूपां कादम्बरीया हायां वामपाणिनावे त्रलता गर्भेणार्द्रा वस्त्रशकला बहन्नमुखं चंदनानुलेपनसनाथं नाशिके लमुहं हंत्वा दक्षिणकरेण दत्तहस्तं लंवाके पुरकेण च निष्ठासह
र्थे निमोक्तपुचिनीधौनेकस्यलतादुकूले दधता निवेद्यमानमार्गमालतीकुसुमदामाधिकितरेकेतलापावतमालिकपानुगम्यमाना मागच्छंती मद्नेखांतं स्याम्यसमीपे तश्लिकानतया चसितांशुकोपहृदय
लग्नीतंधवलताकारणमिव श्रीशेदस्य सहभुवं प्रणालदं मितनाशयणानाभिपुंरीकस्य मन्दरक्षोमविहिनमिवा मृतकेन यिं डनिकरं वा सुकनिमोकिमिव मंधनममोक्षितं हासमिव श्रियः कुल गृहवि
योगालितं मंदरमथनविश्वं तितशेषशशिकलाखंडं संचममिव संहृतं प्रतिमाताशगणमिव जलादुद्धृतं दिगाजकरणीकशशास्त्रमिव पुंजीभूतं नक्षत्रमालाभरणमिव मदनद्वियस्य शशोद्यप्रकले
रिव कल्पित कादम्बरी नृपवशीकृतमुनिजनहृदये रिव निर्मितं गुरुमिव सर्वरत्नानां यशोशशिमिचैकत्र चरितं प्रतिपद्यमिव चंद्रमसः जीवितमिव ज्योत्स्नायाः लक्ष्मीत्वं दयमिव नालिनी
दलगतलज्जलविदुर्विलासतरुलं उत्कंठितमणालवल्लभवल्लकेशं शशिनमिव वनमुक्तो रू निवहधवलितदिगुरवं मंदाकिनीप्रवाहमिव सुरपुवती कुचपरिमलवाहिनं प्रभावधिष्ठाप्रतिहारं
हारं दृष्ट्वा वायमस्य चंदापीडं चंद्रानतयपुतिमुषोधवलितः कार्यामिति मनसानिश्चित्य दृष्ट्वा देवप्रत्युत्थानादिना समुद्यचितो यवारक्रमेण मदलेखां मापतंती जग्राह सातु तस्मिन्नेव मरकत
ग्रावणिमुहूर्तमुयविश्वस्वयमुत्थाय तेन चंदनाङ्गशोणानुलिप्यते हेचदुकूले परिधाय तैश्चमालतीकुसुमदामभिश्चरितशेखरं लतांतं हारमादाय चंदापीडमुवाच नुभारतवेयमय
हासितादृक्काशकान्नायेशलताप्रीतिपर्वशं जनकमिव नकारयति प्रप्रयश्च ददात्यवकाशमेवं विधानामनया च कृत्या कस्यासि न जीविज स्वामी अनेन वा कारणा विद्धत वा तस्येन च रि
तेन कस्य न वं फलमप्यारोपयसि शमाचते प्रलतिमर्धं शय्यवन्दति कस्य न च यस्य तां मुत्पादयति कं वानस्य मास्वा सपं त्यमी स्वभावस्तं कुमाश्च न योमवहुणाः त्वन्मूर्तिरेवात्रोयालं भमर्ह

का. २
७२

ति. पथाप्रथमदर्शनश्च विप्रं भुवनमपि न पति. तथा हि त्वदिधेयकलं भुवनमपि न पति. तन्निप्रमुत्पमानं सर्वमेवानुचितमिवाभाति. संभाषणमप्यधः करणमिवापतति. आदरोपि प्रभुताभिमानमिवानु
माययति. स्तुतिरप्येकैकमिव स्रजयति. उपचारोपि वायलतामिव प्रकाशयति. प्रीतिरप्योत्तमज्ञतामिव ज्ञतामिव ज्ञाययति. विज्ञापनापि प्रागुक्तमिव ज्ञायते. सेवापि चापलमिव दृश्यते. दा
नमपि यश्चिद्वदभवति. अपि च स्वयं गृहीतं दद्याय किं दीयते जीवितेश्च शय. किं प्रतिपाद्यते प्रथमकृतागमनमहोपकारस्य. कान्ते प्रत्युपक्रियादर्शनं दत्तजीवितफलस्य. सकलमागमनके
नते क्रियते. प्रज्ञा/यितां चानेन व्यपदेशेन दर्शयति कारुण्यं न विभवं. अप्रतिपाद्यादिपरस्वता संज्ञानमिव भवतां. आस्तां तावद्विभवो भवत इत्यस्य मही कुर्वोणा नाकार्यकारिणीति नियुज्यते.
दत्तात्मानमपि चंचितानभवितीति जीवितमथर्पयित्वा नयन्त्याजयते प्रणयिजनप्रत्याख्या नमश्च सुखी च दक्षिणपरवती महता संती. न च तादृशी भवति पावमानानां पादृशी ददतां राज्ञा. यत्तु सत्य
ममुना व्यतिकरेण कृता पश्चादपि वत्सल्यमानमवगाह्यनिकादम्बरी. न दयममनमथ न समुद्भूतानां सर्वज्ञानानामेकः शेषद्वितीयोपनामाहो यममुनेव हेतुना बहुमतो भगवतां भसायया दहमुपा
तुयं प्रवेतसे दत्तः पाशभतापि गंधर्वशजायगंधर्वशजायगंधर्वशजेनापि कारुण्यं. तथापि त्वद्वयस्यानुत्पमामरणस्येति विभावयंत्या. नमः स्थलमेवोचितं सुधास्तुतो भामनरेत्यवधार्यानुप्रेषितः. यद्यपि
जिनगुणागणामरणमृषिताः पश्योमवाटशाः केषां हेतुमित्रजनबहुमतमाभरणभारमहेषु नाशयंति. तथापि कारुण्यं प्रीतिरनकारणं. किं न कृतमुत्सृजित्वा शक्यं कोस्तुभाभिधानं लक्ष्म्याः स
दत्तमिति बहुमानमाविष्कृता भगवता शार्ङ्गपाणिना. न च नाशयणोऽत्र भवंतमतिरिच्यते नापि कोस्तुभमणि रणुनापि गुणस्त्वेन शेषमतिरेते. न चापि कारुण्यं माकाशानुक्तिकलयापि लक्ष्मीरुत्तम
तुमला. मर्तोर्हृतीयमिदं बहुमानं त्वतो. न चाभूमिरेषा प्रीतिप्रसरस्य. नियतं भवता भगवत्प्रणयामहाप्तेतामुपालमसहस्रेः खेदयित्वा स्वात्मानमुत्सृज्यति. अतएव महाप्तेता तत्त्विका मयी महारमादा
यत्नस्य काशं प्रेषितवती. तथापि कुमारस्यारदिषमेव न स्तुमहाभागे न मनसापि कार्यः कारुण्यं. प्रथमप्रसा अप्रसंगं रघुत्कान्ता वक्रमिव चामी कश्चन स्यते तंतस्य वक्रस्य लेखं वधा चंद्रापीडस्तुवि

समकालप्रस्थितेन कर्कशलेन यथेव जीवितेना. विशेषज्ञेयुनश्चिप्रहासितलोचनया दृश्यतामसौ जनः प्रत्याख्या न योग्यो न वेति तत्कालागतेनाभिहितेव वाग्धेयापनयामिते सहासुभिर्देवावल्लेपमिति
निर्मर्त्तिने वमनो भुक्तः पुनरपि तथैव चंद्रापीडमिमुखत्वादयावभूता तदेव मस्तमितप्रतिसमाधानवलावलात्प्रेमावेशेनास्वतंत्रीकृता पश्यशेषोऽप्यया यज्ञा लवातापनेन न मेव क्रीडायवतमवलोकयंत
तिष्ठत्. तत्रस्था च सा तमानन्दतलव्यवधानाद्विप्रेवस्त्याददर्शनवद्गुहा. अद्भुती गालितस्तेदयामर्शभीते वचिजया लिलेश्व. न च चित्रतूलिकपारो माञ्चतिरोधानशंकिते वत्सदयेनालिलिंगु
नवत्तसा. तत्समकालातिपाता सदेवमनोगमायनिपुक्तवती नपरिजनं. चंद्रापीडोपि प्रविश्य स्वच्छं कारुण्यं ददयमिव द्वितीयं माणि गृहं शिलातचरणयुगलस्त्वाभिर्यथादिष्टे मृमभिभागे स्पष्टिभिः
कन्यकाभिः परिहृतो दोलायमानेन चेतसा चिंतां विवेश. किं तावदस्यागंधर्वशजदुहितुः कारुण्यः सह मुवएते विलासा एवेदशाः सकललोक दृश्यहारिणः. आहोस्विदनाशघितप्रसन्नेन भगवता
मकरैकेतुना मयि निपुक्तयेन मांसास्त्रेण ससंगेण रूणितत्रिभागेन दृष्टयानः पतत्समरपारकुसुमशोभितेनेव च लुप्ततिर्यग्विलोकयति. मद्विलोकिता वधवलेन स्मितालोकेन दृक्कलेनेव लज्ज
यात्मानमाह्वयति. मलज्जाविवर्तमानवदना च प्रतिविम्बप्रवेशलोमेनेव कपोलदर्यणमर्ययति. मदवकाशायामि नो दृष्टस्य प्रथमा विनयलेश्वामिव करुहेणायनाहं लिखति. मतां वल्लवी
शिकोपनयनखेदविधत्ते नरकोयलभमभ्रमरहृदेन कर्तलेन स्विन्नं मुखमिव गृहीततमालयस्त्रवेनेव वीजयति. पुनश्चाचिंतयत्. प्रापेण मानुष्यकसुलभालवुतामिच्छा संकल्पसहस्रेवमा
विप्रलभते लुप्तविवेकोपोवनमरोमदोवा. पतस्मिन्मिराहतेव पूनादधिरत्यमपिकलुखं महत्यस्यति. स्नेहलवोपि वारिणो रयोवनमदेन दृष्टं विस्मयते. स्वयमुपादितानेकचिन्ताशतानुल्लाकवि
मतिरिव तलतानकिं जित्रोमिहते. निपुणमभयगृहीतातरुणाचिंतयति नीके जिन्नालिखति. संज्ञातयाभिमानानुल्लेखे वात्मसंभावना न च विन्तात्मानमर्ययति स्वप्रद्वाननुभूतमपि मनो
रयोदर्शयति. इंदुजालपिच्छिके वासं भाव्यमपि प्रत्याशा पुरःस्थाययति. भूयश्च चिन्तितवान्. किमनेन हृद्येव मनसा रेदिनेन यदिसत्यमेवेयं धवले सृणामप्येवं ज्ञातवृत्तिरुदा न विशत्सर्वेना

को. ६. नश्रीसमागमाभाभिरेवानुरागिणीभिः सहैवदीधितिभिर्दर्शनतामुपगतेभगवतिगभस्मिन्मालिनि. तत्कालविजृम्भितेन चकारं वरीहृदयरागरससागरेणोवापरितेसंध्याशोभाजीवनेकेन सुमायुधानलद
 ७३. सुमानचक्रवाकहृदयसहस्रधूम्रवजनितमानिनीनयनवाशिष्ठविस्तीर्यमाणोत्तकृणतमालविचित्रिणिमिहै. दिक्षुरिकराकीर्णशोकशशाङ्कवेतायमानताशरागो गमनेजातेजातायां
 वादर्शनसमायांवेलायांशोधशिखरादवततारकादम्बरी. कीडापर्वतकनितम्बाच्च चंद्रापीडः. ततोचिरादिवगहीतपादः प्रसाधमानद्वकुमुदिनीभिः कलुषमुखीः कुपिताइवप्रसादयत्रा
 शाः प्रबोधाशंकयेवपरिहरकृपाः कमलिनीः. लांछनछलेननिष्पामिबद्धयेन समुद्रहृन्. रोहिणीवरणाताडननग्रमल्लकरस्मिबोदयशगंधानस्तिमिरनीलाम्बरोदिवमभिसारिका
 मिवोपसर्पत्रनिवध्रमतयाविकिरन्निवसोभापमुद्राभ्यगानीक्षणेत्सवः सुधासूतिः. उच्छिन्नेचक्रसुमायुधाधिरज्यैकातयत्रेकुमुदिनीवध्वरे. विभावरीविलासदंतपत्रेखेतभा
 नोधवलितदिशि. दत्तादिबोकीर्णोमुबनेचंद्रापीडशुंदानयनिरंतरेतयेवकुमुदमप्याद्वगहकुमुदिन्याः कछोलधौतसुधाधवलसोपानेतनुतंगतालचंतवातवाहिनि सुमहंसमिथनेविरहवाचालव
 क्रवाकयुगलेतीरेकुमुददलावलीभिः पर्यन्तलिखितयत्रलतमवदानसिंदुराहमोयहाइंदुरिचंदनरसेः प्रक्षालितंकादम्बरीपरिजोयदिसंमुक्ताशिलापट्टं चंद्रशीतलप्रथिशिष्ये. तत्रस्थस्यवा
 स्यागत्याकथयत्केपूरकोदेवीकादम्बरीदेचंद्रसुमागतेति. अथसंभ्रममुत्थायागच्छीमत्यस्सवीजनपरिहृतामयनीताशेषराजविन्नाभितरामिवैकावलीमात्रामरणामच्छेनचंदनरसेनधवली
 कृततनुसतामेककर्णावसकदन्तंयत्राभिरुक्लकलिकाकोमलकर्णपूरीकृतं कुमुदलंदधानं. ज्योत्स्नापुविनीकल्पद्रुमरूलेविभ्रतीतत्कालरमणीयेनवेद्येयासाहादिवचंद्रोदयदेवतांम
 दलेश्वरादत्तहस्तावलमत्ताकादम्बरीमुपश्रयत्. आगत्यवधीतिपेक्षास्तं दर्शयंतीप्राकृतेवपरिजोचितेभूतलेसमुपाविशत्. चंद्रापीडोपिकुमाराध्यास्यातांशिलानलमेवैत्यसकदन्वधमानोपिमदलेख
 यामूमिमेवाभजत. सर्वासुबासीनासुमुहूर्तमिवस्थित्वावकुमुपचक्रमेचंद्रापीडः देविदृष्टिमात्रप्रतीतेरासजनेसंभाषणादिकस्यापिप्रसादस्यनास्त्वकाशः किमुतेतावतोनुग्रहस्यनखलुचिंत

यत्रपिनिपुणंजमात्मनो गुणलकमलोकयामि. यस्यायमनुभूतोनुग्रहातिरेकोतिसहस्रातवेयमपगताभिमानमधरासुजनता. यदभिनवसेवकजनेयेवमनुहृष्यते. प्रायेणामामुपचारहार्यमदक्षि
 णां देवीमभ्यते. धन्यः खलुपरिजनस्तेयस्योपरिनिमंत्रणास्यात्. आज्ञासंविभागकश्चोचितेभ्यजनेकद्वादशः. पश्यकारोपकर्णशरीरं. तृणालवल्लुचजीवितं. अपत्रयेत्त्वप्रतिपत्तिभिरु
 पायनीकर्तुमागतायास्तेवयमेतेशरीरमिदमेतज्जीवितमेतानीन्द्रियाणिहेतुमाभ्यन्यतइदशेषयपरिश्रहेणगरीयस्त्वमिति. अथैवंवादिनोऽप्यवचमास्थिमदलेखवासस्मितमवादीत. कुमार
 भवत्वतियत्रयायाशिवधतेसररीखलुकादम्बरीकिमर्थमेवमुच्यतेसर्वमिदजरेणापिवचनमनयापरिश्रहीतं किंपुनश्मुनेयचार्य. लुनाववसासंदेहोलामारोप्यतरति. स्थिताचकंचित्कालं
 तैप्रस्तावाक्यंशजाताशपीडः कथं देवीविलासवतीकथमार्यः पृक्नासः कीदृशीवोज्जयिनीकियत्तधनिसाकीदृग्रातं वध्विप्रणीयोवामर्त्यलोकइत्यशेषंयप्रह. एवंविधाभिश्चकथाभिः सुचिरंस्थि
 लोत्थायकादम्बरीकेयस्कंचंद्रापीडसमीपशायिनं समादिष्यपरिजनं वशयनसोधाशिरवरमाइरोहतात्रवसितदुर्लभितानतलास्तीर्णशयनीयमलं वकार. चंद्रापीडोपितस्मिन्नेवशिलातलेनिर
 भिमानतामभिरूपतामतिगभीरतां वकारम्बरानिष्कारणवत्सलतांचमहाश्वेतायाः सज्जनतांचमदलेखायामहानुभावतांचपरिजनस्यातिसमद्विगंधर्वराजलोकस्यरम्यतांचकिंभ्युहृषदे
 रासमनसाभावयन्केयूरकेणसंवात्स्यमानवश्याः सृणारिखसयांक्षपितवान्. अथक्रमेणकादम्बरीदर्शनप्रजागरहितः स्वमुमिवतालतमालतालीकदलीकंदलिनीप्रविरलकछोलानिलशीत
 लक्ष्मीः. सृणदायगमेवस्मत्काकामिनीकणोत्पलप्रहाशणामुत्कटितेखिवहामतां वज्रसंयुतनुषुवासगृह्णहीयेधनवरतशरक्षेपस्त्रिजानह. निष्ठासविभमेखुवहसुलताकुसुमपरिभलेषु
 प्रमातजातरिश्चसुमंदरगिरिलतागृह्णहानिचमियेवमजतोषनुगोदपोपुविनीधुतारकासु. क्रमेणवसमुद्धेतवक्रवाकहृदयनिवासलयानुरागमिवलोहितंमंडलमुद्रहतिस्वितरिषिलान

का.द.

७४

नाहुत्यायमसाहितमुखकमलः कृतसंधानमस्तुतिर्गहीततामूलः केपूकविलोकपदेवीकादम्बरीप्रवृद्धनवाकवातिवतीत्यवोचत्। गतप्रतिनिवृत्तेनचतेनगधर्वशजतनयामालोकयितुमाजगाम। ददर्शवधवल्लभ
 स्मललाटिकाभिर्हृत्मासिकापरिवर्तनप्रवक्तव्यकृतलाभिः पारशयतव्रतधारिणीभिर्धानुशगाङ्गाश्वशभिश्चयश्चिजिकाभिः परिणतनालफलवत्कललोहितवस्त्राभिश्चरक्तपरव्रतवाहिनीभिः स्मितवस
 ननिविडनिवृद्धनयकशभिश्चप्रेतपरमंजनाभिर्जराजिनमोऽजीवत्कलायाठधारिणीभिर्वर्णिनीचैः कृभिस्तायसीभिः साक्षादेवमंत्रदेवताभिः पठंतीभिर्भगवतस्त्रम्बकस्यामिकायाः कार्तिकेयस्यविषयश्रव
 सोजिनस्पायाविलोकितेन्यश्चार्होतिविश्वस्यपुण्याः सुतीनुमाश्रयमानामतप्युशभ्यर्हिताश्चसादरनमस्कारैराभाषणैश्चमुत्थानैशसन्नेत्रासनदानैश्चदर्शनागतगंधर्वशजवाधवचहृदाः सम्मानयंतीमहीचैतां
 यतश्चसमुद्यविद्येनकिन्नरमिथुनेनमधकश्मधराभ्यां वंशभादनेनानेकलघुशशायांत्यानाशदुहित्रायत्यमानेचसर्वमंगलमदीयसिमहाभारतेदजावधानांपुरोछतेचमणिदर्यणोतामूलशगवद्वल्लभ
 कंधकारिभ्यन्तरदशनज्योत्स्नाशिक्षुत्तरधंमध्विष्टंयदपाटलमध्वरंविलोकयंतीशैवलतस्मयाकर्णपरिशेषप्रैषितोत्तानविलोचनेनबद्धमंरलेभमतामवनकलहंसेनप्रभातशशिनेवक्रियमाणामनघ
 णामप्रदक्षिणांकादम्बरीवसमुयस्यकृतनमस्कारस्तस्यामेवसुधावेदिकायांविन्यस्तमासन्नंभेजे। स्थित्वाचकंचित्वालंमहाश्वतायावदनंविलोकयस्युदितकपोलोदरंमंदस्मितमकरोत्। असौनुतावतेववि
 दिताभिप्रायाकादम्बरीमववीत्। सखिभवत्यागुणैश्चदीपीड्यन्द्रकातद्वचन्द्रमयरेवेरदीकृतोनशक्तेतिवक्तुंजिगमिषनिखलुकुमारः एषतोदः खमविदितवृत्तांशजवक्रमास्तेऽपिचपुवयोर्दृश्यित
 योरपिस्थितेयमिदानीकमलिनीकमलकंधवयोर्विवप्रीतिशमलपादोभ्यनुजानानुभवतीति। अथकादम्बरीसखिस्वाधीनोयंसपरिजनोजनः कुमारस्यस्वद्वजशमाकद्वानाशुशेधदपभिधायगंधर्वकुमार
 नाह्वयप्रायतनुमारस्वभूमिमियादिदेशु। चंद्रापीरोप्युत्थायप्रणामप्रथममहाश्वेतांततः कादम्बरीतस्याश्चप्रेमस्निग्धेनचक्षुषामनसावगत्समागोदेविकंचवीमिवहुभाषिणोऽन्यद्वधानिलोकः
 स्मर्तव्योस्मिपरिजनकश्चास्वियभिधायकन्यकांतः युशन्निर्जगाम। कादम्बरीवर्जमशेषः कन्यकाज्जगुणगौरवाह्वयः यस्वश्रवतंब्रजतमावहिरुोएगारनुवव्राजानिवृत्तेचकन्यकाज्जनेकेपूरेकेणोमनीतं

स्मयनः प्रपवादीत्। मदलेखेकिमुक्तेनिपुणासिजानासिगाहयितुमुजरावकाशमपहृर्याकृतंवचसिकोशालं। अपिसुश्रेकेवलमनीशोहृषमात्मनः केवाचयंग्रहस्याग्रहणस्यवागतास्वस्विमंकथा
 शौतयणालिनीभिर्भवतीभिर्हृपकशणीकृतोयंजनीयधेधमिधेधनिधेधुवाव्यापारेषुविनियुतामतिदक्षिणायाः खलुदेव्याः कादम्बरीनिर्दक्षिण्यगुणानकंविन्नदासीकुर्वंतीमुक्तावकादम्बरीसंव
 द्वाभिरेवकथाभिः सुविशंस्वित्वाविसर्जयांवभूवमदलेखं। अनतिदूरंगतायांतस्यांकीशायवतकगतमुदयगिरिगतमिवचंद्रमसंवंदनदुर्लभहारधवलचंद्रापीडंयुसमुत्सारितवेत्ररत्ननामरचिह्नानि
 विशशेषयश्चिन्तातमालिकाहिनीयावित्रशसुतापुनर्यितदेवसोधशिखरमानुरोहः तत्रस्थावपुनस्नथैवविधविस्तारंगितैर्विलोकितैर्जहाशयमनः। तथाहिमुहुर्नितध्वविमन्यस्तवामहस्त
 यधवांसम्राट्तांशुकानुसारस्यसारितदक्षिणाकशनिखलतारकासिखितेव मुहुर्जंभिकारंभदजोत्तानकृतलतयातज्जोत्रस्वलनभिषानिनुद्वदनेवमुहुर्मुकयध्वतारितनिष्वासा मोदलुधम
 ककरमुखश्चतयायस्तुतांज्ञानेवमुहुर्निलगलितांशुकसंभ्रमद्विगुणीकृतभुजयुगलप्रावृतपयोधरतमादनालिहंनसंज्ञेवमुहुः केशपाशाह्वयनुसुमपरितज्जलिस्माद्याणलीनयाकृतनमस्का
 रेव मुहुः रुभयतर्जनीभभितमुक्ताप्रलम्भतयानिवेरितद्वयोः कलिकोदुमबः मुहुः रूपहारकुसुमस्वलनविधतकृतलतयाकथितकुसुमायुधप्रहारवेदनेव मुहुर्गलितरसनानिगडनियतितवरा
 तयासंयम्यापितेवमनयेन मुहुश्चलितोहवेधितशिथिलदुर्लभाहितितलरोलायमानांशुकैर्कदेशादितकुवाचकितपरिवर्तनबुधत्रिवलीकृतंस्वस्तिकविक्रकलायसंकलनकलककश
 लाकटाहंक्षेयधवलीकृतकर्णोत्पलविलस्यमाणस्मितसुधाधूसरितकपोलासावीकृतवदनमनेकरसमंगिमंगुर्विलोकयंतीताववतस्थेयावदुपसंहतालोकोलोहितोदिवशेषभूवः अथदद
 यस्थितकमलिनीरगोपोवश्यमानेशजीवजीवितेश्वरेसकललोकवक्रवालचक्रवर्तिनिभावतिपुष्पः क्रमेणवदिनपरिलंबनशेषरक्षाभिः कामिनीदृष्टिमिश्रितसंक्रमितशोणामिदृशशोविधिया
 तेजदहाशीतहृदिवाजिनिः श्विविरहमीलितसरोजसंहतिषुहृदितायमानेषुकप्रलवनेषु च्येतापमानेषुनु मुदयंतेषु लोहितायमानेषुदिशुरेवपुनीलायमानेषुवर्षीमुखेः प्राग्नेः शनिश्चपुनर्दि

का-२
७५

तिनलवटितसीमंतकमकरिकोठिकोठोनसकलकन्यालोकस्थः सवर्णाश्चः स्पर्शनवयादप्रणामेनतमालिकाः संदिष्टंमहाश्वेतयाधन्याः खलुतेयेषांनगतोस्विसुखोर्विषयं तथाजामस
महंभवत्तस्मैतुहिनशीजलाश्वंदमयाद्वगुणाः विरहेविवस्वन्मयाद्वरनाष्टद्वयतिखलुजनाः कथमपिदेवोपयादितायामतोयान्निषासशयेवातीतदिवसायः त्वयतवियुक्तंनिम्नतमहोत्स
वास्तसमिववर्ततेगंधर्वराजनगरं जानासिवमांकृतसकलयस्यागांतथाथकारणयत्नयातिनंभवंतंदष्टुमिच्छति-अनिच्छन्ताअपिमेवलादिवहृदयमपिववज्रवदस्त्वशरीराकादन्वरीस्मार
तिवस्मैराननंस्मरकत्वंतामनः पुनरागमनगौरवेणार्हसीमांगुणवदभिमानिनीकर्तुमुदारजन्मादरोहिबहुमानमारोपयत्यवश्यं सोढव्याचेयमस्माद्विभजनपरिचयकदर्थनानुमारेण
भवत्सुजननेवजनयत्यनुचितंसंदेशायागल्भ्यमेवदेवस्यशरणीयेविस्मृतः शेषोहारः प्राहितइत्युत्तरीययतानसंयतंस्मस्मस्त्रविवरनिः सजेरंभुसंतानेः संसूयेमानंविमुच्यवामर्ग्राहिण्या
ः केशमपितिवाताअथचंद्रापीठोमहाश्वेतवर्णाशधनतयः फलमिदंयस्मिन्नेयनुस्मरणादिकंप्रसादभारमणिमहानमाशेषयतिदेवीकादन्वरीमुक्तातसर्वशिखिस्तारवयमेवजग्राह
तेनवकादस्यार्थः कपोललावण्येनेवगालितेनस्मितालेकेनेवश्यातामुयनीनहृदयेनेवदुतेनगुणगणेनेवविस्पन्दितेनस्पर्शवतात्कादिनासुरभिणाचविलेयनेनविलिथकंठेनमेवहारमकरोत्
आगृहीतताम्रपुष्पधुतीदिवोत्थायवामबाहुनास्कंधदेशेसमवलंब्यकेयूरकमूर्धस्थितश्चकृतययाक्रियमाणासम्मानमुदितंप्रधानराजलोकंविस्मज्यमानैः शनैर्गंधमादनंकशिण्डुमयासी
तातत्रचस्थिताक्षणाभिवर्तस्तेस्वयमेवनिजनरवाक्जलिजटिलंमण्डीलमिवशायकवलमवकीर्यवस्त्रभनुरंगममनुशमिमुखः प्रतस्थेगच्छंभोभयतः किंचिलिंविंदिवर्तयित्वलितवदनः परिजनंवल्लो
कयामभूत्ताअथविजरीः प्रतीहारेः प्रतिविमिश्रानुगमनेनिश्चिन्नेसमुत्साहितेपार्जनेकेयूरकद्वितीयएवमंदुराविवेशउत्सारणमयसंधानलोचनेषुप्रणाम्यायस्तेसुमंदुरालेधिंदायुधस्ययथावगुं
हनयदंकिंविदेकपार्श्वगलितंममीकुर्वतुत्सारयंश्चकृणितनेत्रत्रिभागस्यदृष्टिनिरोधिकुंकुमकपिलांकेसरस्यारंरुश्वाशणीविन्मरुवरणोत्तीलामंदंमंदरादारुहृत्तदतदेहभरः सकुतहृत्तमुवाचाकेयूर

ककथममनिर्गमादार्भ्यकोवाचतातोगंधर्वराजकुले-केनवाव्यापारेणवासरमतिनीतवतीगंधर्वराजपुत्री-किंचाः करोमहाश्वेता-किमभाषतवामदलेखा-केवाःभवत्रालायाःपरिजनस्य-भव
तोवाकोव्यापारआसीत्-आसीद्वाकाविदस्मदाप्रयणीकथा-केयूरकस्तुसर्वमाचचहे-देवप्र्यता-निर्गतेत्वयित्दयसहस्रप्रयाणपटहृत्कलकलमिवनूपुरवक्रकृणितेनकन्यकामाद्युरेकुर्वतादे
वीकादन्वरीसपरिजनासोधाशिखरमानुत्सुरगधसर्देवस्येवगमनमार्गमालोकितवती।तिरोहितदर्शनेचदेवेमदलेखास्वंधनिश्चिममुखीप्रीत्याजंदिगतेदुग्धोदप्रिधवलेः प्रावयतीवदृष्टि
यतेनःसितातपत्रापदेशेनशशिनेवेध्यानिबार्ममागारविकरस्यशसुचिरतंनैवस्थितवती-तस्माच्चकथमपिसखेदमवतीर्यक्षणांमिवास्थानमंडपेस्थितोत्थायसवलनमिषेवनिवेद्यमानोपहा
रुसुमाश्रयागमानैर्मधुकर्त्रेर्जलनस्वमयस्वोन्मुरवानामनुगलंगलविर्बलयेः कंठबंधानिवोपयादयंतीकेकारवोद्विग्राभवतश्चिरवर्तिना-पदेपदेचनु-सुमधवलाङ्करेणगृह्णतापञ्चगान्मन
सादेवस्यगुणगुणानवलम्बमानातमेवकीरायवर्तकमागतवतीयत्रस्थितवान्देवः-तमुपेत्यचदेवेनात्रमरुतशिलाप्रकरिकाप्रणालप्रसवणासिच्यमानहृदितलतामंडपेशीकरिणिशिलातले
स्थित-मत्रगंधोदकपरिमललीनालिजटिलशिलाप्रदेशेस्तातमत्रकुसुमधूलिसिकतिलेगिरिजदिकातटेभगवानर्चितःपुलपागिरत्रहेयितशशधरोविमिस्फटिकशिलातलेभुक्तमत्रसंज्ञात
चंदनरसलांछनेमुक्ताशिलशिलापदेशुप्रामितिपरिनेनपुनरुक्तंनिवेद्यमानानिदेवस्यैवस्थानचिह्नानियम्यतीक्ष्णितवतीदिवसांदिवसावसानेवकथमपिमहाश्वेताप्रयत्नार्जभिमतमपितस्मिन्ने
वस्फटिकमणिविश्रमन्त्याहारमकरोत्-अस्तमुपगतेचभगवतिस्वाबुदितेचंद्रमणितैवकंठविकारंस्थित्वाचंद्रकांतमयीवचंदोदयेप्रत्यादीकृततनुश्चंद्रविम्बप्रवेशमयेनैवकरीकपोलयोः हृत्ताकिमपिचितयंती
मुकुलितेक्षणाक्षणमाचस्थितोत्थायवेमलनखनियतितशशिप्रतिमाभरगुरणीवहृत्पुच्छाद्विपंतीत्तीलामंथरगमनयटनियदानिशप्यागृह्णताथयननिश्चिममात्रयष्टिभुततः प्रमतिप्रव
लयाशिखेदेनयाविवेद्यमानादरुणोन्मदाहूयिणाज्वरेणाभिभूयमानाकेनायाधिनामंगलप्रदीपैः-कुमुदाकरेश्वरकवाकेश्वरार्धमनिमीलितलोचनादुःखदुःखेनंक्षणादामेयीत्-उपस्थितमामाह

का-२ परेस्सुवार्तावतिकरेण सोपांभमादिष्वती-नंद्रापीडसुदाकर्णजिगमिकरश्चोप्युदतिवदभवना निर्ययो-आशेषितपथां चत्वारितुरापरिशरकोपनीतभिंदुयुधमारुह्यपश्चिदाशेषयज
 ७६ लेखां संधाकारेस्यापयित्वावैशम्यायनमरोषपरिजननिवर्त्यनान्यतुरगान्देनैवकेपूरकेणानुगम्यमानोहेमकूरंययो।आसाद्यचकादम्बरीभवनद्वारमवततार।अवगीर्यचद्वारपात्तार्थिततुरंगः
 कादम्बरीप्रथमदर्शनकुतूहलमिन्वाचपत्रलेखयावानुगम्यमानःप्रविश्यक्रेदेवीकादम्बरीतिष्ठतीतिस्मरुवागतमन्यतमंवर्षधर्मदाहीतःकृतप्रणामेनचतेनदेवमनमपरस्त्रीपर्वतक
 र्णाभरणात्कमलवनदीर्घिकातीरेविरचितं हिमगहमध्यास्तस्यावेदिनेकेपूरकेणोपदिश्यमानवर्गाप्रमदवनमध्येनगत्वाकिंचिदधानंमरकतहृदितानांकदलीवनानांप्रमयाशायीकृतस्वि
 किरणहृदितायमानंदिवसंदर्श-तेषां वमध्येनिरनर्गलिनीदलछत्रं हिमगहमपश्यत्।तस्माच्चनिष्पन्नतमार्दंशकछलेनाहोदजलेनेचसंवातंवाहुलतावेधतैर्मणालवलयेभ
 र्णाकैरिवधवलितवयवमापांरुभिश्चैकप्रवणाप्रयेस्तालंकीकृतैःकेतकीगर्भदलेउपहृसितदंतपत्रमालिखितचंदनललारिकानिमुखारविंदानिवदसोभापयदानीवदधानंकृतचंदनविंदुविशे
 षकांश्चादिवापिस्पर्शलोभस्थितेनप्रतिविम्बानिवकपोलानुद्धन्मप्रदताशेषशिरीषसोभाभ्याभिःशेवलसंजरीभिःकृतकर्णपूरंकरंरुधलिधूसरेषुप्रलयजस्सलवल्लुलितेषुनकुलावली
 वलयेषुस्तनेषुन्यस्तनलिनीपत्रप्रावरणमनवर्तचंदनवर्चाप्रणयपांडुरैःसंतापशेषमदितचंवकैरिवकैःकाल्यतमयालदंशनिविसंततुमयानिचामशणिविभाणामुन्नानेशुकमलेःकुमु
 दैःकुवलयेःकदलीदलेःकमलिनीयक्षोःकुसुमसूचकेश्चातयत्रीकृतैर्निवारितातयंजलदेवानामिवसमूहंनुगाप्रियाभिवसमागमंशरामिवसमाजंसरसीनाप्रिवगोष्ठीबंधंशिशिरोपचारनिपुणं
 कादम्बरीःप्रसीदपरिवारिकाप्रायंपरिजनमदाहीततेनचप्रणाम्यमानःपादनस्वपतनभयादिवत्वरितापष्टनेनदीयमानमार्गंश्चंदनयंककृतवेदिकानांपुंरीककलिकाद्यटितद्यंरिकांनीविकसितसितधि
 रुवारकुसुममंजरीनामशाणालम्बितस्थूलमधिकामुकुलहाशणामावहुलबंगयध्रुवचंदनमालिकानादोलायमानकुमुदामधनानांमणालवेत्तहृत्नाभिर्गृहीतकचिरकुसुमाभिर्मणालस्मीप्रकृतिभिरिवद

कानिनमारुह्यगंधर्वकुमारकैलोरनुगम्यमानोहेमकूरान्प्रवेगोत्तुंगत्तन्म्यास्पचित्रस्थितनयानकेकलामतर्वहिशेषेवसर्वाणानिवंधनमासीत्।तथाहितनयेनमानसेनासुदाविरहदुःखानुषयजग्राभि
 वयधनःकृतमार्गगमननिशेधामिवपुदस्तादृशोगाकुलदृयोत्कलिकवेशविक्षिप्तामिवनभसिसम्यगालोकयितुंवदनविरहानुरमानशामिवावस्थितामुरश्यतेतामेवप्रगलोचनोददर्शः।कमेणव
 प्राथमहाश्वेताप्रममहोदसरसीरेसन्निविष्टमिन्द्रायुधरवुरयुटानुसारैणोवागतमात्मस्कंधावास्मयश्यत्।निर्वर्तिताशेषगंधर्वकुमारश्चसानन्देनसुकुतूहलेनसविस्मयेनचस्कंधावास्वर्तनाजनेनप्र
 णाम्यमानःस्वभवनविवेश।समानिताशेषराजलोकश्चवैशम्यायनेनपत्रलेखयावसहैवंमहाश्वेतैवकादम्बरीचंदलेखेवकेपूरकदम्बजयेवकथयाप्रायोदिवसमनेषीत्।कादम्बरीरूपदर्शनद्विषेवनास्य
 पुरेवप्रीतिमकशेराजलक्ष्मीः।तामेवचधवलेश्णामावदुरास्य--नचेतसाचितयतोजाग्रतएवसाजगाभशत्रिः।अपरेद्युश्चसमुत्थितेभगवतिरव्यवास्यानमंडपगत--तेनैवमनसासहसै
 वप्रतीहारेणसहप्रविशनेकेपूरकंदर्शः।हरादेवनीहेतितलस्थार्तिनामौलिनाकृतपादपतनमेत्येहीन्युक्ताप्रथममयाह-विसर्षिणाचक्षुषाततोदृश्येनततोशेमोद्भूमेनपश्चाद्भुजाभ्यांअधावितःप्रसू
 तमालिदिहगाढं।अपवेशगन्धैनामासासनसमीपश्चयप्रकृतस्मिन्सुधाधवलीकृतासंक्षरस्त्रीतिद्वयमयमिववचनमाहतःकेपूरककथयकुशलिनीरेवीससस्वीजनासपरिजनाकादम्बरीभगवतीमहा
 वेतावेति-असोतुतेनराजसूतोःप्रीतिप्रहर्षजनननास्मितेनैवस्नयितश्चानुलिमद्वसयस्वापगताधरेव-प्रणाम्यादृततश्मवोचत्।अद्यकुशलिनीयोमेवेदेवःपृच्छतीत्यभिधायायनीर्यदेवस्वक
 र्पयवगुंतिंविषसूत्रसमतमुखमार्दचंदनपङ्क-न्यस्तगलमणालवलयमुदंलिनीपत्रपुटमदर्शयत्।उद्धाद्युक्तत्रकादसरीप्रहितान्यभिज्ञानान्यदर्शयत्।तद्यथा-मरकतहृदितीययनीतलंविचा
 रमंजरीमालिहीरणोपरीफलानि-शुककामिनीकपोलपांडूनितामूलोदलावि-हरचंद्रवंदस्थूलशकलंरुक्मि-मतिवहलमगमदामोदमनोह्रवंमलयजविलेपनं-अववीच-सूयामणिकुम्भिकाको
 मलाङ्गलिविनिर्गतलोहिताशुजालेनाञ्जलिनदिवमर्वयतिदेवीकादम्बरी-महाश्वेताचसकंठग्रहेणानुशान्तवसाय्यस्तशिखंडमाणिक्योत्स्नयितललाटेनवनमस्कारेणमदलेखादि

विरहदुःस्सहदिवसातिवाहनस्यानमिवकुमुदिनीनां-हरदुतामननिर्वापणक्षेत्रमिवमकरधनस्य-दिनकरकेशैर्यिष्वतो जलयंत्रधारसहस्रसमुत्सारितैरतिशीतस्पर्शभूयानिचनेरिवपरिहृतं-अभिलैर्यिष्व
करस्वकेसरोत्करवाहिभिः-कंदकिजैरिवानुगतं-कदलीवनेर्यियवनवलितरलेर्जोद्यजनितवेपथुमिरिवपरिवारित-मालिभिर्यिष्वसुसामोदमदमुखरेशवहदंतवीणैरिववाचलितंलताभिर्यिष्वनिर
तरमधकश्यद्वलजटिलाभिर्गृहीतनीलमावश्यामिरिवविराजितमाससादाक्रमेणचतत्राजवर्हिष्यातिबहुलेनपिंडहार्येणोषोपलिख्यमानेतिपीतलेनस्पर्शेनामन्यतामनोमनश्चंद्रमयं-कुमुदमया
नीन्द्रियाणि-ज्योत्स्नामयान्यङ्गानि-प्रणालिकामपीधियमगणयद्यद्वाश्मयानर्ककिरणंश्चंदनमयमातपं-कर्पूरमयंयवन-मुदकमयंकांलं-तुषारमयंत्रिभुवनमेवंधिधस्यतस्यैकदेशेसरसीकदम्बकपरि
वृतामशेषपरित्यक्तरिवमिवभगवतीगंगाहिमवतो गहावलगाता-कुल्याभमिभ्रमिनेनकर्पूरसस्त्रोतसारुतयारिवेधाया मणालंदंशुपिकायास्तलेकुसुमशयनमधिशयानांहाश-दवलयरसनानूप
रैर्मणालमधेनिर्गतेरिवसंयता-मीर्ययाम-मयेनचन्दनधवलैस्सुषामिवललाटे-शशलांछनेनवाष्पवाहिनिचुम्बितामिवचक्षुषि-वरुणो नवर्धितनिम्बासमरुतिदद्यामिवमुखे-मातृरिष्वनासंताप
प्रतमेधयासितामिवाङ्गे-धुपतङ्गे-नकन्दर्पदाहरीपितेगृहीतामिवहृदये-हुतधुजाश्चेदिनियश्चिक्तामिववपुषि-जलेनद्वैवैर्यिष्विलुप्यमानसौभाग्यामिव-सर्वशोत्तरेयनसहप्रियतमस
मीयमिवोयगतेरङ्गे-रूपजनितदोर्वल्या-माश्रयानंचंदनयातुश्चशेमाज्ज्वलनवतहारस्पर्शलग्नमुक्ताफलकिरणपुञ्जामिवोदहृती-स्वेदसीकरिणीवकपोलयालीयक्षपवनेनबीजयष्टि
रनुकम्पमानामिवावतंसमधकेशै-रवतंसमधकश्यंदहनदग्धमिवश्रोत्रमयाङ्ग-निर्गतेनाश्रुज्जोतसाक्षिचंतीगतिप्रवतस्यवाष्पुणोनिर्वाहप्रणालिकामिवकर्पूरकेतकीकलिकांकर्णकल
पंतीमायतश्चासविधितिरलितेनवसंतापभयपलायमानेनदेहप्रभाकितानेनेवांशुकैरविमुच्यमानकुचकलशामायतप्रचलचामप्रतिविम्बंचकुचकलशयुगलंभियातिक्रमनोत्सुकवकृतप
हमिवकश्यंदेननिनुंधनीमुहुर्मुहुर्भुजलतयातुषारशिलापालभंजिकामालिंगतीमुहुः-कपोलफलकेनकर्पूरपुत्रिकासाक्षिध्वंतीमुहुश्चरणारविंदेनचंदनपद्मप्रतियातनामाप्रशंतीस्तनसंका

तेनात्ममुखेनापिनुत्तुल्लिखेवपरित्यक्तलोकांमनांकर्णपूर्यस्त्रवेनापिस्वप्रतिविम्बपञ्चवर्णापिनासोऽकंठेनेवचुम्बमानकपोलफलकांदोशैर्यिष्वमुक्तामभिर्मदनयश्चशेरिवप्रसारितकेशै
लिङ्गमानां-मणिर्येणामुश्चिनिहितंविनोदितव्यमेतदितिजीवनस्पर्शसमयंशशिनमिवकार्यंतीकरिणीमिवसम्मुखगतप्रमदवनगंधवारणप्रसारितकशः-प्रस्थितामिवानभीष्टद
क्षिणवानप्रगाशमनां-मदनाभिषेकवेदिकामिवकमलाहतचंदनधवलयमोधश्चकलशावप्रस्रयाश्वीमाकाशकमलिनीमिवस्वच्छाम्वरतलदृश्यमानमणालकोमलोनुमल्लंकुसुमवा
पलेखामिवमदनाशेषितगुणकोटिकान्तशंभकमासेदेवतामिवशिशिरहारिणीमधकरीमिवकुसुममार्गणाकुलां-चन्दनविलेपनामनङ्ग-एगिणीववालांमप्रयजननीव-प्रणालिनीमभ्य
र्थिततुषारस्पर्शचकारदम्बरीव्यलोकयत्-अथसायथादर्शनमागत्यागत्यचंद्रापीडगमनमावेदयंतंपरिजनमुत्तरलतारकेणचक्षुषाविलोक्यकथयकिंसत्यमागतोदृष्टस्त्वयाकिपत्य
धानिकासावितिप्रतिमुखेनिहिमनासाक्षरंप्रहृवर्धमानधवलिन्तावक्षुमादृष्टावसम्मुखमायतंतंदशदेववरशोहनवग्रहाकरिणीवोनुस्तंभविधताविवेचमानादीकुसुमशयनपरिमलोपगतैः-यश्च
शामुखरैर्मधकरकुलैरिवह्लाद्यमानासंभ्रमच्युतो नरीयाकावहारकिरणानुश्चिर्कर्तुमिच्छंती-मणिकुटिमनिहितेनवामकरलेनहस्तावलम्बनंनिजप्रतिमामिवमाचमाना-हस्तकेशकलाप
संपमनंममिनेनगलत्वेदसलिलेनदक्षिणकिरणसमभ्युक्षेवात्मानमर्पयंतीवलितत्रिकताम्रविलीतशंगितशेमराजितयानिष्पीडमानेवसर्वरसाननङ्गे-नान्नः-प्रविष्टललाटिका
चंदनरसमिप्रमिवचक्षुषाक्षंतीशिशिरमानन्दजलमानन्दविन्दुवारिवेणिकयाचरितावतंसधूलिधूसरप्रियप्रतिमाप्रवेशलेभेनेवकपोलफलकंप्रह्लादयंती-ललाटिका
चंदनभरिणीवकिञ्चिदधोमुखो-तद्गुणमयाङ्गभागपुंजिततारकपातमुखवलनयेवदीर्घपादस्याकृम्यमाणकुसुमशयनादुत्तस्थो-चंद्रापीडस्तुसमुपसृत्यपूर्ववदेतामहाश्वेताप्र
तीहार्यासमुपनीताजाम्बूनदमपीमासंदिशो-विष्णुश्चन्द्रमयुगपदांमोदेनेवोत्सार्यक्षितावेवोपाविशत्-अथकेयूरकोदेविदेवस्यचंद्रापीडस्यप्रसादभूमिरेषायत्रलेखानामतामूल

कंठकवाहिनीत्यभिधाययत्रलेखा मदर्शयत्। अथकादम्बशीट्ट्यातामहोमानुषीयुयस्यातः प्रजायते इति चिंतयाम्भवत्कृतप्रणामां वसादश्मेहोहीत्यभिधायामनः समीपे सक्तुत्तुलपरिजगद
 र्णमानां पद्यतः समुपावेशयत्। दर्शनादेवोपायः श्रीत्यातिशया मुहुर्मुहुरेनां सोपग्रहं करिके सलयेन पश्यत्। चंद्रापीडस्तु सयदिकृत सकलागमनाचितो यवाः तदवस्थां चित्रयत्तनयामा लोका
 विनयत्। अतिदुर्विदग्धं हि मे हृदयमधापि न प्रदधाति। भवतु यच्छामिता वदेनां निपुणा र्णा येनेति प्रकाशमववीत्। देवि जानामिका मरुतिं तिमिनी कृत्य प्रवृत्तौ यमविवलसंतापनं त्रौ व्याधिः
 सुतनुसत्यन तथा तामेधययति यथास्मानिच्छामि देहदानेनापि स्वस्यामत्र भवतीं कर्तुं मुक्तं हि नीमुक्तम्यमानस्य नु सुमेधुपीडया यतिता मवेक्षमाणा स्य यतती वमे हृदयमनकः देव
 भूयते भुजलते गाढ संतापत पाचदृष्ट्या बहसि स्थलकमलिनी मिव रक्ततामसा दृष्टितायां वलपि परिजनेोपि बानवश्न कृताशु विंदुपातेन वर्तते। मुक्ताभरणां तां गद्गां स्वयं वराहो हि
 मंगलप्रसाधना नि कुसुमशिली भुवा नर्हि ता शोभते तथा लतेति। अथ कादम्बशी बालतया स्वभावमुधापिकं रयेणो बोपादिष्येव प्रज्ञया तमशेषमस्या व्यक्त व्याहारसूचितमर्थमनशा
 जग्राह। मनोरथानां ता वीती भूमि संभावयंती शा ली नती चाल लम्बमाना तूष्णीमेवासीत्। केवलमुत्पादिता न्यव्यपदेशात्तत्कृतमानना मोदमधक कश्यट् लोकारितं द्रष्टुमिव स्मिती लो
 कम करोत्। ततो मदलेखा प्रत्यवादीत्। कुमाश्चिके कथया भिरानुगो यमकथनीयः खलु संतापोपि च कुमाश्चिको येतायाः किमिवास्यायत्र संतापापतथा हि मणालिः शिशिरकिस्लयमपि हु
 ताशनायते ज्योत्स्नाया तपायते ननु किस्लयता लवंत वानेर्मना सितायमानं किं न पश्यसि रेवं धीरत्वं प्राण संधारण हेतु र्स्या इति कादम्बशी हृदयमेव न वमदलेखा लापमस्य प्रत्युन शी च काश्चं
 द्रापीडोप्युभयथा चरमानार्थतया संदेहो लाभेनेवेत सामहास्येन या सह प्रत्युपवयवतुराभिः कथाभिर्महान् कालं च स्थितान्ते ये वमहता पनेन मोचयित्वा मानं संधा वारगमनाय कादं
 म्बशी भवना त्रिर्ययौ। निर्गतं वतु रंगमानु हंतं पश्चादागत्य मयश्कोमि हिन कान् देवमदलेखा विज्ञापयति देवी खलुं कादम्बशी प्रथमदर्शनं जनिता प्रीतिः यत्र लेखा निर्वर्त्यमाना भिन्नति पश्चाद्यौ
 स्यतीति श्रुत्वा देवः प्र१

रपालिकाभि रधिष्ठितानां कदली तोरणा नांतलेन प्रविश्य सर्वतो निरुष्ट दृष्टिर्दृष्टवान्। क्वचिदुभयतर निरुत्तमतमाल पद्मवत्कृतवन्त लेखाः कुमुदधूलिवास्तुका पुक्षि न मासिती श्वन्दस्तेन प्रवर्त्यमाना ग
 द्दन्दिताः। क्वचिन्निबुलमंजरी रचि न रक्तवामराणां जलार्द्रितानकां नांतलेषु सिंदूरकुट्टि मेघु आसीर्यमाणानि रक्तयंकजशयनानि। क्वचिदेलांसेन सिच्यमाना निश्चर्चानुमेय रम्यभिनी निष्कटिक
 भवगानि। क्वचिच्छिरीषय स्मरुतशाला नानां मणाल धाश गद्गाणां शिखरमाशेषमाणा नां धाश कदम्बधुसिता नां यंत्रमप्रकाशां कदम्बकानि। क्वचित्सहकाश ससिंके जं पद्मवैशच्छास्त्रे माना य३
 भयत्रयः पर्वशा लाः। क्वचिक्कीडित कृत्रिम करि कलभयका कुली क्रियमाणाः काञ्चन कमलिकाः। क्वचिदंधोदक नूयेषु वट्टका ज्वन सुधापद्म कामपीठेषु स्थूल विज्ञाना दंड छटिता र्काणिकृतके
 तकदल श्लोका नि कुबला बली चैतु भिर्यथ्यमाना निपत्रपुटवटी यंत्रकाणि। क्वचित्सफटिक वलाका वली वांतवा रिधाश लिखितेन्द्रायुधै र्दनु रिजत रंगा सुहृदि चंदन द्रव बापिका सुशि शिरी क्रियमा
 णा हारययीः। क्वचिन्मुक्ता फल लोद र्विता लवालकान न वरत स्थूल जल विंदु र्दिन मुत्तजतः यत्र हृत्कान्। क्वचिद्विधत पत्तनि सिम सीकरा नीत नी हारा भ्रमंती र्यंत्रमपाः यत्र शकु निश्रेणीः। क्व
 चिन्नाध कर किं किणी पंक्ति पटु रबा ध्यमानाः कुसुम राम दोलाः। क्वचिदुरा न्ह निर्गतोत्ता लनलिनी छदच्छादिन मुखान् प्रवेश्यमाना नशीत कुंभान्। क्वचिद्वटित कदली गर्भं संभंदी निवध्यमानानि
 चारु वंशा कृती लि कुसुम स्तवका तपत्राणि। क्वचित्तरम्य दित कर्पूर्य वरसेना धिवा स्यमानानि विसंततु मयान्यशुकानिः। क्वचिच्छवली फल द्रवेणा द्री क्रियमाणा स्तु णात्कमंजरी कर्णायानः क्व
 चिदश्लो जनी दलव्य जनेवी ज्यमाना नुयल भाजन भाजः श्रीती घधि रसा नन्या श्वेवं अकारा न्प्रशिरो यवा रोप क र्ण कल्प ना व्यापाश न्परिजनेन कृतान् क्रियमाणां श्ववी स्यमाणा हि मगदह कस्य
 मध्यभागां कुक्षगह मिव सर्व चंदन वन देवता नां प्रभव मिव सर्व चंदमणी नां निवा समिव सर्व माधमायामिनी नां संकेत सद न मिव सर्व प्रादुयां ग्रीष्मो व्यापनो दो देश मिव सर्व निमगाणां वडवानल सं
 तायाप नोदना निवास मिव स मिव सर्व सागशणां वेधुन दहन राह प्रतीका र्स्थान मिव सर्व जल धाशणां हृदय मिव हिमवतो जल की गगदह मिव प्रचेत सो जन्मभूमि रिव सर्व चंद्रक लानामिन्दु

का. २
७२

हन्मस्यारविकगोस्मिकेनेवदेवीप्रसादेनांनु। सर्वथागतोस्मिपितृशरेशादुज्जयिनीप्रसंगतो जनकयाकीर्तनेधुस्मर्तव्यः खलुचंद्रीपीड्यंशालोमावैवंमंस्थाः पथाजीवन्मुनेर्वीचरणाश्विंद्वंदनानंद
मननुभूयस्यास्पतिचंद्रायीउरुति। महाश्वेतायाश्चप्रदक्षिणां शिरसायादोवंदनीयोमदलेखायाश्च कथनीयः प्रणामपूर्वमशिथिलः कंठग्रंहागाढमालिहं नीयावतमालिकाः स्मद्वचनादशेषः प्र
ध्वः कुशलोकादम्बरीपरिजनोरचिताज्जलिनाचमगावानामंत्रणीयोहेमकूटः इत्येवमादिष्यतंसुद्धादिसाधनमत्तशयताशनेः शनैर्गतव्यमित्युक्तावैशम्पायनंस्कंधावाभवेत्युक्तः स्व
यमपिचतथा नूटश्वगामनहेलाहर्महेषाश्चकम्पितकेलासेनखुरतांउचरंठितधुकाकात्रकुतलतावनवाहिनातरुणातुरगप्रायेणाश्वसेनेनतमेवलेखद्वारकंपर्यालग्रमभिनवका
दम्बरीवियोगभूमेनापिदृश्येनोज्जयिनीमार्गीयछन्प्रतस्थे। कमेणानतिप्रहृष्टप्रकांडपादपप्राययाः मालिनीलतामंडपैर्मंडपिततनुरसंख्याः गजयतिपातितयादपपरिहारकीकृतमा
र्ग्याः जनजनितायायर्पाकासकोटिकूटयकटितवीर्यपुरुषघातस्थानयाः महापादपमलोकीर्णकान्तार्द्रायाः तथितयथिवखंडितदलोभ्रितामलकीयलनिकर्याविकासितमंज
रीरजोविष्णुशिततटेस्तनरुबद्धपटश्चरकर्मधनचिन्नेरिषिकास्थितपुष्पपद्मविषयानुभितयथिकविश्रामैर्विश्रान्तकार्यटिकप्रसोठितधूलिधूसरसलयलांछितोपकंठैः पत्रसंकरासुरभी
कृताक्षिरिपंकिलविवर्णास्वारुजैर्ब्रततिग्रंथिग्रथितपर्णपुटतण्डुलीविज्ञानुमेयेर्जस्कान्तार्द्रपेशुलभसलिलतयानमिलधिनोदेशयाः मध्विदुस्यदिशिंदुवारवनशजिरजोधूसरितनी
शमिष्वकुञ्जैकलताजालकैर्जटिलीकृतैकतामिरधगोनवातवालुकानूपिकोयलभमानकलुमात्मसलिलाभिः शुष्कगिरिनदिकाभिर्विषमीकृतानशलयानुकुटकुलकीलेयकश्रुतानुगीय
मानगुल्मगहनग्रामकपाप्ययादिवसमटव्यागत्वापरिणतेरिविविधिविम्बाशृणातयविसरेवासरेनिःशेषीकृतकरम्बशात्मलीयलाशवदलेः शिखरशेखेकपद्मविदुमितातयत्रैः
पार्यैर्धृष्टितप्ररोहस्थूलस्थाण्मूलग्रंथिजटिलेष्वहरितालकपिलयकैवणविरयदलरचितरत्नभिर्मगभयकृततण्डुपुष्पकैर्विपाकपांडुभिः फलिनेः प्रियंगुप्रायेरटवीहेजे

विरेलीकृतवनप्रदेशैः निरप्रवृक्षस्यरक्तचंदनतरेरुपरिवहसनसमिश्रितपिंडालिभैरुलकैरभिनवशोणितारुणेनरक्तचंदनरसेनजिह्वालतालोहिनीभीरुपताकाभिः कैराकलायकांतिना
चक्रप्रचामशवचूलेनप्रत्यग्रविशासितानांजीवानामिवावयवैरुपरचितदंडमंडनंहाटकघटितबुदबुदपुटार्धचंद्रखंडैरवचितंसुतमाद्विषरहणावतीर्णदिनकशवतारितशशिनेवविशजित
शिखरदोलाविनश्यंगसंगिलोहृष्टखलावलंबमोनवर्ध्वरखवोरखटपाचघटितकेसरिसटानुचिश्चामरयाकांचनत्रिपलिकयालिखितनभस्यलभितस्ततः पथिकपुरुषोपहारमा
र्गमिवालोकयंतंमहानंरुक्धजंदरतएवददर्शनदभिमुखश्चकिञ्चिदधानंगत्वाकेतकीसूचिखंडपांडुरेणवनद्विरददंतवाटेनयशिरतांलोहोतारणेनवरक्तचामशवल्लिपिकशंकारा
यसदर्मणमंडलमालांश्वरमुखमालामिवकयालाकुशभीषणाविभागेनसताथीकृतहारदेशामभिमुखप्रतिष्ठितननिहितरक्तचंदनहस्तयाधिशङ्खामैयकशतजास्फालितेनेवशोकि
तलोभलोलाशिवादिस्वप्नलोहितलोचनेजलोहमहिषेणाध्यासितांजनशिलोवेदिकांक्षविद्वक्तोत्पलेः शवशनिपातितानांवनमाद्विषाणाभिवलोचनेः क्षविदगस्तिकुप्रलेः केसरिणा
मिवकश्रैः क्षविर्निष्पुक्कुसुमकुप्रलेः शार्ङ्गलानामिवस्रुध्रिरेर्नखरेः कृतपुण्यपुष्पप्रकशमन्त्राकुशितामिवकुटिलविषाणाकोटिकूटैः पद्मवितासिवसरसजिह्वाछेदशतैः कुसुमि
नामिवरक्तनयनसहसैः फलितामिवमंडपमंडलेः उपहाशहेसांदर्शयतीशारवानशालानिरुत्तर्निलीनरक्तकुर्कुटकुलैः स्वमपादकालदशितिकुसुमस्तवकैरिवरक्ताशोकविरयैर्विभ्रितांगणां
वल्लिरुधिरानतस्मायवेतालैरिवतालैर्दीयमानफलमुंडोयहाशंशंकांज्वरकंपितैरिवकदलिकावनेर्भयोक्तंरुकिंतौशिवश्रीफलतद्वर्गैस्त्रासोर्ध्वकेशैरिवखर्जूरैर्वनेः समताद्वहनीकृतावनक
धिकुलकुंभविदलितमुक्ताफलानिनुधिशरणाविबल्लिसिक्कलुधमुग्धकवाहुग्रस्तमुक्तानिविकिरभिरिविकापरिग्रहदुर्ललितैः कीटभिरिवकेसरिकेशोरकैरिवश्वयोदेशाप्रभूतदधिरद
र्शनोद्भूतप्रसूपातितेनेवप्रतिविम्बितेनासतामेणसवित्रानशीकृतैः स्तनजनलप्रवाहैः पिच्छिलीकृतानिशमबलश्वमानशीप्यपरकांशुकेनग्रथितशिशिगलवक्ष्यांनलिनपिषपिंडपांडुरि

तच्च नक्षत्रं मालाभाविणं आयुषसिंहमुखमध्यस्थितस्थूललोहककंदनखं गार्गलंगलनीतनीललोहितद्वयं गस्फुरितबुद्धमासंकयाययद्वयं दधानेन गार्गहृदा रूद्रेण दीपमाना मन्त्रध्वनिकायमा
 तिभिश्च सर्वमप्युजीविनैर्विषयगामुपागते रत्नककपटे रविरेहितवर्णमूर्त्तयति तच्छ्रवणमप्रतिविम्बानां च शिरः छेदलग्नकेशजालकानामिव पश्यति प्रापतीनां जीवविषयसंज्ञायां प्रभा
 मिर्बद्धवृत्तं धकारतया पातालनिवासिनीमिवोपलक्ष्यमाणं रक्तचंदनखचितस्फुरन्मुलकिंश्ववित्त्वयनरामभिर्बालकमुद्रास्त्रैर्विवृतमंडनं शोणितताम्रकदम्बकनार्कनैश्च यथाहाययद्वयं
 रदितरसो ह्यस्ति शोभा त्रैविवोद्वेः कूरतामुद्धंती कारुण्यमीकश्यद्राष्टनेन वललाटेन शयसुन्दरी रचितसिंदूरतिलकविंदुनादाहिमीकुसुमकर्णयुग्मभासेकलोहितायमानकयोलाभिनिनारुधि
 रतामूलारुणिताधरपुटेन भ्रुकुटिकुटिलवभ्रुगानयनेन मुखेन कुसुमपाटलितदुकूलकलितयाचदेहलतया महाकास्ताभिसारिकवेद्यविभ्रमं विभ्रतीं संपिंडितनीलगुगुलुधमाङ्गीकृता
 भिश्च प्रचलंतीभिर्गार्गहृदीपिकलताभिर्ह्रुलीभिर्विमहिमासुरशोणितलवालोहिनीभिः स्कंधमीकं रूयनवलितत्रिभूलदं रूतापशधंवनमहिमिव तर्जयंतीं प्रचलन् रूचधरेः क
 जोरपिधतवर्जैर्विस्फुरदधरपुटे शशुभिश्च यिजयपरे रिवरुष्माजिनप्रावृताद्वेः कुरंगैरपि प्रतिशयने रिवज्जलितलोहितमूर्धरत्नरश्मिभिः कृष्णसर्पैरपि शिरोधृतमणिदीपकै रिवकाश
 धमानां सर्वतः कठोरवायसगणैर्नवरत्नस्तुतिपरेण वस्तुमानं स्थूलस्थूलेः शिरजालकैर्गोघिलगोलिकाकृकलासकुलै रिवदधस्थायकां कया समारूढैर्गवाहिने जालस्त्रीसमुत्वातक
 हृणास्थानै रिवविस्फोटवृणविंदुभिः कंभाधितसकलशरीरेण कर्णवत्संस्थापितया चरया बुद्धाहमालिकंदधानेनाम्बिकापादपतनश्यामलललाटवर्धमाना बुद्धेन कदातिरिक्तदनासिद्धा जन्मस्फु
 रितैकलोचनतया त्रिकालमितरलोचनज्जनरानादरं ह्रुलीकृतदारुणालाकेन प्राप्य हंकुटकालाबुद्धेदप्राश्चदं रतायतीकारेण कथं विदस्थानहनेयं कायहारतयापुष्टैकभुजोपपन्नमर्दनव्यस
 नेनोपर्युपर्यविभ्रातकटुकवार्तययोगवर्धिततिमिरेणाश्रमेदसंगहीतवशहृदयेणोद्गृहीकोशरुतौषधजनसंगहेण सूचीसूतशिरसंकोवितवामकशह्रुलिनाकोशेयककोशावर्णास्तिप्रणितव

मातामित्राकर्मचंद्रापीडः केयूरकधन्वास्त्रहणीयाचमत्रलेखायामेवमनुवधातिदुर्लभो देवीप्रसादः प्रवेश्यतामित्यभिधाय पुनः स्कंधावाग्मेवाजगाम। प्राविशत्रेव पितुः समीपादगतम
 भिक्षाततश्चालेश्वहा एकमद्रासीत्। धतुरंगमश्च मीतिविष्कारितेन वस्तुमाहृददेवाय छरः अंगकचित्कुशलीतातः सह सर्वेण परिजनेनाम्बा च सर्वान् पुत्रै रिति अथासावुपसृत्य प्रणा
 मानंतं देवयथाज्ञापयसीत्यभिधाय लेश्वदितयमर्पयां वभूवः पुत्रजस्तु शिरसि कृत्वा स्वयमेव वतदुन्मुच्यक्रमशः यथाह। स्वस्फुज्जायिनीतः सकलराजन्यविश्वेश्वरीकृतवर्णा रवि
 दः परममाहेश्वरेश जगदिशजो देवस्तारापीडः सर्वसाम्यदायापतनं चंद्रापीडमुदञ्चवानुचूडामणिमरीविचक्रचुम्बिन्पुत्रमाद्वेः चुम्बन्नेदयति कुशलिन्यः प्रजाः किंतु कियानपिकालोभवतोद्
 षस्पवलवृत्तकठितं नोद्धदयं देवी च सहान्धुरेर्त्ता निमुयसीता अतो लेश्ववाचनविरतिरेव प्रयाणाकारणानां नेतयेति। शुक्रनाशप्रेषिते द्वितीये यमुमेवार्थं लिखितमवाचयत् आसि
 नेवावसरे समुपसृत्य वैशम्पायनोपिलेश्वदितयमपरमात्मीयमस्मादमित्रार्थमेवादर्शयत् अथ यथाज्ञापयति तात इत्युक्ता तथैव वतु रगाधिपूटः प्रयाणपटहमदापयत् समीपे स्थि
 तं वमहतास्वीयेन परित्तं महाबलाधिकृतं बलाहकपुत्रं मेव नादनामानमादिदेश। भवतायत्र लेश्वयासहागंतव्यं नियतं केयूरकस्तामादायेतावती भूमिमागमिष्यति तन्मुखेन विज्ञायाप्रणम्य
 देवीकादम्बरी। नन्विपसाविभुवदनीयानि रनुशेधानिः परिचयाचदुर्ग्रहाप्रकृतिर्मर्त्यानां येषामकांडविस्वादिभ्यः प्रीतयो न गणायंति निष्कारणवत्सलतामेव गच्छतामयात्मनो नीतः
 स्नेहः कपटकूरजालिकानां प्रापिनाभक्तिरलीकाकाकुकरा कुशलनायातितमुपवाग्मात्रमक्षरं धर्ततायामर्पणं प्रकटितवाङ्मनसयोर्भित्थार्थस्वमाहंतावदात्मावाअस्यानादितप्रसाददिव्यो
 पमादेव्यपि वक्तव्यतां नीता। जवर्पतिरिपश्चादे लक्ष्यमभूमिपातिता व्यर्थाः प्रसादास्तददयो महतां। नखलुनवादेवीप्रतिप्रवलत्तज्जातिभारं संवर्मेददयं यथा महाप्रेतां प्रतिनियतमेनामलीकाधारोपण
 वर्णितास्मादुपासंभासस्थानमस्मात्प्राप्तिमीमसकटुपालयते देवी तर्लिकरेभिर्गरीयसीगुरेश्वरा मभवति देहमात्रकस्य देहयेन हेमकूटनिवासव्यसनिनालेखितं जन्मांतरसहस्रस्य रास्ययन्त्रे देवान

का. २९

मिव प्रकाशयता ह्येवमपि सर्वव्यवस्थितरीषिकादाहृष्टाविभाषितं बहु सुस्तमिव प्रकटयता परिभवमपि निधारणा क्रुष्टजनपदं दत्तपदा कृष्टिशतं सप्रवाहमिव दधानेन प्रकृष्टवनलताविनिर्मितं बहु
कुसुमकरंडकेन वेणुलताश्चितपुष्पपातनादंशिकेन स्रगामयमुक्तकालकंचलखंडश्चोलेन जट्टविट्ठार्थिकैणाधिष्ठितां चंडिकां पश्यतः तस्यामेव च वासं प्रवयतः अथावनीर्यतु रगात्प्रवि
श्य भक्तिप्रवणेन च न सांघातामा कृतप्रदक्षिणां पुनः प्रणम्य प्रणतादरे दर्शने कुतूहलेन परिभ्रमन्नुद्यैश्वर्यं तमाक्रोशंतं द्विविधार्थिकमेकदेशे दर्शयित्वा कादम्बरीविरहोक्तं षोडशद्वयमानोपि
चक्रचिरंजहास्यवाद्ययन्त्रेन सार्धं संखकलहानुपहसतः स्वसेनिकानुपशांतनेष्टकथमपि प्रियालापशतानुनयनेः प्रणममुपनीय क्रमेण जन्मभूमिं जतिविधां च कलत्रमप्यानिवि
भवंबयः प्रमाणं प्रव्रज्यायाश्चकारणं स्वयमेव प्रकृत्य च आसाववर्णयदात्मानं अतीतस्वरोर्यप्यविभववर्णनवासाभेनेन सुतममभ्युपतशजपुत्रो विरहातुरहदयस्य विनोदजनमि
वागात् उपजातपरिचयश्चास्मेतामूलमदाय यत् अस्तमुपगते च भगवति समसमावावासितेषु यथा सम्यन्तपादपतलेषु राजसूनुषु शाखावसक्तयर्पीयो कक्षितितललुङ्गनयां पुलस्तका
वधूनां नुमितीत्साहेषु गृहीतकतिपयशय्यकवलेषु पीतोदकेषु स्नानार्देयघृतयाविगतश्रमेषु पुशे निश्वातकुंतयिषु संयतेषु वाजिषु वाजिसमीपविश्चितयर्थां प्रस्तरे च दिवसगमन
रिव त्रयशिकलितयाग्निके सुषुप्तिसेनिकजने कृतबहुयावकप्रभापीततमसि दिवसावसाने दिवसद्वयविशजमाने सेनानिकासे चंद्रापीडः परिजनेनैकदेशे संयतस्येंद्रा पुधस्य पुश्ः परिकल्पि
तं प्रतीहारनिवेदिनं रयनीयमागात् निषस्मस्य चास्य तत्तृणमेव पश्यंशुः स्वासिकादहदयमशतिनुदगाद्य विस्र्ज्यां वभ्रशजलोकं अतिवह्नभागे यिर्गोललापयार्थं स्थानं निमीलित
लोचनो मुहुर्मुहुर्मनसा जगाम किंपुनश्च यमनम्यवेताः सस्मारहेमकूटस्य निष्कारणांधवतामर्चयन्तमहाश्वेताया दानां जीवितफलमभिललाषयुनः पुनः कादम्बरीदर्शनमयगताभिमानये शलाप
जितशमस्य हृतमदलेखापरिवयापतमालिकादधुमाचकोलकेषु कागमनमुपेक्षितं हिमगहकमपश्यदुष्मरमायतं पुननुक्तनिष्प्रवासबन्धवाधिकं प्रीतिशेषहारेयश्चात्स्थितां पुण्य

भागीनीममन्यतपत्रलेखां एवं चानुपजातनिदृशवतामनपनिशां उषसि चोत्थाय तस्य जट्टविट्ठार्थिकस्येहानिष्टधेर्धनविशरैः एरयित्वा मनोरथमभिमतं प्रयिरमणीयेषु प्रदेशेषु निव
सत्रलेखेवाहोभिनुज्जयिनीमाजगाम आकस्मिकागमनप्रदृष्टसंभानां यौशगा मर्थकमलाजीवनमस्काशज्जलिसहस्राणि प्रतीक्षन्त किं तत्त्वाविवेशनगरी अहमहमिक
यावत्प्रधावितादतिभ्रमसहर्षविद्वलात्परिजनाह्वारिदेव चंद्रापीडो वर्तत इत्युपलभ्ययितास्य निर्भशं नंदमंदगमनो मंदश्च हीरो दजलमुनशीयां शुक्रममलमाकलितमाकर्षणेन जलवि
दुर्बधीमुक्तमुक्ताफलासारद्वकल्पपादयः प्रत्यासन्नवर्तिभिर्जणानुमोलिभिश्च न विलेपने रनुपहृतहोमधारिभिः केयूरिभिर्नुष्णीषिभिः किरीटिभिः शेषरिभिर्वद्रुके लासाभिबद्ध
हीरोदाभि वक्षितं दर्शयन्दिः प्रतियत्रासिद्धत्रकेतुवाग्रैरनुगम्यमानो राजसहस्रैश्चरणाभ्यामेव प्रयुज्जगाम दृष्ट्वा वपितं दृष्ट्वा देवावतीर्य वीजिनश्चूगमणिमासिनामोलिनामहीमगच्छ
त् अथ प्रसारिते भुजे रस्ते हीत्याह्वयि त्रागाठमुपगृहः सुविरं परिधन्यत कालसत्रिदिनां बमाननीयानां कृतनमस्कारः केरगृहीत्वा विलासवती भवनमनीयत एतां तयापितथैव सर्वा तप्युर
परिवारया प्रत्युद्गमाभिनेदिता गमनः कृता गमनमंगलाकारे दिग्विजयसंबंधाभिरेव कथामिः किं चित्कालं स्थित्वा मुक्तासंदधुमाययो तत्राथ मुने वक्रमेण सुचिरं स्थितानि वेषवैशम्यायनं संस्था
नारवति न कुशलिनमा लोकावमनोश्चामागत्य विलासवती भवन एव सर्वाः स्नानादिकाः पर्वशब्दक्रिया निर्वर्तयत् अपराह्ने जिजमेव कुमारभवनमपासीत् तत्र चरणरणाकरिधमानमानसः काद
म्बरीविना न केवलमात्मानं स्वभवनमवती न गच्छा सकलमेव महीमं रलं न्यममन्यत ततो गंधर्वराजपुत्री गतीं प्रवणोत्सुकश्च महोत्सवमिवेक्षितवर्प्राप्तिकालमिवामतोपनि समयमिव यत्र ले
खा गमनं प्रमया लयतः कक्षिपयदिवसायगमेघनादः पत्रलेखाभादायागच्छत् उयानपथेनां कृतनमस्कारां च दृष्ट्वा देवसिनेन प्रकाशितप्रीतिश्चंद्रापीडः प्रकृतिवध्नमामपिकादम्बरीस्काशा
त्साहासलज्जामरसोभा ग्मीमिव वध्नभतरतामुपागतामुत्थायाति शयदक्षितादस्मालिखितं गयत्रलेखं मेघनादं च प्रणतं यमेकश्चि सलयेन पश्यति समुपविष्टश्चावतीत्यत्र लेखे कथयत नमस्तस्मा

महाभेतायाः समदलेखायाः कादम्ब्याश्चकुशलं कुशलीवाचाः सकलस्तमास्तिकाकेयकादिपरिजनरतिः सावरीतदेवयथाज्ञापयस्मिन्स्वामर्चयतिशेखरीकुताज्जलिनाससरवीजनास
परिजनादेवीकादम्बरीत्येवमुक्तवतीयत्रेश्वामाशयमंदिशभ्यनंविस्मर्तिशजलोकोविवेशानत्रवेताम्यतामनसाधारयितुमयाश्चकुशलमतिप्रीत्याहंमुत्सारितपरिजनः प्रविष्यागार
प्रविशप्रहायाः स्थलकमालिन्याः एकभिनुन्नालेः यलाज्ञेनुयश्चितातयत्रकृत्वायाअध्यभागमननरस्यभक्तयताकायमांनस्ययत्रमंदयस्यतलेचरणारविंदेनसमुत्सार्यसुखप्रसुप्तं हंस
मिथुनमुयविषयाप्राप्तीत्पत्रलेखेकथयकथंमसिस्थिताकियंतिवादिनानिकीदृशोबादेवीप्रसादः कावागोष्ठाः समभवन् कीदृशोवाकथाः समजायंत कोवागिशयेनास्मान्स्मरति कस्यवागरीयसी
प्रीतिविशेषंयथाचम्यजित्पत्रदेवतावधानेनश्रूयतांयथास्थितास्मियावन्तिवादिनानिपादोबादेवीप्रसादोपथागोष्ठाः समभवन्पादुपश्चकथाः समजायंतततः खल्वागतेदेवेकेयकेपासहप्रतिनि
हृत्पाहंतयेवकुसुमशय्याशयनीयसमीयेसमुपाविशमतिपुंयसुखंनवनवाननुभवन्तीदेवीप्रसादानकिंवदन्नाप्रायेणमभवत्सुखिचसुखयुधिबयुः करेकरयश्चैवौनामाहरेषुवाणीप्रीतोत्तुदयंदेव्याः
सकलमेवांदिशसमभवत्अयश्चैवमामेवाचलम्यनिष्प्रमहिमाहकात्संवरणीयदृष्ट्यानिषिद्धपरिजनावधमवालोद्यानंजगाम। तत्रचसुधाधवलंकालिन्दीजलतरु मयेवभक्तसोपान
मालयाप्रमदवनवेदिकामध्याशेहंनस्याचमयास्तंभावस्तस्थितास्थिताचमुहूर्तमिवत्तदयेन सहदीर्घकालमवधार्यकेमपिवाहूर्तमिच्छन्तीनिश्चलधृततारकेणानिस्पृश्यस्यावक्षुषांमुखंमेसु
विश्विलेकपंतीकृतसंकस्यामदनाश्रिप्रवेष्टुमिच्छन्तीसुखाविवस्वेदामुसः शोतसिस्त्रोतसेवचतस्त्रीकुतासमकम्यतकम्यताहीचयतनभिषेवागद्यतविमारेन। अथमयाविदिर्नभिप्राययातमुरत
निवेशितनिष्कंपनयनदनावधानयाज्ञापयेतिविज्ञपितेनिजावयवैरपिवेयकमभिर्निर्वार्यमाणोवरहस्यप्रवणलज्जयाप्रतिप्राप्तमिस्त्रितमणिकुट्टिमेनवरणाहुधेनापक्रमावेवाग्रं
तीभवजकलहंसानकुट्टिमोक्षेस्वमुखरनूपरेणाचरणारविंदेनविस्मर्जयन्तीकणोत्पलमधुकशनायिस्विधद्वदनयजनक्षेपेनांशुकपध्वेनोत्सारयन्तीतामूलवीटिकाकलमुकौचमिवदं

३१

आहुष्टकेनासम्यक्तरसायनानीताकालज्वरेणानशंतेनापिदक्षिणायथाधिराष्टवरप्रार्थनाकदर्थितदुर्गोपाशिदितप्रवणादिप्रतिलकावद्विभवप्रयाशेनहृदितपत्रसाक्षारमधीमलि
नभंरुक्वादिनामदिकालिरितदुर्गोस्तोत्रेणधरकालककाहृतालयत्रकुहकमंत्रतंत्रयुक्तिकासंग्राहिणाजीर्णमहायात्रुयतोयदेशलिरितमहाकालमतेनाविर्भूतनिधिवाद्व्या
भिनासंजातधातुकादवायुगालग्रासुरविवश्यवेशेनप्रवृत्तयत्नकन्यकाकामित्वमनोरथव्यामोहेनवर्धितानर्थानमंत्रसाधनसंग्रहणाश्रीपर्वताश्चर्यवार्तासहस्रामिज्ञेनासकदमिमंति
तसिद्धार्थकप्रहृतिधाविनैः पिशाचगृहीतकैः कृतलताइनविपिठीकृतप्रवणापुटेनावमुक्तशैवाभिमानेनदुर्गहीतालावुवीणावादेनेद्वेजितपथिकयश्चित्तेनदिवसमेवमशककणितानुका
रिक्मपिकंपितोत्तमाहं गायतास्वदेशभाषानिवहभागीरथीभक्तिस्त्रोत्रनर्तकेनगृहीतनुरगबलचर्यतयाव्यदेशगतोपितासुजरम्भजितासुवहल्लः संयुक्तस्त्रीवशीकरणाचर्योमातिशेष
गतयाकराविदुर्नस्तापुष्पिकाप्राप्तोत्तादितक्रोधेनवंत्रिकामपिमुखमंगिविकारैर्भयमुपहृतेनाकदावित्रिवायमाणावासरुषिताघगाश्चबहुबाहुपुट्टयातमग्रपृष्ठकेनकदाविल्लतायवका
लकयलायनामर्षयश्चान्प्रधावितसबलिताधोमुखानियातोपलस्युटितशिखः कपालमुग्रग्रीवेणकदाविज्जतयदकृतनवागतापरधार्मिकादर्शनसरोहृदाह्नानिः संस्कारतयाव्यव
हारिणाश्रमधनयादिवाविहारिणालस्रोदश्यकिंचनकाश्रिणारवंजनयामंदंमंदंसारिणावधिरतयासंज्ञाव्यवहारिणालंबोदशतयाप्रभूताहारिणात्रेकशः फट्टयातनकुपितवान्
नखोक्षेस्त्रिदितनासापुटेनवदुःशः कुसुमावचयवलितभ्रमश्चसहस्रदंशशीर्णकृतपाशैरेणासहस्रशः प्रायनीयकृतासंस्कृतप्रसूदेवकुलकालसर्पद्वेनशतशः श्रीफलतरुशिखरस्यु
तिवूर्णितोत्तमाहं नासकदुस्त्रिदेवमाहृदवाशिमस्तनखजर्जरितकयोलेनसर्वदावसंतकीटिनाजनेनोत्तिष्ठेप्रवदंखद्वारोपितहृदाहसीविवाहप्राप्तविदम्बनेनानेकायतनप्रतिप्रा
पितनिष्प्रलोभानेनरोस्थितामपिविधवाधियश्चित्तं सकुटुम्बमिवोद्धृतामूर्ध्वनामपिवहुव्यसनायुगतां प्रसूतानेकायन्यामिवदृश्यताक्रोधमथनेकदंघ्रातनिर्मितबहुगगनगुरुकंफलित

शेक कालकवलीकृताङ्गशङ्खानसकचग्रहमंगीकृतधरोपायपाययति- भवनाशोकताडनोघतान्यादप्रहारानुर्वुद्धिविद्वितः शिरसाग्रतीक्ष्ण- मन्मथमूढमानसश्चकथयकेनप्रकारेणानिष्टे
 तनोनिविध्यते- प्रत्याख्यानमपीध्यासिभावयति- आक्रोशमपिपरिहासमाकलयति- असंभाषणमपिमानंमन्यते- दोषसंकीर्तनमपिस्मरणोपायमवगच्छति- अवज्ञानमपिनियंत्रणाप्रथा
 यमुन्नेसते- लोकायवादमपियोगायायतीतितामेवंवादिनीमाकर्ण्यग्रहर्मरुसनिर्मशमनस्यकरवं- चंद्रीपीडमुद्दिश्यसुदृशमाकृष्णश्वत्थियंमकरकेतुनायदिवसस्यमेवकादम्बरीव्याजेनसा
 स्नाननौमवचिन्नहृत्त्रिः प्रसन्नादेवस्य- ततः सहजैः सादृशंसंवर्द्धितैः प्रत्युपहतंमस्यगुणैः यथासाधवलिताः ककुभोयोवनेनरतिरससाकारतरंगैः पातिताश्चरुष्टियैर्विनचिलासेर्लिखितंन
 मप्रशशिनिसेोभायेनप्रकाशितानिजप्रीर्त्तावणेनेन्द्रीभिरिवहृष्टममृतं कलाभिरुथाचचिरध्वजः कालोमलयानिलेनसमासादितोवसरचंद्रोदयेनप्राप्तमनुपमंफलंमधुमासकुसुमस
 मध्यावापलात्रिगतोमदिशमददोषोगुणानादरितंमुखंमन्मथयुगाचतारेण- अहंतुविहस्यानुवदेवियद्येवमुत्पद्यकोपंमसीदनाहंशिकामापशधैर्देवदृष्टयितुंएतानिखलुकुसुम
 वापलानिशास्यनदेवस्येत्येवमुक्तवतीमायुनः सनुत्तुह्लासाभावनः योयंकामोपिवाकथयकान्यस्यरूपाणीति- तामहंयजिज्ञयं- अतनुरेवमृताशनस्तथास्यप्रकाशयन्त्वास्त्रावलीः
 संतापयिताप्रकटयन्धूमपटलमश्रुयातयति- अदर्शयन्धूमरजोनिकरंयांशुतामाविर्भावयति- नवतभूतमेतावतित्रिभुवनेस्यशब्दतांयत्रयातंयातियास्यतिवाकेवास्यनभ्रम्यतेऽह
 तनु-सुमकामुकोवाणेर्कलवंतमपिविध्यति- स्वागिासंकटमन्वरत्नं- लिखंतीचंद्रयिताकाशविस्तीर्णमहीमंडलंगणयंतीनांवध्वमगुणानल्यीयशीसंख्या- षट्छवेतीनांश्रियतमकथाम
 बहुभाषिणीसरस्वतीध्यायंतीनांप्राणसमसमागमस्रस्वानिद्रशी- कालोदयस्यायतनीमेतदाकर्ण्यचक्षुषांविचिंसयत्यवादीतापनलेखेयथाकथयस्मिन्थाज्जोयंकारितः कुमारियस्या
 तंयंचेषुप्रणयान्येतानिर्यागिसमधिकानितानिमयिवर्तने- दृष्ट्यादयतिरिक्तासीदानीभवतीमेवयच्छाम्युपदिशयद्भमेसाम्प्रतमेवंविधानांरुजातानामभिज्ञास्मिगुरुजनवक्तव्यतां

का-२३- भिकिमुनायशहृदयेनाकथयितुमाहशीरज्जुनिकरकिरणवदातंकीलीनेनकलंकपिष्यति- कुलं- कुलकमागतांचलज्जापरित्यज्यति- अन्यकन्यकोवितेवावापलेचेतः प्रवर्तयिष्यति- साहं
 नसंकल्पितापित्रानदनामात्रानभुमोदितागुनुभिर्नकिंचित्संदिशामिनकिंचिन्नेमयामिनाकाहंदर्शयामिकातरेवा नाथेववलादवलिमेनगुरुगर्हणीयतांतीताकुमारिणाचंद्रायिडेनकथयमहतां
 किमयमाचारः किंपरिचयस्येदंफलंयदेवमभिनवविस्किं सलयतंतुसुकुमारमेमनः परिभयतेपरिभवनीयोहि- कुमारिकाजनेपलांप्रयेष्टाः प्रथमंसदजनलोसज्जादहति- ततोदृष्ट्यभा
 होविनयार्किंकुसुमेधुशराः खंडयंतिपञ्चा-भर्मणि- तदामंत्रयेभवतीपुनर्जन्मात्तरसमागमायः- नहिमेत्वनो- व्याप्रयतशप्राणपरित्यागप्रायश्चित्ताचरणेनप्रक्षालयाम्यात्मनः कलं
 कमित्यभिधायत्स्मीमभूत्- अहंतुयत्समविदितरुजाततयाद्रीतेवभीतेवविलहेवविसंसेवसविषादंविश्रुयितवती- देविप्रोतुमिच्छाम्याज्ञायकिंकृतंदेवेनचंद्रायिडेनकोवायशयः समज
 निकेनवाश्वत्थविनयेनशेदितमशेदनीयंदेव्याः- नुसुमकोमलंमनः श्रुत्वाप्रथममुत्पद्यजीवितायामयिपञ्चासमुत्पद्यसिजीवितमित्येवमिदितावयुनः पुनरवददवेदयामितेऽ
 वहिताप्यणस्वप्नेषुप्रतिदिवसमागत्यागत्यभेरहसिसंदेशेष- निपुणार्तः पंजरशुकसारिकाहती- कशेति सुप्राः श्रवणादंतपत्रोदरेषुव्यर्थमनोरथाहितमानसः संकेतस्थानानिलिख
 ति- स्वेदप्रक्षालिताक्षरानयिनियतितसाज्जनापुविन्दुपंक्ति- कथितामावस्थाना- अनोदृशसंमोहाभावर्ततोमदनलेखान्नेखयति- निजानुरागेणोववलादरज्जयदलककरसेनवचर
 णो- अविनयनिश्चेतनो नखप्रतिविम्बितमात्मानंबहुमन्यते- उपवनेधेकाकिन्याग्रहणभयपलायमानायाः पक्षवलशोशुकदशप्रतिदूतगमनायागृहीत्तेवसरवीमिरर्पितायामिथ्याप्र
 गल्भः परस्परंपरिषंगमाचरति- अन्यस्थलेमोलिखन्प्रलतांकुटिलतामिवानजुप्रकृतिः सुरवम्भनः शिष्ययति- दृष्टयोत्कल्लिकातरंगावोतेरिवप्रीतलेर्मुखमनुद्धिः प्रमजलप्रीकरतारकि
 तावलीकबादुकारः- कपोलोवीजयति- स्वेदक्षलिलशिथिलितग्रहणासितालकपूयेनामिकरेणायवाङ्मुखिकारणनिवन्तरवकिरणान्पुष्पाचरुर्विदग्धः- कर्णप्रीकरोति- वध्वमतश्चाजवकुल

स्वदितं शिखरिनेदती वने देवता प्रवर्णां किनेवमुद्रुं हिरितानो विलोकयंती वक्तुकामा मिनाश्रुतेति स्म किंचिदपि कजाकलिनगद्गदागादितुं प्रयत्नतोपि चक्षुः शेषं त्वलतामदना न लेनेव
दग्धाः अजस्रं प्रवहता नयनोदके नेवो हा प्रविष्टा भिर्दुः रेवेरिवा काताय तभिः कुसुमचायश्रेरेवरा कलीकृता निष्पतभिः शसितैरिव निवाहिता दृश्यवती मिश्रिता शतैरिव विद्यतामि
श्या सपापि मिर्मिकश्चकुलेरिव निपीतान प्रावर्तत वाणी-केवलं दुःखसहस्रगणाना यमुजा हमादिका मिव कल्पयंती गलदिरस्य कपोल स्यलेः शुचि मिश्रयो मुखी नयन जलविनु
भिर्दुर्दिनमदर्शयत् तदा च तस्याः सकाशादति शिखिते वलज्जायिलज्जालीलां विनयोपि विनयातिशयं मुग्धतापि मुग्धतां वैदग्ध्यमपि वैदग्ध्यं भयमापि भीतुतां विभ्रमोपि विभ्रमितां
विषादोपि विषादितं विलासोपि विलासं । तथा भूता चेद्वि किमिदमिति विज्ञापिता मया प्रपन्नलोहिताय मानोदरे लोचनदुःखप्रकर्षणात्मनः समुद्रं यनाये वप्रणा लकोमलया
वाहुल्यतया वेदिका कुसुमपालिका यथित कुसुममालामवलम्ब्य समुज्जने कभूलतामन्युयाश्रमिवावलोकयंती दीर्घमुष्मं च निषवसितवती । तदुखं कंठगामुने ह्माणा याचपुनः
कथनाय पुनः पुनरनुबध्यमाना मया वीरयानरवमुखलिखितकेतकीदलानिलिरिव सेवचक्रव्यमयं यंती विवक्षा सुकृतिभ्रानिश्चासमक कथानिवोपांशु संदिशंती सिति तलवि
हितनिश्चलनयना सुचिरमतिष्ठत् । क्रमेण च भयो मन्त्रुरेव निधाय दक्षिणः पुनरथापूर्यमाण लोचनघृतिर्मदना नलयमधसरां वा बालतामिव हल यंती वाष्पजलविंदुभिः वाष्पजलविं
दुवाजेन च विलसितस्फुरितैर्देशानां शुभिः साधसविस्मयानां पूर्वानि मिथेयवर्णानि वयं यंती कथमपि व्याहारा मिमुखमात्मानमकरोत् । अववीचमां पत्रलेखे वल्लभनयातस्मिन्त्या
नेन ततो नाम्ना न महाश्वेतानमदलेखान जीवितं पत्रमेव वती दर्शनात्प्रभृति प्रिया सिमेन जाने केनापि कारणेनायह सितसकल सरसी जलं न विविश्वसिति मे हृदयं कमपरमुयालमेक
स्पवान्यस्य कथया मियरिभवे केनवा न्येन सहसा धारणीकरोमिदुःखं दुःखं भास्मिममसं निवेद्य मवत्यास्य स्मामि जीवितं जीवितेनेव शयामि ते स्वहृदये नापि विदितं ज्ञानेना सुनाजिह्वे

का. द.
८५

नीतायानितं लज्जिताया जीवितान्मरणं प्रेयः पश्यति हृदयमिमेवं वादिनी मयस्मात्तद्मेवमवोचं । अलमलमिदानीं देखिकि मनेना कारणमश्रुता नुवंधेना नारा धितप्रसवेन कुसुमश्रेणिभा
वताते वशे रुवशेदनः काचा न गुरुजने वक्तव्यतयदाखलुकन्यकां गुरु शिवयं वशः संकल्पयति-भातेवानुमोदते पिते वददाति-सरसीवोः कंठां जनयति मंजीवतरुणा तायां रत्युयचारं शिखयति-
किमिव कथयामितेयाः स्वयं वतवत्यः यती नयदिरनेदमनर्थक एव तर्हि धर्मशास्त्रोपादिषुः स्वयं वशविधिः प्रसीददेविकथयाम्या नयामितं देवमित्येवमुक्ते मया प्रीतिद्वार्पादृष्ट्या पितृवर्मा
निनुध्यमानैरपि मकरकेतुशरज्जितामिने वलज्जालं ज्ञानं शैर्नियतभिर्बुशगविधमेरा नुली क्रियमाणा प्रियवचन प्रावणा प्रीत्या खेदाद्विद्यमुनिद्वेषो माज्जालके नदधती वोजरीयां
श्रुत्वा मेव कुलसमाणी कपवमकरकोटिलग्रं वशशिकिण्यामयं मरणाया शमिर्बमकरकेतुना निहितं कंठे द्वा रमुन्मोचयंती प्रहर्षविद्वलानः करणा कन्यका जन सहजं लज्जाभिवावलयं यश
नेश्वरज्जा नामिते गरीयसी प्रीति केवलमकठोरशिरीषपुष्पमृदुप्रकृतेः कुतः प्राणलयमेताव त्राशी जनस्य विशेषतो कलभावभाजः कुमा शीलोकस्य साहसका विण्यस्तायाः स्वयं संदिशं
तिसमुपसमुपस्यंति वा स्वयं साहं संदिशती वा लाजिह्वे किं वा संदिशाम्यति प्रियोशीतियो नुक्तं तावाहं प्रियात्मेति जटप्रमस्त्वयि गरीयाननुराग इति वेषमालायस्त्वया विनान जीवा
मीयनुभवविशेषः परिभवति मामनदः इत्यामदोषोयालं भो मनोभवेनाहं भवतेदनेयुयस्य योपायो बलादतो सिमेयेति वंधकी धार्यः अवश्यमाग न्यमिति सोभाप्यगर्वः स्वयमाग
क्षामीति स्त्रीवायलं अनन्यरक्तोपय रिजल इति स्वभक्ति निवेदनलाघवं प्रत्याख्यानशंकयान संदिशा मीमप्रबुद्धबोधनं । अनये शितानुजीवितदुःखदा रूपास्यामित्यति प्रणयिता-
शास्यामि मरणेन प्रीतिमित्यसंभाव्यमेवेति ॥ ॥ इति श्रीमहाकविवाणाभट्ट विश्वितकादेव शीर्षभागः समाप्तः ॥ ॥ शुभमस्तु ॥ ॥ संवत् १८३२ वर्षे शुभे ॥ ॥ छ

का. ३.

१

श्रीगणेशाय नमः ॥ ॥ रेहृदयाद्धटनारचितं शरीरमेकं मयोऽनुपलक्षितं संविभेदं वंदे सुदृढं कथापरीशेषसिद्धेः सुदृढं गिरिमुतापमेष्वरोत्तमै १ आबतकेस
सरसटाविकालवक्रं हस्ताग्रविस्फुरितशरवगदासिचक्रं आविः कृतसपरिधेन नृसिंहरूपेनायरांतमपिविष्वसृजनमाप्ति २ आर्ययमर्चति गृहे गृह
वलोकः पुण्यैः कृतश्च यत एवमाललातः सृष्टेव येन च कथेयमनमराक्यावागीश्वरं पितमेव तमानतोस्मि ३ पातेरिव पितरेन दत्तमेव मद्रि विष्टे रमाय
भुवियस्ते कथाप्रबंधः दुःखं सतात रसमाप्रिलतं विलोक्य प्राश्न्य एष समयानकवित्त्वर्थात् ४ गद्यं कृते पिगुराणां ततथा सृष्टिपत्तिर्गता निपितुरेव समेनु
भावः एकः त्रिबाम्तरसास्परचंद्रपारसंपर्क एव हि मनां कर्मणो देवाय ५ गंगां प्रविश्य भुवितन्मयतामुपेया म्प्रीताः समुद्रमितरा अप्रियांति नद्यः आसि
धुगामिनिपिभुवचनप्रबोहे हि प्राकथानुधरनायमपापिवागी ६ कादंबरा मभूरा ममस्त एवमन्तो न किंचिदपि चेतयेत जनापं भीतोस्मि यन्नरसवरा
विवर्जितेन तच्छेषमाप्रवचसायानुसंधानः ७ बीजनिगर्भितफलाविविकासभातिवप्रवयासुचितकर्मवलाकृतानि उल्लेख्यमिचिततानि गतामियोषं
तान्येव तस्य तनयेन तु संहतानि ८ अपि वेदानीमाना तस्यापि कुमारस्य नररातिरलतालजिता न ज्ञेय दर्शनं भनो भवविकारचेदनावे लक्षं वै लक्षमेव
न पुरस्तिष्ठति अप्रतिपत्ति साधयुज गान् देते वनो यमर्पति स्वयमुषस्य रासुलाघवमेव नमति पतिर्यनावलंबते स्वे बलात्त दानयनापराधभीताभीतिरे
वनसमुत्तरीभवति अथ कथयितुं गुरुतनत्रपयाचाराज कर्षी नुरोधेन वाचि एव लोचितसहसं वर्द्धितं वंधुजनदर्शनं सुखेन वा सुहृदुस्वकमलावली
कनो कठपावा पुनरागमनखेदपरिनिर्हास्य वाचि जगद्वावस्थानरुद्धावातन्मभूमि सिद्धेन वा निष्ठवाः स्य जनस्यो परिपादयत ननापि नानुनेतुमेवया

गम.

१

रितीपदमपिस्नेहात्कृतयत्नयापिप्रियसखातसमुत्तमिवनकिंचित् किंचाधुनाप्रधिकमुपजातमेवाहंकादेवरीयाःनेनकुमारोत्तमपुमदस्वरमधुकरकुल
कलकोलाहलाकुलितकोककामिनीकंरुणाकृतितेजनिर्विहिननमनोदुःखेविकचंदनारविंदचंदनित्यनदितमदगंधवहसुगंधरादिशिविक
सितकुसुमानोदयुकलितमामिनीप्रानप्रहोमोचनदक्षकुसुमायुधेकहैरक्षोदमिप्रचंदनपंकपिंडेकुपितकामिनीविनीददत्तगेयमुखरपरिजने
पुनरुक्तदर्शनाभ्युपानत्रीउत्तकुंचुकिजनेमदोषसमपेजरहरास्कांउविपांननिनिविडकुंडनोहृष्टलउहयुवतिगंदुस्यताम्यरवुमंदलविडंबयतिग
गमंचानवरनविस्मरद्विधरकरनिकरनिर्भरावर्जितजोत्साजलासारवर्षिणिचंद्रेमसिद्धविशिष्टदलनिबदकुमुदकाननामोदवासितदिगंतायाःकुमु
दिभ्यास्तटेचंदकरस्पृष्टप्रवृत्तशशिमणिशिरवरनिर्झरक्षंकांरिणिनीदापर्वननितंबकेतुघहरिचंदनरसकरिकाजालकछलेननत्करनलस्पृष्ट
सुखसंभवखेदजलेनिबद्धमिववहति तत्कालहारिणिमुक्ताशिलापट्टायनेकुसुमामोदसुरभिन्दरादिप्रीतुषारकरानिकरहारिणपिबहिर्देहदाह
दाहमात्रकापहरिणिसर्वमशायानांसंदेहभूतेकुसुमसंस्तरावजोविनीवोज्जिताप्रमापिचापुनरुक्ततर्जानस्पृष्टतर्जनेतलोघनेयमोरालोकमपच
प्रमोषातस्तटेववेदमप्रतिपतिप्रस्यहन्तदयमनातःप्रविष्टेविनयारिणोधारयितुंनदेवेचेतस्वरियेनतत्समीपेचिरमुदासीनेनस्थितंमप्यवजायपा
तिर्थीलीलगुरुजनापेक्षीवात्सानेपरिग्राहितवान्अनपेक्षितपरपादंशूदापीडोपि सश्वयात्रवारहयमागमप्रतिगन्तःप्रप्येवोपसीरामागगाहपाचा
किंचित्करोम्यत्रपंचशरापिसखमस्त्वयावेदितोमेप्रतिज्ञातचमयामहाञ्जितायास्त्वयिदुःखितायानाहमात्मनःपारिग्राहदृष्ट्यामीतितामहंपुनरप्यव॥

का. ३.

२

इंदेविमैवंस्ममनसाकरोः कुमतिरिपं अतिरारुणोपंपापकारिमकरकेतुः कथं विदुः पद्मने प्रियजने हृदयानुरागाजीवितमप्यपहंसीति सात्वत्रवीत्
तदपि नास्ति वमैरेवेन वा विरहेण वा यो वनेन वीतुरागेण वा मदेन वा दृश्येन वा केनापि रत्नसंरुपमपः कुमारो जनसंनिधावपिकेचनिदविभाज्यमानः स
हृदयसर्वदा ददाति मे दर्शने अपि चासा विवनाय मकरादुपरित्यागनिष्ठ रूढयोयमेवास्मद्विरहकानरोताय न के दिवं लक्ष्मीसमाकुलो न यथाधियाः
पतिः नमस्वतीमपेक्षते न कीर्तिशब्दे बह्वयति पश्यामि बाहर्निशमासीना उल्लिखिताभ्याम्यतीश्रयाना ज्ञातानि मालितलोचना चलन्त्यास्वप्रायमाता
जशयने श्रीमदपे गृहकमलिनी पृष्ठघानेषु लीलादाधिके सुक्रीडापवत के बालगिरिनदिका सुचपभातं मल्लजनविहंबेने कदेतुं विप्रलभकं कुमा
रिते तथा कथितमैव यो तदलमनपातदानयनकृपयेयमिदधाना अतर्किताः शतपथैर्वनिर्मालिता दीपद्वयसंविद्धिनयनतलव विगीवि
त्तापमाने वीर्यादयमाने वचातर्जितमनुवेगेन तथैव वैरिकाचिताननभिदामांशुकविलंबिभां बाहुनतिकायामधुसलिलस्त्रोतसिप्रसृतायां मरणादि
कायामिषजलाहतिश्यामाहारातामसमिचाननमवाकनिवेश्यतर्क्यमुत्कीर्णोचतस्थो अहंतुत छुत्वा समचितयसयमि वगरीयः खलु जीवितालंबन
मिरवियोगिनीनां घटनसंकेत्यमपः प्रियनितरां कुलांगनाना विवाषतः कुमारिणा तथा येन न सोऽहं अकृतहृति कायादपननेरेभ्या निमति स्रगां स
मागमशतान्पकात्तरमराणां निस्वेष्टाभिसुरासां रव्यानि अद्रवितकमकाभवातिसुरतामि अकृतसन्नयवधानदुःखान्यानि गतानि अजनि त
त्ररादृशनि वीर्यानि नखदंतपराणि अनाकुलितकेशयाशाः कवग्रहमहोत्सवाः शब्दविहीनानि चुंबनानि चुंबनानि अनुसादितगुरुजनविभावितस्त

राम.
९

वेतस्पाणि अधस्वदुनचित्तसितानि नेनमंधकारशिंशरपतिनजलधरभारपातः स्पागपतिनतीहारमकरस्तिरोधातीत्येवंचिंतयंताएवमे
सुगागकधारसलवेनवरक्ततामगादिवसः तत्सराप्रकटितं रागं हृदयामिचकादेवर्थास्त्रपयापलायमानमदृश्यतविमदनेयत्नवशपनमिव
सध्यागामवयतयामिनी परिचारकवचदमशिपिलातनमकल्पयत्प्रदोषः अत्रातीवागमस्वनिपागमवृत्त्युक्तीणादूरतोपिकाधारिणी
गंधनेलावसितसुरभिगंधोद्धारिणी भिद्यमिकापि विरचितवालिनाः वालिकाः पर्यवर्तयन् अधनिर्मलतावरयत्नचित्तानि दीपिकाप्रतिबिंबा
तिमदनसायकशल्यानीवांगलभ्यानि ससुहृदंती नवनिर्ंतरकलिकाचित्तचपककलिका मिव च स्थितांतापुन व्यतिरयंदेविप्रसीदनाहं सखे
राहाहृदयखेदकारिणं संतापमंगाकतुंसंहरमसुवगमेकाहमाशयरेवंचंद्रायारभागतेचेनि अथानेनदेवनामप्रहरागर्भेण मद्रुचसाविषा
पहरागर्भेणोवविषमर्छिताप्रटिसुमीत्यनयनेममहंमामवलावकः प्रदेशमिन्नित्तिपरिजनमपृच्छत् अधभवत्तवसनीलासितग
त्रयष्टयोद्यमदेशसंपिडितारयः परभुरामशरविनिर्गताइवकलहमयत्तमः कलहसकलाकलापमधुरशब्दैः प्रतिवाचमिवप्रवच्छात्रः नयुरैः
यतकरांनयुरय ह्रवोलासितेष्टाज्ञात्रवगायधावभिरिवप्रवरोमोक्रिक्कंउतापुजालकानिरकेधरेरानिसिप्रानिचामराणीववहेत् स
माहतकशोतस्थलेः कुडलेवलाहिववाद्यमानावाचालैः करणैस्तनमधुकोः समोत्तापयतिव्याहृत्यः कल्पकाः समधावन आताप्रतीतासुवमु
खकमलावभयवीसंधारणाम्यवतीवितमहं तथापि लोकिनीपुतासुक्रमेणादृष्टियातपतीमरकतशिलातलेमधीहत् अववीचपत्रलेखे

नरवतुप्रियमिति वीमिहामेव प्रपन्ती संघारयापि बजीवितमहं नथापि यद्यप्येते ग्रहः नत्साधयसमीदितमित्यभिधापं। गच्छन्निवस नाभरणा
 तावलप्रदानप्रदविति प्रमादतिशयां माभ्यसतयत् इत्यावेद्यचकिंचिदवनतमुखी शनैः पुनर्व्यजितपत्तरेव प्रत्यग्रदेवी प्रस्मृतातिशयाहित
 प्रागभ्युदुःखितान्वविज्ञापयमासि देवनाथे तदवस्थां देवी दरीकुर्वता किमिरमापन्नवत्सलायाः स्वप्रकृतेरनुभूयंतमिति चंटापीडित
 तथायात्तं भगवन् विज्ञप्तः पत्रलखयाने च कादंबरीः स्नेहोक्तिपुरःसरं गंभीरचसतापचमपरिहासचसम्यथं न च साभिमानं च सावहेन
 चमप्रसादं च सनिवेदं च सावधारणं च अपि च मधुरमृदुः भवसरसमपिशोषहेतुकोमलमपि कठोरं न भ्रमपुनतं पेशमम्यहं कृतं लीति
 तमापि प्रोहं आलापमाकर्षितो ह्यास्ये च स्तिमितपद्मतेयादुर्विषहृदुः खबाष्पापप्रतापतात्तं तन्मुखं स्वभावधीरप्रकृतिरपि नितरां पप्रकि
 र्माभवत् अप्रकादंबरीशरीरादिबालापपदैरेव समागत्य युगपद्गृहीतो मम्युना के जीवितेनाधरपुल्लवैपयुना मुखेद्वसितेन नासाग्रस्य
 रितेन चतुषि बाष्पेरातुल्यदतिर्हृत्वाकादंबरीः क्षरदुष्पनितेपपयिकुलात्तरमुचैः प्रत्युवाच पत्रलखे किं करोम्यनेन दुरात्मना दुःशिक्षिते
 न ज्ञानाभिमानिनापंडितमंयेन दुर्विद्वधेन दुर्वृद्धिनाः लीकवीरेण स्वपल्लमिभ्याविकल्पगतसहस्रभारितेनाश्रद्वानेन मृदुतरपेन यद्यदेवाने
 कप्रकारं रंगारनताचायेराभगवताभगवताभनोभवेनां तर्गतविकारवेदनायमाशुक्षिपवालावतात्कार्यतेन न देवादृष्टवैचारिण्यकमका
 नांरुपानुसूनीता संभावनया च तावतो मनोरथस्याप्यात्मानमुपयसंभावनया सर्वसहजमेवेतदस्मादिति विकल्पसंशयदोलाधिरुमाग्राह्य

ति वमीरुस्पर्शे आदुःखसतवचोपाते भस्महेतुतांतीतो मिसमेवममापिमनो व्यामोहकाश कोपिशापरायमयथाः प्रबुद्धबुद्धेः पियेयुन संवे
हउपपद्यते तेषां तिसृषु मदनचिह्नेषु कथं मदीयं मुच्येत तिष्ठतेव तावदतिस्सत्तपाद्वा विभ्राम्य रती वितामिता निविस्मिता वलोकित कथित वि
हृत लालालज्जापितानि यान्यन्यथापि संभवन्ति चिरानुभूतात्मकं दसं सगं सुभगं हारमिमम कृतयुगयस्य मेतद्गुरामेव कंठे कारयत्या किमि
वनावेष्टितं अपि च हिमं गृह कवतां तस्तुत वापि मत्सुत एव तत्किमत्र राय कोपात्ततयाः स्वभावात् जं देव्या सर्वशुभाय विपर्यया म
म दोषः तद्वन्माया रोगो रपुपुम्युत पाकरोमियथानेह उमेकां तनिष्ठुरतदयं जानाति मां देवी इत्येवं वदत्येव चंद्रापी देव्या विनैत्र प्रविश्य वेन ह
स्तो मती हारी कृतप्रणामा मजितपुत्र युवाज एव देवी विलासवती समादिशति कृतजन्मासीरज नतः श्रुतेः मया यथा घट्टत स्थिता पत्रले
रवात्र पुनः परागतेति न च मे त्वय्यस्या दकश्चिदपि स्नेहस्य विज्ञो मी विलसतीति मयैव यं संवर्द्धिता अपि च तवा प्रिकापि म हता वेला वर्ततेः एष
सतदनया सहितुं प्रवागच्छ मनीर प्रज्ञानलब्धुलं भते मुख कमलात्कानमिति चंद्रापी उक्तं तदा कारयं चेतस करोत अहो तं देहरी लाहं उमि
जीवितं एव मदीयं निषमपि मा मपश्यतीदृशमास्ते पत्रलेखामुखेन चैव मा ज्ञापितमागमनाय मेभिः कारणावत्सलेन देवी मसा देना जन्म कमा
हितो बलवान्न नर्त्तस्नेहः बांधवानु कुल रुदये असौ च्यता त चाराण्युभया सुखं प्रमाथी मन्मथ हतकः हारिणी गुह्यतनका लनादुःसहान्मुक्तं किता
मनुवंधिनी विधवमीतिः कुवहलि मे भिनवमाधना मुखा वलोकितः कुलकृता गता राजा नी जीवितकले सियत मा मुखा वलोकितः अनुरक्ताः

का.उ.

मन्त्राः गीयान्धवे राजसुतादुरागः दुस्मजाजन्मभ्रमिः परिधात्यादेवी कटं वरीकाला मिषात्तासहं मनोविप्रकृत्य मंतरं हेमकटविंध्याचलनिपो
रिते वंचितपुत्रप्रतीक्षा भतिप्रदिशुपमानवर्तापि प्रत्नरत्नाकरावलेबीजननी समीपमयात तत्रैव चतस्रस्तैजप्रकारजनेनीलालनसुरबचेति
दुर्विधहृदयमोक्षं ददिव समनयेन उपनतायांचात्मविद्यायामिवांधकारितदशदिशि शुभार्थमनिवायविरहवेदनोन्मथमानमानसाकुलेषु
कलकलसुखमुद्येर्वाहस्तु चक्रवावयुगलेषु नैजितस्मृशस्मृत्तयमागेषु चंद्रमसोकोलचूल्धिस्मरालोकेषु प्रमृष्टेषु विजंभमाराकु
मुदिनी श्वासं परिमलयादिशि मंदमंदमावातमारुह्य दोषानिलं च शयनवर्ती निमीलितलोचनोप्यप्राप्तनिद्राविनाशहेमकटागमनखेदाग्नि
ययविप्रातनेव्यादयस्त्रवह्यायातघानुसारोधिरोहिणालयेन वसंहतयोर्होर्त्तिरिति नेव विस्तारिणि नितं वपल्लवे मग्रे नेव नाभिमुद्रया
मुख्यमितेनेव शोभायामारुहेनेव त्रिवनिसोपानद्वीरिणि मध्यभागे कृतपटनवोन्नतिविस्तारशालिनिस्तनते मुक्तात्मने ववाहोः कृतावले वनेने
वेहस्तयोरुत्करोनि वाधरपुष्टे अयिते नेव नासिकासजे समुन्मलिते नेव लोचनयोः स्थिते नेव ललाटशालायां मंभिते नेव चिकुरभ्रांधकारे
सर्वमाने नेव सर्वदिक्पक्ष्माविनितावरणपूरप्रवेसनमासंसारस्मरणतनभतस्य कटं वरीरूपस्य उत्पन्नात्मीयबुद्धिभूतिभरस्नेहाश्चे
तास्ततएव वासवः तरेर्षिर्नववत् एव मत्मा धर्ममत्मा गदाभ्यंतो प्रतिगृहीतरक्षापरिकर इव यतो यत एव मंदलितकुसुमं कारुणिकमकर
धतमस्याग्रहंतमालो कितवान्ततस्तन एवात्मानमंतरे धितवान् एव मन्मानमालतीकुसुमकोमजतनो निर्धराग्रहर्नने लज्जसेतुपालभमा

राम
५

नरुचिदिवसमुन्नततायाः तर्वाप्यार्द्धपादव्याकुसुमचापं पुनः स्पर्शमहारमूर्च्छितासंज्ञामिव नभ इतुंतामवयवेरुवाहस्वेदजलत्वं उत्तमर्जच
रीर्घरीर्घान निश्वासमारुतानतचेतनालंभः खितद्वचसर्वांगिराक्षगमपिनमुमाचरोमाचं सत्यतेदृश्येवेदनोनवेतितहातत्रिष्टुमिव
नियुक्तेन मनसाप्यपतामधार्षीर तन्मतिनुवाजीकरांनायेवचयद्दीप्तमोनः सर्वदेवावतिष्ठत तदोनतालाकांतरितमिव सर्वमेव नोद्राक्षी
त धृष्टविंबेपिनास्यदृष्टिः सततदालापपरितश्चोत्रेद्रियाद्वनकिंचिदृष्यपरमेतः करोग्रहंतवानवीरागध्वनयोऽप्यस्य बहिरेवासनसुभाषिता
न्यपि न प्रवेष्टामलभंतसुददावोपि पश्याद्वामुध्वन बाधवजनजलितान्यपिनासुरवायंतभावाधगमनमभीक्षेव यथाऽर्चनकस्य विहरति
मदात्तनवरतमुक्तत्वानिभदनदुतभुतोतस्वमानोपिगुरुजनत्रययानसद्यः समुद्धताउरविदशयनमभनत नमरसविसलताजा
लानिगात्रेष्वकरोत् नमोक्तिकचोदताशक्तिनिश्चरुपरिनीयत्राणिमात्रेष्वकारयत् नकुसुमपत्रवत्पुस्तुरचनामादिदेवानानवर
तधारानिषातोत्तमितत्रिाक्षिरग्रीकरावद्धदुर्दिनंदृशोपिधारगृहं नमकरंदसंततसंपातगीतलोभनराशि इत्यपिचानलताप्रवृत्तान्यधसव
तनमलमजललुलितछेदेषुमणिकुट्टिमेष्वल्लुहिरुषानतुहिनकरनिकसंक्रांतिदृष्येपुल्लनाकरकलितचंद्रकंतमणिदृष्यगोचप्यसंज्ञस
वरात्मसतापं किंबुद्धानाग्रानहर्चिरनरसवर्चमप्याचरागदृष्टापयत् एवमेवकेवत्तशोदिवाचाकृतनिर्वमिनात्वलतापिअरुनात्सकेदह
तापिअक्षतलेहभननुःखानुभवनायेवभस्मादकुर्वतामदनदहनेनात बहिष्कृत्यमानदेहः शोषमगात् आर्द्रतापुनःप्रतिशोभाभीममाने

का. ३.

६५

रुहिनात्मा हीन एवं निष्प्रतिक्रियतया दुस्तुतया चाति संस्थले तोयास्यमानोपि मनमिजेना कारमेव लोकलोचनेभ्योः रसरुनकुसुमशरमापके
भ्यो जीवितं तनोरेव तानि वमंगाचकार नत्वज्जायाः शरीरस्थिता विवानादं कृतवान् कलकमस्थितो प्रजायवान् रुधिरं नमन्मधोत्कलिकासु
रवेमवावधीरयमामनेधेयं एवं चास्य पुरः कादेवरीस्पगुणावष्टभाहितप्रोगो नवलवतानुरागेगाः स्वमारास्यगंभीरप्रकतेः मरिचतेरिव च
द्रमसाम्पूरमुलास्यमानस्यापि मर्यादावशादात्मनस्तंभयतः कथमपि कतिपयेषु पि स्रंसं रज्ज्वायमानेषु स्रिक्रांतेषु वा सौख्ये करारणासा
कसुकाशगांस्त्रातगलवावस्थानो निर्गम्य बहिर्नगर्याः संश्रमंग शतिललरीकरासारमरुतिककरीगतकलहसचक्रवाकचक्रवोलाक्रांतसरसमुकु
मारसेकतानि शिघ्रातयान्यनुसरन्नातिरुमिचवराणां भावनाम भ्राम्यंश्च हृदमुतापननं येरागागधुतः सावष्टभयागत्यात्वरितरुसंचारान्मु
ज्जमानांश्च विरलीभवतश्च संघटमानांश्च विस्लिष्यतश्चात्सहमांश्च लंबमानांश्च यरापतंतश्च विच्छिन्नपंक्तिव्यवस्थानात्स्वलतो विपतते
यवसीततोपिवयधाशक्तिमादिभिः स्फूर्डितान्निःसहतया दूरगमनवेदमतिस्वरयागमनकार्यगोः रवमावेदमतीदृशदेवातिवहनिवतुर्गमान
मादीत दृष्टाचोत्पन्नकृतदलसंघापरिज्ञानायान्तमपुंश्च माहिरोत्त आत्मना पुरश्च नपक्षसोतीर्थजिघांतामिन्नैव भावतः कर्तिकेपस्या
यतनेतत्प्रतिवर्तीप्रतिपालेयनतिष्ठत् तत्र स्पष्टं कृतं रत्नामस्मिन्नेव वाज्रिवंदेनिक्षिप्तं दृष्टिः पार्श्वस्थितो पत्रलेखकस्तनाकुष्मावादीर पुत्र
लेखेषु पश्य पुरश्चार्क विरगानि वारगोत्तमिष्यप्राप्रैरवरातीतलं वगिरवयामरापि धूमप्याचक्रिकपादुर्विभाव्यमानोऽववागजायते के पुर

राम
५

कोयमिति यावन्महद्वंनिस्त्वयमेवतस्मात्सुखादुपलब्धावस्थानदृष्टिपथवावतीर्यतुरंगमादापतंतंरादनागमनधूसरश्यामीकृतागंफरि
वर्मितमिवेतराकारणोमितंगरागसंस्कारमतिनेनवयुषादृष्टानेनपुरवेनातदुःखसंभारिमुनयाचदृष्ट्यादृतएवाएवमपिकृष्टाकादंबरीस
मवस्थामनतरमावेदपंतकेपूरकमद्राक्षीत् दृष्टाचदृष्टिप्रीतिरेत्युदीत्याहयससंभ्रममप्रगतापस्तमतिदुःखसारिताभ्यादोभ्यांपर्यवेज
तते अपस्तपुनः कृतनमस्कारेनस्मिन्ननामयप्रभचचसासंवर्धमवीनवनसहायासुरावस्थितसस्रवमालीक्यकेपूरकमेवाशतकेय
रक्तदूर्निनेवभृङ्गदेव्याः सपरिवारायाः कादंबरीदृष्टेतदावेदितं आगमनकारणमपिदिश्रान्तः सुखिनः कषयसीत्सुक्तासुभ्रातागतीराह
कटीकंताकासीमाभूयकुतोस्यजनस्यसुखितेभ्यमिदधानमृचकेरकंष्टतः यत्रलेखाचारेणस्वभवनमयासीत्तत्रचनिषिद्धाप्रशम
लीकः प्रविश्यकलभोद्यानसपरिवाराकपकेरासहोतामताचतसा अचूतितमेवदिवसकरणीयनिर्वर्तयामासनिर्वर्त्यचयत्रलेखादि
नीयः सुदुरोत्सारितपरिजनः केपूरकमादृष्टाव्रवीत् केपूरककथयदेव्याः कादंबरीः समदलेखापाश्वमहाश्वतापाश्वसंदेवामित्यभिहितवतिच
द्वारिपुरः समभयमुपविश्यकेपूरकाप्यगादीत् एवकिंविज्ञायामिनास्तिमपिसंदेहोपिदेव्याः कादंबरीः समदलेखापामहाश्वतायावा
यदेवपत्रलेखासमभ्यप्रतिनिदत्तमयायदेवस्याज्जपितागमनवृत्तातीनिवेदितस्तदेवोर्ध्विल्लोकप्रदोच्चमुल्लचनिश्चयसनिवेदमेवमेतत्सुकोपा
यमहाश्वतायुनसपमेस्वमेवाप्रमपदमाजगामदेव्यापिकादंबरीप्रतिरिददपदंघरोनवाभिहताः तर्कितापतितमुक्तावानिनेवमद्विज्ञाडितातः पी

का. ३.
६

डाकूगानविमोहितेन चतुष्पाम्बुधितेवमुषितेवंचितेवचोन्मुक्तैवचोतः करणो न विदितमद्यप्येतागमनवृत्तानां चिरमिव स्थितौ न्नीत्यनपनेवि
लंसेवलज्जितेव विस्मतेव विस्मयस्मयस्तबदधिर्षदावेतायाः कथयति साहचर्यमिव माप्तादिषु मदलोवापायुनर्वलितमुरीमविलत्तस्मिते
मूलस्तिकेन चिदपरेणोतत्कृतकरिष्यतेवापत्तुमारणाचंद्रापीडैर्नतिरुचमभिदधतीउत्थायनिवारिताशेषपरिजनमवेगशयनीपुनिय
त्पात्ररवासमोक्षभागमवगुह्यनिर्विघ्नोपदृश्यवेदनां मदत्वेस्वाम्यनातर्यतीसकलमेवतदिवसमस्यात् परेद्युश्चप्रातरवापस्तमाम
वरुतरशरीरेष्वधियमाराख्यभूवत्स्वहर्मिणिमवेस्यामनुभवाभात्युपालभमानेवनमभवधिः पार्श्ववर्तिभिः कोपमितिनिर्मत्स्यतीवकि
मेपुरस्तिष्ठसीत्यतममुवगेतगजयतववाध्यशोदेकैलंपपयाकुलपादेषुचिरमात्मीकितवृत्तीतथादृष्टश्चतयादुःखितयोरव्यदिष्ट
मेवगमनायात्मानमम्यमानोऽमतिवेद्यवदेवैदेवपादमूलमागतोस्मितवृद्धेवैकशरराजनजीविनपरिप्राणाकुलमर्तः केयूरकस्यविज्ञा
यनाकराणावधानदनेनप्रसादकृतुमदीतिद्वः देवक्षयतायदेवनेप्रपमागमनेनामादिनामलयानिलेववचालितेसमस्तमेवतत्कल्पको
लतावनं तदेवसकलभुवनमनोनिरामभवतमातावपवसंतामिचरन्ताणोक्लतामिवाहृद्वान्मकरकेतनस्तामिदानीतुमहातमापासम
नुभवति त्वदर्थेकादंबरी तस्याहिरिजकराद्याशाम्पदिषमकरकांतोपलानलस्येवनिःशब्दः स्यापवनेरितस्याधूमस्याभस्मनः प्रचलतोम
करधजहुतभुजोनपरिजनकोपेद्यादाभ्यदिवसकरकांतोपलानलस्येवनिःशब्दः स्यापवनेरितस्याधूमस्याभस्मनः प्रचलतोम

राम.
६

लपटुवलाखलीलपाप्रसभंगः नानुनालताल वृत्तवातजइजलकरिकासासेकेननिदनिः नसरसहरिचंदनपंकछराधुरोतछेदः
नविदलितमुक्ताफलबालुकापरलोहलवनव्युपरमः नीलीलितदंतमपकलहंसपल्लिमक्ताबुधाराधाराग्रहाराप्रशमः यथायथाचलिते
जलपत्रविगलितामिरतिशिशिरीकरनिकरतारकिताभिरंबुधाराभिराह्न्यते तथातथावैद्युतानलसहोदरज्वस्फुरतिमदनतायः सुतरी
चशिशिरीः केदकलिकाकलापमेजरीमिवमिकासयतिखेदजललवजालकसदस्ममुपचारः चित्रेहृतभुजोदयमानमप्यप्रिशोचमेषु
कमिवनितरीनिर्मलीभवतिलावगप मन्वेचमदुस्वभावमपिजननिवमुक्ताफलत्तमुपगतंकदिनीभवतिउत्कृष्टितददृशमवलाजनस्य
यन्नादृशेनातिसंतापनविलीयतेवनवर्तारवलुवल्लभजनसंगमाशार्पत्तध्रुविधमप्यनुनववंवेदनाविदलितप्रागामतिकृष्टप्रागप
तेकिंकरिमिकथमकंपकथ्यतेकषावत्सावगपतेकीदृशोपायेनप्रदृश्यतेकेनप्रकारेणावेद्यतेवमायुत्तवाप्रकाश्यतेकतमया
वेदनयोपमीयतेननुत्कंठास्वप्नेषुविगलितचेतनाः स्फुटप्राशिर्नप्रतिदिनेदृश्यमानेयत्रनेप्रश्यामितादृशाप्रवृत्त्याः प्रचरकिरासह
स्नातपसहानिकमलानिजवतीकृतानिप्लानिमुपनयंतीरिवमकरमूर्तिरपिनिजितमयाप्रिजोषागानिः करुणोनिः करुणोन्वाकारणावा
मेनकामेनयध्यमानातास्ताश्चिष्टाः करोतिनभ्राह्मिणोदमदनवेदनत्वमतिकविरोमनसिनिवससीतिमृदुनिकुसुमशयनेगताचमता
पगतितचरातलालनकलवपालितैः श्याकुसुमैः कुसुमशरणाश्रतामुपनीतैः सरुधिरैरिवहृदयात्यतितेभयमुपजनयतिसर्वा

गामनेगशनिवारगायकवचमिवभवदुनुस्मरणातेरोमांचमुदहति रोमांचिनिकचयुगकेखासगलितमंशुकंनिर्भानात्वह्यारिप्रहणात्
 सपाककशपनचतलीलाभिवरसिरांकेरकमलमनुभावपातेवामकेपोलभरतदोरुलितमुत्तसल्लापप्ररागविलपप्रभा
 ज्यमानेज्वलितमदनद्वताडानविहृष्यमाशामिवहस्तकमलेविधुनातिनलिनोदलव्यजनपवननिक्षिप्यमाराकगकुचलेपदले
 वदनमजस्त्रवदम्भयपलायमानलोललोचनमिवविभर्ति प्रतिचराचामतांज्जंतीनकेचलेमगतवेलपदीनापमानतदुपमपिसु
 द्रुमुदुःपाणिपत्केवेनस्यादिशिशिरश्चकलापनितेवविस्तारामध्यवारिलोरत्तारिणालीलाकमलमालिकयेवबधुपिनितितपा
 सखीजनहस्तपरपर्यापिक्राम्यति तथाचरायुगलेनशनाकलापनितेवविस्तारामध्यमसगमाशयादृष्टंदृष्टंनभवंतसुरसाविसिमी
 यलाशमावरांकेडेनजीवितेकरकमलेनकपोलपालित्वरालोपनाश्रुतांतलालादफलकेनचंदनलेखमसेनवेरांअधुनाधारयति
 त्वद्विरुत्तयाविद्यमानहृदयमभिवांछति गोत्रसबलनेतेवजीवितेनलज्जतेप्रियसख्येचमर्द्धव्यामनसिमुद्रुमुद्रुःसृश्यनेपरिजनेनेवरा
 राकेनपरवशाकुसुमशयनादुत्थाप्यतेपरिचारिकयेवाप्येनलसंगमंचापतेमुद्रुस्पवनपवनप्रेरेजलितमुत्कंठाव्यजनय.हृवभंग
 भयकंसतमिवलतामंडपमखवसतिमुद्रुस्त्वापकलिकुंविमवलपुसंरत्तारचितंजलिपुटमिवस्थलनलिनोवनमधिगीते मुद्रुसुधन
 भमादिवनिरंतरकिमलमाछादितवतापाशमुधानमासेवतेमुद्रुनिपतदेविरतगदनानामनयनप्रतिविवंसस्तगस्तारात्रासनिमज्जुत्कम

नमिषोपवनसरोजलमवगाहतेतस्यादृश्यायतमालवीपिमपैतितस्यागारवालेविम्बुजलतानिहितनिमीलितलोचनचन्द्राचंपकदलमा
लिकोदुद्धृष्टाशोकामुपारधतीमुद्धृष्टविस्मयसंगीतकगृहमोकिरति ततोपिमयुरमुरजवलजलनितलास्पलितयोद्देज्यमानामयूगवमुक्तभार
धारगृहमधिपतिततोघनजलधारग्रीकिरपुलकितकोयाकंदवगुलिकेवकंपमानाभुङ्गातिकमलिनीतीरमुपसर्पति तस्माच्चभवनकलहं
सर्वमसहमानाप्रस्थितातलावतारितनूपुरपुगलानिपुणमितामिवक्षामतामभिनंदतिबलयरचनास्त्रायतमगालकुपितैरिवभवनवापी
चक्रवाकमिधुनेः कृतितेनखेधतेश्याविलासमरितकुसुमसूचयामधितैरिवप्रमधुकरैर्वीरतेनोद्देयतेनिर्भरेकंटागीतिनिर्जितवरोषितैरिव
कामकारिभिर्गगामहकारपिकदेः कलकलेनाकुलीकयतेनदनपादुगंदधारभतगमयत्रकातिभिर्विह्वोधानकतकीरुचिभिरुत्तरेदनाभव
ति एवंप्रायेश्चमदनदुश्चिद्विनायासेः परिणाममुपेतिदिवसः चंद्रोदयेचास्यास्तिमिरमपीवाप्येतिधृतिः कमलमयमिवदूयतेदृयकुमुदमपनि
वविजंभतेमकरकेतनः चंद्रकेतमयमिधप्रसितितनयनपुगलंउरधितलमपानीववर्द्धतेवमितानि चक्रवाकमयादवाविधेतेमनोरथाः
शीतकरोतरेवमणिकुटिमोदतिमंयममुक्तातस्यतुकारकिरगामंदजस्यपरिवेषभुत्तरागुलितिकरंकरपुगलंप्रसारयतीडाक्षिमतापमन
सरं कथयति सौन्दर्यपुष्पानां पुष्पाजनमन्मपरातर्तितदृष्टप्रविष्टानादुकिरणानिबोधिगीतवेपथुपुष्पजनीकृतकदलदिलकंपापरग
मिवशाहति विजृम्भिकासु कंठागतजावितनिर्गममार्गमिवोपरिजातिगोत्रसवलितचित्तस्मितेषुदृश्यमिषतितमहभटारपुष्परेजइववमति

का. ३.
८

चाप्यमोक्षेषु स्यात्ताम्रसंता नवगिका वाहिनी विलीयत इव ब्राह्मिणी दृष्टो यो विष्कुरितानेकप्रतिबिंबानि मेनकातेव विदलति कुसुमशयनपुष्प
रिमललालसागतालिमालाकुलिताधूमायतद्वामलकमलस्रस्तरेषु किं जेत्करत, पुंनपि जतिता ज्वलती वस्वदृमतीकारेषु विशदकरैरौदध
लीधवलितामसीभवती वनिविजायते किमु ग्वतया किं विलासिन किमु न्मादनसगीतकमदगधनितेषु केका शंकाया धारा गूढमस्कतमणि
मयूरमुखानि स्मरयति दिवसावसानेषु विस्मयभोतामृगालमत्रैश्चित्रमिति विलिखितानि चक्रवाकमिषु नानि संघटयति चित्तरेभेषु पणि
मदीपा नवतंसोत्पलेस्तद्वयति उत्तंगलरेव उत कल्पसमागमाभिलातानि लिखति हृतासंघर्षणेषु स्वप्नापराधमालंभात्पमादिशति अ
पि च तस्याश्च दनपरिमलद्वयदलितानि न स हसमागच्छति मोहः चक्राद्वयपद्वनि शयासदायतति प्रजागरात्रमः प्रसिद्धतानि विवलभीक
यातकृतिसेः सहाविर्भवति इहानि. भवुकरुकोपवनकुसुमापोदनसदीपसपतिमरणाभिलाषः तथा च जलकारि केवयानि नीयतासि
ता कपते प्रतिष्ठाये च स्फाटिकोपतसलिलमणिदृष्टा कुदिमनलेषु दृष्टपते नालिनीवशादिकस्य दनि म्लायत्वा स्पृता कपवपते हसीवसर
सरयालिकादारमतिकरणाजीवति शरदिबकुमुदकमलकुवलयसंप्रकमनोदरगधवहा कुसुमबाणावविज्जंतते चंद्रमतिरिव कमलमकरसव
नितपादपद्मवासंचरतीति बानपतिः कुमुदिनीवरजनि केरकिरा कृतजागरादिव समती कनिद्रयाति बाहयति मुगिपुनलनयापनलीलेवमरा
छसितशेषानि मीलितलोचना किमपि चेतयति मलयनिमगवसरसाहरी च देन विजालपलाष्ठितेषु विनातलेषु भियतति कुदकनिके वतुषा

राम
८

सिक्तपल्लववर्तिनीवतानिलेनायासतेभुजंगीवासहस्रसंतापतापालिङ्गितचंदनाशिखिशकुंतकोलाहनेनतामतिहरिणीलेसक्तितनंतपरिहर
हति कुसुमघटितशिलासुखमनोहरानंदनचापारिवममदवनात्रस्यति जानकीवपीतरतीभ्योरजनिचरेयद्रवचंयकाशोकेपाविभेति
उषेवस्तप्रसमागमेनापिकतर्भतामेति ग्रीष्मलक्ष्मीरिवानुदिनमतिहामाउषाभाभवति सर्वथातस्याः कदपुवेदनयांगानिदिनवसे
जीवितसंधारणावस्तुनिवलयरचनयागृहकमलिनीमरालानुयदेशैः सर्वाजनवधनानिगम्यापरिकल्पनीयवतकुसुमासनवर
तमोक्षेणामदनायुधानिभिः शोभांतीगानिकिंबहुनासंप्रतितस्यास्त्वन्नामासर्वतः सर्वाजनः त्वंसंबद्धाभिसर्वरहस्यानि त्वत्समागमोपा
यान्वेषिणः सर्वसमवायाः त्वदातेयितंभनपगः सर्वप्रेक्षाः त्वदनांतमुखरः परिजनः त्वदालाघनिर्मिताः सर्वविनोदाः त्वदाकारमपुष्टि
कलाभ्यामस्तदुयालभगर्भाप्रागधीमंगलागतयः त्वदशनपुनरुक्ताः त्वमाः त्वत्पीडासुप्रयापदमज्वरदाहविप्रलापाः त्वन्नामग्रहणोको
पापगम्यः प्रबोधोमोहमहावगाहस्यावेदयंतंकेरुकंभवतुसंप्रतिनशक्रोमतः यत्प्रातुंस्यामीजनार्दनसंजवकादेवरीयभाभवरावेदना
सम्भवान्कंपयववंदापीरसाक्रमेतमिष्टीम्वारयत नतुपुनरवस्थानिवदनपरिसमाप्तिः तथा मर्छा निमीलितश्चेतामेवानुधापान्निव सम
भ्रमप्रतिपत्तशरीरगाकेशकेशसंभाविततलरत्नपापञ्जरवपानुभाष्यसंज्ञयाचनिपत्यासंज्ञालेमितश्चंद्रापीडः स्वकृतपीडप्रापेनभी
भीतमिबलजितमिचचित्तमिचमिभनस्थितंकेरुकंमनवीष्मोपरध्यामानकठकथमपिस्वलितासरप्रतुवाचकेरुकंमनप्रकारोवमेका

का. ३.

६

तन्निष्ठरूपमात्मनस्तत्पञ्चानुरागमेवमां संभाव्य देव्या कारं वरीं हस्तपुनर्मदागमनसंभावनमानत्वं समागमनायादिष्टां संदिष्टं वा न किंचि
न्महाश्वेतपासमुपहृतानुबंधयामदलेखयावात्मनुरवेनोपात्तश्चास्मिन्नापि पत्रलेखया सर्वमाख्यातं तदभिजाततपामहानुभावत्वाद्
रातपासमानशीलतया दत्तिरातयो वैकांतवेशलेतपाचस्वभावस्यात्मानमात्मना च न कल्पति रेवी कारं वरीं चंद्रमूर्तेरालोकननिष्ठेन
मस्य चंद्रकांतस्य पाशागारं वदुष्याद्भावोपगममेवापतेन पुनस्तत्करा कर्षणानितरं पक्षपातिनापि च मधुकरस्याभिगमनमेवाधीनसकर
दत्तामेव कलिकाश्रयिणी नभे वप्रभवति दिवसं सतापकांतेन चोत्सुखता कुमुदा करणा करणायाविकाशपनिपुनस्तज्ज्योत्स्नाभिगमनसकर
व्यवनिभर्मितः सरसतायां सतापमपि मधुमासलक्ष्मीपरिग्रहादिना पल्लवानुरागदर्शनस्य कृतं किं करोतु पादपः तत्र देव्याः कारं वरीं एवाज्ञा
पराधिनी यथा धरं स्पष्टितमात्रप्रतीतपुरःस्थाभिनिदासतनूनिः करुणातयात्मानमव्यापारसंतापसुरवप्रतिपंथिनी दुःखदाने कनिष्ठराप
रहस्यपीडानयेत्तगालज्जापेक्षितानज्जाविनसदेहदाधिनी देव्याः समवस्था अपवादेव्याः परिजनस्यापि कोयमेव विधोव्यामोहः यदनिष्ठम
विबलादसौ नव्यापारिता कीदृशी चरातलप्रतिवेदस्य दाससजनस्य परिज्जा कीदृशं वानुरोधो विप्रसक्तचित्तावाकेपमीदृशी मदवमात्म
नः शिरीषबुष्पकोमलस्येयमतिदाहगापीडंगीकृतानकृतार्थितो मनोरथः अथवा क्रमागतसंतर्धानं वामलाचनानां विशेषतोः परिसक्त
निःशिषवालभावानामनतिप्रबुद्धमुधमनसि शयानां कन्यकानालज्जनपारितानामास्मिन्ननेखयंपरित्यक्तुं देव्या मदलेखानुद्धिती पंरुममसा

राम.
६

स्तपापिकिमेवमहार्यसंयमधनेभूतिभिरप्लवितहस्याप्रहारेणानिर्ग्राह्यचोरेणामुविरप्यपहार्यस्पर्शनाबहिः कार्यचंद्रालंनमस्मीकृताप
र्यवस्तानभारिणसहस्रेणानिर्वीर्यमशानाभिनासर्वदोषाश्रयगात्रारम्याधितारुपापहारिणाकाउव्याधेनमर्मभेदिनातीक्ष्णुहरेणामयः
प्राणापहणक्षमेणाकूलमत्पुनाधिरूपितध्यानप्रवर्तिनापरायकारकतार्थेनहरयवासिनापरप्रत्येपेनस्वयानितानम्यजेनकामेनदुरात्म
नाप्राश्चर्यस्यस्थानं देवीशरीरमुपेक्षितं किमिति तत्र स्पष्टमेकरोनावेरितमधुनाश्रुत्वापिदिवसक्रमगप्येध्वनिकिकरोमि. मलयानि
लाहततताकुसुमपातस्याप्यसहृदेवीशरीरं वृजसारकठिनहरपैरपिदुर्विषहाः स्मरेष्वोनजामतेनिमेधुरोववाविभवतीति. प्राप्य
राचदेयाप्यनुभवनीयवापमथोयथाचायदुःखेकरानव्यसनिनोदुर्घटघटनोपडितस्ययत्किंचित्कारिणानिः कारणाकुपितस्पदतवि
धैः सर्वतोविसंस्पृत्तसमारंभपर्यामितभाजानामिनेवापमेतावतास्यास्यतत्पन्यथाकृनिः प्रयोजनाश्चमुरवमिभुनानुसरणानामानुष
भूमिगमनंचत्तत्रतद्वितस्पाद्योददर्शनं कृतनीरेविष्णोतस्यामानुषगीतध्वनराचरानि कृतजिज्ञासागमस्यमहापूजादर्शनं कृतत्रतर
लिकपासदतवाभिगमनेनमदूमनप्रस्तावः कचमहाश्चेतयासहृदेमकठगमनेकृतत्रद्वीदर्शनंवानुरागात्पतिरस्मिन्नुभेदेभ्याः कवापरि
रामनोरथस्यमपितुरलंघनीयागमनात्ता तत्सुदुर्मारेप्यपातितावयस्वत्वेनाकार्यकारिणात्मकर्मचलतयोगदक्षेणारगधवेधसा तथा
पिरेवीसभावपितुप्रयतामहेत्यभिदधमेवचंद्रापीडनितरामयमनेनैवकारं वशवत्तातेनसंतापितस्तकिमपरमहमेनमात्मनेजसासेतापयामीत्यु

का. उ.
९०

पपन्नदपदवभावांमिगदीधितिस्तमकनकद्वस्फुटिगिगलपुतिरिविवकीर्णभिर्जनितामंडलानुकारिसंज्ञहारकरसहस्रं अस्तानुसारं
चरिवसिरोपियथोद्धिततुहिरवरावनेचिनोः कातपद्येदनाकर्षन्नयससारं मेराचमजातकरुणानुबधयेवसंध्याप्यपरिजन्ताद्वेप
इवमसार्थमारोस्वरागपटलेनिगागमिनाप्येवमस्यभृत्यताविक्रवस्यमाभूदृशनीत्वाप्रेनेवसर्वतोनितीयपरितुवमात्तायामिवभ्राम्यमारा
यातिमिरलेखायांकमलेष्वपिदुः सहत्वाद्योषकारिणः संतापस्यतस्यकल्पनाभीतेष्विवसंकुचत्सुकुमुदेष्वपिष्ठचिस्वभावतपात्रादींदु
सपनसंपादनापेवाहमिकयोदलत्सुचक्रकेष्वपिमहचराविरहविभुरेषुकारं वरीसमीपामनीपदेवादानायेवकलकरुणामुचेव्याहर
त्सुचंद्रमस्यपिभगवतिसमस्तभुवनेकातपत्रसुधारजनकलेशोर्वदिवधुवदनचंदनसिखकेगगनतललेस्मीनावरायमहाद्वेसकललोका
ल्लहारकोरिगिसुधातिशेः कोरिवस्यष्टुष्टुसहैतुनातज्जपित्वाजलेनेवसेकुमुदयगिरिगिरिवरमारुह्योऽप्ररोधसमपेचंद्रापीडस्तामिनेवव
ज्जभोद्यनिचंद्रावस्यरीदधितिविशरजलेबोरेदहारिगिशिलातलेचिमुच्छागानिवरणासेवाहनायस्तकेष्टकमवाहनायस्तकेष्टकमवादीत केष्टक
किंमाकलयसियावहृषंयगयतामः तावत्प्राणान्साधारपिष्पतिदेवीकादवरी यापिष्पतिवातांविनोदयितुमर्हतेखागमिष्पतिवायुनः सत्समाधि
सनायमहाचेताः मत्परिचयोदेजिताप्रतिपत्स्यतेवाशरिस्मितपेनपोरभ्यर्चनादस्यामिबाधुनस्तस्याः स्मिरस्कोपांतमात्ताल्लहारकमुक्ताह
रिगाशावकायताक्षमुरवमिति सतुभ्यजपयतदेवधैर्यमवलम्ब्यगमनाययत्नः किंपतातिष्ठतुतावदासन्नवर्त्तसिखीजनः परिजनेवातस्याहिते

राम
१०

समतादंमुखमिति सतुव्यजपपुत्र देवधर्ममवलम्बगमनाय प्रज्जिदलोवर्नेष्टेवस्वच्छपानिमेधितुमपिनदवति समागमाशेषेवावष्टवदपंडव
सितमेवमुखेः बहिरंगमाचरन्वक्ष्यमपिशरीरं नमुच्यतिदिवनिर्वाण्यएवलीचनपथस्यापीमजागरणवरात्रावपिदमदृष्टिरतिरेवनेकाकि
न्याः कामयवस्थानं जीवितमेवकंठस्यानान्नायसरतिदुत्पेवंवदतमेनमादिदेशविप्रातयेकैष्वरं आत्मनापिगमनचित्ताप्राविशत यदि
तावदेकयपित्वानियतचरणागोरताघातः शिरसिपित्राग्रेहीताग्नीः सहसानुष्टुस्वलितएवतातेनाबयाचापक्रम्यगच्छामित्तोगतस्यापिमम
कुतः सुखंकिंश्रेयः कुतोवाफलावाप्तिः कीदृशीवाहृदयनिर्वृतिः अधवाति एतुतावरिपमुन्नरकालुगामिनीचिता अपक्रम्यगच्छएवकधुम
हतातेनदुस्तरसहारीबोन्नरागमहासेतुबंधावोक्षितफलप्रदानकल्मुद्रमादहितविक्रान्तियशोनिः क्रान्तिद्वारगलदंडारशेषमुवनभवनातम
भनस्तंभवभुजादवगिप्यमप्यवराजभारः समारोपितः लदनारव्यायपदमपिनिर्यातिमपिअवश्यमपरिमितकरितुरंगभगमनसंसोमितधरानले
राजोलकरलीकानताकुलीकृतभास्वरभस्मिभिरुभयमाराधयत्वातपुत्रमंडलछायंतिरितवासव्यतिकरैरतिबहुलवेगादमाविष्टदाह्रितमुवन
कुहरेः पुरः प्रसृतजवनवाजिभिरुसंतामलग्नवेतडप्रायसाधनैः आतैरपिबुभुक्षितैरपिअहतगतिविलंबैरापयोधिरेष्टाभ्योदिग्योराजभिरनु
धावितव्यतिहेतुतावत्सेवापरागजानः सुखपरिहृक्ताः प्रजाअपितातस्नेहासिक्तपुत्रदाराष्टृष्टतोलगतीनिमेवेतमि अपिच तातस्याका
परास्तिपस्मिनमदीयस्नेहसंक्रम्यपक्रान्तिपातुकिमनेनगतेबागतेवात्पविनयकोपितावष्टभं कृतास्यास्यनिकस्पबापरस्वमुखमवलीकयंती

पुरवापमानहृदयायत्नानयनायकतार्तप्रलापातातमेनाकुलीकेरुसंबातातेचष्टुतोलेनेः दृष्टादीपमालिनीमिदिनीएवत्यनभवतितुम
 यावगातेकस्थितंकस्थितंकविष्णुतंकपीतंकभुक्तंकपस्तंककात्मातयागोययितव्यः समासादितेनात्रकपमयावदनंदशयितंमष्टुन
 वाकिमुनरंदातमे अभापिवाकधेचिदेवयोगानिस्ततोस्मितभाष्यनयासनायनातमेवमहीयस्यायासेतातप्रसादादृष्टदुः स्वामिनावा
 भिजामक्रमगाशाकाराविपातयताकिंकृतंभवत्सुगपवता अपिचसुवदुदिवसप्रयासापठप्रः स्कंधावारपिमेः द्यापिनपरापततितेना
 परमसंविधानादर्थपभादेवनिवृत्त्यपुनर्भावितव्ये अथावेद्यतातस्यावायाश्चताभ्याविमर्जितसंविधानेनगच्छामितत्रापिकिंकधपमिम
 त्तिहृदुकिवतागंधर्वराजपुत्रीकादंबरीमामुद्विषमकरकेतुनाआयास्यमानादुः खंतिष्टतीतिकिंवावलवानेतस्यामनुरागेनतयाविना
 प्राणासंधारयामीति किंवातस्याममचट्टयागिषजीवितनिबंधनदेतुभूतयामहाश्चतयातस्यरिगापतापसरिष्टमिति किंवातदुः खमपारय
 त्मोडुमपेक्षेयैरकस्तनृत्यामानेतुमागतस्यपरोवाकश्चिदपदेशीनडाकतेएवचनगमनायवतुमप्रत्येवसमधिकादुष्ययात्समाभवसुधा
 मस्यागतोस्मिन्वधापिमाधनमेवनपरापतनि अभक्षपित्वाचगमनकारणाकृपमात्मानंमोचयामिकधवासुचतुनातोवावातत्सुहृत्साथे
 शिखधेनधपतितः किंकरोमिकाकविंशपामनोय्यसंतिहितः पार्विमिकेष्टमिकेनवामहनिरूपयामिकीमेसमुपदिशतुकोवापरोमेनिष्ठ
 याधानंकरेतुकस्यापारस्यविवेकिनीप्रताकस्यामय्यश्रुतश्रोतमंकोवापरोवेतिवक्तुंकस्पवापरस्यमप्यसाधारणः लिहः कनवाधगासह

मानहः खोभवातिको वापरोमपिबुः खिते ॥ रवीमुखिते सुखी वाको वापरो हस्यावेदनस्यानं कस्यापरस्योपरिकर्तव्यभारमवसिष्यनिर्वतात्माति
ष्टामि कस्यवापरस्यमत्कार्येपर्यकुलताकोवापरोमप्येकापितंतातमं वाचपरिवोधमानेतुसमर्थइति एवंचितयतएवास्यात्तयादुःखद
र्षापित्तयमगमतप्रातरेवचकिं वृत्तीमुप्राव यथाकिलदशएरीयावत्परागतसंघावाइतितावत्प्रतासमुष्णसितचेताचकारेतस्यहोधमा
स्मिन्महीविधेर्भगवतोनुपात्तास्मिन्मयमेनुध्यानातेनरमेवपरागतोद्धृतिपददयैशंपायनइतिष्यपरवृत्ताप्रविशोतमानोकादूरतयवकृतप्रणा
मकेशकमवादीत केरवककरतलवर्तिनीकार्यसिद्धिर्ममावधारयप्राप्तोवैशंपायनइतिसतुतदाकर्णममनपरितेवचतयाचिंतयाःतःशून्यएव
भरुजमापतितंमहतिरूपनिर्वृतिरेवस्यजातेत्यभिधरेवोपसृत्योपनिष्पदाइपवैशंपायनागमलापमवानुवध्यमुहूर्तमिवसंज्ञोत्तरितममस्तपरिज
नवंपापीदंयजिजेपर देवसर्वतोविस्फुरंतीततिरेवबलाहकोन्नायमुपाहृत्पामिकामेधलेखेवसलिलाममननुपसदृशितपादुप्रविप्रमेवचंद्रोदये
परिमलश्रीहिरण्मलयानित्कागतिरिवसंतमासांचतामशुचितमकरधजामधुमासलक्ष्मीरिवपल्लवोद्देहमुल्लसितरागपल्लवोत्तिरिवकुसुमनि
गीमेविकसितकाशकुसुममंजरीवशरदामंअवस्थेवयमावेदयतिनिःसंशयेदेवस्यगमनं अवउपचरेवस्यरेवीमाप्राभचितव्यं केनकरावाः वलाकि
तःज्योत्स्नाहितश्चंद्रमाः कमलाकरोवासरालिकपाविनाउद्युतभागावानुताभ्यः अपिचनराजनएवसदृकाकुसुममंजरीपरिग्रहेमंनरेणामव
जनसुभगापिकुसुममस्यः असंभावितदानत्वेरबालदमीकोवावरनेप्राधिमतेः किंतुपावदेवंपायनः परापतेतिपावचैतेनमहगमनसंविधानंमिस्स

यतिरेवलावरुं पकालसेपेराभायं यादृशी वा कालसमादेव्याः उरारिवस्थातादृशनिवेदितैवमया सर्वो विप्रसदाया धर्मते देव्यास्तपुन देवदश
 ने अथवा वनिः प्रयात्रामेव हृदयं कं नारवसनेन वर्ततां मे हानो पलं भातेतु सत्पत वेतसि. अधास्तिकायं मृजो वितेनदुः खान्मपि सहेतोधारपा
 म्पतदिति अतो विज्ञापयामि चेतसा त्वय नोगतयुदेवः शरीरेणा यन्नु परमुच्चलित एव किमपरं मया त्रस्थितेनापि साधनाय तदेवामनोत्स
 वावदनाय गमना जया प्रसादं क्रियमाणा मिद्युतिमप्रसय प्रसाद दुर्नलितं हृदयमिदानीं वेति विज्ञापिते केदं केरांतः परिनाय विज्ञापितपा विज्ञ
 चनीलोत्पलपुजमालिके वदद्यादिति प्रसादश्च दापीडः प्रत्युवाच किमुच्यते कस्या परस्येदृशो म्मात्र दुःखमहिष्ठुरनपेक्षितस्वगरीश्वरानिह
 साहः कस्या परस्येदृशं दिवा कालततो कोचापरोत्सास्वेति विज्ञापितमभक्तिस्तत्साधुचितं तज्जगत्पतो देव्याः प्रारासंधारणा म्मदागमनप्रत्ययाय
 चपत्रलेखाम्पगतः त्वयेव सह्यातु देवी पारमलमिषमपि प्रसादमभिस्वेदेव्याः इमामप्यालो क्य कियत्पि यतिवत्तु अथ ते इति मेवेतस्य पिचास्यापि
 देव्यामस्तेव स्नेहो भक्तिश्चेत्यभिधाय एतः समुपविश मेव चपत्रलेखाम्पदात्तात् मातृर्निविद वनतमुखो निजात्ताराणि प्रयच्छेत्तु देवः इति व्यतपयत् वृत्त
 प्रस्थितिमिच्छमाया च तस्या मेघनादहाना यप्रतीहारामादिदेश आदेवानंतरं मेव प्राते च दूरतः प्रगतमाज्ञा प्रतीक्षस्तपमेवा हृदयसोपग्रहमादिदेश मेघ
 नादपस्याभसोपत्रलेखानयनाय मपात्तस्यापितस्तां भूमिं यावत्पत्रलेखामादाय के प्रकेशमहा प्रतीगच्छद्मपि वेगं प्राप्य नमो लोकाः नुपवसेवतेतु
 रंगमेः परगतत्वादिपथराजाय यतिदेव इति कृतनमस्तुतोत्वरिनगमनसंविधानां येवनिः कतिमेघनादे देव किमतः परं विलंबेनेत्यभिधाय मेघना

इति निर्मादनेतरंगमनप्रणामापोत्थितं केसरकंसलेह्यमवाप्यपादुकापुनः पुनरालोक्यपरिष्ठञ्च सपुनकाभ्यां देव्याभ्यां कर्णारिपनीयाने कवरा
रुचिंसंदेहमिव कर्णभरणमस्य करीरुत्वा कंठागतवाप्यगदृष्टिकाग्रहमाराक्षमवादीत केसरकवया तु मदेवी संदेहो नानीत एव तत् किं त
वहस्तरे नुरूपं प्रति संदिग्धाय पूर्वविज्ञायितव्या देवी तत्राधिकि मन्त्री कलज्जालं भारोद्धनेन त्वामाया सयामिया वत्सेव पत्रलेखा देवी पाद
मूलमिषं विज्ञापयस्यति इत्येवमभिदधे वानि किं तौ पनतात्त विरहपीडा ममंगलशंकया कृतपलमपि बाध्यवेगमपारयंती संधारयितुमुपसु
तावद्भुततश्च दृष्टिं संचारणां चरणायाताभिमुखं पत्रलेखां प्रणयेनाभिमुखो भवेत्वा वदं जलिरभाषत यत्र लेखसंजलिवधेन शिरसा प्रण
म्यमदीयेन विज्ञाप्यारंवीकारं वरीयेन सर्वाभितर्षणीयेन तथा प्रभुमद्वर्जनेनापि वत्सलत्वात् स्वभावस्य दधिति प्रसादानि शायी देवी प्रणामेनापि अस्म
भाष्यगच्छता सर्ववृत्तानां धुरिते खनीयेन प्रजाजडतया ज्ञानमोघेन धीरता तारत्येन स्नेहलता रोस्पर्शागो रवंतु तया प्रियवदता पाह्यगाम
इह दयता जेष्ठेयगाम्येयं चैव ततया दयालुता निस्त्रिंशत्वेनांतर्जं वमाया पलेन समवादितालीककाकुसं प्रावने नृदभक्तितावेजानेन पेशतता
कोटिसेनलज्जा धायेनोदायं ह्युदतया दक्षिणममहानुभावतया प्रश्रयोऽभिमानेन कृततता कृतप्रतया त्रीलियो रभाष्येन सर्वगुणा एव रोवे
परिवर्तिताः सकथमिवापरगुणमवलंब्य पुनः परिग्रहोय विज्ञापयतु केन वागीकरोतु देवी किमुपदर्शितस्ती कात्मार्षेण नमता रितं देव्या हृदयं इति
किंप्रकृतिपेशलहृदयमपहृत्पनापक्रान्ता मोति किमिथं प्राणसंदेहकारिणी निःकराननशरीरावस्थानोपैक्षितेति किमहमस्यानकारागमितः सर्वरोषा

का. ३.
१३

अप्रमोनाप्यतुदत्तावराणावाधितवित्तवान् देवमात्मना सर्वगुराविद्वीतस्मापिसेदेवीगुराणवालेननेदुपमेवते स्वभावसरसताहरस्ममपिमद
नद्वेतभुजाटसमानेक्षेवसरलतामृदुमुद्राहृयत्येवस्नेहलता आनयसेवस्मिरप्रतिज्ञतदिकपुष्टिवदतिराताअसुपपद्यतएववस
लताचराणपतितेननिभर्त्सयत्येवमदुर्दयताउत्साह्यसंभावयत्येवमद्वानुभावतमआलपत्येवप्रियवारितादयायेवददयएवकाशमसुदारता
यच्चतथापिगत्वानिलज्जददयपुनवदेनदडीनदानसाहससंगीकरोमि अत्रापिसत्यकृतयोदेवीप्रसादश्चकारणोपतेद्विचित्रत्वादुदाभा
रभावात्साद्वयंतिशिसयंतिसेवाचातुर्यमुपदिशंत्यागधनोपायानचाटुकारोभवेतिअसहृदात्तापयंति एवस्मीयतादतिस्वयमेवोपदिशंतिमु
+ संगतत्वाच्चराणपरिचिताअपिसमारापितजीवितप्रसादाः नकिंचिन्नकारयंति स्मारयंतिसेव्यतंदेव्याश्चराणपरिचर्यायंसमु+ खाबवला
कनामकालोपसपराकोपनयंतिपरितोषावसरेनुराहंतिगुराणनुवादेनलज्जापसृतंहाहाहृष्यापसर्पयंतिनामत्ररागमपिददसवस्या
ले अपिचेतेः नग्राहकतादेवापरिमाज्याः गुरुत्वादेवलतावष्टभाः विस्तीर्णीत्वादेवालघनीवाः प्रभतत्वादेवापरिहायः तंदेभिरहंविनाध्यागम
नाजपासुदुर्मपक्रांतापिबलादेवाकृष्यदेवीपारमूलमीनीपुञ्जतिपरावानयेकितगमनात्तुगानिर्पत्ररात्वादतोहमितिचित्तमः सेववारागीविज्ञाप
यतिपथाचमेननिः फलमागमनेनभवेतिजगद्वाङ्मयंतथादेव्यात्मसंभाराणायात्मनैबयलः कार्यइतिसंदिश्यपुनराह पत्रसेवेत्ययापियांसा
धनिनमद्विहृषीडाभावनीयानशरीरसंस्कारः नादरः करणीयोनाशखेलातिक्रमसीयानयेनकेनचिरज्ञातेनपथायातअनपत्रतत्रैवानिस्स्याव

राम
१३

स्थानं उमितं वा न पश्य च स चिदयि त्वा तस्यांतरं दानं सर्वदा शरीरं प्रसादिन्याभावं किं करोमि त्वतो मे वल्लभा ततः देवी वी प्रारागः पने
वमे कामिनी तेषां संधारणाय विमर्जिता स्य पिचममजीवितमपि त्वेव हस्ते वर्तते तदा ल्याय त्वेन यः ११ चरायः इत्युच्चासस्त्रे परिष्वज्य के
यूरकं च पुनस्तदवधानाय संविधाय महांश्चेतः प्रमं यावत्पुनस्त्वये च सहानयामन्त्यनायागंतव्यमित्यादि उपवासं जयतु निर्गता प्राचके
यूरकं गामहपत्रलेखायां किं ग्रीष्मे नेयास्यं तिते तं तरावागच्छतां परिते अत्र तस्य तेन वेति कियदि वा दिवसेः परा पतिष्यतीत्यनेयं वचितं
यो मम हृदयः क्षणमिव स्थित्वा स्वंधावा वाना सुदीकारणाय वा तद्द्वारं चिसुर्ज्वलद्वास्वसांतरितदर्शनस्युर्जनस्य वैशंपायनस्य मत्पुत्रस्य
नयात्मानं मोचयितुं पितुः पारमलमगात् तत्र चोभयतः स संभ्रमाय सतप्रतीहारं मुदुतवितीर्णविस्तीर्णात्नीकनमार्गे दिगदेवाय सभ्यजा
नुकतलावलेखितविमलमणिकुट्टिमोदरसंकातप्रतिमादिगुणायमानाय तत्कुंतलकमलः पितुः प्रणाममकरोत् अथ तारापीडस
पाहरत एव कृतप्रणामं च त्रापीडमालोक्य निभरस्नेहगर्भेण संलितभरमंधरेण जलधरधुनिना स्वैराधीरमेत्वेदीया हयसंभ्रमप्रभा
वितमं संभावितमुक्तनात्रं सप्रणाममुपसृत्य पार्श्वभूमा वुपविशत माह्विष्यद्गतादपीडे समुपवेश्वापरिसमाप्तावको वितस्तेहाराच
सुपासुचिरमालाकासो पारुष्यो वनभराभिरामतराणां प्रत्यंगानि दारिणा स्तेष्टा दृष्टिस्तु कनात्रा म्वारीत मुक्तनात्रा परपमापुक्

का. ३.
१४

तश्चादपीदं स्योत्सर्पिणीमहानीलमणिप्रभवकनकशिखरिणीगडमंडुमंडुलोद्भासिनीमदलेखेकांधिपस्योपहितकांतिपरभागालक्षणायेव
चंद्रमसोविकाशगोभायेतिगीमधुकरावलीविकमलाकरस्यस्यालेख्योन्मीलकालोजनवर्तिकाताभ्यभजलधरोन्नामयामिकाज्वलस्केद
पमदीपकज्जलशिरवास्फुटप्रतापानलधमराजिर्मकरध्वजायवनतमानवर्त्तानोभवविकारप्रदोषालंभवानतिमिरोद्गतिरहाहमंगलभ्र
संज्ञाउमश्रुजिलेखासमतात्समुद्रिन्नाविवाहमंगलयोपपादगमाहोपंतरेद्याविलासवत्यासहसंमंआभिजनरूपानुरूपानिरूप्यताका
चिज्जगतिराजकल्पकादृष्टं हि दुर्लभदृष्टानिवत्सस्पवदंमंयतिचबधुमुरवकमलदृष्टिनेनानंदयामआत्मानमित्युक्तवतितापीलेभुक्ताडा
मत्पुत्राव साधुचिंतितं देवेनानेन तु सह दयेन हरेयसमारापिता एव सर्वविद्याः संभाविता एव सर्वाः कलाः स्वीकृता एव सर्वप्रजाः गृहीता एव सर्व
शिवधृतांकराः स्थापितेव निश्चला कुटुंबिनीपदरासलक्ष्मीः ऊर्ध्वचतुर्दधिमुखलाकलापभूषणाभूः किमपरमवशिष्यते येन परिगीयते तस्य
मिहितेवतिष्ठकनाशिलज्जावनम्रवदनश्चंद्रापीडश्चकारचेतसि अहोसंचादयेनमकादवरीसमागमोपायचिंतासमकालमेवदृष्टानातस्यबुद्धि
स्त्यन्नातद्युज्यतेअंधकारमविष्टस्यालोकोवनगहनप्रविष्टस्यरेतिकादरीनं महाराविपतितस्यपानपात्राभ्यागमोन्मिथमारास्यचोपपमत्तृष्टि
रिति तदेतदापतितंमपिसर्वभावेशपायनमात्रकांतरितावर्ततेमेकादवरीप्राप्तिरिति एवं चित्तयमेवचंद्रापीडेक्षितेपतिरुत्तस्योत्साह्यायचतमेववि
मयावनम्रपूर्वकायंसमवलंब्यासदेशोसकलमेदिनीभारादहनगुरुगादीदेनशनेः शनेः संचरन्मुक्ताशनिनानुगम्यमानोविलासवतीभवतमग

राम.
१४

मत्तं गत्वा च समं भ्रमं कृताभ्युत्थानां मिह दयावत् लोकमिविलोला मिव समुद्रवेलां विलासवती मृदुस्थित उवावादीत् देवि परेषां त्वमपि बहु भूत्वा बलो
कनसुखस्य कृतेनोतामसीत्युपालभमाने वदन्ती वत्सस्य योवनभरं भ्रमत्रपातस्वाश्रावयोस्तास्य पदुर्विलसिते स्यान्निवर्तनात्तावित् भ्रमाग
मभ्रमरागगोभाविवाहपंगलसंघादनायादिशतित्वमपरे किमादिशसीति प्रष्टव्या तदादिशतुरेवी कथ्यमाने पिक्रमपरमघापहरसितरत्नमम्यतात्री
उपापृष्टवाकर्तयं भ्रातापयमिव रमातामिसं वनाजानामि चेदप्युत्सोपयप्रीतिरप्यदेवमेतत्कार्यं घनादुराः वधीरगाचित्सेव विधेर्नमिमांसे
गतापि। सखायमानचेताश्चिरमिव स्थित्वा शरीरस्थिति संघादनाय निरागत चंद्रापीडोपि भुक्ता वामुखेनेव वेगापापनप्रत्युद्गमनायासात्तं मे च
पितृजन्मनी भवत एवतिर्बतित शरीरस्थितिर्वेगापापनप्रत्युद्गमनसंविधानविनोदेनेव तं देवसमनयत् अवतीरायि चतस्यायमिमांसा सुहृदा
नोत्सुकेन शयनगतोपि जाग्रदवसमधिकमिव पामद्वयं स्थित्वा परिवर्तयति रिव स्वकाभ्यानीतिमानमबरत्नलस्यापहरति रिव हरिततातरुगहना
नामधस्तादपि विद्वयित्वेव विज्ञातिर्निवासयति रिव तल्लतलछायां दूरिक्लृह कुंजोरेष्यपि निलीनतिमिरमहांसवप्रविश्यादप्यतिर्विवरम्वेगत्वा
जेन रसातलमिव प्रवेष्टुमाश्चिरमप्यपुनर्द्वलपश्चिरेवलवल्लोसो धातोः दुलपश्चिरेव कर्षवेगादिरुग्वा निनिपति रिव सादृचंदनद्रव्यामा
मिनीमुन्नामयति रिव मेदिनीमुयनयति रिव द्यामक्षिपति रिव तारकाग्रहं सत्रमेतलानि विस्तारयति रिव सारस्वतिना निपथकपृथक्कमल
वनान्मुत्तौघवधारयति र्वलितदलविकोशानकीकुर्वति रिव कुमुदाकरनापि च पयस्तिरिव शिवरक्षावर्जिते रिव प्रोसारमृदुमुपि शोभयवहति

का.उ.
१५

रिवारध्यामुरवेधुनरिदिवजस्तनंगधुप्रसारितेरिवसेकतस्थलेषुहंससायैसहेकीभूतेरिवचंद्राभ्रप्रसुप्तकाप्रिनीकपोललावरपेनलानितेरिव
चंद्रकोतचुतजलधारामहस्रेस्तथाचगर्भगृहेषपिअविहतप्रवेशेदंतवलाभाभ्यापिलक्षपरभागेःयमिनीयत्रखंडेअपिवतंयादिरिवसर्वतोऽप्योत्ता
प्रवाहंकादंवीसमागमत्वरानायास्मरसंवास्त्रमोक्षमिवकुर्वद्विष्टरपादेहिगुराकृतगमनीसाहोगमनसंताशरवनाशयादिदेशःअभगग
प्रतनवविस्तारोविजंभमारावदिबुजेषावर्तमानइवाभ्रलिहनगराप्रकारमंडलाभ्यंतरेसमारोहनिबोहंगगपुरादालकेशिरवारावतनिव
हर्षातरालेषुविकसनिवचतुष्पचवरेषुप्रसरन्तिवराजमार्गेषुपरिभ्रमन्तिवभवनसंकटेषुप्रविशन्तिबोधाननगगहरेषुसमर्चन्तिवप्रासादकुत्ति
षुतस्ताराप्रतिरोधितानाचगृहसरोजिनीसारमानामनुवर्षमानइवतारतरदीर्घरारशितनधिछिद्यमानद्रवमुद्रमुद्रःस्वभावगटेनभवनहंसानां
कलरवेगनिर्द्वायमाराइवचश्रोत्रप्रवेशिनागमनवेलाप्रणामसंभ्रांतस्पचलवलयनूपुरशलागुराकुलकलेनदीर्घतरःशंखध्वनिरुदतिष्ठतअ
नंतरंचोभाष्यमानेश्वास्थितेश्वाकृष्णमोरेश्वागोप्यमारापुष्परीशेष्यरीशितेश्चनयमानेश्चानीयमानेश्चप्रतिपालयद्विष्टापयप्रराजद्वारागरीरमभ
तचवरेनिस्तलितसकलरध्यातरतयांतर्बहिष्वसंकटायमानभगरीविस्तारेस्तुरंगमैसहस्रेस्तस्तारांकृतवनमयमिवांतरिहःखुररवमपीवमपीवम
दिनीदेवारवमयानोवश्रोत्रविचराणिफेनविंदुस्तवकमपंडवराजभुवनद्वारांगरांखलीनरवमयाइवदशादिगोअश्वालंकारत्नप्रभामयाइवाभवन्
शाशंकरमयःअचिराच्चगहीतसमायोगेगगागतमिहासुधमसूयपुरस्ताच्चलितेनालोकहेतोर्दितयिचद्रमेइतेनिवहंसवान्नामंगलातयत्रावेद्यमा

राम.
१५

ननिर्गमोयथादर्शनमितस्ततः तुरंगगतैरेव प्रगम्यमानो राजपुत्रसहस्रेः प्रसुप्तपुत्रजननयामं बाधेना प्रिग्नवर्त्मना वदुता तुरंगमवलम्ब्य लघुलव
संचारः कथं कथमपि निर्गमनगर्वाः निर्गमचारत एव निर्भरत्वात् योत्ना परस्माद्युतया च दुर्विभाव्यानीयामुपायकलकजितानुमीयमानो न स ह
समाभ्युत्पन्न अतिक्रान्तिनायमाना मिव सवैतो ज २ तुरंगानिलस्य शिमात्रोपलस्य सलिलमन्निधिमुनी पेशिप्रामतिप्रहतत्वादसंकरत्वाच्च व
पतेव गमनात्साहमतिविस्तीर्णनापि पुनर्विस्तारितेनेव चंद्रयादेर्दशपुशगमिना मार्गेगा प्रवर्ततंगंतु अथोत्थमाने रिवरयवाहिना सकलदिक्मुखवप
सतेन ज्योत्स्ना जलस्रोतसा वैशं यायना लोकनलरिनस्य चंद्रापीडमानस्येव तुल्यवहतो जंघानिलनेद्रपुधस्या लघुमार्गोरिव वाजिभिस्तावसेवा
परतत्रवेन पाशोजनश्रितयमेवांतघमत् अथाध्वभ्रमापहरगायेव प्रवृत्तेवा तुमाल्हा रकारिणा निर्भरज्योत्स्ना जलावगाहादादृश्यभः वश्याघडाकि
र्षितिर्यत्पुलितविविधवनपल्लवानिलवाजिते विनिद्रकुमुदिनीपरिमलनयपरिमलेपरिमलहितजडिमिरजनी विरामपिमुनेमातरिश्च निजमेरुका
रगदिस्वध्वरमचुविनितकल्मकेनेव दुविषहृशर्षी विरहचिंतयेवासन्नदिनकरोदयविवादेनेवाप्रदोषादुत्तानितमुखेः कुमुदरागतिरापीपमानस्य धा
मः परिस्तेपेगोवसंविदरसरः पयः पापिपयोदविभ्रमाश्चरजः सद्यतोषघातेनेव पादुतामुपगतवति चंद्रविवेप्रत्ययगगनलक्ष्मीवियोगसनायो हित
धवलतोतरीयो मुकद्वशुशोकलमेगलतिचंद्रिकालोकेः परजलधियातिनाज्योत्स्ना जलप्रवाहेरोवमपेन बुद्धावलीखिवनय गलेदवश्यायुसलिलचाल
नादि वशनेः शबनेर्लितमुक्तागोशं ज्योत्स्ना नुभावमुत्सजंती छाशासु पुनर्विलिप्यमान सहजप्रमका निषुसंस्तेना दिवोन्मज्जन्तुतस्तता विटपेषु समुत्तरे स

का. ३.
१६

तिष्ठति शिवधर्मकर्मप्ररक्तशोकमन्त्रेवं वसरस्तामरसे दिवसमुरव करिकं भसिंदरे रीत रागिरथः कथं जंभुकसंध्यागो संध्यातपपरिगते चालयदा
वानलेष्विव वयः संध्यातैर्जनितारवसुत्सुप्मानेषु निवासपादेषु मण्डेषु निद्रालमेष्विप्रसारणा विज्ञातं धाप्रिभिर्दृष्टा कष्टदीर्घपदसंचारिभिर्ग
कंदं वकैस्सुच्यमाना हारवराप्यासुः छावरवदितोत्वातपत्वं लोत्पीतप्रसूतमुक्तोयधिष्वरग्यगदराभिमुखेषु वराहपृष्ठेषु निशावसानप्रचारनिर्गते गोध
नेरितस्तोयवलायमाना मुद्रामसीमां तारापस्थलीषालोकमात्रजनपदविनिर्गमेषु द्रव्यामेषु यथाधिकिरागालोकोद्रमंचोन्नाम्यमानद्रवपूर्वदिमा
गेममुत्सार्यमाणा विवाशासु अपसार्यमाणा विवाशेषु विस्तार्यमाणा स्वव्यामसीमासु उन्नानीभवस्विसलिलाशयेषु वदित्यमानेषु विवाशवरा
हभ्रियमाणा यामिबमेदिन्यामदृश्यतामिवोपयांतीषु कुमुदिनीषु तिरोधानकारिणी नीलतिस्कारिणी मिव करैरुत्सायति मिरतिस्कारिणी मात्मविहवि
धुरां कमलिनीमिवा लोकयितुमर्थागिरिगिरिव रमाहं भूगवतिमुपलोकवत्तुस्विसवादे विहायस्तलमुद्रास्यदिगंतगारापुद्रास्यंतीषु सकलजगदीयका
सुरैव सकादीधितिषु दृष्टिप्रसरत्तमायावेलाया सहसेवायताद्देगवृत्तिमात्रद्वारा त्रिप्रपाणा काया तमतः सोभभीतेन रसातलेनेवोदीर्यमाणा
सोदसंध्यातभर्यामदिमेव हि प्यमाणा मपर्याप्तप्रमाणाभिर्दिभिर्वि संह्रियमाणा मपरिमाणा रजोनिरोधां किले तगीवारावर्त्मनेवाव द्वाप्यमाणा
सर्ककिरागालोकेनेव सदा विस्तार्यमाणा मायासिताय ततः दृष्टिभिरप्यदृष्टेपर्यंतमनिर्जीवभरषु तसहस्रपरिकल्पिता वष्टंभुसंचारिणा द्वितीयमि
नमरेतीसनिवेगमजलवाहिनी प्रवशांभीरमाणि मयमपरमपारमष्टममिव महासमुद्रगुदकाद्रजः संततैर्हरतया चापरिस्पृष्टा विभाव्य सर्वदत्तौतमपी

राम.
१६

तस्ततो वलितकदलिको भ्रासितानेककरिषदसहस्रसंकुलमविरक्तवलाकावलीविभ्राजितांभोदसंघातेमूर्तिमंतमिवमेघसमपारंभमावासग्रहरासंभ्र
माभिः प्रभावितासंख्यकरितुरग्नरपरस्परमिसंभाविततयाः मंदमंदरास्फातनवितुलितकलोतजात्वाकुलस्यमहाजननिधेलीलिपानिविजमानं
स्कंधावागमद्राक्षारदृष्टाचकरोच्चेतसिग्रहोभद्रकंभवतियद्यचितितागमुनयवप्रविश्येवेशपायनंप्रयामीत्येवचित्यित्वाद्यत्रचामराशभिः स्व
विंदैः सहनिवारिताशेषराजपुत्रलोकोजवविशेषग्राहिभिस्त्रिचतुरेस्तुंशंभेःशुगम्यमानोमहानिमावत्योत्तरीयेराशविशेषग्राहिरींदापुधनना
जाव्यापारव्यग्रदसंकुललोकमचिंतितयवस्कंधावागमासमाह प्रविशश्चेषमस्यावासकवदन्नेवकस्मिन्देशेवेषपायनावासदतिप्रमत्तसं
निहिताभिश्चस्त्रीभिश्चिंतितेत्वादप्रत्यभिज्ञायभाः ब्रह्ममयग्राभिर्वोहाप्यम्यवदनाभिर्भद्रकिंष्टसिद्धतोत्रवेशपायनइत्यावेधमानाः पापाः
किमेवमसंबद्धमलयधेतिप्रत्ययवताः प्रनारयन्नेतमिनिहृदयत्वान्तापराः एवमेवमेवोत्तरेवहाराशोवकोयथपरिभ्रेराविलोतरेवकरिक
लभकोधेनुवरहातुर्करास्वतसिकोत्तरेवित्येवपुत्रकिंविन्तिस्वयन्नकचितिष्टन्नकचिदाहयकागमोस्मिन्किमुपमागतोस्मिन्काचितितोस्मिन्कागच्छा
मिक्किपुत्र्यामिक्किमाश्चमयाकिंवाकरोमीतिसर्वमेवचेतयमानोधइवब्रह्मिर्द्वमृकद्वजद्वराविष्टद्वचकटकमध्यदेशपावताहृतीनेववेगताव
हत्त्रपेद्रायुवप्रसमितानाहातयेवानुमधावितराजमुत्रदद्वानिहेवश्चर्यापुत्रतिसमेतात्पुत्रेभ्रमप्रधावितानामचेतितोत्तरायस्वलितानामुद्वाप्य
मत्पहरीनाद्वारावतज्जयाप्रणामक्रिययाचमममेवनमताराजसहस्रागामुत्तमानवलोक्तेवेशपायनः कद्रपदछत्रतेचसर्वसममेवपरिवायास्मिन्

का. ३.
१७

रुतलेः चरतुतावेदवः नतोयभास्थितेनिवेदयामदुमिअजिज्ञयन् चंद्रापीडस्यतेनतेषास्फुटाख्यानादपिकृतेरेगावचमांतः बाल्यागर्भस्थुटितमिवरुदय
मासीत् केवलतत्कालप्रगाथिनीमूर्च्छासाधारमकैरातु तुरगादवतारितंचकुपोपविष्टपितुः समवयोभिरतिक्लमरागीपेर्मूर्द्धाभिषिक्तेः पार्थिवीर्विधतमा
त्मानंतदानीनविदितवान् उपलब्धसंज्ञोपिवेशं पायनस्यादर्शनादात्मनश्चदर्शनात्किमेतत्त्वाहंवतेकिंवामपेतच्छुतंरुतिभ्रमामरुद्रवमुद्यमिदि
येः सर्वमेवानु उपलब्धसंज्ञोपिवेशं पायनस्यादर्शनादात्मनश्चदर्शनात्किमेतत्त्वाहंवतेकिमेतत्सागाः केवलंस्वधाजारागमनेनैवाभावादम्पदसंभाव
यन् विषुहवीडाभिहितेनेचतसाकिमारशमिक्किंदयमवस्थभतस्मीमासानमाहत्पदसागाः विषयोजयामि किमेवमेवकोचिदिशंगरहीत्वाजिजानीति
कर्तव्यमेवनाध्याखत् अतर्द्वनिवदस्यमानइवस्यरनिवसहस्त्रधादुःखेनचकारचेतसि अहोरम्योप्यरमणीयः संवत्सो जीववतीकः वसत्यपि
मीभूताभूतधात्रीसवक्षुषोय्यधामैककुभोजाताः सुनिष्पन्नमपिदतंजन्मसुहितमपिमुषितंजीवितकलंकंपश्यामिकमानपामिकस्मेविश्रंभक
थपामिकेनसुखमासेकिमद्यापिमेजीवनेनकादंवयापि किं वेदांपायन्यहतेकगच्छामिकमभ्यर्थयेकोमेदरातुपुनस्तादृशमित्ररत्नकंपमपाता
तस्यभुक्ताशस्यवात्मावेशंपायनेनविनादर्शपितव्यः किमभिधायसुतशोचद्विहतावामनोरमांवास्याययितव्याकिममिः काचिदसिद्धांतोसाधयितुं
यश्चापरिलंबितः उतनरपतिः कश्चिदसंघटितस्तसंघटनायविघटितः आहोस्विद्विद्याकाविरुद्धीतातासाधयितुंयश्चत्थितः इतितामिचान्यामिचानरा
त्मनाचिरमधोमुखएवविकल्पदद्यास्फुरनाहिलतंद्रवापराधीनमिवपातकेनमिवात्मानंमन्यमानोवदनमदरायन्यानेः कृच्छादिवपुनस्तानमासीत्

राम.
१७

मय्यागतेकश्चिदेवंपिद्योतरासंग्रामउत्पन्नः अधिविकश्चिदाशुकारीअसाध्यरूपः समुपजातोयेनेतद्वर्तितमेवमदावज्जपतनमुपनतमितिःतेत्वेवंद
ष्टाः सर्वसममेवकादयपिहितश्रुतयोव्यजितपनदेवशांतपापदेवशरीरमिवसाग्रवर्षातेभिषतेवेशपाघनरूपेतदाकर्तृवितद्वोनस्वाप्यनिर्द्विरेसं
भायतान्सर्वनिवकेत्यहेगावादीनजीवशास्त्रमिवसाग्रवर्षातेवेशपाघनस्यान्यत्रावस्थानंतरागम्यसंभावयतामुपेवदृष्टाभवतसज्जीवतीयेता
निचतावत्करोरुताम्यतरागिअधुनाकिंवृत्तमस्ययेतासीनागतः कुवास्थितः केतवाप्रसंगेनास्थितः कथंवातमेकाकिममुस्तस्यायाताभवतः
किमर्थवाभवद्विबलादपिनाबीतोः सावित्येतद्वगंतुमुत्ताम्यतिमेतदेयमितितेचेदंष्ट्राअजितपन देवश्रुयतांयथावत्तदृष्टतः स्वभावमनु
मालयन्तिः शनैः शनैर्वेशपाघनेनमहभवद्विरागंतम्यमित्पादिश्रुपगतवतिदेवेतस्मिन्तद्विसेसुगृहीत्वाहृयेधनस्योपकराजानस्यनदंत
मेववययागंस्वभावारेगात्यस्मिन्नहनिआहतामप्रयाराभयोसज्जीकियमागोसाधनेप्रातरेवोमान्वेशपाघनोभयान् अतिपुरायेहितदक्षिण
रूपसरः पुराणोभयतेतदस्मिन्नात्वाप्ररास्यचास्येवतीभातिविद्वयतेस्मिन्भगवतंभवप्रभुमहेश्वरंब्रजामेदिवजन्मसिद्धिनेनकदापुनः स्वमे
पिभूमिरियमवलोकितेत्यभिधायचाराभयोमेवाद्योदमरस्मीरममासीत् तत्रचानिरम्यतयेवसर्वतोदत्तदृष्टिः संचरन्तमरकामिनीआत्राविररा
रोहराप्रयोचितेस्तरंगानिलाहृतविलोलेवृत्तिभिः किसलयारवत्कुसुमतकरंदलेभपुंजितानां वसंतमधुनिहोमंजुनासिजितश्वेराहाराहृतमि
वमरकजमगिरागमयाप्रभयानुतिपंतमिवसमस्तदिग्मगानरत्नदिवसकरकिरागप्रवेशतयादिवाप्यतनिशीथिनामिवकिन्नागचिरपरिचितेऽपि

मेघोद्गमाजं कयामुद्गमं दुर्लभमुक्तमधुरकेकारेर्वनशिरवन्दिभिरुत्तं धरेरवलो कयमानं पदमिव जलदकानस्य प्रतिपक्षमिव सर्वसंतापानां नितावासमि
 वतडिभः निर्गममार्गमिव सुरभिमासस्याश्रयमिव मकरध्वजस्यात्कडा विनोदनस्यानमिव रत्नेरस्यदमिव सर्वस्मरणीयानामनवरतचलितसुरभि
 शीतलाघोदसरसस्तरंगमारुतमिवीजिताम्पतरशिलातलममृतमंतलतामंडपमद्वसीत् दृष्ट्वा च तमतिचिरंतनरितदर्शनं भ्रातरमिव तन
 ममिव सुहृदमिवानन्यदृष्टिर्विस्मृतनिमेषेण चक्षुषा विलोक्य कथं स भित्तु वलिरिव तरवो कोणादुवपु समयद्वसुचिरमृदु एव स्थित्वाऽ
 पारयति को गानि धारयितुमात्रं प्रसारादुवमृषमो नु व्यमानद्वंद्विधे सं गितुमुक्तागः समुपविश्य भो किमर्थं तं रात्ननास्मरन्निव चानुधाय नि
 वमिर्विकारवदनो गलितलोचनधारासेतानतया तस्मिन् मधो मुखस्तस्मै तथा वस्थितं च तमवलोक्य स्माकमुदपादिचेतसि येन केन चिरपक्षि यंत
 रशमिकदृश्योऽपि मुमुक्षु परिणामधीरमतयोपि किंपुनः कुतस्तास्य दे प्रथमेव यमिव तमाना सन्ति यतमस्येतामतिमनोरंभाभिमितानो कयभा
 वयतो तस्य विह्वलतिरीहरीजातेति न चिराच्च तमेव दामवयदृष्टादर्शनीयानामवधिरया तुरनिष्टमं प्रति निवर्तयामः स्नानविधिमतिमहती वे
 लासज्जीभते साधनप्रयागाभिभुरवः सकलः स्कंधावारस्वाप्रतिपात्रयन्नास किमद्यापि विलंबेनेति सत्वेवमुक्ता प्यस्माभिश्च कालाप्रवृजत
 मूकदवाशित इव न किंचित्प्रसुप्तमृदोरं तमेव केवलमनिमिषपुष्कराणि शूलस्तब्धतारकेरासतताश्रुतातसालिखितेनेव चक्षुषालता
 मंडपमालास्कतवान् पुनः पुनश्चास्माभिर्गमनायानुवध्यमानखड्गयितदष्टिरेवाभ्यरिच्छेदनिघुरमाहमयातुनपातममस्मात्सुरातनदृष्टुमभव

स्कां वा मादाय न युक्तं भवतां चंद्रापीडमुज्ज्वलपरिश्रितं गतेन सिन्धुहासाधनं दृष्ट्वाऽस्याभ्युत्थितामप्यवस्थानं कर्तुं इत्युक्तं तं च नमस्कृत्या
नाम किंचिदस्मै देवो देवैराग्यकारणमुत्पन्नमित्याशंक्यमानुष्यमागमनाय पुनः पुनः प्रबोधिता रक्षा संबद्धा तुष्टा तेन ज्ञातमकस्मान्नाम किंचि
च्छिष्टे निषुरमप्यभिहितं तं वाचयन् युक्तमस्माकं स्थातुं भवतः पुनर्देवस्य तारा पीडस्यानंतरा दार्पणमुक्तनाशा खल्वज्जन्मनो देया विलासवत्पावता
लितस्य देवेन चंद्रापीडन सर्वमप्येवाच गतेन त्वरित्यागेनात्रावस्थानं कस्याप्यस्य दृशो युक्ता युक्तपरिच्छेदस्तिष्ठतु ता वदस्माकं तव परिच्छेदो भ
क्तिकीर्तिस्तु मन्त्राणामेव तमेकाकिनमस्त्यगताः संतो देवेन चंद्रापीडप्रकृतिना चंद्रापीडेन किंचित्कथावप्यं किमन्यो देवश्चंद्रापीडः किमन्यो
भवान् तदुत्तुम्यतामयं संमोहो गमनाय बुद्धिरधीयतामित्यभिहितो स्माभिरीषदिव विलसद्वासेन बवदनेनास्मान्वादीत किमहमेतावदपि
+ २७ कत्र संवत्सरा विद्यागृहं महतापुनः नैव शिदितस्य युक्तमिदं पृथग्भ्रातरि सुहृदिवत्सले भर्तरि जगन्नाथे गुरोरावति च स + त्वेति पुर
मनाय मा भवतः परिबोधयति अपि चंद्रापीडेनैव विना क्षणमप्यत्र न शक्यामिच्छातुं एवमेव गरीयसी परिबोधना तथापि किं करोम्यनेनैव क्षण
न सर्वत्र विगतं मे प्रभुत्वं तथा हि स्मरदिव किमपि न मनोऽप्यत्र प्रवर्तते परंपरी वदष्टिः किमप्यन्यतो न च न ति आसक्तमिव कापि हृदयं न किमपि जा
नाति विगलितं विद्वान्प्रपदं पिता तु न च रणा वृत्तहेतुं कालिते वचा सिन्धुनेतुनः तरा मनात्वं ह्रस्वमर्थं प्यातुं ननु बलाद्देवतो मानिनीषवस्तत्रा
पि स्खलितस्यास्मात्प्रदेशादात्मनो जीवितसंभारणमव न संभावयामि अत्र पुनस्तिष्ठतोपदेतदंतर्दरे किमप्यज्ञायमानं विपरिवर्तते मे येनैव विध

का. ३.
१६

तोस्मितेनेवावश्यं धार्यते प्राणादिति चेत्तस्मिन्नेतदलं निर्वेधेन गच्छतु भवंती नुभवतां यावज्जीवमात्मेच्छंद्वापीडदर्शनस्युवमत्यपुण्यस्य यत्नेमात्म
पिकरतलादेवमाद्विष्टदेवेन नीतमित्यभिदधानं च कोतु कालिमेतधेने वंभायते नयामि च देवस्य चंद्रापीडस्य मजीपमित्यस्माभिः पुनः पुनः
योभधारतलज्जे श्रद्धमेवं चक्ते नथापि शायामिव यस्य चंद्रापीडस्य जाविते नयदिकिंचिदपि जानामिकेन कारोत न नान्कोम्यतो गंतुं एतद्व
तामपि प्रत्यक्षं वा ये वंजातः तदुजं तु भवंत इत्युक्ता तस्मीमासीत् मुहूर्ता दिवो धायतेषु रम्यतरेषु तदुत लेखुलता गहनेषु च पुरेषु सरस
स्तीरेषु तस्मिंश्च शिवाय तने किमपि न दृष्टमिवा विष्णुनेन न्यदृष्टिर्वभ्राम भ्रात्वा च चिरीमव खिन्ना त रात्मा स निर्वंदमू निष्पस्यान्यतमस्मिन्
ता गहनेषु तस्य विष्णु तस्यैव यमपि कृतवीर्यं निधानास्तत्परिबोधनप्रत्याशया स्थिता एव गतवति समधिकद्वयामक्ष्ये शरीरस्थितिं करण
यास्माभिरभ्यर्चितः प्रत्युवाच वयस्य चंद्रापीडस्य नावल्वमीजीवितारपिवत्प्रभतेराः प्राणास्तदद्य वनादपि परित्यज्य मां गच्छेति तथाप्येषां
धारणामया प्रयत्नः कार्यः किंपुनरगच्छतामेव चंद्रापीडदर्शनेनैव चाहमर्थानि मत्पुना तदभ्यर्थना वनिः फलेस्य मिधायो भ्राष्ट्रात्वा कंदम
लफलेनैव न वा सोचितं शरीरवृत्तिमकरोत निर्वर्तत शरीरवृत्तौ च तस्मिन्वपमपि कृतवतः अनेन क्रमशः विस्मिता त रात्मानो रात्रौ दिवा च कि
मित्यदिति तदुक्ता तमेवानुभावाय तोरिव सत्रपस्थितानिः प्रत्याशास्तदागमनानयनयोः मुक्ततश्चिल संविधानं तत्परिकरं तत्र स्यापपित्वा
गता वयं यच्चाग्रतो न प्रोषितः संवादकस्तदेकं तावदंतरा गच्छतो देवस्यासौ न परापतत्यवम परमपि विराट्प्रविष्टमात्रेणैव देवस्य मापुन

रामः
१६

रागमनपरिज्ञेयोभूदिति चंद्रापीडस्य तु तं स्वप्ने यत्तु त्रे सरणीपुंवे शं पापनवज्ञांतमाकर्षयुगपदुद्देगविस्मयाभ्यां आत्मांतरदयस्योरणारिवेतसि
किंपुनरीदृशसर्वपरित्यागकारिणीवनवांसकशरास्यैरापि स्य कारणां भवेत् आत्मापंचनपश्याम्येव किंचित्सबलिततातप्रसादातुमासिवत
मपि चरातललुहितचूडामरायोवंदयं त्येवराजानाममेव तस्यापीच्छाधिके सर्वोयभोगेषु न किंचित्परिहीयते ममेव तस्याप्याजाननिहृत्यते
एवाहमिव सोपि प्रसादोत्करोति मत्तद्वत्तस्मादपि कथ्यते वापराधिनो मयी वतस्मिन्नपि सर्वाः संपदः तमभातोऽप्यमामिवोत्पद्यते स्पृहालोक
स्य अभागं स्तातेनो बयावाशुकताशेन मनोऽभयावातनयस्नेहोचितेन सोहादेन न संभावितो विनयाधिके क्षुनातातशुकताशेन हाकिं
चित्सीशकरमभिहितं वाताडिहो वातत्रापि नैवासावेवमत्तेहलः पिशुनस्वभावो वशुरुजनभक्तो वागुरगोपादानविमुखो वातरत्नचित्तो यत्किंच
न कारीयः कश्चिदिवत्तुदप्रकृतिरार्पयुत्रतागर्वितो दुःशिक्षितो दुर्विनीतो वापुत्रैकतादुर्लभितो वा योजनमनः प्रभृति सर्वोपकारिणो गुरुज
नस्योपीरिव मेव कुर्यात् अनुबंधाद्विमेक्षाप्रशमस्यापि नैव कालोऽद्याप्यस्मै विदुर्हज्जनोचिते गार्हस्पत्यनिविशते देवपितृमनुष्याणां
नरूपमेव नोपयात्यगत्वा वा नरूपमृगात्रयेण बहः कृतः न तेन पुत्रपौत्रसंतत्यावृणः प्रतिष्ठानातो नानतदतिरोर्महाकृतुभिरिष्टं सचक्रपप्र
याप्रासादतत्पारागमादिभिः कीर्तनैरल्लुप्तमिदानीं कल्पस्यापि यशोविप्रकीर्णानगुरवो नुवत्सामुखवस्थापिताः नस्मिन्धवधूनामुपकृतं न प्र
रापिनो निर्विशेषविभवतां नीताः न साधवः परिवर्दिताः नानुजीवितः संविभक्ता न दृष्टाः श्रुता वागमानवाभ्यागताः कृतानि स्तुषः न जाते न जीव

लोकसुखान्पनुभूतानिनेनपुरुषार्थसाधनानां धर्मार्थकामानामेकोपिहिप्राप्तः किमेतत्तेनकृतमितिआसिचचेताश्चित्तयंश्चिर्मिवतस्मितेव
 तस्तुल्यस्थित्वाश्रयःस्योपियथाक्रियमाणप्रसादसंभावनासंभावितंविमर्त्यसकलमेवगजलोकंउत्थापयत्तत्तत्कृतमुत्तमंभित्तुगतोरगाबहु
 चरनमल्लमुभयपार्श्वस्यापितोयत्त्रवसुवर्णहर्मकलशंहरात्रभृतिमिलसंसृष्टमभिभासतवीहिश्चविप्रकीर्णसुरभिकुसुमप्रकरमि
 तस्ततःसंचरताकर्मतिकलोकैर्नगृहीतविबुधभंगारमणिचामरतालवृत्तयाहुकाघुपकरगाभिर्वास्वनिताभिराकीर्णवितानतलव
 र्तितामदाधिवसितरिवाननेनराक्षसिनागंधमादनेनसनाथीकृतैकपार्श्वमपरपार्श्वेपकल्पितेद्रासुधावस्थानमुपवास्यकरगुकाक्रां
 तवार्त्तागणमशेषद्वारावहितवद्वेत्रिकलोकमतिमहत्वाद्भूतयाःनेकप्रत्यगरागतपाचमहाजलनिधिमनुकुर्वीतानयात्यहिसवेला
 वनमिवपानावस्थितानेककरिपटापरिकरेणातःप्रविष्टमहाशीलमिवगंधमादनेनसकलालमिवसंचरत्संभ्रातकर्मतिकलोकैर्मिपरंप
 राभिःसावर्तमिवप्रादुस्किजनमंस्तावस्थानैःसतत्प्रीतिमिववागंगताभिःसरलमिवमहापुरुषैःसहस्रमालमिवसितपताकाभिःसप्रेतपठत
 मिवबलकुसुममकरैःहरिमिवानंतभोगपरिकरकायमानमाविशत्प्रविष्टपरासहीतप्रतिकर्मतयामलिनवेषामिभूदितरीनमुखीमि
 रितस्ततोवागंगताभिर्परिमिकलोकेनकर्मतिकेश्वप्रसात्प्रमानःहस्पीमिवलोककारकेगोवमदात्मोदेतावेदिनेनिरष्टभ्यदृष्टिर्गंधमादनेःश
 नेःशनेवासंभवनमयासीत्तत्रचापनीतसमाधोगीविमुच्यागानिज्ञापनीयेतस्तुतालवृत्तानिलेनवीज्यमानांगसंवाहिकाभिस्तुशनेःशनेरप

नीयमानागमनवेदः सकलतर्नीप्रजागरविन्नोप्यप्रमुप्रनिद्रासुरोदुःखासिकपापुनःपिदुःखांतरायहृतुंवितामेवप्राविशन्परिताव
दप्रतिमुक्तस्नातेनाबधावामदृतिशोकारावेनिलिप्यतोतनयशोकविल्ववंतातंमुक्ताशमंवाचमनीरमामनाश्वास्यासारेवप्रदेशादूहामि
तदामप्यप्रिवेशपायनस्यानुकृतंभवतिनिवत्पुनर्गमनेकामुक्तिप्रदमाशंकतेमेतदेयं तत्किं करोम्यथवास्यानेप्रतिमुक्तिशोकामेप्रियसुरा
त्मानंमाचपरित्यजतापरेणप्रकारेणगमनं संपादयताकादंवरमप्रीपगमनोपायाविंतापपीकुलमतेस्पृष्टमेवतरधुनावैश्यायनप्रमानय
नायमांतततातोनावापिनापश्रुकनारोपितिवापितुमंशक्रोति गतश्चैवशंपायनमहितः तेनैवपाश्वेनपुरस्तादमिष्यामीतिनिश्चित
कालकृतंवेशंपायनवियोगदुःखमपिपरिणामसुखमौषधमिववद्रुमममानोमुदूर्तमिवास्मित्वाविश्रांतः सुखितरंगीशूरितेहितस्यैवैयाम
शंखेशरिस्थितिकारणामोदतद्वत् उभापचयेत्रेवमेकादवरीतत्रैवंवेशंपायनज्ञातस्वधेयावर्तमेतवमंस्तम्य हस्यमभस्यातगमाधुनैवमं
गिताशेषराजलोकः शरीरस्मितिमकरोत् कृताहारश्चातज्वंततोमदन्तलस्यैवंपायनविहशाकाशेभ्रुवद्विशिषतापदानाघसाहाय्यक
मिवकर्तुमुपरिस्थितश्चातिवकरोत् कृताहारश्चातज्वंततोमदन्तलस्यैवंपायनविहशाकाशेभ्रुवद्विशिषतापदानाघसाहाय्यक
ततमज्जरुहेसवितयातपव्याजाइततदेवमिबोततमूरिशिरिमितालेभिर्भिद्यधिकंतादिवशरीरमातपकणिकासुपुज्यमानप्राणिसंघात
सुतलप्रवेशात्मकदायमानासुबहिरालोकवितुममपारयताषुदृष्टिबुज्वलत्स्विवदुगलोकेषु रिष्टुस्वेषुदुःखश्रीसुभूमिषुनिःसंचा

का. उ.
२९

रेषुपधिषुसंकटप्रपाकरीरोरपीतिपुंजितेध्वमेषुनादिधमश्वासातुरघुनीडावस्यापिषुपत्राधेषुपत्वलांतर्जलधवेशिषुमहिषवंदेषुअविंद
रलशकलकिज्जलविष्णुतिमिछा वलादितात्रुटितविसकांडधेदंतुस्तिनपानसरःपंकमाहसुकविषुपुरकतामुरसकांतिषुलननकपोलो
यानेषुदलितमुक्तालोदानुकारिणीधुविशजमानासुधर्मजलकीर्णकावलीषुसर्पमाणायांन्यास्नापांगत्स्वमाशाषुतुषारागामगुणोषुआ
वाछप्रमानेपयोदकालाभ्यागमेऽभ्यर्घमानेदिवसपरिणामिप्रदीपदर्शनाकांक्षिषुहृदयेषुउत्थापसरस्तीरकल्पितंअनवरतयज्जलासारस
कनिर्वापितोत्तकणकिरणसतापमंकसंततावलीकंधाएवध्वंगवाहिन्यानिर्झरिणपंचकुत्सयापरिचिप्तमंतरालंवितनतलुजंभ्रमवालादितां
धकारमुकुलकुसुमपद्मवलतादतारिवललसंभसंचयंअतनुहरिचंदनचर्चिद्रमरकतरुपामपद्मिनीपत्रास्तीर्णसिमस्तभूमिमासोदमातस
रसमृदिताखंडरात्रिदत्तप्रकल्पाकीर्णसारसविसकांडकल्पितप्रावृद्धालमितस्ततोवर्षतीभिःशैवलप्रवालमंजरीभिर्जलेदेवताभारवसद्यः
स्नानाद्विकुरहस्ताभिरुपगृहीतसुरभिर्कोमलजलाद्रिकाभिरनाश्रयानचंदनागैरागहारिणीभिर्हीरवलपुमात्राभरणाभिरवतंसिद्धवात
शैवालप्रवालाभिरणाललतातालचंतकपरिपटवासरिचंदनचंद्रकांतमणिद्विशाद्युपकरणपारिभिर्बहुभिर्वीरंगनाभिरुपेतपरि
भवस्थानमिवनिदाघसमयस्यनिदानमिवदूतकालस्थानिवेतामिववारिवाहनांआवासमिवविभावरीणाप्रत्याघातमिवदिग्दस्यतिरस्का
रमिवगविकराणांरूपमिवसरसःसहोदरमिवहिमगिरिःस्वरूपमिवतुलसीजलभद्रपमयासीत्तत्रचातिरभ्यतयात्तुमितमकरध्वजोत्कलिकास

राम.
२९

हस्तविषमं जलासारनिशितया संधुक्षितसुहृद्विगोर्वा निलं महासमुद्रमिव गंगीरं तं दिवसमेकाकी कपंकपमपि स्वाधैर्यया नयात्रे गालं
धयत लोहितायमाना तपे च सायाहि नहि निगत्य बहू लतमो मयो पले पहरिते मयं दमारुता हतो जलं यमान धवलकुसुममकरशोभिनि
वासभवनां गेगो जगामिवावस्थाने ममासेन पाधि वै. सहवेगं पाषनालापेन स्थित्वा द्वितीय एव यामे वनितं संसृज्जि कुरुत गुरुत गुरुसध्वमि
त्पादिशपवला धतु मेषाद एव विमर्जिता रोषराजलोको वासभवनमाविशत. अथातिचिरं तरितो ज्जपिनी दशानोत्सुको विनापि प्रयागाना धा
सुक्ल एव करकलो के स सह विस्मय क व क स मर्ज्जितस्य प्रावर्तत गंत आत्मना यत्नवनिद्रा विनोदोऽवतरिषवत्सीये यामे तु गकरिणी प्रा
यवाहने न नातिवदुता राजलोके न सह विश्लुक्तकं समर्पे न वत्सना वहत अभाधने वमह चाराणा पोषाम वसारा सात लारि नो न्तत्सु सुवेभा
वे पुगन्मिलंती विवर्हीषु पुनरप्यथा स जमाने जीवलोके विभज्यमाने पुनि न्नो न्वतेषु विशलायमाने विवर्तगदनेषु सवुचस्त्रिवतरु लतगुल्मेषु
गगनतलमारोहयंताः पदस्थवदललातारसालोहिते रिव सप्रियो वगुपायसे कान्तवपल्वद्वीप्ति यमाव एव जगलता माः कमलिनी रागदापि
निदिवसकरविदे विसयद्ये मभात समय करकलो के नैव स ह परा पतितवानुज्जापनी अपहरत एव मभसि दंडशस्त्रेतेषु पुंजमाने श्रविषसवद
ने श्रुग कलशसुखैश्चतुः रवाधिकाहितमसुभिष्योच्यमाने श्रमुनिभिरपि मुसुभिरपि वातुरा गोरपि निःसृष्टैरपि उदासीनैरपि स्रेष्टपश्वगैः
पितृभिरिव सुहृदिरिव नगरी निर्गते रासपि कमानं च कथ्यमानं चाकर्षमानं च विचार्य मारां च वैशंपते वृत्तान्तमेव श्रुत्वा च अराव श्रवका

का. ३.
२२

रवेनसिनास्यतावज्जनस्येयमोरशीसमवस्थाकिंयुनयेयामकेनललितः संबर्द्धितोवावालचाटवो स्यादुभताः तदतिकर्षेनेत्रांपापनेनविनाता
 तस्यशुकनाशस्थकोवायामनोरमायावादनमित्येवचितयन्नासायाहितोवाष्पदृष्टिदृष्टिरदृष्टसर्ववृत्तान्तरविवेकोज्जपिनीअवतीर्थच
 राजकुलहारिविशान्नेकार्यशुकनाशभवनसहदेव्याविलासवत्यागतोरनेतिशुश्रावश्रुत्वाचनिदयेवतत्रैवजगाम गच्छंश्चसमीपवर्तीह
 वत्सवेत्रापायनायापिमरेकलालोचितोवालशवासिकधेनमेकाकीव्यालशतसहस्रभीषणोनिर्मातुयेसिन्धूनाशरोपस्थितः केनतेनत्र
 सर्वमत्वव्याघातकारिशरीशरीरक्षाकृताकेनचेमस्यपरिपंथिनीशरीरस्थितिः संपादिताकेननिद्रासुखदापिशयनीयमुपकल्पिते
 कत्वमिववृभुसितेदृषितेसुषुप्सतिवाहुः स्वित्ताममोत्सगमुत्सन्ममानसुखदुःखावधूरपिनपुत्रकत्वयायाताः आगतमात्रेसेवपितर
 मभ्यर्धवधूमुरवभवत्कोकपिष्ठासीतिपन्मयाचितितेनकेवलंतन्ममंदयुगायायानस्यन्ममपंतवापिवदनरुद्रनिंदुर्लभाभूतवसतेपत्रा
 वस्थातुमभिरुचितंनपतत्रमामपिपितरंविज्ञाप्यत्वामपश्यतीनजावामिअत्रत्वयाऽहंशोशवेपिनदुःखंस्यापिताकुतस्तवेयमेकपरएवद
 शीनिष्टाताजाता आजन्मनःप्रभृतिनदृष्टमेवयस्यकुपितंमानमंतस्मतेकुतोयमेवंविधोमध्यकस्मादेवकोपोयदेवपरिप्यज्यास्थितोसिग
 तोप्यागच्छसिजिह्वाप्रसादयामित्वाकोपरोसिमदेशातरपरिचयानुक्तेनामास्मसुस्नेहः सरामप्यनेतरितरर्शनस्यवत्सस्यचंद्रापीडस्योपरि
 कथंनवेदशीनिः स्नेहता तातनभद्रकंतेसमापिते सर्वएवगुरुजनोदुःखस्यापितोनाजानासेवहृत्वाकित्वयाप्राप्तव्यमित्येकानिचांतभवनगाताम

राम.
२२

त्यग्रतनयविरहशोकविक्रवांस्वयंदेव्याविलासवत्सासंस्थाप्यमातामृपिमनोरमांविप्रलयंतीमश्रीधीतः तेनचातिकरुणोनतत्प्रलापविशे
षराविह्वलद्वेनिद्रागमेनेवपरीमानोनिश्चलतामेवानीयत कथंकमपिसहजसत्त्वावष्टंभेनोवसंस्तंभितात्माप्रविश्रयपितुरपितुरपि
लःतमानोवचनमुपदर्शयितुमभोमुखएवनिश्चंदसर्वंगीरामंदरादिगोवशुकनोशेनसहसंभनचासानस्तिमितमिवमहारागवंप्रगामपि
तरंदरुषोपविशत् उपविष्टं बतंक्षरामिवस्थिताराजाः तर्वाध्यभरगद्गदधनिनाभ्यराविर्षइवजलधरोभ्यधात् वत्सचंद्रापीडजा
नामितेस्वजीवितादपिसमभ्यधिकाभ्रानुरूपरिप्रीतिं पीडाचसुरेवेकहीतोर्बत्तभजनादेवासंभाज्यायासमुत्पद्यते तपेवहिनाकिंचिन्न
क्रितेतेजलनमस्नेहस्यव्यसः शीतस्यश्रुतस्यवगुरुनमानुशासनस्यविनयाधानस्यसर्वस्येवानुचितमिमंभ्रातुः सुहृदश्चतेवतांत
माकार्प्यत्वदोषमाशंकतेमेतदयमित्येवंवादिनानरपतेवचनमाक्षिप्ययुगपच्छोकामर्षाभ्याश्रधकारिताननः प्रावृत्तारभरनतडिल
लाडुः प्रेक्षोविस्मृजितेनैवस्फुरिताधरेणमुकनाशोब्रवीत् देवयदिरंचंद्रमस्यस्मादवनेचातिशीलत्वमंशुमालिनिचतमः तमरिवसा
वादेवसोमहोदन्वतिवाशोभतिरेधारणावाशेषेपराधीनुद्यमोवासाधारमिवचनेनिगमोवास्वजनसुरावोसंभाष्यतेततोपुनराजीपदो
धातत्किमेवमेनिरूप्यतस्यानामजस्यप्रकृतं दुर्ज्ञातस्यराजायध्यकाशिरोगमाहपितृघातिनोमित्रद्रुहः कृतप्रस्यकर्मचेतालस्यमहापत
किनः कृतकृतपुगावतारयोग्यमात्मनोपिगुरावंतमभ्युदोरचरन्तंचंद्रापीडमेवंसंभावयतिदेवः नर्घतः परमपरंकष्टमंकिंचिदपिपीडाका

रागपद्मरीषुवर्तमानि दोषेषु संभ्राम्य तदतिदूतं रजनेनापि किंपुनर्गुरुजनेन येन गुरोरेवाराधनीपः कस्यापरस्यात्मानेन गुरावाज्ञापनी
 यः अपि च जन्मनः प्रभृतिद्वेषदेव्या विलासवशात् कलात्मनो यो न गृहीतस्तस्य मरुत इव सूर्य इव तत्रैव रापीडोपि क्रिक्वोतु स्वयमे
 वोत्पद्यते एवं विधाः रागीरभवा महाकमयः सर्वशेषाभ्यामहाव्याधयो तव विनामहाव्यात् विना गृहेतवामहाव्याता भुजगमेव न यो महा
 वातिकः वक्रचारिणो महाप्रहास्तामोमयाः मदीषाः भूतिनात्मकः कुलं पासवोतिः खलानिर्भ्रजः सपरीकाकिनः संताः पशवोऽपि वाः का
 ददहना निगुरागजालिनोऽतीर्थजिलाशयाः निर्गौरवाः स्वप्रकृतयोऽश्वमर्तयो महाविनायका विधिताः ये सकलं काः अपाणा इव स्नेहेनैव
 पारुष्यमजंते भूतिनस्वभावाः करिकपोला इव दानेनैव मलिनतरतामापद्यतेः निवृतयो मरिगप्रदीपा इव प्रसादेनैव ज्वलतंगलमाभुजा इव दा
 क्षिण्यपरिग्रहेण वेतैरवामाः संजायते गुणमुक्ताः सायका इव सपलाभ्यो यो फलेनैव हरविशिष्यतेः संगगाः पल्लवा इव दिवसा रूढे वा
 परज्यंते भूतिपरा मघादपरा इवामिमुखेन सर्वप्रतापि गृहति अतः स्वच्छवृत्तयः सतिलाशया इव गाढविगाहेनैव कालुष्यमुपयाति ये च स्नि
 ग्धेषु पि रुच्यारुजेषु पि रुजेषु पि वक्रास्माधुष्यसाधवः गुणावत्स्वपि दुष्टप्रकृतयो भर्तयः प्रभृतात्मानो कीर्तनगोष्ठीषु निरीहादप्यदि
 त्सर्वे मित्रेषु पि द्वाहिगो विस्वस्मानामपि घातकाः भीतेषु पि महारिगाः शीतेषु पि द्वेषिगाः प्रणतेषु पि दुष्टादप्यपरिनिर्दयाः स्त्रीषु पि नाराभ
 तेषु पि क्रूरानि च पि दारुणा ये यंच विपरीतानां गुरव एव तद्यवो नीचारवो वैरगम्या एव गम्याः कुट्टिरेव सदुनिमकार्यमेव कार्पमग्योपय

वत्पापोऽस्मिन्तिरेवस्मिन्तिरेवाचारोऽयुक्तमेवयुक्तंअविद्येवविद्याविनयएवविनयोदोःशुीत्यमेवशीलंमधर्मएवधर्मोन्नतमेवसत्संये
यांचक्षुदारांप्रज्ञापरतिमंधानापतज्ञानायप्रतमालजालायनोपशमायपराक्रमःप्राणिनामुपदातायनोपकारोत्साहोवनाज्जनाय
नयशंसस्पेर्ष्यसनासंगापनविभगतापधनपरिहाराःकामायनधर्माय.किंबहुनासर्वमेवयेषांरोषापनगुराणप.तस्मात्तपोदरायवको
प्यपुरापवानुयन्तोपस्पेर्वकुर्वन्तोमित्रमहंचंद्रापीडस्यकथंतस्मद्रोहमावरातीत्येतन्नोत्पन्नंचेतसिएवकतेचलितवतीनांवासितावत्परेव
स्तारापीडःपीडितांतगत्तामापकोपंकरिष्यतीत्येवंनाशंकिर्तमनसा.मातुरदमेकोजीवितनिबंधनं कथंमयाविनावतिष्यतइत्येवंपितृनांस
स्मत्तदपेनापतितं पिंडप्रदोवंशसंतानार्थमहमुत्पादितः पित्राकथमनुज्ञातस्तेनसर्वपरित्यागं करोम्येतदपिपथातानस्यनबुद्धोसंजा
तं तदेवमसत्प्रमत्तमेननष्टात्मनासुहृमुद्धीतेनदुर्दृष्टो ननदृष्टतामकुदंदिनादष्टमपिनदृष्टयेनतस्याज्ञानतिमिरांधस्यकिंक्रियतांअ
परमसोतिर्पद्महताप्रयत्नेनशुक्लवपाहितःपुष्टश्चदेवनाथवानिनादनातिस्थामपिसफलंएवशिक्षणायासोभवतितेपिपावितरिस्नेहमा
बध्नन्तिनोपकुलजातंतिनेपिपाश्चयमनुवर्ततेतेमामपिसहजःस्नेहोमातापित्रोरूपशिरदृश्यतएव नपुनरस्मिन्लोभयत्नोक्तस्यपापकारिणा
दुर्जातस्यसर्वमेवाप्रस्तारुतमपिचैदृशाचरितेनाप्यथस्नाद्वैकस्याचित्तिर्यागोनापतितव्यपेनतावदुगत्तनाजातेननकवत्सुखवस्थापिताः
सर्वएववपमपरमेचंद्रःस्वर्गावेधातिताःसर्वएवत्यनादिप्रचताःप्रवर्तमानस्वहितापुयश्हितायवाप्रवर्ततेतस्यतुपुनरस्मानेचंद्रःस्वमे

का. ३
२४

स्थापयतो न सहितं नापि च परहितं किं नैतदात्मग्रहाकृतमिति मतिरेवमेतावन्नबोधयद्वीमवतरति सर्वथा दुःखोपेवास्माकं चाभ्यापकमेतौ
ग्रहोपसृष्टमजन्मस्य कृते नैतकालोसलिनोमिबुद्धमृष्टमृष्टवदन उद्विगताभरश्चबहिरलक्षनिर्गमेरास्यदन्तिवार्तसंमुदरेरातिशय
सन्नेवावतस्य तदवस्थं च तता रापीदः घसुवाच एतत्तुल्यमदप्येताग्रेः प्रकाशनेवासगलोकेतभास्तः समुन्दासने अवस्थापयतेरातन्ना
दनममताशर्मिघावुविदुभिगपराणपयोनिधेः व्यजनानिलैरभिवर्द्धनं प्रभंजनस्य पदस्मद्विधेः परिवीधनमार्यस्य तेषां पिहिमाजस्यापिबु
भ्रतस्यापि विवेचिनीपचारस्यापि सत्ववतोप्यवश्यं दुःखातिपातेनातिश्रुमपि वर्षसलिलेन सरद्वमानसंकलुषीक्रियते सर्वसंकलुषी
कृते च मानसं किमिदमिति सर्वमेव न दर्शनं पश्यति न चित्तमालोक्यति न बुद्धिर्बुध्यते न विवेकोपि विविनति येन ब्रवीम्यसदसतो लोकवत्
मार्गप्रवृत्तमुत एवेति किमस्ति कश्चिदसौ पतिजीवलोकेषु स्थितिर्विकारं यो वनमति क्रान्तं यो वनावतारे हि शोभते न स देवगलतिगुजन्ने
दुःखं सैव सहारोहयसमिन्नवाप्रतिः वृक्षसैव सह विस्तीर्यते वा द्वावलेन सहैवोपवीर्यते मदः दोषेनैव सह स्मृततामापद्यते धीः मधुने
व सह कार्यमुपयानि श्रुते ऊह्युगलेनैव सहोपचोपते हृदयमविनयेः अमृभिस्वसदोजं भते मलिनताहीतुमोहेः आकारेण सह विभ
वति विकाराः तथैवावकलमपि सरागमेव सर्वथा दीर्घाभिचरपितरीर्धमप्यतिचक्षुरनुपहते पितृप्रविशतिगुरुपदेवाः श्रोत्रे स्त्रीरागिरप
विनविद्यातरे विरतिरुदये स्येयमस्मिन्महतीतरजतापापरित्याज्यमुद्यमनेषु आसंगो विकाराणावकाराणां प्रायः सरसतासाच सर्वमेव जलमा

राम.
२४

यंकुर्वारावर्षाभिवृद्धेवोपजायते अपिचदिवसोदोषागमनापदोषागमोऽनालोकायानलोकोऽसुखानामसुखानामविवेकायाविवेको
 सन्मार्गप्रवृत्त्यर्थः सन्मार्गप्रवृत्तचदिवसोदोषागमनापदोषागमोऽनालोकायानलोकोऽसुखानामसुखानामविवेकायाविवेको
 तेषां चेत्तस्मिन्मापतत्वे बलज्जात्रावरणाभूय च तद्देहप्रेमविशेषं कुर्वन्नेन विनिवारितो दुर्निवारः सर्वादिनपहेतुः कुसुमधन्वा
 बिलसति वा कुसुममार्गो केन कार्येण सहर्षिः सहस्यारिणभवंति यैः सत्त्वमेवाधस्तादुजति अधोगते च सत्त्वकिमाश्रित्य न गतुं शीलं किम
 वलंबनं विनश्यत्किं करोति नागार्धेयं कपटमाधवताधीः कपटमाधवात्त्वष्टंभः केनावष्टम्भवन्ति श्रुतीकृतं मनोविप्रतिपद्यमानं किं न
 निपंत्रितातींद्रियाणि तगन्निधानिके मनिवारितानि दुश्चरितानि केन चालाकभूतेन तमोभिवृद्धे तु हस्तारितो दोषाभिषगोदृष्टे रूपाकिं वादृश्य
 तामसं विवृद्धां त्वेच दृष्टिं च तवतः कालस्यासंभवात्कृतो भवतु प्रथमेव पश्येन्नान्यमव्यतिरेकाभ्यानिश्चित्य नाचर्पतां मतिनता अपिच य
 परिणामेऽपि पुण्यवतां केषां चिदेव हि केशोः सहधवल्लिमानमोपघते चरितानि तन्मोहविषयविषयविषयमहोहोमदविकारगंधमातंगदुर्वित्तितेक
 राजेशनिनिद्राविलासवेश्मनिनवरागपल्लवोदमलीलांतराविशेषदुश्चरितचक्रवर्तिनि तारुण्यवतां सर्वस्यैव विषयमत्र विषयमार्गपतितस्य स्वति
 तमापतति किमेवमार्थेणालालनीयस्य पलनीयस्य शिशुजनस्योपपाद्विशोगरीपान्हीतोपरनुचितमपत्यत्वे हस्या कौशगर्भसंबन्धुत्वं स्वप्ना
 यमानानामपि हि यदुस्तरांसुखेभ्योनिःकामतिष्ठुमसुभवांश्चिष्टुष्टतदवश्यं फलतिगुरवो हि देवतं बालानां पथे चाश्रयो गुरुजनवितीर्णा वरतामा

का. ३.
२५

पद्यंते तेषां वाक्त्राः श्रापतां तद्देशं यायनमुद्रिष्य कोणवे श्रादेवमतिपरुषमभिदधुत्सार्पे महतीमिचेतुसः पीडासमुपन्नास्वरोपितेषु तत्पुपाव
दुमद्यते स्नेहः किंपुनरंगसंभवेद्युत्सेषु तदुत्पज्यतामयममपीवेशोवेशोपायनं स्योपरि विरूपकं तत्तेन किंचिदप्याचरितं सर्वपरित्यागिकतास्मि
तदुत्सेतदधिकारगामविजायकिमेवमेव रोषपट्टे निक्षिपामः कदाचिद्वरगिभवसेवसेवमयमविनयनिष्पन्नो रोषश्चानीपतातुतावदसाव
ध्यामहे किमर्थमयमेव विधेः तस्य वयसोऽनुचितः संवेग उमन्नः ततो यथायुक्तं करिष्यामहे मुक्तवति तारापीडेषु कनाशोऽभ्यधात आतु
स्त्वतिशुकनाशो कनाशो वा तदारावत्सलेत्वा चैवमादिशति देवोऽन्यतः परं भवदपि किमु चास्य विरूपकं भवेद्यदप्युवगजमुत्तरम्वराम
न्यत्रावस्थानमात्मिष्ठ्या चेदितमित्युक्तवति शुकनाशो कनाशो वा तस्मादितो रोषसंभावना तथापि तु रूढाश्चरित्यविष्टवो यस्य स्य शुकना
शो च दपीडः शनैः शनैः शुकनाशमवादीत् आर्यपदपि निरुक्तं वेदिनमदीपदोषेण वैश्रापायनः स्मित इति तथापि च तातेन संभावितमेव
कस्य वा परस्य संभावना तेन मज्जाः मिथ्या तनथाय धारहीते लोके न विशेषतो गुरुराग प्रसिद्धिर्वापरो मेयशसे वारोषगुराश्च पापलवता
परत्र फलदायीकात्रोपयुज्यते परमाभः तदस्याः दोषसंभावनायाः प्रायश्चित्तमात्रेण दापयतु मे वैश्रापायनानयनगमनमभ्यनुत्तानातिनामथा
मेरोषशुद्धिर्न भवति किंकारणमनागते तु वैश्रापायने तातस्यानया संभावना या नयगंतव्यमगते च मपि वैश्रापायने न नागंतव्ये पद्यसावसे रास
नानेतुमेव पार्यते तदा तातस्यानुत्तं च नीपवचनैरेभिरवनियतिसहस्रेण नीतगवस्यात् तदार्थः कारयतु मे गमनाभ्यनुत्तायाः प्रसादं न चतुरं रास
२५

गोपेगसुतेमेरहापांभसोत्वलोपिगमनपरिकेरीवेरांयायनमादायातमेवमाभुवधारयत्वापोपिचवाखखेदादससंस्तःविदयवमेत
द्विपोगजन्मानुपदमेवस्कंधावारमादायागद्वतासुताविनातेनागतादममरानन्मप्रभतिकरमयागतंस्थितकपितंदेसितंपीतमशितंसुसंय
बुद्धमुष्मसितंवाविनावेरांयायनेन यच्चप्रत्वातस्मादेव परेशान्नगतोमितन्मातेनेवनुत्तोः भवमिति तदप्रतिगमनेदोषाद्वत्तुमाभार्थद्वस
भिहितवतिचंद्रापीदेः तः पीरोपरागरक्ततामरक्ततामरसानुकारिणामुवेसयत्तयातायदृदावलीमिव रश्मिनिवेरेपेवगमनायवित्तपयतिपु
वगतः किमाज्ञापयतिदेवदतिज्ञानैः शुक्लासोराजानममासीत् तथापृष्टश्चमुक्तासेनकिंचिदिवध्यात्वातारापीदुःप्रत्यवादीत आर्षमया
ज्ञानमेषवदिवसेषुसंपूर्णमदुलास्येदोर्ज्यात्नामिवकरावलविनविस्सस्यवधुं दृष्ट्यामीतिपावरयमपरांतहिताग्नापपोजलदेकालद्वप्र
तद्वकारवेरांयायनवजोतोविलोमप्रकृतिनाविधान्नातरापातितोपधाचापुष्पताचामिहितमेवेतन्नतमभ्यः शक्रोत्पानितंनचतेनविनायम
अस्यातुंतद्वत्तमेवतावन्तिस्तरितव्योअसतार्तावोः मुतापोतेनवेरांयायनप्रसादयनायावअपरेव्यपिविलासवतीविमर्जपिष्यसेवेतिनिश्चयो
मेतघातुकित्वतिहरं वसेनगतंअंतद्रागेः सहाहादायोदिवसतमेवागमनायासनिर्हपयतु संविधानेचकारपित्वेतदभिधायशुक्लासमुद्र
खलोचनश्चिमिवचंद्रापीडुमानोक्ताद्वचविनयावनम्रमंसदेरीशिमिवाहोश्चपाशिताम्यशन्नारिदेश वत्सगच्छमेवाभ्यंतरेप्रविश्यमजोश्मा
सहितायामातुंरावेरपासगमनवृत्तांतमिषाद्विषयचंद्रापीडुमात्मनाशुक्लासमादायस्वभवतममासीत् चंद्रापीडुस्ततामलिष्टवरांगकाद्वराव

का. उ.
२६

रागास्त्रजमिव गमनाभ्यनुज्ञादृष्टेनोदहनप्रदृष्टांतरात्माभ्यपहर्षदृष्टिः प्रविश्य हनममस्कारोमातुः समपि समुपविश्यात्मदर्शनद्विरुग्गीभित्तवे
शंपापनविदशोकविक्रवांमनोरमाभावास्यावादीत अवसमाकीदृशोततभाकयपिष्यप. यथाप्रवमेगगनंभवतीतिदेवः प्रमागमि
त्यभिधायनिर्गतंयुतेषुशरीरस्थितिकरणापोदतिष्ठत निर्वर्तितशरीरस्थितेष्वयुनः प्रविश्यमोहर्तिकाशनेर्भवेदपन कृतोत्ताभिर्देवादे
याः सिद्धश्चतनपविहविक्रवतयार्णुकलासम्पत्तदतिक्तातिष्वस्तनेः हनिशत्रावितः प्रस्थातव्यदेवेनयावेदिनेनः साधुद्वजमितिमुदि
सचेतास्ताभिर्देवादेवाः सिद्धश्चतनयविसमाश्वसिहि वैशंपापतामपनानयेतापतातेनमेगमनमारिष्टं तत्कतिपयपरिवेसातरितवैशंपापतद
शानोत्सुकंमामविकेल्पत्वमेवविमर्तयसात्वेवममिहिताप्रयुवाच तातकिमात्मगमनवचसांसांसासासपसिकः खलुमेत्वपितासिंघ
विशेषः तदेकधाजमेकंनयस्यामिकरिनदृष्टात्वयियुनगेतेपदपितस्यादर्शनेतीप्रतिवधहेतुभूतंत्वदर्शनंतदपिहृमिचतितन्मगतंत्वचसे
नेकेनापिद्विपुवपागवायुत्रवयौहेअपिनागतौनामासोनिष्टगमेत्युक्तं वसांमनोरमायां विलासवतीसधीरमुवाच. प्रियमखितवचममेवएवमे
तत्तयभातयौक्तं. अयपुनर्वैशंपापनेनविनाकंपश्यतुतदास्ताकिमेतन्निवारयसि वारितेनायनेनेनेवस्यातच्यमन्येचपित्राययमेतदेवाकल
प्यगमनापातुमोदितस्तथातुवरमावापामेवकतिपयान्निवसाननयोरप्यदर्शनंकरार्थं। शनुभतानपुनरप्यवैशंपापतामनातवलोकन
तुः स्वशनेदिनेवदनमीक्षितंरुनिष्टगच्छावोगमनसंविधानायवत्सल्यचंद्रापीडुस्यमिदधत्येवमेनोरमाहस्तेगेहीत्वोभायचंद्रापीडेनानुगम्य

राम.
२६

माननिजावसमागतं चंद्रार्धोऽपि मातुः समीपे गमनात्तापेनेव च गामिवास्मिन्वागदमगान् तत्र वापनीतसमायोगे गमनायोक्ताभ्यतादृष्टेन
गराकागाहपरहस्मात्तापितवान् यथाविनायोरिलबेनगमनं भवति तथा भवति रायशुक्लासाय एष्टते तातापवादिनमावेदनीयं इत्येवमा
दिष्टास्तेषु व्यजपयन् देवपभासवश्वग्रहोऽस्मिन्तास्तथास्मन्तेन देवस्य तव गमनमेव वर्तते परमधिकमानुरेधाद्राजेष्टेवकात्त
जापिनकार्यमेवाहर्निशपरायाजाकालस्य कारणा यस्यामेव वेलायाचिन्ननिर्दिष्टः सेवेवेत्तासर्वकार्ये धिति विज्ञपिते मोहति के सा
न भवीत् तातेनेवमादिष्टमिति ब्रवीम्यस्योः त्यामिकषु कार्येषु कार्यपरागां प्रति सरात्तादिषु च दिवस निरूपणे वकीटगीतनभाक
थपिष्यथ यथाश्वएवमेव गमनं भवतीति देवः प्रमाणासि सभिधाय निर्गतेषु तेषु शरीरस्थितिकरणाप्यदिष्टेन निर्वातने शरीरस्थितेश्च
तेषु नः प्रविश्यमीहर्तिकाशनेनैवेत्यन हतोस्माभिर्देवादेशः सिद्धश्च नतयविरहविक्रवतपार्थमुक्तासम्पत्तदति क्रान्तेष्वस्तनेऽहनिश
जावितः प्रस्थातव्यं देवेनेत्याचिरितेः साधुधर्ममिति मुदित चेतास्तानभिष्टुतदृष्टिविषयवर्तिनीमेव कारं वरावेशं यापनं च मम मानो प्रविष्टा
यामेव पत्रेन रवायां परापतामीत्येतोधाविते नीवधारयश्चेतसाचतुः समुद्रसारभक्तानि यमुधरयानुगमिन्स्तरंगमानगरोयानगरागततुरा
गमनविदानुसाहितारजपुत्रांश्च निरूपयन् नम्यकर्मतदिवसमकाचयामिनीकयंकयमप्यस्यात् अथानुरक्तकमतिनीसमागमाप्राप्तिसंतीया
दिवसमेदिसेनासमुपगतवतितेजसापत्योतेनः परियतनाच्चित्तानलमिव संधारागमपराशयासहविशति पश्चिमगगनभागे संधानलसुति

का. ३.
२९

गनिक्करवस्फुरिततारागणोदिवसविरामान्मूर्च्छागमेनेवतमसानिमीत्यमानेषुदुःखेषुत्रिवासाभिमुखामुखेषुविद्युद्वियोगदुःखादिवकता
तप्रलापेषुवयःसमदेषुजनितप्रकाशंजन्मेवममालोक्यदेषागमानिगतलोकंगर्भमिवतमःप्रविष्टेषुनज्जीविलोकेनिजालोकादिकासि
तर्चदिवधुवदनेजन्मानगतद्वन्द्ववर्त्तितिनक्षत्रसमागमसुखमनुभवतिभगवतिप्रपोभूयःस्वकातेर्भगान्निष्कलंकद्वन्द्वसत्र
नाधेविस्मृतायांनिर्गुणिधियाप्रस्थानमगलप्रचारायापगतं चेद्रापीदृषीदृष्यातांकिंनियमानेवनाध्यासीदमपारयतीवास्यितुमस्यापता
भ्यामपिनेत्राभ्यांकृतप्रयत्नायमंगलाशंकयाविलासवताममुद्रमावगगद्विकेपरुध्यमानात्तरमवादीन जातमात्रस्यापितेस्यं वला
नितस्यगर्भरूपस्यप्रथमगमनेगरीपसीदृष्टपदीडा यस्मिन्प्रथमेनोकादृष्टिःप्रेति. समपुनर्नेदृशीप्रथमगमनेपिवातासमुत्पान्नाःपारुणी
तवगमनेनाधुनादीर्घतद्वमेदृष्टयेउत्पाद्यंतर्धमर्माणिउन्मथत्वरवमनःविघटंतद्वसंधिवंधनानिउत्कथ्यतद्वजारीरंउत्सवतः
वचेनोनिपीतीवप्रोणाःनकिंचित्समादध्यतिर्धाःसर्वमेवप्रत्ययस्यामिन्धारयाम्यात्मानमेवधारयितुं भूतोपिमेवलारागधृतिवाच्यो
मुद्रमद्रःसमाहितापिमंगलसंधादनायतेवलतिमृतिर्नजानाम्येवकिमुत्पत्त्यामीति किंचिन्निमित्तं चेयमदृशादृष्टपदीदेत्येतदपिनवेति
किंबदुःखोदिवसेभ्यःकथमप्यागतोमेवसोऽस्तिपेवपुनर्गच्छतिचेजंयायनवियोगादुद्दिग्दस्यगमनमेकाकिनःतसमुत्प्रेत्यातवेजंपाप
नरतांतादात्मनएवदुःखितनयेतिनेचेनंविधयापीदृष्टविजंयायनानयनापगच्छन्मगमनंवारयितुंपारयतिनाराहिदपेपुनर्नेष्ट

राम
३६

वत्तदीपंगमनंतदीर्घीमेपीरुंविज्ञाययथापुगमितनतभाक्चिरासंगमावधदीर्घकानमायुक्तास्यातवमस्यार्थसकृतेसांजतिव
धेनत्रिरसाभ्यर्थमे वत्तमित्यादिगतीस्वमातरंमुद्गरमसारितावनभमूर्तिस्त्रंदूपीरुं व्यजयन् अंबतदीर्घिवजयप्रसंगात्स्मितोस्पृष्ट
नापुश्यमेवकालक्षेपीयावतमुद्गंयरापतामितत्युनाश्चिरागमनकतामेवनभावनीयामनागपिरूपेनपीडांबयाप्रतिविज्ञप्ताचरापीडिन
संनिहृत्वाव्यवेगाकयंकथमपिसंस्तभ्यात्मानंनिर्वर्तितगमनमंगलागतताप्रसवेनसिंचनीशिरसाप्रमगाढगाढमुचिरमातिग्यगच्छिरि
वमार्गोः हृष्टानुमोचतंमातामुक्तम्वयितुः प्रगातयेवासन्नभवन्मगात् तत्रचदेवगमनायनमस्तरोतियुवराजदृष्टावेदितेहारश्चिराप्रवि
श्रुत्तोरणीतलनिवर्तितशिरसाशयनवर्तिनीननामरस्थितःपितुः पादौ अथतथाप्रगातमालोक्यकिंचिदुन्नमितपूर्वकायःशयनगतएवा
द्वयतंपितापिवन्नद्वयमेमापरिधज्यगाढमप्रोद्वेवमहसोदृताविरलकाष्परयपर्याकुलात्तोः तः शोभावेगवित्तिमात्रमवादीत वत्स
पित्राहंराषेयुसंभावितदृष्टेयामनागपिमनसिचत्सेनदुः खासिकानकार्षीविनयाधानात्प्रभृतिमप्यवशीचितोस्पृष्टमभिः परीत्यचगुरो
रेवाधियाग्योग्यभारस्त्वय्यारोपितः नतनयस्नेहादेवराज्यहिनामेतत्पृथ्वीभारेणैवातिदुःखंमहीप्रत्संबाधनयेवातिमंकटंकुटिलनीति
प्रचारेणैवातिदुः संचरंचतुः समुद्रपर्यंतभुवनव्याप्त्यैवातिमृदन्महासाधनसाध्यतयेवातिदुः साधनंपर्यविमानकार्षतंत्रजालेनैवातिग
हनमुनेगवंशमितिहिततयेवातिदुःशरोहमहितसहस्रेद्विरगानैवातिदुःशरमपिच समरचितयेवातिविषममनेकतीर्थकल्पनयेवनिदुर

का. ३.

२८

चपत्तरं कंठकरो धुनेनेव दुर्ग्राहमरिवलप्रजापालनव्यापारेणेनेवातिदुर्हमपि च समवृत्तिते ये वातिविषममने कतीर्थकल्पनपेवतिद्वानप
तारं कंठकरो धुनेनेव दुर्ग्राहमरिवलप्रजापालनव्यापारेणेवदुःपाले सर्वानामाद्येवदुःपापेनामहासत्वेनास्मिरप्रकृतो नादातश्चिन्मल
लयेनापुचौ नाविक्रान्तेनामहोसाहेनाप्रियवादिनिनासत्प्रसंधौ नाप्राप्तेनाविवेकिनिनामलसत्वेनास्मिरप्रकृतो नादातश्चिन्मल
संविभागशीलेनामायवर्तिनिनाधर्मरुचौ नाशरणेयनाहपात्तौ नाशित्रवत्सलेनावद्वपात्मनिना निजितेन्द्रियेनापदमेवाध्मातियः खलुस
मयेगुणोराहव्यवलात्मातिबंधमस्यचंचलप्रकृतेः कर्तुममर्थस्तत्रास्तेगुरवाप्यसवन्नितभीतपरुतत्रैवसभाशेषेति एतदालोचितयरा
धराः तदनेनेवबोद्धव्यमिदं वत्सननास्तिमपिदोषदृति अपिचसंप्रतिकस्मिन्मरमविक्षिप्यारुमपिदोषमावरतित्वयेधसकललोकानुर
जनेमतिरच्य गतः खलुकालोस्माकमपाः सवतिते नचचिरं पदेस्मितं नपीडिताः मज्जलाभेन मोदुजितागुरवोमानेन नविमुषिताः संतोम
देनोत्रासिताः प्राणिना क्रीधेन नहासितआत्माहर्षणमदृतः परलोकः कामेन राजधर्माः नुरहो नस्वरचिः बृहाः सभासेवितानव्यमनानिसता
चरितान्पनुवर्तिगं निनेन्द्रियाणिधनुस्त्वामितं नमनः वृहं रतितं नशरीरं वाच्यादितं नमरागात् उपभुक्तानिचमुरलोकदुर्लभानिसर्वविषयो
पभोगसुखानिषोवनेछपापर्याप्तमकार्यपरिहाराकार्यानुष्ठानाद्योपार्जितः परेपिलोकदृतिचेतसिमेत्वज्जन्मनाचनानं कृतार्थवास्मिन्
दयमेवमेवममनोराधोदारपरिग्रहात्प्रतिष्ठितेत्वपिसकलमेवमराज्यभारमारोप्यजन्मनिर्वाहलघुनादृष्टयेनवर्वाजविगतं यंभानमनुया

राम.

२८

स्याम्यस्य च मेत किं तमे वा यमग्रतः प्रतिरोधको वैशंपायन वृत्तः स्थितः मन्वेचन संपन्न यमे वानेनाम्य पावैवेगं पापनः कंचेवं विवमस
स्वप्रेष्य संभावनी पंसमाचेष्टितं तद्गतेनापितथा कतेयं वसेन पथान चिरमेष मेमनो रथो तर्ह्यय एव विपरिवर्तन इत्यभिधाय किंचिदुन्न
मितमुरवेने वसं पीडितं तर्ह्यय मिचतां पूनमप्यपित्वा व्यसर्जयन् चंद्रापीडस्तनयापितुः संभावनपासुरा मुन्नमितो यवनममतिभ्यस्तु
पुनः प्रगामेनोन्नमितात्मानिर्षयो निर्गत्पचक्रुः कनास्रमवनमयासीत् तत्र च तनया चिता परीतमुमुक्तेमिवेष्टिभ्यः प्रत्यशरीरं सुकनासमेविर
ताभ्रयातोपहृतमुरवीचमनोरमां प्रगाम्य तादृशाभ्यामेव तावत्तस्मिन्महान्नेत्रभ्यां संभाषा शिष्या समासेपयन्त्यामिव च स्वदुःखं भागमनुग
तो निवर्तनम्यतयोर्निवर्तितानो मुद्राद्वारनिर्गतेर्गत्वा ग्रौहो कितमपि कृतापसर्पणमकृतहेधारवमनुत्कर्णकोशमसुखमनस्कमनो
विषतगमनोत्साहं दीनदानमिदं पुधमा लोकापि पुनर्निवारणां कया वैशंपायना वलोकनत्वरया कादंबरा समागमनोत्सुकेन चाह
तपरितो मनागप्याभ्युपेयो वनिरगान्नगर्षाः निर्गत्पशिघ्रातदेप्रस्थानमंगला वस्थाना योपकल्पितं कायमानमप्रविश्य वहिरेव गतो
पुवराज इति जनि त कलेना त किंत त कालगमन संभ्रातेन परिजनेन राजपुत्रलोकेन चेतस्ततो धावताः तु गम्यमानो गम्यति त्रितयमिव
गता सुलभयवसपमसि प्रदेशनिवासमकल्पयत् तत्ताम्यता रुर्येना प्रभाताया मेव यामिन्यामत्याय पुनस्वहृन् बहंश्चेत्तेस्मादेव वासरा
दाभ्येवमचिंतितयेव यशपत्सकृताय क्रीतिरूपयाः पृथुतोः नुगम्यताम्यवला दत्तकं ग्रहः कपरेमलाप्यत इति वैशंपायनस्यैव तस्य ममन

का. ३.
२६

याप्येवंतत्समागमसुखमनुभयनिः कारणाभि सन्नमनसमतर्कितोपनतमदवलोकनोपजातहर्षविशेषांपुरस्ताद्रमनसिद्वयेपुनर्महाश्वेतं
पश्याम्येवंमहाश्वेतमसमीयेपुनः स्थापिताशेषलुरगमेन्युक्तयासद्वहेमकृत्वागच्छाम्येवंतत्रमत्प्रत्यभिज्ञानसंभ्रमप्रभावितेनेतस्त
तः काद्वरीपरिजनेनप्रणाम्यमानः प्रविश्यमदागमननिवेदिनोत्कृत्स्नसखीजनेनापह्रियमाणायरापात्रांकासौकेनकथितंकिपदरे
वर्ततइतितत्प्रश्नामुवाचसखोत्तयाचांगोपतापश्रांत्वात्रयथावदुगपदुरसिनिहितंयस्मिन्नापत्रमपनीयोत्तरिपांशुकांचलकुचावरण
तामुपनयतीमाभरणात्तुमुपवितानिमृणालान्ययास्यभूषणोभयोप्यधिकंशरीरशोभामेवसर्वभिरगास्थानेषुधारयंतीतापो
पशमापितहारमात्राभरणामत्युत्तमहरिचंदनचर्चितारितरितलावणयशोभाभंगानिकरपरामर्शप्रमत्तेनदृष्टीयितरतोनयंतीमंगल
नानिग्रायनीयकतकमलकुमुदकुवलयकिजलकदलीदलशकुलानिपुलकोद्रमेनैवापश्यतीकपोलासगिनीमशिदयगोविलोक
यथायथस्थिताकिरेगाकवरीमंसद्वेगोसंनिवेशयंतामानंदजन्ममानेत्तपुत्रावर्जितेनवायसलिलेनेवमकरध्वजानलसंतापामजलाजलि
मिवप्रपद्यंतामुत्पृष्टशेषरात्र्यातमलेपजरसेनेवलमेनभस्मनेवमदनद्रुतभुजोनिवृत्तिमावेदयंतीमभुस्यानम्रसंगीनेवकुसुमश्याह
रेकुर्वतीकादंबशालोकपन्दरीनीयावलोकनफलेनचतुर्धीकृतार्थयाम्येवमदलेखासाजलिमणामेनकंठग्रहेणसंभोव्यचुरागयतितो
पत्रलेखामुभयव्यवचपुनः पुनः परिषत्पनिर्भरमेवमहाश्वेतोपपादितोद्यद्मंगलः त्वरितसखीहृदनिर्वर्तितवेवाहिकस्नानमंगलविधे

राम.
२६

का. ३.

६

भुवस्ववर्षाभिषिक्तायाः करग्रहणादेरानिर्वर्तयामि वमति वहलकुंकुमकुसुमधूपानुलेपनामोदोदीपितहृदयजन्मनिवासभवनेशयनीय
वर्तिनोममसमीपेसमुपनिष्पन्नमिव कृतनर्मलापायां निर्गतायामदलेखायात्रपावनम्प्रसूरीमनिद्वेतीकिलवलाहोभ्यामादापत्रा
यनीय. शयनीयादंकमकाच्च हृदयदेवीकादंबरीमारोषययाम्येव बुद्धनीदियधिदत्तरापितपाणिद्वयामासुत्रपानिमीलितलोचनेचुंब
ननंचितात्माचिराद्दवाप्येवंसुरैरपिसुदुर्लभतरधरामतमात्तरेनियीयसुजीवितमात्मजं करीम्येवमतिकोमलतयाः तर्विलापविप्रासा
इवांगंगाछालिगनसुरेशसमरेगामकरध्वजानलदग्धशोषनिर्वापयामिशरीरं एवंधरस्वप्नारपखेदुषामवृत्तयेवनिष्प्रयत्नपाप्यभियु
जानयेवाभ्युपगच्छतोपपत्त्यायेवसंगोपितसर्वोप्याप्युद्विग्नभावयेवदेवाकारेवयासहृत्किमपि सर्वजनसुलभमपियोगैकगम्यं स
र्वविषयमपि हृदयग्राहिमो नमपि ससीत्कारयुक्तजननमनुभयमानमभुत्यादितानुभवसुहृदं सहस्त्रचारानुभूतमप्यपुन
मथात्माहृदयमुपजनितविषमोद्धासप्रमखेदमपिससीत्कारयुक्तजननमनुभयमानमभुत्यादितानुभवसुहृदं सहस्त्रचारानुभूतमप्यपुन
रुक्तमनिस्यहृदयमपि निद्रुपस्वरूपमचित्समसमासगमंतुलस्पृष्टमनुभयमानमभुत्यादितानुभवसुहृदं सहस्त्रचारानुभूतमप्यपुन
रपकारं सुरतारव्यमुखीतरमनुभयनिमेषमप्युक्तविहस्तयेव सहृदये पुनरुपमदेवोपममाणाः स्वभावस्मपिरमपिरमरागीयतरतायो
वनमुपनयाम्येवमुपलविश्रभादेवीमेवाभ्युपगच्छतोपपत्त्यायेवसंगोपितसर्वोप्याप्युद्विग्नभावयेवदेवाकारेवयासहृत्किमपि सर्वजनसुलभमपियोगैकगम्यं स

सातपथमप्रजागारव्यधोदिवारात्रोचावहन एवं च वहतोप्यस्यदवीपस्तपाध्वनोऽर्द्धपथएवकालसर्पोवर्त्तेनः प्रचलपंकोप्रीक्सनिशा
 गमोगमस्मितः स्वर्भानुरमृतटीधितेधमोदमोदजानलसुरितानामुदागमोमकरध्वजगंधसिंधुरस्यमरगावतमसप्रवेद्योविरद्वानुरा
 रणममोघकालपाशवागुरोत्कंठितद्विरगानामभयलोहार्गलादंटीरिग्वारगानामधुघट्टिजीरणस्वलाहानामनुनुक्तोच्यनिगडबधोऽध
 गानामलंघ्यकांतारलेस्वामेधिताताकालायसंपंजरीपरोवीजीवलीकस्मोद्वज्जन्तलिगणवलमलिनचमघटाभागाभीषणोविषमवि
 स्फूर्जितध्वनिर्विषमतरतद्विरगाकर्षमिंदुलितविकटशक्रकार्मुकोनवनतधारासारवर्षप्रहारीपुरोमार्गमुपहंधन्विद्वद्वंशकारित
 मुरवोनिस्त्राशतसहस्रसंपातदुःप्रेक्षोऽक्षिगामिविघ्ननिवाप्सुगमनविघ्ननिवाप्सुगमनीविघ्नकारीवभूवर्जलरकालः ततश्चप्रथमम
 पचेतोहारिभिर्मर्मस्त्रीवंगैरधकारतामनोयतद्वारिहास्तोजलधरेभृतः समुद्रुतेनचेतसाकाय्यगम्यतएथतौहंसेः पुरस्तात्परिमा
 लिनोस्यनिष्वसितमरुतः प्रावर्त्ततपश्चात्कदंबाताः एवंतुलितनीलोत्पलवत्कातिनयनपुगलमस्यसलिलमुत्ससर्जततौभोमुचाव
 दसारावाप्यमागामुदगीनोत्कलिकासहस्रपयाकुलमनोऽस्याभवत् अवसानेस्तानस्विनीनांयात्र अपिचदुस्तरेनदीरेरेवसहोवदंत
 मन्मथोन्मोधाः वयोजलललितैः कमलाकरैरेवसहस्रममज्जकादवरीसमागमप्रत्यागुगधारयासहस्रात्कंदलेरेवसहोभिद्यतहृदयनवाभोरचा
 ताहनेहिरिकरेककुप्रलेरेवसहस्रकपतात्कटकितातनुरनचरतेजलपतनजर्जरितपद्मभिः शिलोभैरेवसहताम्रतामधतनयनपुगलउ

कुलसलिलखनमानमलैः सरित्तरेषु सहायतमंचरापतत्रिपंक्तयः परिमयेभलितो सुकुलेरेव सहजं भतरा रा रा कः तथातिगुरुभि
यैभैरेवाभज्यंत मनो रभाः तीक्ष्णतरकोटिभिः केतकासचिभिश्चानुद्यंत ममीरापुष्टि र्विभिः शिखरे वा दस्युतगात्रायंधकारितदिग्ग
मेघतमसेव सहा बद्धतमोदंधकारः तिरस्कृतधातेन तदिसातयेनेवातन्यतसंतपः भरेण च गंगारगजितैकसंतानां कुंपितधरापीठ
बंधेन भसिनवधनेर्धनजलत्वत्वावा निरभसवाचालितचंचुभिरंतरालेचातकेरुदाममहारावहारिभिस्वनितलेदुर्दुरनवरतग्रंका
रवजर्जरितधारां बुभिराशा सुजलरानितैरुन्मुक्तमदकलकैकाकोलाहलेः काननेषुकलोपिभिरसुमशिरवरोपलसवलनकलसुरव
रगिरिषु निर्गरेः कलोलास्फालविस्फारितविषमनिर्घोषघ्रातकारिभिः सरित्तरेः सर्वतश्च विततेन स्थलीषु संहतेन कंदेषु चंद्रेमशि
खरेषुकलेनाबुधुचाशूणापर्वततटेषु मृदुनाशाहलेषु यदुनाकपोलेषु सांदेराशास्विधुतनुनागोलयेष्टलेगोनतालीवनेषु य
पाधारपतनमाकरपमानेन सर्वप्रकारमधुरगाहदपप्रवेशिनाधारवैरोकालिका कलितोनदिबाराजोना धनिनग्रामेनारोपना
तद्वहिर्नवनेनोपवनेन सर्वप्रकारवर्त्मनिना बासेन वदन्ततिष्ठन्ति विग्रापायन स्मरस्मृतिनिधन निविनो गोननकाटवरीसमागमध्या
नेतकेषु चिरपिक्वाचिरपिनिहतिमेवाध्वगच्छन् अनधिगतनिवृत्तिश्चातिपटलेषु च निमज्जनजलभरस्यगितेन वस्त्रलोने वितोचने वस्व
लस्वलस्ववलविकासिनीषु कारद्वरीनासिचिंता सुधारकद्वरेजावृष्टिचामीलननुवधिषु जलधरधनिनेषु गमनविशेषेषु च सुस

दुर्नप्यवेगात्पुत्रं गतामिह स्रष्टाः स्नातोसि यो ह्येधयन्धनोपाहितवृद्धिनाकादं वरिसमागमोऽसुको न पपः सवर्षेराचोऽयमानो जीवितप्र
 त्यागमनिर्वहन्श्चतुरंगमात्परित्यजन्नातर्ज्यमान इव तदिष्टिरवष्टभ्यमान इव जलधरो न भस्ममान इव वावस्फूर्जितैः शकलीकिपमा
 गाद्वशतरो निस्त्रिंशद्विभिर्धारासोरेर्निरुद्धा स्वपि जलदकाले नैवा मुगमन विघ्नभूता स्वात्मा मुकादेवरी समागमागमाशा सुतरो ना
 रूढ्यताशयाः तपातादशोपि पपास्यानतिगडितसमस्तप्राणिनिप्रादृष्टाले कलामप्यकुनपरिलंबोः नीपतयभानंधाराहतिविकारी
 ताक्षेणचमद्रुमुद्विलसितनमितामनेन श्वस्तदासक्तिरिति समुत्सुकः संपीडितकेशराग्रेणो कसंतान कर्दमानुमन्त्रवुरेणादृश्यनिम्नो
 न्नतस्वलद्रतिना विहीयमाणपयसा समापोगेनो यर्पुपरिवाहिनीशरोचारसंताना वानपृष्ठेनापधीयमानवलज्जो साह्रनवाजिसे
 न्येनानुगम्यमानो जीवितसंधारणा यथातथा निर्वर्तितोऽनमात्रकोऽभ्यहितराजको कवचसाय्यप्रतिपन्नगरीरसंस्कारोदिव समेव
 केवलमवहतवहंश्च विभागावशिष्टे छनिवर्तमानं मेघनादमश्लील दृष्टाचहरतयवहतममस्कारंतममश्लील तिष्ठतु तावत्परस्ता
 त्प्रलेखगमनवृत्तान्तप्रज्ञो वैश्यापतवृत्तान्तमेव तावत्पृच्छामि अपि दृष्टस्वयाक्षोदसरसि वैशंपायनः दृष्टो वावस्यानकारां प
 र्धेन वाक्यधितं किंचित् न वा यश्चाज्ञापी वा सत्यरित्यागेन स्मरति वा स्माकं दृष्टो सिवा किंचिन्मदीयमुपलब्धो वा भिप्रायो मातापित्रोर्वा
 संदिष्टं किंचित्परिवेधितं वा त्वया गमनाया वीरिते वा स्य मदीयमागमनं नापयासति यत्तु निवर्तते वा तस्मात्प्रदेशादस्य निवाटवर्तनं प्र

हीष्मतिवास्मन्नुनयमागमिष्यतिचापुनर्मया सह किं कुर्वेन दिनसमाप्ते कोवाविनोरोः स्थितिष्ठतइति सत्वं वमाष्टशो व्यजिज्ञपत् देव
देवेन तु वैशंथाय नमालोक्यानुयवमेवतु रंगमेरागत एवाह मित्वादिशुपविसर्जितो ह मभाछोरसरयः प्रतीपवैशोपायनोगत इत्येमात
शवातेव नोपजाता चिरयतिच देवेन नरसमापारंभमालो क्यकदाचिदेषु दिवसेषु देवेन तारापीडेन देव्या बिलासवत्या यमुकना
क्षेनापि कृतमयलेपिनमुच्यत एवागतुं देवश्च द्वापी इत्यया चेका किना न स्यात् अमेवास्याभूमौ यरागत प्रायाश्रुव पतनिवर्तस्वा
स्मदेव प्रेरणादित्यभिधापपत्रलेखया केशकेशाचत्रिचतुरैः प्रयाणकेशाप्रश्वाछेदतयावला निवर्तितो ल्मीत्येवमावेद्य विरामः विर
मवचने चतु पुनरुष्टत किमाकलयस्य घतनेनालूपावपरापतितापत्रलेखाने तिसतु व्यजपन देवयदिकश्चिदंतरांतरा योनभविष्य
तिविलंबकारीतरा विना संदेहेन परापरयतनीत्येवमागच्छति मे हृदयमित्युक्तवति मेघना रेघनममपवादित्ताभोगमकाध्वजागविम
धपातिनीखानुमानाकादंबरीमुपेक्ष्योत्पत्तिविक्रवीभवतः पर्यावर्तति द्वास्त्यजजधराः कालेपुरुषैः तडितो मदनानिलशिखाभिभवस्फ
र्जितं प्रेतपटहस्वनेरासारधारस्मेषु भिरमंदगजितं मकरध्वतधनुज्यागुजिताभोगेन कलापिकेकाः कालहतालापैः केतकामोदोविम
परिमलेन खद्योताः प्रलयानलविस्फुल्लिगरीभिर्निबल्लयानि कालपाशैर्विलाकाश्रयाः प्रेतपतिपताकाभिः पगाः सर्वक्षुपमहोदरा
वैः दुर्दिनामिकालरात्र्याकुटजतरवः कृतांतहासेरपि च शरीरेषु सत्त्वकातरया वनेक्षामतपाकातिवैधापेन मतिमोहनधैर्यविषादेन हसितेषु

का. ३.

३२

चानयनमश्रुगालपनं मोतेनां गान्धसहत्या करणान्पादवेन सर्वमेव चारत्पारिवसे श्वोत्तिरव्यमानमिवानवरतस्य वाहिनाश्रुप्रवाहेना
पभज्यमानमिवसेतने निश्वासप्रभेजेनेह स्वन्यमानमिवमरुतः खोल्लिको सहस्रैरजस्रपातिभिरितस्तोजर्जरी क्रियमाणमिवमक
रध्वजशराभोरैव पुर्वैसहस्रीयमागामिवस्तत्पावशेषं संकल्पेति रिवितेन निर्विग्रहो यद्विनाकादंबरीशरीरौव सहकारत्वं कथं कथम
पि जीवितं संधारयन् धाराजलं किन्नेतीरतश्च तमालविनोपातहरितशादृतमसेव्यतत्र तलनावनमनवरतरोधोजलप्रवेशकलुषितमा
तमवशीर्षमानो दंडकुमुददलगहनमामयकमलखंडमुत्सवमानोऽयानकिजलकुंदलशकलमाजर्जरितकुन्धारकुवलयमुज्ज्वलाति
वलपमुद्रानंदमस्याभेमनवस्थानसारसारसितकस्यामविष्टतलनिलीयमानोऽलितचक्रवाकमुगलमुत्कपितकीदंबकाश्रीपमा
गोपकूलनटुलमुक्तकलरुचिरकलापिकलाधाध्यासितोपांतपारंजपहतेयावद्याभ्यरिवदृष्टपूर्वमप्यपूर्वमिवादत्तदृष्टिमुखमनुयासितरु
दयाल्लादभनुपजनितामानसप्रीतिरदेवास्तेदमुपाहितहिगुरादुःखमाससाट आसाधचोपसर्पनेव सवेनिश्ववागनादिदेवाकदाचित्तो
केल्य्यादस्मान्तालोकापसर्पतिवत्तुर्षपिपाशैवेषुषवहिताभवंतुमवंतुस्मास्मनापि नृगतएव विनोप्यविन्नइव विविचिन्वन्तनागह
नानिवृत्तमलानिगितातलानिलतामदपाश्र्वसमताह्वामभ्राम्भ्राम्भ्रयवान् क्वचिदपि किंचिरेवस्थानचिह्नमप्यदाहीत तदाचकारहीतसिनिप
तमसोपत्रलेखासकारान्महागमनमुपलभ्य प्रथममेवापक्रांतोयेतावस्थानचिह्नमात्रकमपिनोपलक्ष्यते निरेह्यगतश्च काप्यस्माभिरसा

राम.

३२

वेवमन्विष्टो न दृष्टुं तत्कथं तस्मात्प्रदेशात्पदमपि गंतुं पारावेव नोक्तं हे ते मे मन्मथपराविहृतस्तथा कादंबरीद
र्शनमात्रकावलंबनाः सरामपि नित्यं वसंतरा कर्तुं मत्तमाः क्षामतयाः मीमाणाः सर्वथा विनष्टास्मिन् दृष्टुं देवीकादंबरीनापि वैशंपायन
इति वमुत्पन्ननिश्चयोपपत्तिश्च स्वभावत्वात्पत्त्याग्याः कदाचिदुत्पद्यतां तस्याभिज्ञामहाश्वेतापिल्लवसेवतलांतुता वत्सरापामिततो
यथायुक्तं प्रतिपत्त्युत्पत्तिरप्यदृश्येतदाश्रमस्येव नानिदृशे निवेशिते सैनतुरगः समायोगसंपत्तीयनिमित्ते कियदित्युक्तं नो धनो प्रितङ्गोत्त्रा
भिरामे परिजायमानसीमथास्मितपराशमेवं दायुधमारुह्य महाश्वेताश्रममुपजगाम तत्र प्रवेश्य बावती यमेश्वरीवती वली कनकुत्
हलात्पश्चारात्कथं न दायुधेन राजपुत्रेणातु गम्यमानो विवेश प्रविश्य च राहाद्वारं वशिंलातले समुपविष्टा मधोमुखी मसस्य मयुवेगात्
पितसर्ववियवामनवरतनयनजलवर्षिणी मुहुडवर्षचाताहता लतामिवोद्यद्दिनदृष्ट्या कृष्णकपमपितरलि कया विधत्तशरीरामपश्य
त दृष्ट्वा च तां तादृशीमस्योत्पत्तिरुदयेमाना मेदव्याः कादंबरी एव किमप्यनिष्टमुत्पन्ने भवेद्येनेयमीदृशी समवस्था हर्षहेतावपि मदागम
नेः तुभ्यपते महाश्वेतायाः तस्मात्को भिन्नहृदयश्चोदते रिव प्राणोः परेषु पदे सबलं निवपतन्निवमुद्यन्निवोपमस्योपविश्य च तस्यै वशिंला
तलस्यै कटोऽप्योद्यद्दिनदृष्ट्या कृष्णकपमपितरलि कया विधत्तशरीरामपश्य त दृष्ट्वा च तां तादृशीमस्योत्पत्तिरुदयेमाना मेदव्याः कादंबरी एव किमप्यनिष्टमुत्पन्ने भवेद्येनेयमीदृशी समवस्था हर्षहेतावपि मदागम
नेः तुभ्यपते महाश्वेतायाः तस्मात्को भिन्नहृदयश्चोदते रिव प्राणोः परेषु पदे सबलं निवपतन्निवमुद्यन्निवोपमस्योपविश्य च तस्यै वशिंला
तलस्यै कटोऽप्योद्यद्दिनदृष्ट्या कृष्णकपमपितरलि कया विधत्तशरीरामपश्य त दृष्ट्वा च तां तादृशीमस्योत्पत्तिरुदयेमाना मेदव्याः कादंबरी एव किमप्यनिष्टमुत्पन्ने भवेद्येनेयमीदृशी समवस्था हर्षहेतावपि मदागम
नेः तुभ्यपते महाश्वेतायाः तस्मात्को भिन्नहृदयश्चोदते रिव प्राणोः परेषु पदे सबलं निवपतन्निवमुद्यन्निवोपमस्योपविश्य च तस्यै वशिंला

का.उ.

33

स्वाभिधानैकचित्तद्वययापुनर्यदुःखप्रवणाहोय्यात्मीयदुःखं प्रवितः सवाहं संदभाग्यामहाभागतीवितव्यसनिनी निर्लज्जानिर्धरानिः कारणा
चदुःखप्रवणामपिभावयामि श्रूयतामस्माहं के परकाद्वदाममनसाकार्यविदीर्यमायाप्रानमानमयाचित्ररथस्यमनोरथः परितोनमदिरा
याः प्रार्थनाकृताभिधानात्मनः समीहितं संपादितं नष्टात्प्रपगतस्य चंद्रोपीदस्यप्रियमनुष्ठितं नष्टदृष्टवत्प्रभसमागमनिर्वृताप्रि
यसखीकादंबरीवीक्षितेत्युत्पन्नानेकरुणावेग्यगाठानुबंधात्कादंबरीस्नेहपाशानपिच्छित्वापुनः कष्टतरतयः चरणापात्रेवापाता
यावद्रेवमहाभागस्तुत्यवयसमाकृतिमंतमुक्तमिवांतः करणान्भृत्यशरीरमुत्तरत्नसुरवमुत्पुतावद्वल्लक्ष्म्यादृष्ट्याप्रनष्टमि
वकिमपीतस्ततोविलोक्यंतब्राह्मणापुत्रानमपश्यंतुमामुपसृत्यातमदृष्टिरदृष्टदृष्टिप्रत्यभिज्ञाननिवासंस्तपिपरिचितदृष्टासं
भावितोऽपुपासुप्रणयश्वास्निग्धापिपरवानिवप्रसादुःखिताकारेपिसुखायमानद्वत्स्मीमपिस्थितः प्रार्थयमानद्वदृष्टोऽप्य
वेदयन्तिवात्मनोः वस्त्रामभिन्दयन्तिबह्व्यनिवविभ्रादिवाभिभवन्निवहत्तद्वत्कांक्षन्निवानुस्मरन्निवविस्मृतनिर्मेघेरानिश्चलस्त
व्ययस्मरणसुरक्ष्यरादेराकरांगितचुबिन्नाविचुसतेवमुकुलिततारकेराचक्षुषामसद्वद्विष्टद्वविपुलश्चवपिचुनिवाकर्षन्निवा
नर्विशन्निवमुचिरेमामवलोक्याब्रवीत् वरतनुसवयवजगतिजन्मनोवयसश्चाकृतेवासदृशमावर्तन्त्रवंचनीपतामेतितवपुनस्कां
तवामप्रकृतिर्विधेरिवविसदृशानुष्ठानेकोपययत्नः पश्य मन्त्रिष्टमालनीकुसुमसुबुभारासालवकं प्रणयैकयोग्यातनुरनुचितेनामुनाक

रामः

33

एतमनपञ्चरागपरिकेरोनमृतामिपनीपने नस्पवयसोरमुस्येरासुमनोहारिगीलतेवरसाप्रपिगापलेनसंयोज्यते जातस्पहिरपगुगा
विहीनस्यापिजन्तोपनतानिजीवलोकसुखानुभूयशोभते परत्रपलसंवंधीतपञ्चरागपरिकेराः किंपुनरावृत्तिमतोजनस्यतरः स्वयति
मामेयमस्यास्तेस्वभावसरमायाः तनेर्मरातिम्यादवृत्तुहितपातः तपः परिकेराः पक्षित्वाद्गुणीजीवलोकसुखेभ्यः प्रोद्गतीतपसा
क्लेशयत्यात्मानतदावभावहतिधनुस्तज्येकुसुमकामुकः निः कारामुदतिचंद्रमाः वद्यावसंतमासाभ्यागमोनिष्फलानिकुमुदकु
वत्तपकमलाकरविलसितानिनि प्रयोजनोजलदसमयारंभउंचगेनिरर्थकमुपवतानि किंवाज्योत्नयात्नीलासुरित्पुलिनेर्मलपानिले
नवेति अहंतुदेवस्पुंदुरीकस्मैववृत्तातादयेतकोतुकासर्वधानावदंतमपिक्लृप्तकुतोवासमायातः किमर्थंवासामेवमभिरधासि
इत्यपेक्षेचामेतोगच्छं गत्वाचदेवतार्चनकुसुमान्मुचिन्वतीतरलिकामाद्रुपाबुवं तरलिकयोपमुवाब्राह्मणकृतिः कोप्यस्यवलोकप
तावदतश्चाग्यादशाएवाभिप्रायोमयोपलक्षितस्तत्रनिवार्यतामयंप्रधानपुनजागच्छत्प्रधास्यमेवनभट्टकमापधतइति सनुतिवार्थ
मागोशिरुनिवारवसेमदनदतकसरोधेभिवितव्यतायाश्चतायादीदेवानुबधं अतीतेषुचक्षुचिरिवसेषुकराविगाहपांयामित्याउ
मिरस्विवभरगोरीपितस्मगतलज्योत्नादरमिंदमुपरेषुलबनिद्रायो तरलिकामासुनिद्रासुखसंतापान्निर्गत्सामिन्नेवशिला
तलेविमुक्तागवल्लारसुरभिगामेदमेदनाछोशनिलैतवीज्यमानावरीमुधाकूर्चकैरिवकैरेद्वलितेदशदिशामुखेचंद्रमसिनिहिते

का. ३.
३४

द्विषिनामापमेभिरमृतवर्षिभिरास्त्रजगदाह्लादकारीकैरेण्डमास्तमिति हृदयवक्त्रभमेवर्षेदित्याजंसाप्रसंगेन देवस्य सुगृहीतनामः
पुंडरीकस्य स्मरंती विषम भाग्यैर्मेदपुगयापास्तादृशस्यापि दिव्या कृतेर्महापुष्पस्य तस्य नभसो वनो रास्य भाषितमतीक्ष्णपेजानं जा
तानुकुं पेनजायया कंचिज्जीवतु जीवितप्रिया तपस्विनात्येवमेव समाश्वसितास्मि येन पुनर्दृष्टिमेवातेन दत्ते किं करोतु रेवमगृहीत
नामा पुंडरीकोपः परासुरैर्वोस्तिष्ठतीतः कथं जलम्कजीवन्मृतः कथं निपता कालेन गतेनापि मेतिः करुणो न वार्तापिन संपारिते तेनास्य
न्याम्यालजालानि दुःजीवितमृहीचिंतयंती जायते वातिष्ठ अथ निभत पदचरामाचरं त्युत्कं धकिततनुमन वरतयति तमदनुशरश
त्यनिकर निचितशरीरमुद्वहंतमुद्रिकासकेतकीरजः परलववत्प्रभमतरेव भस्मसात्कृतमिव मदनद्रुतभुजाभुजाग्रेणाकुटुलीक
मरणालमपूर्ययितिशामनचलमग्निवावयमरागाय सकल जगदप्रतिहतशामनेन कुसुमधन्वना विमर्जितं वधतमुद्धृतसाधसोत्के
तरलितयाकेतकागर्भस्मात्कापरंगमनेहतोमिमयेति मन्मथमधमसहापस्य चंद्रमसः कश्चावपेव कर्णातलानघातन्यमानमुद्गाव
र्जितैरनयनसलिलस्रोतसात्मनेजलमिव प्रपद्यंतमात्मातेष्टेपेवमत्करग्रहणाय निर्वर्तितस्तानमिव चिरं भसानयुक्तमेव ते परस्पर
ममविजापोपगममिति परे परे निवार्य मारा मिचगुरुरोगरुस्तेभेन दूरत एव मदात्रिंशत्तालीकाशपाप्रसारितभुजयुगलमुत्कनिकासहस्र
विनाभ्योत्साहोत्साहः कश्चन्यमुद्युक्ताननेनो मुक्तं सत्वेन प्रतिपन्नं कृपरातमावधारिति धैर्येण संगृहीतं तरलतया विवर्जितं लज्जया धि

राम
३४

गतं भाष्यं न हरी कृतं परलोक भूतिं गी कृतं स्वर्ग्या विमुक्तं पुक्ता पुक्ता विवेकेन संकल्प जन्म न एव केवलं वशो स्थितं मा विष्टमिव मत्तमिव उन्मादा
रापतं तं दशतो पिरिव सति विशेष राचंद्रा तपेन विभाव्यमानं तमेव युवानमशक्षं दृष्ट्वा च तं तादृशं निस्पृहा य्मात्मनि परं भयमुपगतं व
तीचेतस्य पुनर्हर्षेन प्रत्याशयादुःखान्तरमप्यंगी कृतं व्यर्थतां मे जातं प्राणसंभारगामिनि सत्त्वं क्षितपती मेव मासु पस्तपाव्रवीतं चंद्र
मुखि हंतुं मुद्यतो मासं कुसुमशरं सहायश्रंदमाः तच्छरणा मागतो स्मिरसमा मशरं गमना भर्मात्तमप्रतीकारसममात्मना त्वदाय संजो
वितं शरणागत परित्राणो रितयस्विनां मविधर्म एव तद्यदि न मा मात्मप्रदाने नाघसंभावयसितदाह तो रमाभ्याकुसुमशर शिशिरकिरणा
भ्या उपहंतुं न दाकरी पसगित्यु न मा गतिर्गतिज्वाले वरो मानले न निर्हंती वत मुनिषट्वा अस्फुलिंगया दृष्ट्वा तदा तज्जना ये वा पारतन्त्रा दुर्ल
पितशरीरयष्टिराविष्टे वा तं न मय्यचेतयमाना क्रोधावेग रूपा समवरे आः पापकथमेव गतो मां उ न मां ते न निः पतितं वज्रमवशीरणा
वासहस्रधान निहा विह्वलतां वानगता वाराग नष्टानि वा नाक्षराणि मये च न संत्येवनेः स्मिरा रिरसकलतो कशुभा मुभसा सिभूतानि पंचम
हाभूतानि येनैव वरन्तो ग्निना भस्मीकृतो सिनवा युजा पततो सिनपयसा द्वावितो सिनधरि आरसातलं प्रवेशितो सिना पितत्तरा माकारो ना
मेनि विशेषतां नीतो सिनवस्थितो स्मिन्लोके कुतस्त्वमुपलभ्य विधोयस्तिर्यज्जातिरिव कामचारी न किंचिदपि वेसि मेने व्रवलुहृतविधि
नाममुदरिति मदनरागः स्वपक्षपात्रमात्रप्रवृत्तिरनिश्रुतस्यानवाराधुक इव वक्तुमेव शिसितस्तेनैव किमिति तस्यामेव नातो न निक्षिप्तो सि

का. ३.
३५

येनेकांतहासहेतुरेवंवदन्क्रोधमुपिनोत्पादितवानसितदुर्व्यंक्तिहंतेसंविभागमिमं करोमि येनात्मवचनानुरूपं जातिमायन्तेनेवास्मद्विधाः
कामपसेदस्युक्ताचंद्राभिमुखीभूत्वाकृतं जलिरवदं भगवन्परमेश्वरसकलभुवनचंद्रांमणोलोकपालं यदि मया देवस्य पुंडरीकस्य दर्शना
त्प्रभृतिमनसाप्यपरः पुमान्कश्चिदपि चिंतितस्तदेन न मे सत्यवचनेनायमलीककामी मनुदीरितायामेव जातो यतचित्ततः सतमद्वचना
नंतरमेवनवेमि किमस्य दनेर्मदनचरस्य वेगादुत सद्यो विधाकस्यात्मदुष्कृत्यगौरवादाहो विमद्वचसश्च स एव सामर्थ्यादिति चिन्तमूल
स्तस्मिन्वाचेतनः सितावपतत अतिक्रान्तजीविते च तस्मिन्कृतं क्रंदात्परिजनतः श्रुतवती यथासौ महाभागस्येव मित्रमित्युक्ता च त्रपाव
नम्रमुखामदीयसाश्रवेन तस्मीमेवास्मावितवती चंद्रापीडस्य तु तदा कर्णकारांतिायतलोचनदृष्ट्या मालनमग्रदृष्टिश्च वचनसो
एव स भगवति कृतप्रयत्नायामपि भगवत्पामपुण्यभाजास्मिन्तन्मनिमपायां देव्याः कादंबरीश्चारापरिचयं सुरवंतज्जन्मांतरपिमभ
गवतीसंपारपित्रीभयारिति गदत एव कादंबरीसमागमाप्राप्तिदुःखेनेवमदी नुरवमुकुलमिव शिली मुरवाघातात्त्वभावसरसंदृश्यम
स्पृहत अथ महाप्रेताशरीरमुत्सृज्य स संभ्रमप्रतिपन्नचंद्रापीडशरीरायां भर्तृदारिके किल जपा परपतावदस्य धेवकयमप्यास्ते चंद्रापीडो
पीडोपभूते वास्य श्रीवानमर्हान्धारयति विचलितोपि न किंचिदपि चेतयते नांतः प्रविष्टत्वारं वेलोचने समुन्मीलयति नाप्यं यथास्मिन्नांगा
जारांगमावरणं करोति मनागपि नोच्छ्वसिति हृदयेन किमसिंचित एव वज्रपाताभिघातः स जायते हादेव चंद्रापीडचंद्रकृते कादंबरीप्रियवैरं तया

राम
३५

नयाविनागम्यतदसुखा अंतर्वचसितरलिकायांतिर्पगाभुनचंद्रापीडवदननिहितनिश्चलेस्तवयशनिश्चेष्टायामेवमज्ञावेतापामाः
पापेदुष्टतापसिकिमिदंत्वयाः पकृतं अपाकृताखिलजगत्पीडस्यदेवस्यतारापीडस्यकुलमुत्सारितंअनायीकताःप्रताःसदास्मा
भिर्भयाःपंधानोगुणानामर्गलिताःककुभोःपिलोकस्येदानीकस्यवदनमुद्गीक्षतांलक्ष्मीःकोवलंवनंभवतुममैःकंसैवतांसेवकः
त्वयाविनासंप्रतिव्यसनमेवसेवासंवत्तानिदत्तंसमानशीलत्वंमस्तमितापरिजनश्लाघाजघकृताभ्यादरःदूरंगतानिप्रियालपिता
निसमाधापरित्यागकथाकथं कथावशोधीभूतपूर्वाःकमुपधांतुमांभनंमजाःकंप्रतिसमाधानंसाधुनांमधुनावीरत्व
विपत्तेकःसमुद्रहतुदेवेनतागपीडनोढांधुंधीरस्यापितेकयंकातामेवधुचाभिन्नंरुदयंदयालोपितेकेयमधेरुशोभिर्दयताजातास्मा
सुरेवमसीदसकुर्यात्तापपुटेहिभक्तजनाभ्यर्चनाप्रतिपद्यस्वप्राणान्त्वयाविनानक्षरामपिप्राणितिपुत्रवत्सलोदवस्तागपीडनापिरे
वीविलासवर्तनार्यःशुकनासेनमनोरमानराजानोनाशिप्रजाःपरित्यज्यसर्वानेवएकाकीकप्रस्थितोसिक्तस्तवेयमेकपदपदेदृजिनि
धुरताजाताःक्षमागुरुजनस्यपरिभक्तिप्रेममनपेक्षःप्रयासीत्यवनितलविमुक्तात्मन्यारदतिप्राप्तेनतदाकरीनात्कर्णहाहाकिंकिमेतदि
सुखातमनमिसमापततिगजपुत्रलोकेसमुत्पन्नोत्पन्ननेमतद्विनिचंद्रापीडवरनमिबेशितरुदिनतरहेधारवक्तृताक्रेदुवेषपयोति
सपारेवतुष्काहतहमात्मेमुद्रमुद्रगामोचनयेवाछोटितस्वरवलीनकनकरवलायोगितुरंगतामुमुहतीवेदपुधेयत्रलेखानिवदितच

का. उ.
३६

द्रापीडागमनाचंद्रोदयोत्थासिनीवेलवमहोदधेः सव्यकरध्वजाज्जीकृतमहाश्वेतादर्शनिमातापित्रोः पुरः प्रतिपन्नभ्रंगावेद्याभरागरा
नपुरेणामुखमेखलादाम्नाशपोजलवामसाकलितानंगवलविभ्रमेरागृहीतसुरभिमात्पानुनेधनपटवासायुषकरागोनन्यतिवद्रु
नापरिजंननानुगम्यमानाकेरुकेरागोपदिश्यमानमार्गापत्रलेखाहस्तावलोचनीमरलेखयासहकृतालापामदलेखेपत्रलेखाक
थपत्पमत् अहंपुनस्तस्यैकातेनिष्ठुरदृश्यमशमतेनिलिङ्गनिर्घृतास्यागमनमेवमदधेकिंनमरसितनस्यमदवस्थामप्रदधानस्य
हिमगृहमेमहिमशीयदुर्विदग्धबुद्धेर्वक्रभाषिते पत्रसामितमालोकितात्वेवास्मैसुतरामेवासंशयकारिमत्पुनरदत्तं तदसोमराग
मपिनप्रदधात्येवमाप्तवमयापुनर्हृष्टोपिनालपितव्योनोपालब्धव्योनचररापतिवस्थामन्यथायदिमदधेतिः स्वमेवमिषमनुभवतीत्य
तदस्यभविष्यतदातथागमनमेवनाकरिष्यतदागतोव्यसोयत्किमपिवक्तव्यस्त्वत्तयेवमयापुनर्दृष्टोपिनालपितव्योनोपालब्धव्योन
चररापतितस्याप्यनुनयोग्रास्योनाहमियसख्याप्रसादनीपेत्यमिदधानेवाचेतितागमनखेदाकादेवरीचंद्रापीडमशकान् रुद्र
भुजंशङ्खसमिधिरिरीनायोनाप्यंतीतत्रैवजगाम आगत्यचोदतामृतमिवरत्नाकरमिंदुचिरादितमिन्ननिशाप्रबंधमस्तमितताराग
रामिवगगनमपचिनफलकुसुमशोभमिवीपवनमृत्वातकरीकमिवकमलमृत्वंडिताकुरमिवभरणात्मबलुप्ततस्तमगिमिवद्वारमु
मुक्तजीविनं चंद्रापीडमदात्तात् रुद्रचतंसहसकिमिदमित्यधोमुखीधरातलमुपयांतीकथंकथमपिमुक्ताकंदयापिमदलेखयाधार्य

राम
३६

तः पत्रलेखापुनरमुच्यकारं वराकरततमचेतनात्तिनिमुपागमत् अचिराच्चलच्चसंतापिकादंबरीतयेवमदेवनिश्चलस्तबद्धिगवि
एवस्त्वितेवनिः प्रयत्नानिः श्वसितुमपि विस्मृतांतर्मन्युभारनिस्पंदेवचंद्रापीडवदनसंदातिनालीरुपामासृणाननाग्रहोपरिक्तेदुवि
बपोरामासीनिशानिशितपरमुयातौत्किपीनीलतेववेपिताधरकिमलयातिखितेस्त्रीस्वभावविरुद्धेनचेतस्यो तथास्मितं तुता
मुन्मुक्तार्तनादांसपादपतनमदलेखाः ब्रवीत् प्रियसरिवप्रसीदेष्टेजेनमत्पुसंभारमारुताबाष्पमोक्षेगामुच्यमानेस्मिन्नियतम
तिभारोत्पीडितं तदागमिवसरसमदुसहस्रधास्पृष्टतिहृदयमिति अपेक्षस्वदेवामदिरांदेवेचनेचरपंतवयाविनाकुलहृदयमपिनाली
स्तुक्तवर्तामदलेखाविहस्पृष्टवादीत् आः उन्मत्तिकेकुतोस्पमेवजसाराकनिस्पृष्टहृदयस्यसुदने आलोकेनयन्तसहस्र
धास्पृष्टितं अपिध यातीवतितस्याः सर्वमिदंमातापिताबधुतासरमः मारुतननुति मयापुनर्मियमारायाजीवितभृतंकथंकपम
पिममासादितमिदंप्रियतमशरीरं यज्जावहोसंभोगेनानुमरणेनवादिवापिसर्वदुखानामेववृत्तं तमे तन्निमित्तिदेवेनागच्छताम
एथेप्राणाश्चेत्सुततासुदरमार्गपितेगुरुताचनीतमात्मानमक्रपातनमात्रकेगालघृकमपातयामि कथंचस्वर्गमनोन्मुखसदे
वस्यस्तेनामंगलकामिकेषुवापादधूलिरिवपादावनुगंतुमुद्यताहयस्यानेपिरोरिमिकिंदुःखमेवविधमधुनात्रमेसर्वदुःखागवद्दीप
तानि किमघापिरुद्यते पर्यकुलकमानगरातो गुरवोनापलिताः धर्मोनानुस्त्वाजनापवादान्भानंलज्जापरित्यक्तामदनोद्यचारे

का. ३.
३७

सखीजनः रवीजनः खेदितोदुःखितामेप्रियसखीमहाश्वेतातस्याः कृतेप्रतिज्ञातमन्यथाजार्तमेत्येतदपिचेतासिनकृतं तस्मिन्मदर्थपिवोसित
प्राणोप्राणोश्चप्राणान्प्रतियानयतीत्येवकिमुक्तः हमस्मिन्समयेमरा मेवजीवितमेसर्वप्रकारंलज्जाकरंतुजावितं नयुनर्मरा
तद्यदिममोपरिस्नेहः करोषिवामस्मियदितेतन्ममोपरिस्नेहावद्वयापिप्रियसख्यातथाकर्तव्यंयथानतातो बोधीमद्योकायत्मानं
परित्यजतः यथाचमपिवाचितंमनोरथतेपिदृश्यतः परलोकगताया अप्रयमेजलाजलिदानायपुत्रकस्त्वयिभविष्यतिप्रभावमेस
रवीजनः परिजनेवानस्मरतिश्रमंवाभवनमालोक्यनदिशोग्रगृहातितथाचकरिष्यतिप्रियसखीपुत्रवत्स्यमेभवनागरासहका
रपोतकस्यत्वपामिहितमेवमाधवीततपासहसहउहाहमंगलेखयमेवानवर्तनीयमचरातललालितस्याशोकविरपस्यक
र्तारार्थमपिनपल्लवः स्वपरोपिताश्वतरुकांमेषथाफलं गृहंतिनभावद्वनीयाः पंजरबंधुः रवावगकीकालिंदीसारिकाशु
कश्चपरिहासोद्वावपिमोक्तव्यो मरुक्कापिनीनकुलिकास्वाकएवशापमिह्यापुत्रकोबालहरिराकसरलकः क्वचित्तपोवनेस
मर्दरागिय पाणिगतलसंहितंमेजीवजीवकमिष्टुनंमनार्थयथाक्रीडापर्वतकेनविपद्यतेतथाकार्यं यासहचारिहंसकोपयानविह
मतेरेनचिनभाविधेयं अपरिस्वतग्रहवसतिसप्तस्विनीवलादिधृतावनमानुबिकावनएवोत्पृष्टयः क्रीडापर्वतकः कसेचिदुपशा

राम.
३७

तात्मनेतपस्विनेप्रतिपादयितव्यः शरीरोपकरणानिमेसर्वाण्येव जाह्नवासाश्कर्तव्यानिवीराणापुनरात्मनश्चांकप्रणापिनीकर्तव्या परम
मियत्तेरोवतेतदपिस्थीकर्तव्यं अह्नुनामममृतकिराशिमिरनाइपानचंदनचञ्चीभिरनवरतधारगृहासाभैकेनेकसंतानतुहिनकरा
निकरतारकिततारहारार्थ्योर्मणिदर्पणप्रणयनेमलयजजलाईयद्यिनीयत्रास्तरगोनसामिकिञ्चलपत्रसररकठोरमगातरा
लतल्पकल्पकल्पनयाविकासकमलकुमुदकुवलयशमनेश्वरधिशेषमुज्ज्वलितोचितज्वालाभालिनिविभावमोदेवस्पकंरत्नानिर्वीयपाया
त्मानमित्यभिधानैवकृतविधरणानुबंधामस्लेखामवसिष्योपस्त्यचमहावैतान्कंटेगृहीत्वानिर्विकारवदनेवपुनरावादीतप्रियसारवितथा
सिद्धीदृश्यमिप्रयाशापयानुरागपरचशापुनः समागमाकांचिणीक्षणीक्षणीमरागाभधिकानिदुःखान्यनुभवंतीतीवितमलज्जाकारमननु
रोच्यमनुपहसनीयमवाच्यधारयामि ममपुनः सर्वतोदताश्रीयाः सापिनास्तितदामंत्रयेप्रियमस्वीयुनजैन्मातरसमागमापेयभिधाघोत्यं
मानपुलककेसरीदासिनीअसमसाध्वसानिताहृतोत्कंघीतरंग्यमाणानंदवाच्यवेगोर्मितरलांगलस्वरमकरंदविंदुनिस्यंदिनीमुकुलाय
मानमननकुमुदाकुमुदिनीवचंद्रायीदचंद्रास्तमयविधुरातस्वस्थेपिदृश्यवत्त्वमेसमागमसुखमिबानुभवतीसरभसमुपश्रियंस्तविबु
रहस्योदतकुसुमविवर्तेनमदीर्घपित्वाचंद्रायीदवरगोस्त्रवस्वेदामतरवादीभ्याहस्ताभ्यामुह्यप्यकिंचतवत्यथतत्करस्यशनिमसुसुमितर
वचंद्रायीदरेहादगितितुहिनसमयमिचसकलमेवतंमदेशकुर्वद्व्यक्तसंप्रकिमपिचंद्रवत्तंमोतिरेवोत्तमामः अनेतरंचोतरिसेसरतीवो

का. ३.

३८

मत्तमयशरीरिणीवागप्रयत्न बत्सेमहाप्येते पुनरपित्वं मेपेव समाश्रयिता वतसेपुंडरीकशरीरं मलोके मत्ते जसाप्यापमानमविनाशि
भयस्त्वत्समागमापतिष्ठेते वेदमपरंतं ज्ञोमयं स्वतः सवाविनाशि विरोधतोः मुनाकादंबरीकरस्य त्रीनाप्यापमानं चंद्रापीडशरीरापरो
याहिमुक्तमप्यात्मनाः सतशरीरसंक्रांते योगिनद्वयशरीरमात्रेव भवत्योः समस्यार्थमाशीयस्य पादास्तानेतदमिन संस्कर्तव्यमुदके
वासे प्रव्यनोत्सृज्यं वा. प्रयत्नतः परिपालनीयमासमागमप्रतिरिति तौ नुप्रत्वा किमेतदिति विस्मयो हि प्रहृष्टाः सर्वे एव गगनतल
विनिवेशितनिर्मिमेष्टृष्टयोनिरिविताडवपत्रलेखावर्जमतिष्ठन् पत्रनेखातुतेन तस्य ज्योतिषरूपं शरीरं तलेनाल्हादेतुना सगुनतलबसं
जोस्त्रायाविष्टवेगाद्वावित्वापरिवर्तकस्तदादिधंशप्रथममद्विधातं नोपपातय्यात्वे पुनरेवमेकाकिनिविनावाहनद्वारा प्राप्तिर्देवे सुरागमपि
तिष्ठन् न शोभसेदुसादिदधानातेनैव सहात्मानमहोदधिरस्य च यन् अथ यत्तपो निर्मज्जनसमयानंतरमिव तस्मात्सः सः सति तस्मिन् वलोकर
मिव शिरसिलग्नान्न जलविंदुसंदोहमयथावत्तं वही धीशिवं मुखं मुखं मुखं मुखं यथारस्या सत्तमसंस्कारमनिनतयोपसचित्तिगोदुंजरावला
पमुदुत जलार्द्रदेहत जलार्द्रदेहसंकेतविसंतुमयेन ब्रह्मसंज्ञासमुद्रा समानाः क्लान्ता विदिनी पलाशदृष्टापादनाजगामि राखत्क
लेनावदुपरिकः करगाननावेरोधिनीर्जराः समुत्सारयन् न भ्रजलेताछादसरः सतिलमिवातः प्रविष्टमाताम्रा यताभ्यामुदहत्वा चनाभ्या
मुद्विगीकृतस्तपसकुमारः सहसेवोरविष्टत उत्सायचद्वरत एव उदमवाप्यजलनिधिपयंकुलपाप्यवबद्धलक्षणादृष्टाविलोकयती मद्राष्टे

राम.
३८

तामुपसृत्य शोकगद्गदमवादात् गंधर्वराजपुत्रिनन्तां तरागतः प्रत्यभिज्ञापते त्यंजनो न वेति सत्त्वे वं एषा शोका नंदमध्ववर्तिनी संभ्रममु
त्पापकृतपादवदनाप्रत्यवादीत् भगवन्कपिजलने वं विधाहमपुगपवताया भवैतमपिनतीनामि अपवायुक्ते वेदरा मप्यनात्मसंज्ञाय
संभावनायाहमेकांततश्च व्यामोहतास्वर्गगतपिदेवपुंरा केजीवासि तत्कषपकेतामावुस्तिप्यनातः किं वा स्वतं किंचानवोपजा
तयेनेतावतापिकालेन वार्तामपिनदन्वानमि कुतो वा देवेन विनेकाकी समागतोसि सत्त्वे वं एषो महाप्वेतपाविस्मयोत्सुरवेनका
हं वरीजनेन चंद्रापीडानुगामिना चराजलोकेनोपयु परिपासिना वीक्ष्यमाणाः प्रत्यवादीत् प्रयतां गंधर्वराजपुत्रिनन्तां तरागतं प्रलाया
मपित्वा महमेकाकिनीमुत्तरज्यवयस्यस्तेहादी बहूपारकः कमेप्रियमुदरेमय दृष्ट्वा गच्छसीसमिधापनं पुरुषमनुवध्रन्तवेनोरपत सतुमप्र
तिवचनमरेतैवगीवीरावर्त्तनि विस्मयोत्कलनयने रालोक्पमानो वैमानिकैश्च गुंठितमुखी भरवमुच्चमानमागो दिव्यानामि सागिका
भिरालीततारकेत्तराभिहितस्ततः प्रगाप्यमानस्तारकाभिखरसः कमुदाकरं तरागगामतिक्रम्य चंद्राभिरामसकललोके चंद्रलोके
मगमत् तत्र च महोदयाख्यायां सभायां मिदुकांतमपमदतिपर्यंकं तत्पुंरा वज्राशमवस्थापयित्वा मां प्रवादीत् कपितलजानीहिमां च
द्रमसंक्राहं वलुगदपगतोजगदनुग्रहापुखव्यापारमनुतिष्ठन्तं नते प्रियवयस्य केन कामापराधाज्जीवितमुत्सृज्य निरपराधः स गामः
डगालनिद्रुहंतकपयाहं त्वया कैरे सताप्यात्पन्नानुरागाः संमाहृत्य वल्लभासमागमः प्रागो विद्योतिस्तथा त्वमधिकमभिमिश्रतः सिद्धा

का. ३.
३६

रतेवर्षे जन्मनि जन्ममेवोत्पन्नानुरागोऽप्राप्तसमागमसुरवस्तीव्रतमां हृदयवेदनामनुभूयजीवितमुत्सवद्वयीति अहंतुतेनास्य शायदुतसु
जाग्रदित्युदीपितद्वयनिर्गा किमनेनात्मदीयातुबधेननिर्विवेकबुद्धिनाशोसोसोत्युत्पन्नकोमस्त्वमपिमनुत्यमुरबुःस्वरुबभविष्यसी
निमतिशायमस्मिप्रापय अयगतामशीश्विविवेकमागतयाबध्याविमृशन्महाश्वेताव्यतिक्रमस्याधिगमनानस्मि वात्सातुमहाश्वेताम
मयूरवसंभवारमसः कुलालबजन्मनिगौर्यामुत्पन्नातयाचापमनीस्वयंवृतोऽनेनचसंप्रतिस्वयंकृतादेवाशायदाशान्मयासहमर्ष
लोकेचारद्वयमवश्यमुत्तमं अथथाजन्मनिजन्ममेवावीयेवनचरितार्थोभवतितद्यावदपुत्रापदाधारयेतितावदस्यात्मनाविहि
तस्यशरीरस्यमाविनाशोभरितिमपेदमुत्तिथ्यानीतंवत्साचमहाश्वेतासमाश्वासितातदिदमत्रमत्तेनसाप्यापमाशायद्वयास्थितमधुना
त्वंगत्वाहतातमिसंश्वेतकेतवेनिवेदयमहाप्रभाबोसोबुद्धिचिरप्रतिक्रियामपिकांचित्करोतीत्युक्तामोक्षमर्तयत् अहंतुविनापस्येन
शोकावेगांधोगीवागावर्त्तनाधावन्तत्पतममतिक्रोधनैवेसातिक्रमलंघय सतुमारुहनिवरोषदुतभुजाभ्रकुटिविवरालेनेचक्षुषानिरीक्ष्य
प्रवीत दुर्गन्मनिथ्यातयोबलगर्वितपदेवमतिविस्तीर्णोगगनमार्गस्यहमुदासप्रवाशितुंगमेराबोलाचितसमातुंगमवभत्वामर्ष
लोकेऽवतर अहंतुतमुदाय्यपद्माकृतोजलिरवदंभगवनवुपस्यशोकोर्तनत्वंमपोपलक्षितोनावतानात्प्रसीरोयसहसंशापमिति। स
तुमापुनरवारीत दनरुषसंप्रतिमयातामप्राभवितुमर्हतिनदेतत्तकरोमिक्लिपंतमपिकालेपस्येवंबाहतांयासितस्येवावसानेस्नात्वाविगत

राम
३६

शापोभविष्यसीत्येवमुक्तस्तमहमवदंभगवन्मयेवंततोविज्ञापयामितेनापिमेप्रियवयस्येनपुंरीकेराचंद्रमसासहशायदोषान्मर्त्यलोका
वोत्पत्तमंतरेतावंतमपिभगवान्प्रसादकरेत्तुमेदिमेनचतुषावलोकावयधानुरंगत्वेविमेतेनैवसहावियोगेनकालोपाध्यादिति सत्त्वैवमुक्ता
मुहूर्तीमिवध्यात्वामामवादीत् अन्यास्नेहलतपाममाद्रित्ददयंतदालोकितमयोज्जयिन्मामपत्यहेतोस्तपस्यतस्तारापीरुतामोराज्ञः
सनिदर्शनंचंद्रमसातनयत्वमुपगतं वयस्येनापितेपुंरीकेरातन्मन्त्रिणारवमुकनाशनान्त्रःत्वमपितस्यपरमोयकारिणामुद्रात्मनो
राजपुत्रस्मवाहनतामुपयास्यसीति अहंतुतद्वचनानंतरमेवाधःस्थितिमहोदधौमृगते तस्माच्चतुरंगीभूत्वेवोदनिष्टं संतातुमेतुरंगवे
पितापयागयेनायंमयाःस्वेवार्थस्यकृतकिंनरमिथुनानुसाशरमिमेतामानीतःतरेवंचंद्रमसाःवतारश्चद्रापीदोयोप्यसोप्राक्तनानुरा
गसंस्कारादभिलषन्तजानंसात्पयागयाग्निनानिर्दग्धःसोपिमेवपस्यपुंरीकस्यावताश्रति तमुत्वाहादेवपुंरीकजन्मातरेय्यविस्मृतम
रमुगामप्रतिबद्धजीवितमछरगामन्मुखावलीकिनमन्मयसकलजीवलीककथंलोकांतरगतस्यापितेःहमेवराक्षसीविनाशायोपजाताः
दग्धमजायतेरिपदेवपन्तिमीरोदीर्घजीवितप्रदानेचप्रयोजनेनिष्पत्तयस्तुनस्तेव्यापादनस्वमंहत्वाचपापकारिणीकमुपातमेकंजवी
मिकस्मेकथमामिकिमाक्रुदामिकमुपयामिशराकोवाकरोतुमपिरयायाचेयनात्मनेवापहधुनादेवप्रसीरकुहरपांरोहिमेप्रतिवचनमि
पितान्मत्सरासपुत्रायेतीत्यपितःजेममैचतवापुत्यन्तमेवमदभाषयापामपिवैराग्ययेनैवमपिद्विनयंनानप्रतिवचनमेदासिहहतास्य

का. उ.
४०

नेनेवात्मनो जीवितस्योपरि अनिर्वेदेने तु मुक्तार्तिनादा सोऽस्मात् मवनावानमपातयत्। कपिजलस्ततयार्तकृतमलायां सानुकंपम
नादीत् गंधर्वराजयुत्रिकस्तवात्र रोषो येनेवमनिदनीयमप्यात्मानं निरापदेयोजयसि कोवः। कनासुरवमात्रकेः नुभवनीयेदुःखस्या
वसरः यदेवमुचात्मानयापादयसि यदसत्यतरंतनुत्वा निर्वृटेदृहीकृतदूरयया। स्येव समागमप्रयाशायाः यथाचत्रापदोवादि
मुयगतं भवत्योर्द्वयोरपिदुःखं मया तथोक्तयितमापि चंद्रमसो भारती भवती भ्यां प्रतापव तन्मुच्यतामयमात्मानो वयस्य सचात्र
यस्करः शोका नुबन्धः दयोरेव श्रेयसं यदेवं भवत्याः गीकृतं तदेव चानुबध्यतां व्रतपरिग्रहोचितं तपः तय सो हि सम्यक्तस्य नास्य
साध्यं किंचित् रेव्यादिगोपातयसः प्रभावातिदुःखसदं स्मरारयियावदी सारितं देहात् एवं तमप्यचिरान्तपेवमेव यस्य स्यां के भिजत
पः प्रभावात् तमवाप्यसीति महाश्वेता पर्यवोध्यत उपशान्तं मुमुक्षुणा च मदाश्वेतायां विषसादीनमुखी कादेव शकपिंजलमप्रासी
त भगवत्प्रलेखयात्तपाचास्मिन्सरसि जलप्रवेशः कृतस्तकितस्याः वृत्तमित्यावेदवैमप्रसारं करोतु भगवानिति स तु प्रत्यवादी त भगव
ति सलिलपातानंतरं न कश्चिदुत्तातो मया ज्ञातः तदनुनासाधुचंद्रात्मकस्य चंद्रापीडस्यात्मा पुंड्रकात्मनो वै शं पापनस्य किं वा स्याः प
त्रलेखायाः वृत्तमिति अर्धस्यैवाप्यवृत्ता तस्यावगमापगतो हं प्रत्यक्षलोकत्रयस्थना तस्यैव तक्तोः पारमूलमित्याभिधान एव गग
नमुदयतत् अथ गते तस्मिन्विस्मयांतरितशोकवृत्तात्ता चंद्रापीडमालोक्ष्य गलितनयनपपसि यथात्मानमपस्त्यापस्त्य स्थितवति

रस.
४०

परीजने राजपुत्रलोके कांद्वरी महाश्वेतामवादी तप्रियसखितुत्पदः खितात्वया सह नयता चिरं नखत्वं सुखं स्यादिति मिमं गवता
विधात्रापमेशिः समुद्धारितं अद्य वदन्ते रद्रीयंती प्रियसखीति वा भाषमाणानलज्जितवायुहमधेवा प्रियमरवी संजाता संप्रति
मराजीवितवानदः खापने तत्कोऽपरः प्रष्टव्यो मया केन वा परेणोपदेष्टव्यं नरे वंगते यत्करणीयं तदुपदिशतुने प्रियसखी मादृमा
त्मना किंचिदपि वेप्रिकित्वा प्रेयदुत्तवती कांद्वरी महाश्वेतामवादी त प्रियसखि किमत्र मन्त्रेणोपदेशेन वा यदेवमनतिक्र
मणीया प्रियजन समागम प्रत्याशा कारयति तदेव करणीयः पुंडरीकचलांतस्त्वद्यकपि जलमुखात्सु रीभूतः तदीतुवा द्यात्र के गोव
समाप्तासितयामयाने पारितमया किंचिदपि कर्तुं तत्त्वमप्यकिं करोषियस्याः प्रत्ययस्यानमिदे चंद्रापीडुशरं मंकरवासे तस्मथा
वेः स्य करणीयचित्ताया चेतुनरि मविना शिदंत्यतिता वदेव तस्यानुवृत्तिमुक्ता किमन्यत्करणीयं अप्रत्यक्षाणां हि देवतातामद
मकाष्टमयाः प्रतिमाः अधीमे वो ह्यपतंरति कयामदलेखपचोत्थाप्यतामखे राहं चिंद्रापीडतनुममस्मि शीतवातातपचयादि सर्व
हृदरोषरहितेशिलातले उनिरेव दयंती स्यापयित्वाऽपनीतशृंगारवेद्याग्रहणामंगलमात्रकावस्यापितैककारशाखाभ्रषणास्नानशु
चिर्भलापरिधाय धौतशुचिनीदुक्ले प्रहात्य पुनः रगीठलग्नमधरकिनालयेता बलरागमुपयुपरिनिमीलितगगनाद्यवेगोत्तरल
लाचनामपदेव किमस्य चित्तितमनुप्रेक्षितमशीक्षितमनभ्यस्तमनुचितम पूर्ववत्नादिलोममैहानिनाकार्ष्यं डितेन दधवेधसाकार्षमा

का. ३.
४९

गां पाने बसुरभिजु सुमधुपानुलेपनानि सुरतभोगापनीतानि तेरे वदेव तो चितामपचितिं संपाद्य चंद्रापीडमंती मिति मती गोकामुदृतिरुपांत
रमिव तत्संगानैवापजातागतजीविते वभ्रस्य मुखामुखावलोकिते नीचंद्रापीडस्य पीडोत्पीडितस्य अपिरंती वाष्पमोक्षमुद्रामुवत्तेः
श्रीकादपि मरणादपि वकष्टमामवस्थामनुभवतीतथेवां ककुममारोपितचंद्रापीडचरणादृयादृगमनरिचल्लेनापि बुभुक्षितेनाप्य
प्रक्षिप्य न्नान्नभोजने नमुक्तात्मनाराजपुत्रलोके न स्वपरिजनेन च सह निराहारा तदिव समशीघ्रमक्षयपत यथेव च दिवसमशोषतथे
वतांगभीरमेघोपरोधभीमानवराजगर्जितध्वानकपितहृदयबंधामावहकलकलापिकुलकेकाकोलाहलाकुलितचेतो वनिमुद्रामद
डंरटितविधुरितश्रोत्रं द्रियादुर्दृष्टितदित्संपातदिशमशनिनिहरितज्जीतापादितभुवनज्वरां ज्वालत्वेद्योतनिवहतर्जिततद्गहनत
लतमः प्रसरभीषणतमानमस्विनीमपि हरादृयावलासहभुवभीतिमपरित्यक्तचंद्रापीचरणाकमलोचेतितवारीखेदाजाप्रतीममुपवि
ष्टेवक्षगामिवक्षपाक्षपितवती प्रातश्चतदुन्मीलितंचित्रमिव चंद्रापीडुगरीरमालोक्य शैनेः २ पारिनाष्ट्रं तीयाश्वस्थितामरले
रवामवादीत् मदलेखेन वेप्रिकिरुचेर्वशादुतनिर्विकारतयेवेत्यहेनुतादृशीमेवेमातनुमवलोकयामितत्त्वमपितावरादरतो निरूपयेत्येव
मुक्त्वानुतां प्रत्यवारीत् प्रियसखि किमत्र निरूपणीयं अंतरात्मनो विरहाद्यापारमात्रकमस्योपरतमम्यतादृशमेवेदं शातपत्राकारं
नागपुष्कस्थियावदंतमामं संवेक्षिताग्रभागः स्निग्धः कुंतलकलापः तथेव यमिदं शकलानुकारिणः कांतिलंतादस्य तादृशमेवेदमासु

रामः
४९

कलितनीलोत्पलघुतिहारिकर्णपतंलोचनपुगलंतयेवचेमाववहसलोपिविकामिकपोलमूलीसकृपांतोतादृशवचापमस्तानकिश
लपछविधरः तमेवचेदेविद्रमाधलोहितनखागुलितनपाणिपादं तयेवचेदमविगलितसहजलावणिसौकुमार्योपासोष्टुवमंगाना
तस्त्यासोभारतीकपिजलोवेदितस्वशापवत्तांतइति संभावयामात्यक्तवत्यामदलेखायामानंदमंथराप्रहाभेतापेदशापित्वाचं
द्रापीउचरं ~~विनाशित~~ विनाशितलनिवदृजावितायराजपुत्रलोकायायिदशितवतीमतुविस्मयोत्पललोचनः सर्वस्वावतितलनि
वेशितशिरोः प्रगाम्यचंद्रायीउचरं गोविताजलिर्जानुदयेनाचनोस्थित्वाकारं वरां अज्ञापयन् देवित्वत्प्रभावात्त्रयदेवमस्मानपुरापव
तः परित्यज्यदृगंतस्यापिदेवस्यतादृशमेवदंप्रसन्नमिदुमंतलघुतिहारिणीत्यतेवरनः तथोवचेदं वरां कमलमविकारिप्रगाम्यतयुन
रवतयेववपुनः प्रसादानुभवममतागालालसंदरभं अन्यच्चमनुष्ममुकेनकदादृष्टं कृतमनुभूतं वापदस्माभिः पुरापवद्विरिपभिदि
तवतिराजलोकेससखीजनासपरिवाराचोत्थापस्वयमेवाववित्पदेवतार्चनकुसुमानिस्नात्वानिवर्तितचंद्रापीदृशराजसंस्कारा
राश्वितिकरणाभ्यादिदेशसकलमेवराजलोकं निवर्तितस्नानाशनेचतस्मिन्नात्मनापिमहाप्रवेतोपनीतानितयेवसदृशपरिवाराफलापु
पभुक्तवतीकृताहाराचपुनस्तथेवचंद्रापीउचरं वरां वंकेनोदुहंतानमपिदिवसमनपरं अम्रेपुष्टापजातदृष्टतरमत्ययाचंद्रापीदृशरा
विनाशप्रतिमदलेखामवादीत् प्रियसखिदेवस्यशरीरमिदमुपचरंतीमिरेवप्रमाशापद्वयादस्माभिरधुनात्रस्थात व्यंतदिरसत्तुतेभ

का. ३.
५२

तदज्ञाते तातस्यां वा पाश्चात्तानि वेद्य येन नान्यथा मां संभावयतः दुःखेन वा मदीयेन न तिष्ठतः यथा च मां मेवं विधातुः स्वभागी नीमागत
न पश्यतस्तथा करिष्यसि नराक्रोम्य हतातमं वा च दृष्ट्वा शोकावेगं धारयितुं मया चोपरतमेव मात्मेकं न रुदितं सा किमपरमधुन निःश
मित जीविते देवे प्रतिपन्न निपमारे हि मात्मेभिर्भाषतां मे संजयतः गता गतया च तपा मिमं सखि सिद्धतः भिवांश्चिते एव संदिष्टा तेन च
त्रयेतां वपा च मरिष्या गाढा लिङ्ग्य शिरस्युपाप्राय च वक्तव्या आवपोर्वच तादृशं कालमवतावंतं मनस्येव तेन दासीत यथा
जामातृ सहिता बत्सा इष्ट्येति तदप्यमेव भावयोः परमं आनंदोपदृश्येव स्वयं जामाता वृतः तत्राप्यपरमं भगवतो लोकान्तरं च
मसो वतारः तत्कल्याणैकं शापावसाने जामात्रासं हेवानंदं वाप्यनिर्भरमाततारं चिदंते दृष्ट्वा चंद्रस्यावेदिते निर्वृतेनांतरात्मना देवत
वतवदुपवर्तीतं चंद्रापीडशरीरमतिष्ठन् अथापगतं तेवतिजलदसमये घननिरोधो हं धादिबोन्मुक्ते जीवलौके प्रसरंती धिवाशा मुकाणि
शमरावनम्रकलमवनपि जगमुग्रामसीमा मुकाशु कुसुमधवल्लाखरापस्पलीषु सिंघतामुपगतेषु मासादतलेषु कुमुदामोदना
तला मुयामवती सुकलहारकारिषु पद्मवेषु श्रीफालिकामरिमलग्राहिषु निशावसानमातरिष्वसुचंद्रमभिरामेषु प्रदोषेषु उदामफुल्ले
दीवरजो वाससुरभिषु वासरेषु सलिलाय सरागक्रमतरंगमाराणामुक्रमारती संकतरेखा सुसुखोत्तारतामापन्नं स्वापगा मुपेकपरिद
रागमुषेधप्रहतभूयोपलब्धनेषु संशयानकरं मोदिष्यमाना भिनवपदवीकेषु पुनरपि पार्थिवलोकेन प्रवर्तितेषु प्राज्ञतर्कसु जंबालवि

राम.
५२

गमात्सर्वतस्करागसुखसंजातासुभूमिद्येकदाचंद्रापीडचरगामलोपविष्टाकांद्वरीमुपसृतमेधनादोव्यजपयत् देवोयुवराजश्च
रपतीसुतास्यतादृश्येनदेवेनतारापीडेनदेव्यावित्तासवत्पापेषुकनाशेनवार्ताहरीःप्रहितास्तेचदेव्याएवश्रीकराल्यघटनांपरि
हरन्निर्धयावत्तंसर्वमारुत्यास्यामिभिरमिहिताभवतांतुहस्तेदेवेनचंद्रापीडेननकिंचित्प्रतिसंदेष्टमनापिदेव्याकांद्वर्यनिर्दुक्त
विनंबाएवगत्येनवत्तातमरिवल्लोकातिहरामावनिनलहरयेदेवदेवायतारपीडायावेदयत् तस्यमिहिताश्रुतेमन्युनिर्भराःप्रस
वरन् यथाभवन्निःकथितंतथातिष्ठतुतावक्रमागतस्नेहोभक्तिरनुधातिर्वाकार्यगीरवक्तंकुलहलमेवदेवावलोकनंप्रतिबलाका
रपत्समानयदिभवतामपिचातीमात्रकोपलभ्यएवायमर्पस्ततोयुज्यतेऽस्माकभवत्यःसमुपलभ्यप्रतिगमनेअथचनयनविष
यगामीतदावपमपिनेदृशाएवापुण्यकर्मणोपेनयुज्यतिदेवंअस्माभिरपिचिरतरंदेवचरगापरिचर्यथापवित्रितएवात्माअस्मा
कमपिसर्वशरर्शनगोचरावेष्ट्यानेनप्रसादंरुतवनिचदेवःकिमद्यजातयेनदेवस्यपादारविंदंबंदनाप्रसादेनासंविभज्यविसर्ज्याम
हेतुववपंपहलत्राश्वरगारेगावस्तुहिजोय्यदेवीदेवरययुवराजस्यपादप्ररागमेनास्माकंसफलयनुभवेनागमपरिश्रममन्यथा
भूमिमेतावतीमागत्यसंभवेसत्यप्रत्यक्षीकृतयुवराजेशरीरागताःसंतःकिंदेवेनतारापीडेनवक्तव्यावयंकिमस्माभिर्देवोविज्ञापयितव्यः
इत्यावेदितेदेवीप्रमारागमिति विज्ञाप्येनस्तस्मात्स्मितवतिमेधनादेतत्कालसमुत्प्रेषितानाश्वासश्चसुरकुलवैक्लव्यात्तविलीयमानेवसु

का. ३.
४३

चातः संचितं वाष्पमाकुलिततरलनारकाभ्यामापि वृत्ती च नाभ्यां मुद्रादिक्यारित्यमाराकांटी कपंकयमपि चिरात्कारं वरीतं प्र
तुवाच स्थानशब्देनैरागमनमंगीकृतं अनालोक्य देवमेवमेवमाताः संतः किमुच्यतां त एव. अपि चायमेव विधीलोकतीतो वृत्तांत ए
वपत्राचलोकनेनापिन संप्रत्ययउत्पद्यते किपुनरनालोकनेनायचकेनैवमात्रकोपदर्शितमेमफलावीचलमतमजीविनावयम
पियावत्पत्राभस्ततावदनपोक्षितमारावृत्तपः स्नेहसद्भावनयासद्गुप्तानपुत्रपतीत्यधत्मानकमिदंतत्परित्वितप्रवेश्यतां यत्र
तुदेवंसफलं यंचागमनपरीश्रमेरासाईलोचनेतततीयास्यतीत्याज्ञानंतरंचमेघनारेनप्रवेशितान्नात एवसमंवाध्ययातेनपंचा
गालिंगीतमहीतलांश्चद्रापीउचरगाचरनसद्भावनिहितोत्तमनिभतदृष्टीस्ताननस्पृष्टिश्चिरमिवालोच्यकारं वरीस्वयमेवालप
तमुद्रमुखाः परित्यजतामयंकुलक्रमागतस्नेहसद्भावमुत्तमः शोकावेगानखल्वनालोचितावधिरुःखावसानमेवदुःखंतनारा
भीराभंवतुनामशोकावेगोपत्युनः सुखोदकतत्पुनः स्थितयासुखप्रत्याशेषे चांतरित्वेनायततिहरपंतरेष्वृत्तांत एवविधीयेनकेवलम
त्रनिरवकाशताशोकस्यप्रसुतसुदूरभिन्नवत्तेविस्मयस्यावसरः किमत्रपरिवोधनेनान्यत्रादृष्ट एवमिनुष्येपुप्रत्यक्षीकृत एवायंवृत्ती
तोभवत्तिरपिदृष्टंचपुनरेवास्तततोदेवस्यवरनं संभाषणापियादेवादिज्ञानसंभवतिसापि संभावितेव तद्रूपतामधुनावातोत्सु
कमतरेवस्यपारमूलं नवायंप्रत्यसदृष्टोपिउपरतशरीराविनाशवृत्तांतः। प्रकाशनीयोदृष्टोस्माभिरद्वोदसरसितिष्टत्येतावरावेद

राम.
४३

नीयं यत्कारणमुपरतिः खल्ववश्यं भाविनी प्राणिनां न कथंचित्प्रत्ययमुत्पादयति शरीराविनाशः पुनः प्रारोविना कृतानां ह्यपमा
नोप्यप्रद्वेय एव तदस्या वेदन न सुदूरस्थितमपि गुरुजने मरणा संशये निश्चिप्य वर्तमाने प्रयोजनमेव नास्ति प्रत्यागतजीवितजीवि
तेश्वरस्वयमेवायमत्यद्भुतभूतोऽप्यगुरुजने जने वा प्रकटीभविष्यति इत्येवमादिष्टास्तत्ते व्यजपयन् देवि किं विज्ञापयामो हाभ्यामे
वापरिज्ञानमस्य वस्तुनः संभवेदगमने नास्मदीयेन चः कथनेन वा तदस्माकं तु हस्ते द्रुपमप्येतन्नास्ति पुवराजं धेजं पापनेयोर्वा
तमाविनाहः खतिष्ठतादेवेन तादेवेन तारापीडेन देव्या विलासवत्पार्यश्रुक्ताशेन संभाव्यप्रेषितानामघोषितजीवितानामग
मनंतुररापेतमेव गत्वा च दपिततनयवार्ताश्रवणालालसत्परातो देवा आर्यश्रुकताशस्य दुःखलुतामुद्दीप्य भुवनानि निर्विका
रवरनानामवस्थानमशक्यमेवेति ज्ञापितानैरेव मेतदित्युक्ता कादबरी मेघनादमवादीत् मेघनादेवमिदं संस्तुतजनस्येतदनुचितमि
तितथा च गुरुरागचेतः पीतामपेक्षमाराधयाम्येवममिह तमिह तदपि दुःखमायाते कीदृशं भवति किंपुनरिदं महावज्रपतनसदृशं
तरेतरपि भवेत्तेभिः सहा परः कश्चिच्छुद्धेयवचाः प्रसहृष्टसकलरतोतः संप्रत्ययाय ब्रजतु एवमादिष्टस्त्वमेघनादो व्यजपयन् देवि
राजलोके तु का कथा भूत्येव गीपि सकल एवापेक्षं दसुते फलाशी निश्चयं कृत्वा स्थितः यथाः स्माकं मध्यादेकं नापि देवपादौ विमानम
नीपगतं भूत्या अपित एव ये संप्रति विपत्तौ सविशेषं सेवते समुन्तममानाः सुतरामवनमंति आलप्यमाना न समाना तापाः स

का. ३.
४५

जायते सप्तमाना मोक्षि चंते क्षिप्यामाणा नापराधं गृहंति उच्यमाना न प्रतापं भाव्यंते पृष्ठाप्रियं हितं विज्ञापयन्ता रिष्टाः कुर्वन्ति कु
त्वानजल्पन्ति पराक्रमन विकल्पन्ते कथ्यमाना अपि न ज्ञामुद्गृह्णन्ति महाद्वेष्यतो भजभूता लक्ष्यन्ते दानकाले पलायमानाः
एष्वतो विलीयन्ते धनास्ते हवद्भुमंयन्ते जीवितात्परो मरणा मभिवांछन्ति गृहादपि स्वामिपादमले सुखं निष्ठुंति ये मां च दृष्ट्वा च
रापरिचर्यायामं सतो धो हृदया गन्धने अंस न मा नैना वलोकने वा चालता गुरा म्हरा का परा पमपरि त्यागे भर्तु र्ये च विद्यमाने
चात्मनि स्वाधीन सकलै र्विद्युत्तपः पश्यन्तोऽप्यं धा द्रव्यं गच्छन्तोऽपि विधि रा द्रव्यं धि नोऽपि मूका इव जानन्तोऽपि जडा इवानुपहत कर चराणा
अपि कुर्यादा इव पंगव इव ह्रीबा इवा किंचित्कराः स्वात्मना स्वामिचिन्ता दूर्जप्रतिविम्बवद्भूते तैस्तत्सर्व एवाममेवं स्थितो भूत्य ज नो देवस्य
वस्थो न देवी वर्तते तदा ज्ञापितं कृतमवधारयन्तु रे वीत्युक्ता मे धनादस्त्वरित कन्यामानं कुमारसेवकमा ह्वयन्ते सहस्रसर्जयत अधस्तु
बहु दिवसा पगमे च वार्तया विनोत्ता म्पती चंद्रा पीडये वागमना पोषपोषितं कर्तुं भवंती न गरी देवताना मवन्ति मां तेरा आपन्नं निर्ग
ता विना सवती देवि दिष्टा बद्धे प्रसन्तास्तेऽवन्ति मानसः परागता पुनराजवर्तीति सहसैवमसंभ्रमात्प्रधावितात्परिजना दुषश्रुत्पानं द
वाष्पजल लुलित पाजना ईरी वरस्त्रजे वविस्ते मरी र्चयारुष्ट्या र्चयन्ती वचि र्दृष्टु ककुभी मगां गने वपरिभ्रष्टवाल योता फुत्कृत्य प्राकृते
वाजी केने दममते मेघवाक्छला छं कस्यानु कं पास्मिन्ने जाता केन वा दृष्टः किपदरे वर्तते किं वा तेन कथितं कुशलं मे वत्सस्येति पृच्छत्ये

रामः
४५

वादासीत् इतस्ततोपपादशनं संघशः प्रधावितेन नरपतिप्रतिबद्धेनाप्रतिबद्धेन चोज्जापिनीनिवासिता जनेनायातो सुवराजः कियदूरेभ
वन्तिः परित्यक्तो रिजसे धेतु कवर्तते कवाभवदिर्गत्वादिष्टः कवातिकष्टुस्तिनातिवाहितो वाहनमात्रसाधनेन धाराधरागमः तुरगवृ
ष्टगतस्य मयेव हत एवाधानमस्यापक्रांतस्वरितकरतद्धेति किमनेन विदितेनाप्येतत्कथयपदर्थमयं केशः कृतोपुवराजेन सरदो
वेशं पायनः प्रत्यानीतो वा मिलितो स्यवापत्रलेखा महितो मेधना दोदनः कश्चिदपि संदेहो देववर्द्धनेन मिमित्रमेवासावद्यापराभ
सिकतयेव विनार्श्वलाद्रुतस्य बलधर्मगोवत्सस्य विभेभ्येव वार्ता हस्तपिजीवत्यसावस्य वाजीयो युवेन प्रसादा कृतः प्रसौरतसा
दिनां प्रथमस्य पृथुधर्मगोमातुलस्य मेकथपतवार्तामुत्प्रेक्ष्यामहे महानस्ववोरिरनुभूतः केश इति कुरुने महाभूषणे रभ्यते रभ्यते रभ्यते
नस्य प्रसुरोसावस्माकं विस्मयः कृतोस्मात्पित्रा विह्वलमपि भवतो हस्तेन किंचिदपि प्रहितं आहितमभ्युपगच्छेत् सुवराज भवने दृष्टो भव
दिर्मेधाता भरतसेनः सपरिजनस्य सेनापतेर्भद्रं भद्रं सेनस्य सेनायस्य नोऽस्मिन्नुमेव मत्तव मीतत्र चलति बलाधिकृतस्य कावार्ता वंति
सेनस्य रोषितसेनासीन्नासीरार्थे सुवराजो राजकुलेकः प्रसादचितो वर्तमाने मान्यते वा केन वा किं लब्धमेतावन्निदिधसे रजीवनि काव
हवः स्वत्वमिदं वसेका जाता पातुतावत्सर्वमेवाभ्याघेन दृष्टः सकथयतु सर्वसेनमनोवीरसेनस्य वार्तापिनर्घपरते प्रथममेवासो प्र
विष्टो यात्रो मात्रास्पदः खान्तरितप्रत्यग्रपतिमशरागो काश्चान् क्रियेव परित्यक्तान विद्वद्वकथं साजीवतीत्येतानि चान्यानि च प्रति

का. 3.
४५

परं यद्यमानादय्यदत्तप्रतिवचसो नासाग्रस्थितमनुगर्भदृष्टीनाविष्टानि वाधक्रमनिःसृष्टानपि पादरुद्धि संभा विती घमायासितयागत्यागस्य
तथातिप्रलिनतरपटञ्चराछादितानसंस्कारमलिनकायानेकधेवोद्धृष्टधूलियुष्मर्धजाध्वजानिवाधुल्लोशस्माप्रमानिवप्रमस्या
वासानिवप्रवासस्यपादस्यासानिवदोर्मनस्यसंरभानिवचसर्वदुःखानामहृतस्त्विरतकसमेतानलेखहारकान्मालावचतस्मि
न्नेवमातृगद्गंगरास्थितानोतेषामाद्यानायादिदेवा अनेतरचातकितापाततदुक्तोत्पादितदिगुरादुःखवेगान्मुषितानिवेदियेदी
रुमयानिवप्रत्यशरीरानिर्जीवानिबोपसर्पतः पुरस्तात्पतन्तीव बाष्पाधासाधसुखलितचरणानि कतिचित्त्यद्यतिगत्वासगद्वर
स्वरसुखैरक्तप्रणामानेवाचादीन भद्राः कथयन्तवत्सस्यमेवातीमात्रमिदं त्वन्यथेव कथमपि करोति मे हृदयं प्रियते वत्सो मे दृष्टो वा
भवद्विरत्येवं यद्यस्मत्तेसहसागत बाष्पवेगमवतितलविनिवेशितोत्तमांगाः प्रणामावदेते नोत्पद्यन्तु हृष्टादिवाभिमुखमुन्नमितवर
नोच्यन्तपयन् देविदृष्टास्माभिरद्योतीरेषु वराजः शोधमेपत्वरितको निवेदयिष्यतीत्यभिवधदतएवतानुद्वाप्यमुखोप्रत्युवाच विमपर
मयंतपस्वीनिवेदयिष्यति. रतः प्रभृत्यनुदतप्रहर्षेणोबोपसर्पणेनप्रतिलेखमालिकाभ्रमेः शिरोभिरविषमदीनैराननैः प्रयत्नसं
रतिताप्रमोहदुष्प्रिताभ्यांलोचनाभ्यामनुखेसमवधारणेनवदृष्टेयदावेदितव्यतद्वद्विरावेदितं हावत्सजगदेकचंद्रापीडचंद्रान
नचंद्रातीतलप्रकृतेचंद्राभिरामगुणालोचनानदकिभृतयेननायातोसितातचंद्रापीडपीडिताब्रवीमि नकोपादुपालभमानानपुत्तम

गर्म.
४५

तत्र वां वपरिलं वेमना गपिन करोमीति तथामेधुमः प्रतिज्ञायात्पत्र काष्ण वस्यातुं वसगच्छतवतेमया स्पृहत रूपास्य शंकपेवज्ञा
तं दुर्लभमेवत्समुखावलोकनमिति बलाद्रतोसिकिं करोमि कोवाञ्चोषोवत्सस्य मंदभाग्यायाममैवेता न्यपुराणानां विलसितानि भवंस
पुराणवत्सोपिलोकोन पुनर्मया सदृशीयाय काशिणीयस्यास्त्वमेक एवमकांड एवाच्छिद्यकापिनीनासि विप्रलब्धास्मिदग्धवेच्छसा
वत्सदूरगतस्यापिते प्रयतामि प्रादयोर्निवर्तस्वेकवारं बाट्यात्पश्येभामाहोस्विदवष्टंभधीरामुत्प्रेस्योत्प्रेस्यागामिनी प्रभुता
तस्तेवदनमालोकेयमुत्कंठितं मे हृदयं दुर्लभकनजानामेव किमाजन्मनः शोशवंते स्मत्वा आत्मानमनुशोचामि नतयोवनभोगाद्वा
शिणीवर्तमानरूपशोभा माहोस्विदवष्टंभधीरामुत्प्रेस्योत्प्रेस्यागामिनी प्रभुतादित्येवं च विलयंतीमामवलोक्य हृदयस्थितोपिमेव
हृथाश्चेतसि युत्रयथाविनापिमया जीवत्येव विलासवतीति ज्ञातुं त्वया विना जीवत्यापितरेव तेमया कथं वदनेदं निति नवेदिकिम
पिमियतया तकिमाकृतेः मयया दुतस्त्रीजनस्य सहभुवो मूढाभावादेव त्याघापितश्च दधाति मे हृदयमनिष्टं ते येन न सह स्वधा स्फुरति
स्फुटीकृतं च वातं भित्तीं तत्त्वतिकादितामेष्वनेष्टा मिव रमनो करोष वाश्च वरणीयं उपरतास्मीति तात किं बुवीमित आपिकिममुनास्नेहात्
चितेन लोकलज्जा कशावेक्येनेतेषां स्थितास्ते वत्स वचनात्स्मीनरो रमीत्यभिदधानैवासन्नसुखी जनावलंबितगरीरा मोहसूया
गमत् अथानेकसहस्रसंख्येन प्रधावता विलासवती परिजनेनावेदिते तस्मिन्नुत्ताते मंदरास्फालनोद्धृत इव महाभोगि रूपा तवेवा

का. २. ३.
५६

ससंभ्रमुत्पायार्थशुकनाशद्वितीयोपायावस्थितां प्रजविनीं करणुका मारुत्परयादीपि वनिवयुरोराजमार्गो किं किमेतदित्युक्तार्तनाटकलव-
लेन सर्वतः प्रधावता जनौघेनाकर्षणीवोद्वासयन्निवदृष्टतः संगोपुराट्टालकप्रकारभवनतोरणामुज्ज्विनी निर्जगाम नरपतिरुपेत्य चाव-
तिमात्तदहमवतीर्य विषसोद्घाष्य वदनेन मलयनजनेष्वसिचता कदलीदलेनैश्वरी जयता जलादेष्वपाशि पल्लवैः सवाहने कुर्वता कर्षक-
धमपि चेतनां प्रति यद्यमाना परिजने नोद्धी नीलितलोचन युगा मुसकाल कमलिनी मिव विलासवती मप उपन रसुच सहसा प्रवृत्तेन नेत्रा-
भसा भूषी वशोपाप नयना येव सिंचन्समुपविष्य पार्श्वे स्पर्शाम तवैर्धिराग करणालनाटे चतुर्विकपोलपोरुसि बाहोऽश्रुमयान्मनेः २ वीर्य-
गददमवादीत देवि पदिसत्यमेवा न्यादशं किमपि वत्सस्य चंद्रावीड्यत नो न जीव्यत एव किमर्थमयमात्मा वत्सस्य कृते सकल लोकसाधार-
णो नामुना वैलज्योपगमेन तु छतानीयते द्रुपतिप्रभासुपात्तो निवर्त्तमानो किमपि परं कपतेनाभिकस्य भाजनं सुखस्य वयमनुयात दृश्यता ज-
नमपि कुर्वन्निर्लभ्यत एवात्रा मे छया विधिर्नामपरः कोऽप्यत्रा स्तेयं तस्मै रोचते न करति ना सोऽकस्य चिरप्रापतः एवं च पराधीनवत्तो सर्वस्मिन्
किंचात्मा भिल्लं च वत्सस्यापि दुर्लभो जन्मोत्सवः संभावितो कृतस्य सुखमवलोकि तमुत्तानशयानस्योच्चं अचरणवुत्तमांगे कृतो जानुसंचारिणो
रणुधूसरशरीरस्यां केलगतः स्पर्शसुखमनुभूतमव्यक्तमनोहराणि मयमजल्पितानि श्रोत्रे कृतानि बह्वृत्तानि स्य बालचाटवोदृष्टा गृहीतवि-
द्यस्य गुरावत्तयानेदितं हृदयं उपा रुटयो वनस्यामानुषी रूपशोभाशक्तिश्च प्रत्यर्हीकृताः भिषिक्तस्य यो वराजेशिरः समाप्राते दिवि जयाग

रामः
५६

तस्य प्ररामतः परिब्रज्यान्गान्येतावदेव मनोरथशतवाधितस्य वस्तुनो न संपन्नं यद्वृक्षसमेतस्य निजपदे प्रतिष्ठां कृत्वा तपोवने न गतं सर्वा
भिवांछितप्राप्तिश्च महतः पुरायराज्ञोः फलमपरमपि किंचित्तत्त्वस्येतदद्यापि न परिश्रुतं केनचिद्वक्त्रकथितमेतन्नुमयाः अक्षमि च तव वष
रिजनात्कथयतः करोति तं यथास्मत्प्रहितैर्लेखहारकैः सहा यरो वत्सस्य मेवालसेवकस्त्वरितकथायातः सवेति सर्वे वृत्तांतसोषित्वया
नष्ट एवेति तत्तंतुतावच्छामस्ततो जीवितमुरापोरन्यतरमंगी करिष्यामदुस्तमिव दसे वयत विपरिजनांतरितं त्वरिततरमाह्वयप्रतीहा
स्त्वरितकमागन्मही नलनिवेशितो न सां गमालोकपतुदेव इति दर्शितवान् राजा तु तथा तस्मालो वचनं दत्वा पश्येत्तदा देहीत्याह्वयहस्ते नी नीमो
गेष्टुष्टुष्टुवान् भद्रकथय किंचित्तत्त्वस्य वेगेनागमनाय मया मात्रा चामात्येन च तिखिते आदिष्टे पितायातः अनागमनकारणं तान किं
चित्तिखितं वार्त्तं वमादिष्टो राजा गमनतः प्रभृति यथा वत्तं कथयितुमाभे राजा तु चंद्रावाटं दृश्य सुदृढं वृत्तानं यावदाकर्ष्य त्सुमित्तो
कारावाकांतिविकलः प्रसार्य करमातस्त्वरितकमवादीत् भद्रविरमसं प्रमि कथितं त्वपायत्कथनीयं मया पिप्रजं यद्येतत्तत्प्रणीमि
प्ररोद्धतः निवृत्तं प्रवरा कोतु कंकुतो र्धभिक्ता प्रतिगमं दितं हृदयमुत्पन्ना प्रातिः सुरवां स्थितास्मि हावत्स त्वपे काकिना सुदृढो हृदयस्मा
नुभूता वेदना निर्वृता त्वया वैरा पापनसो यस्मिन्ति वर्यचंद्रः स्वमागिनो निस्त्रुगाः कमचंडाला ये पातवापि हृदयस्फुरने निविहारी मेव देविव
जसारा तोपि कठिनस्मावयो हृदयनस्वयं सुदृढं तिसहस्रधा तवापि मारादुः स्वभीष्माः मोचत्समनुगच्छेति स्वयं प्राणाः तदुत्तिष्ठयावदेवोति ह

का. ३.

४७

नम्रयात्पेवेकाकीवत्सस्तावदेवानुगमाधप्रयतामहेसरो कमुकनासकिमद्यापितिशसि अयंसकालः स्नेहस्यमहाकालापतनसमीपेसमा
दिशस्वपरिचारिकाचितारचनापरचयतप्रदितिकाद्यानि काष्ठिकाः कृतितेवंसंकुचिताः कंचुकिनोमत्वातिक्लामपयद्रुताशतप्रवेशोपकरणा
निनिः कारणाभूदितेनकिमधुनापुरोधः परिजंवादिनादापयाशेषदेवद्विजेभ्यः कोशः कस्यकृतेः द्यापियात्यतेपालनारिकंकरणीयमे
वाधुनात्तीरात्तीरापुरमस्यमेयथाभूमिभूमिपतयोयातदृष्टास्यः यथाचनोद्येवानाथतादुःखंजानंतिप्रजाः तथाकरिष्यथ कषावशे
धीरतोमवत्सः कमपरसेविधाययाप्येवमोर्तलपितेनारापीडमचेतित्वात्तपीडयाप्रतीपविलासवत्पेवधतशरीरमार्ततरस्वरितकस्व
रिततरोज्यतपपन देवसुकृदितेपितृदयेप्रियतेशरीरेणायुवगजः शीघ्रदोषात् वैशंपायनस्यपथाजन्मतथानिरवशेषंभ्रूणांतुतावदे
वदति तारापीडस्तदाकार्यकोतुकांतरितशोकावेगोविगतनिमेषरोवचत्तुयाविष्टवदनावधानस्तेनकथ्यमानेपथादृश्यथाप्र
तंचनिरवशेषंतत्सर्वमश्रीधीन क्त्वाचतमनेकचिद्वेसादतप्रस्यममभदेयंचनिरतिशयशोककारणाविस्मयास्यदभूतचक्षुःप्रवृत्तौतुक्करं वपुवश
जवैशंपायनयोर्धृत्तांतमीषदिश्विवर्तिताननेविमंशस्तिमितताराकांरद्विनिर्विशेषावस्थेमुकनासेमुखेन्यपातयत् सुरदस्तस्वयंदुःखेताअपि
निधानीहत्वातदुःखं प्रहृष्टदुःखापनोदयेवयतंतंयतः सुकनाशस्तदवस्थोपिस्वस्यवदवनिपतिमुवाच देवचित्रेस्मिन्सारासेचरत्सुसुखदुःखमो
हमयेषुदेवतिर्यगोनिमानुषेषुमिगुणात्मनः प्रधानस्यविपरिणामाधरमाश्वरेणब्रह्मा उपयंतस्यसातेत्यतिप्रलयकारणस्यैवस्यैषुपावाध

राम.

४७

मीधर्मसाधनानामिष्टानिष्टसंबंधकारिणां कर्मणां वास्तुभासुभानां विपाकात्स्वभावाद्वा स्वयमेवानेकप्रकारमुत्पाद्यमानस्य तिष्ठतो विनश्यतो
वानियतवृत्तेः स्याद्वर्जंगमस्य न कदाचिदवस्था सा. यानसंभवति तत्कृतो. यदेव स्यात्तत्र वस्तु निविमर्शो. यदियुक्ते विचारात् कियं तत्र युक्ति
रहिता मागममागपादेवाभ्युपगता न्यविमं वारी निदृश्यते मुद्राबंधाद्यानां द्वौ विषयसुसंस्थापने कीदृशी युक्तिरुच्यते किं
यत्कृतस्य चापसः समाकर्षणभ्रमरां वा मेत्राणां वेदिकानामवेदिकानां वाः नेकप्रकारेषु कर्मसु सिद्धौ नानाविधद्वयसंयोगे इत्याणां वा
रागमदनद्युत्पादनापहरणवज्राकरणाविद्वेषणादिशक्तेः समुत्पादादयेषां च बहुतरागामेवं विधानां च तत्र सर्वस्मिन्ने वागमः प्रमाणा
मागमेषु च सर्वेष्वेव पुराणा मापरा महाभारतादिषु संत्यनेकप्रकाराः शापवार्ताः तद्यथा महेन्द्रपरवर्तिन दुषस्य राजर्षिणा स्मृता पादजग
रता सोदासस्य च वसिष्ठसुतशां यान्मातुषारतमसुरगुह्यापात्रयथा तैस्तारुण्य एव जराभंगः त्रिशकोश्चापितृशापात्रां जालभावः प्रपते च
स्वर्गासीमहाभिषेकामराजास्मिन्लोके ज्ञातनुत्पन्नस्तत्पत्नी त्वमुपागता पाश्वर्गा गायः शापदोषादृष्टानामपि वस्तुमसिः तिष्ठतु तावद
न्यत्र यथायमादिदेवो भगवानुजः स एव जमरुतो गन्तव्यं तामुपगतः श्रुपते च पुनश्चतुर्दशमानं विभज्य राजर्षेर्दशायस्यते ये वसधुरायां वसु
देवस्य तन्मनुष्ये सुखे तानामु सति नैव संभावनीयान च सर्वमनुष्येभ्यो गुरोः परिहीयते देवो न चैव भगवतः कमलनाभा इति रिचते च इमाः किम
ना संभावनीयमपि च गभीरं भस्मपदेवे न देवा वदन्ते विज्ञांश्चंद्रमारुहस्तथा ममापि स्वप्ने पुंडरीकस्येव दर्शनमुपजाते तदुत्पत्तिं प्रति न योनीं स्थि

का. उ.
४६

वसंदेहो विनष्टयोः शरास्या विनाशः कथं वा पुनर्जीवितप्रतिलंभ इत्यत्राप्यखिललोकप्रख्यातप्रभावममृतमनेन कारणाभावेदितं तच्च चंद्रमसि
विद्यत इत्येषास्तेष्वेव कवार्ता तत्सर्वमतस्त्वमेवावगच्छतु देवः अमृततारकाकारकांतेरखिललोकाल्हादकारिणोऽन्यत्र संभवस्त्वनास्ति त
स्पतकल्पाशोरचिराच्छायावसाने निर्वर्तितगंधवसुतो द्वादशमंगलस्य गलन्तयनपयसो बंधासहपादयोः पततः पुत्रनामुपगतस्य चंद्रापीड
नामांतरिभ्यस्त्वलोकपालेभ्यश्च दृष्टिनिर्जन्तु कृतमेव संतापपरित्यजति देवः ततयोर्यज्ञापोऽस्माकं वर एव तदस्मिन्वस्तु निदेवेन देव्यावान
शोकः कार्यामंगलात्मभिर्धार्यतां अभिमतदेव ताराधनेन धनातिसर्जने च न चाप्यजन्मोपार्जितं कुशलमभिवर्धयतां अकुशलमपि यमनि
यमकष्टवतो यवासादिनां कर्मणि तपः परित्यजेन्न स यमुपनीयतामयामपि यद्यदेवं गते श्रेयस्कं श्रूयते ज्ञायते वा तत्तदेवेवीर्यप्रक्रियतां का
यचक्रमेतखलु वैदिकानामवैदिकानां वा कर्मणामसाध्यां किंचित् अपि बोधयति रयितयोः कुरुलवयो रादृशेनेव प्रकारेण जाते सुक्तवनिष्ठ
कन्याशोभशोकद्वराजाप्रत्यवादीत् सर्वमेवमेतद्वरायेणामिदितं कोऽप्युध्यते केन वापरेण वा यं परिबोधनीयाः कस्य वा न स्यात्साभिर्वच
नं करणीयं किंतु तद्वत्स्यमेवेशं यायनदुःखात्स्फुटनं हृदयस्याग्रतो दृष्टेन वनं सर्वमेवास्मदतरयति तदेव पुरुषामितदेव प्रणामितदेवोत्प्रे
से तदेवमप्रयत्निते वत्सस्पवर्तने संस्तुभमेवात्मनो न शक्नोमि कर्तुं पित्र च प्रमायमादृशः प्रकारस्तत्र देव्याः परिबोधनं दत्तायेन मेव तद्रूपमगदतेऽप्य
उपाय एव नास्ति जीवितसंधारणाय ते वमवधारयत्वा र्थदत्तु कं वनितारा पीडे चिरान्नमय पीडया पत्युः पुरः परित्यजिते लज्जविलासवती कृता

गम.
४६

लिरुचैर्जगाद. आर्यपुत्रयद्येवं तथापि किमपरं विलंबेन निर्गता एव वपं दीयतां प्रयागा कमुता मयि मे हृदयं वत्सस्पदर्शनाय तदपि दुःखाय
नोदार्थं स्फुटनमस्यासंशितमासीत् तदपि संप्रति दर्शनाकाक्षयानरोचत एव तानामिव रं दीर्घकालमपि दुःखान् अनुभवंती सकृदपि वत्सस्प
दर्शनाय जीवितास्मि न पुनरसद्युःखो यज्ञांतये सं प्रेस्य वमतास्मि इति तदस्य दुराशा निबन्धनस्य सर्वात्प्येति वा रक्षोपायस्य वत्सान
नावलोकनोन्मुखस्यामनमपि हृदयस्य तावद्विन्नोदतां व्रजत्विति वदेतीमेव विलासवती प्रासाद्यान्यतमः शुकनासस्मात्समः परिगा
तवयाः षड्भोसमुपसृत्य स्वस्तिपूर्वकं व्यजपयन् हविर्भवन्नेवापरिस्फुटेनेवार्ता कलजलेनाकुलीक्रियमारादहपा मनीरमा स्वयमे
वागता रजोत्तमजमानो यगता स्थानमिदं तरेषामात्तु हस्य पृथुतस्तिष्ठति पृथुति च देवी किमेभिः कपितं जीवति मेव तस्य वेज्ञपाय
नः स्वस्थगरीरो वा ठो कते वा युनयुवराजस्य कवा व्रतं तं ता वागमिष्यतो वागमिष्यतो वा किमिदं दिवसेति राज्ञानुत दुपरतिवार्ताया अपि
कष्टतममाकरषद्दारादिवमुच्चाशतगुराभिभूतशोको पशुतां विली विलासवती मवादीत् देवि न भ्रतं वत्सयोः कृतं किमपि प्रियसखा
तेऽन्यतः पृथाकराचि जीविते नैव विपुज्यते तद्विनिष्ठस्वयमेव धर्ममालं व्यसवत्ताता नु कपनेन न संस्थापय प्रियसखा जीतया प्राप्तिमुक
नाशेन सह्यात व्यमित्येवोत्थाय सपरिजना विलासवती व्यसर्जयत् आत्मनापि शुकनाशेन सह गमनसंविधानमकरोत् अथ तथा
प्रस्थिते राजनि राजानुरागा चं शपी जस्नेहेन चाश्रयं कुत हलाच्च प्रथमगतपितृपुत्रभ्रातृ मित्रस्वजन दर्शनाय च गृहं रत्नकवर्जमुज्जयि

का. ३.
४४

आः सर्वे एव लोको गंतुं सुदृचलन राजा तु शीघ्रगमनविद्या तद्देतुः स्वकीनेव निवर्त्य प्रजघ्नुपरिकरः पिवन्निवयंथानमेकरिव सेनैव परापतितु
भीहमानः स्तोकित एवाधुनः प्रभत्पुताम्यता हृदयेन कियत्पथं मद्यापिवर्तते कतिपये दिवसेः परापतामरतिचमुद्रः २ स्तरंगमारापितं त्व
रितक्रमाह्वयाष्टकत् अविच्छिन्नेष्वप्रपाशाकेर्वहन्नातिवृद्धमिरेव दिवसे रासराद्यष्टौ आसाद्य च विकल्पशतं दोलाधिरोहणदुष्मि
तेनातरात्मना दूरस्थितश्वप्रथममायतमानश्च चरणन्येषणा यत्वरितकेन सह ग्रहितवात् अथ तेः सह गच्छेत्तमुसितात्मसंस्कार
मलिनशरीरमवनितलविनिवेशितोत्तमांगमुच्छास्यरीनतरदृष्टिं नो वितलज्जया रसातलमिव प्रवेष्टुमीहमानमहमहमिक्कापरस्य
शवरानात्मदेवनिमग्निरहंतमहतमपि हतमिव सपरिष्ठमपि मुषितमिव जीवंतमपि मृतमिव ससंभ्रमकृतागमनमपि प्रतीपमाकृ
त्प्रमाराचरणमिवांगैरेव गलितोत्साहं बाष्परोवसहस्रमुक्तात्मानं वैल्क्येनेव सहो यस्य ते मेघनादपुरः सरंचंद्रापीडचरणतलनिब
हुजीवितं राजपुत्रलोकप्रालोक्यो हसितनयनशोकांर्मवेगक्रांतोप्युच्छसितदेवदूरीभूतचंद्रापीडदेहाविनाशप्रत्ययांतरात्मनानिच
त्पसावरणपरीणावर्तनीविलासवतीमवादीत् रेविरिष्टावहूँसे ध्रियते सत्यमेव शरीरेण वत्सोपिनसकलएवायंतचरणकमलानुजीविराज
पुत्रलोकस्तत्पारमलारागतइति सातुतदाकर्णय किंचिदात्मपारिणैवात्सारितवारिवारमिचयां कृताचिरमिव विलोप्यतनयनिर्विशेष
राजपुत्रलोकमविच्छिन्नास्त्रधापि धैर्यमुन्मुञ्चो ह्येयदितवती हावत्सचंद्रापीडकथं सह पांशुक्रांतिस्मेतावतो राजपुत्रलोकस्य मध्ये तमेव

राम.
४५

कोनरूपसे इति तथारंतीतुतां समाश्वास्परजाहरनएवसमंसर्वलोकेनावनितलनिवेशितोत्तमांगमेघनादमितोरीकस्तेत्यादिश्याप्राप्ती
न मेघनादकषयकोवतातोवर्ततेमेवत्सयेति. सतुव्यजययन देवचेतनाविरहाचेष्टामात्रकमेवायगतंशरीरेयुनर्जयतेदिवसे. श्विका
कांतिः समुयजायतइति राजातुतत्तुवाजीवितप्रसिलंभेसमुपजातप्रसाशः अतंदेविमेपतादस्यवचनं नदहिविरात्पुनः कृतार्थपीमा
दर्शनंमात्मानंपश्यामावत्सस्यवरनमित्यभिधानएवाभिवर्द्धितगतिविशेषयाकरेणवामहाप्वेताश्रममगमत अथसहसेवचंद्रापीड
गुरुजनागमनमाकरार्थपुरः प्रकीर्णितारमुक्तानुकारितयनजलविंदुसंदोहाहतास्मिमंदपुरापादुःखेकभागिनीनजानास्येवविस्मृत
मरणाकिपद्यावदहमनेनानेकप्रकारवलीकारदानेकपंडितेनराधवेधसापरंरूपेस्यभिधानेवधावित्वाह्वियामहाप्वेतागुहाभ्ये
तरमविशत चित्ररथतनयापिसत्वरूपसंतसखीकंदबकावलंबितशरीरात्स्त्रीमेवमोहांधकारंतदवस्थयास्ततयोः शुक्लासाव
लंबितोराजाविवेराश्रमपदं तदनुचमनोरमावलंबितशरीरापुरः प्रधावित्वात्सुतापतनरदृष्टिः क्ववत्तइतिपृच्छतीविलासवतीप्रविश्य
वसहजपैवकात्साविरहितमुपरतसर्वप्रयत्नंयुक्तमयमिवतंयुत्रवत्सलापुत्रपालोक्यपावनपरपतमेवतागपीडुस्तीवद्विलासव
तीविधारयंतीमनोरमामाहिष्मदरतएवप्रसारित्वादुलंतादयारयोत्सुकजर्जरभिर्नयनजलधाराभिः प्रस्नवेनसिंचंतीमहीतलमेदि
जातदुर्लभकंचिरादृष्टोसिद्धिमेप्रतिवचनमालोक्यसकृदपिमासनुचितंताततजैतदवस्थानमुस्थापाकोपगमनेनमेसंपादयतनपो

का. ३.
५०

चितस्नेहमनवकरिति पूर्ववात्येपित्वयामद्वचनमदाकिमेवंविप्रलयंत्या अपिनक्षरगोषिजातकेनरावेनरीषितोष्येयातोयपामिवत्संपादयो
निपत्ययुत्रचंद्रापीडप्ररासतावत्प्रयुद्धम्यत्वस्नेहादेवातिरमागतस्यपितुःपादौ. कसागतातेगुरुजनभक्तिः कतेगुणाः कसस्नेहः कसा
धर्मजताकृतमित्यस्यानित्वकसाबंधुमीतिः कसापरिजनवत्सलताकथमभागेमेसर्वमेकपदवत्सत्येनमोदासीन्यमवलंबास्थितो
सि. अथवायथातेसुरवंतथातिष्ठ वयमुदासीनहृदयास्त्वपिइति कृतार्तप्रलापासमुपहृत्यपुनर्गाढगाढमालिग्यागानिश्चिरः समाधायक
योलीचुंबवित्वाचंद्रापीडपहस्यात्समाभ्यादीभ्यामवलंब्यात्रवीत् देवियद्युष्मच्चरणावुत्तमंगेहृत्तोनुक्तकंठमरीदीत्. तथाभूरतीत्
तामंतरितनिजपीडस्नानापीडुश्चंद्रापीडमपरिच्छेयेवमत्वरंमजापीडापहरणात्समाभ्यादीभ्यामवलंब्यात्रवीत् देवियद्युष्मावयोः सुहृते
रपत्तामुपगतस्तथापिदेवतामूर्तिरयमशोधनायः तदुन्मुच्यतामयमिदानीमनुष्यलोकोपचितः शोचनीयवृत्तंतोः स्मिन्लोकेकते
नकिंचिदपिभवतिकेवलंगतंगलएवस्फुटतिरहतोनहृदयः निरर्थकंप्रलपितमेवनिर्गतिमनाकूनजावितं. निरासंगंनयनजलमिवय
ततिनशरीरं अपिचवत्सस्यारुनमात्रमेवावयोः पीडाकरं तत्रैवमालोक्यमानेमुखेः स्फुरापेतमयमस्यामवस्थायांमावाभ्याहा
भ्यामपितावसरमवष्टंभं कृत्वा मनोरमाशुकनासपुष्पसंधारणीयो यणेर्लोकांतरितो वैशंपायनः तिष्ठतातावदेतावदपियस्याः प्रभावा
त्युनरनुभावनीपोवत्सस्यजीवितप्रतिलभापुरयमहोत्सवः सैवयंगंधर्वराजतनयावधूस्ते. सदागमनशोकोर्मिसंक्रांतिमूढासना

राम.
५०

मग्रहरामुमुक्ताक्रंदाभिः प्रियसखीभिर्ग्राहिमाण्डथापिसंज्ञानलभतेतदेनातावदंकेरुत्वोत्पाप्यचेतनांलंभयततोयपेछंरोदिषसी
तिविलासवतीतुतच्छ्रुत्वासंभ्रमोन्मुक्तचद्रापीचरणाकसामेजीवितप्रप्रतिलंभहेतुर्वसस्पवधूरितिधावमानाचोपस्यतदवस्थांनु
तामुत्पाप्याकेललामाहितनिमीलितोहितदिगुणतरनयनशोभंवरनमादधानानवरतनयनसलिलस्नानादमिंदुशकलशीतलंस्व
योतंनपोलपोललाटेनललाटलोचनयोलीचनेचनिवेशयंतीचंद्रापीडस्यशीतलेनचपाणिनादृष्टेष्टशंतीसमाश्रुसिहिमेमानः
याविनाद्येवप्रभतिकेनसंधारितंवत्सस्पमेचंद्रापीडस्यशरंमातस्वममत्तमपीजातावत्स्यपुनर्वदनमालोकितमित्यवादीत कादंबरी
तुतेनचंद्रापीडनामग्रहगोननेनतन्निर्विशेषवनिनाविलासवतीशरीरस्यशीतलवसंज्ञालज्जावनभ्रमुखीयनिपमिमदप्रहलेखपांका
दवतीर्षपरवसेवयथाक्रममकार्यतवेदनगुरुगामायुष्मतिही घं कालमविधुवाभवेतिहताशुगीवीरतेरुत्पाप्यमानातिनिकदेविला
सवसाः दृष्टतः समुपवेश्या कार्यततपामस्यायन्नचेतनार्थातुचित्रयतनयायाचंद्रापीडमेवोजीवितंमत्प्रमानोराजाचिरमिवास्यागादमं
गमालिंगबुवंशयशुश्रूष्यशुश्रूष्यशुश्रूष्यत्वामदलेखामादृष्टादिदंशः दर्शनसुखमात्रकमस्माकंविधीयमानेतत्त्वस्माभिरासादिते तद्याद
शेनेवोपचारोवतावतोदिवसानुयचरितवृत्तीवधर्वसस्यशरीरंमुपवोपचारिनामदुषोधात्रजयावामनगपिपरिहापगीयोवपनिष्प्राज
नाद्रष्टारवकेवलंकिमत्रास्माभिरत्रस्थितेगतेवीयस्याः करस्यसंगेनाप्यायितमेतदविनाशिसैववधः पार्श्वस्थितिष्ठेतुत्पादित्रपनिर्जगाम-

का. ३.
५१

निर्गतचोयकल्पिते निजावासमात्रे वनपासिवासो विते न्यतमसिन्तासज्ज एवाभ्रमस्यमुचिगिलातलसनाभेतरुलतामंदुपेसमुपविशपनि
वैशेषदुःखसकलमेव राजचक्रमाह्वयसवद्रुमानमवायत्तनभवांतम्यथाद्यशोकावेगादेतदहमंगीकरीमीतिरवेचितितरुवापमर्थो
यमर्थोयथोयथावधुसमेतस्यचंद्रापीतस्यवदनमालोक्यसंक्रामितनिजभरेगामपापिगत्वाभ्रमपदेयश्रिमंवयः रूपितव्यमिति सूचायं
मेभगवताकृतोतेनपुराकृतैः कर्मभिर्वाविश्वेरेवसमुपनतमतः किमपरंक्रियते नतिक्रमशीयानिपुतिप्रायशीयेनानुभूतमात्मचेष्टाक
तंवत्सस्यसुखप्रजापरिपालनकले बलंपुनर्भवदुर्जिघेवमकृतेष्वविहितमस्त्येवायथापिहिचेष्टमानेद्यस्यस्मासुसर्वमेवावस्थितं
तरिष्टामिचिरकंसितंमनोरथंशरीरेतु धमाश्रजगपीतसारतनवस्तनयेष्टात्मभरमासज्जलघुशरीराः परलोकगमनं साधयंतितच
बलादुलेपादमाधायपदातदानिद्वतोप्याधिपतएवकृतानेनतद्वदिपात्रेकापिस्मापपितानिजपदेजगपरिभुक्तजोषेरानिः प्रयोजनमि
तिनासर्वसुखसुखराखेतमांसपिडेनशरीरकेनपरलोकसुखान्युपाज्यते लाभएवायंतदस्यवस्तनः कृतमेवंतोमयाप्रार्थिताः। इत्युक्त्वा
सनिहितान्यपिपरित्यज्याचितानिसुखान्यनुचिनात्युपभोगसुखान्यंगीकृत्यचवन्मामितयोवनदुःखानि तथाहि हर्म्यबुद्धिर्वसुमलेषतः
परस्त्रीप्रीतिलतासुसंस्कृतजनस्नेहरिराकेषुनिवसनरुचिचौरवह्नलेषुकुतलरचनाभिपोगंजरास्वाहारहारहार्दकंदमलपूलेषुशस्त्र
धारणात्मनमत्तसत्रेषुप्रजापरिपालनशक्तिसमित्कुशकुसुमेषुनर्मलापंधर्मसंकपासमरसमुपशमेजयेष्वापरत्रकोशस्थित

राम.
५१

पतिः आत्मा मीने सर्वोपभोगरागं च वैशर्म्यं तत्पुननयस्ते हे संक्रमय ध्यानपरिज नोचिताः क्रियाः कुर्म गंधर्वलो कोचितानहरहउप
चारान्कारेवर्षीकयमपिसमुत्सृज्यज्यामहाभेतयाचक्रियमाराजनिछन्निविछेदात्सायं प्रातश्चातुभतवेडापीडुदर्शनसुरवोदुःखान्य
विगणयन्नरपतिसपरिवारः समंदेव्याशुकनासेमचतत्रैवातिष्ठन् ॥ एवेव कथयित्वाभावाज्जावालिनिराभिभवविद्यायस्मितं कृत्वा हा
रीतप्रमुखान्तर्वा नेवतान् आवकानवादीत् दृष्ट्वा युष्मद्विरिदमतः करणायहारिणः कधारसाक्षेयस्यसामर्थ्ययत्कथयितुं प्रवृत्तौ स्मि
तस्यस्य जेवकषासात्कथयन्नतिहरमरतिं कातोस्मितघः सकामोपहरचेताः स्वयंकृतादेवो विनयादियलोकतः परित्रयमत्संलोक
वेशपायननामाशुकनाशसुनुरूपनः स एव पुनः स्वयंकृतेनाविनयेन कोपितस्यपितुगक्रोशान्महाभेतो कृताञ्जसयाधिष्ठाता दस्यामु
वजातोपतितत्सेववदसेवभगवतिजावालौवात्येयिमेमुप्रबुद्धस्येव रवजन्मांतरयोताः समस्तएवविद्या जिहायेऽभवन् सकलासु
वकलासुपदेशकोशलमुयजातमेमनुजस्येवविस्मयवर्णमिधानाभारतीसंवत्ता विज्ञानं च सर्वस्तुविषयेस्मारां च किंबहुनामनुष्य
शरीरादतेसर्वममक्षगाएवमं वन्न स एव च द्वापीडुस्पोपरिस्नेहः सैव कामपराता स एव महाभेतया मनुरागः सैव तदवाप्रियसुसुकांत
रात्मा महीतलन्यसाशिराश्विरमिवास्थित्वा भगवंतजावालिनिराविनयप्रवणालज्जयाचिलीयमाने इव विशनिवयातालंकयमपि
ज्ञानेर्वत्तपय भगवत्सत्प्रसादादविभक्तिज्ञानोऽस्मि संवत्तः स्मृतामया र्ववांधवाः सर्वएव मृतायांचयथैव तेषां स्मारां नासीत् तथैव वि

का: 3.

५२

रहणीडापि अधुना पुनस्तात्स्मृता सुदती वमेह दयं करीतु भगवांस्तस्यापि जन्मारव्यानेन प्रसादं येनायतिर्यग्यो निमिसोपितेन संहै कत्रवसतो न
पीडाकरः संजायत इति. एवं च विज्ञापितो मया सा सयमिव मा मालोच्य भगवान्जाबालिः सस्नेहकोपगर्भमवादीत्. दुरात्मन्ययं तावती दृष्ट्वा
मुपगतोसि कथंतामेव तस्मिन् दयतामनुवधास्यद्यापि यत्तावपिनो तद्येते संचरन्तामस्मावन्वततो मां प्रेक्षसीत्येव मुने भगवतो यत्नकु
तह लोहारीतः पप्रच्छ तात महानयं विस्मयो मे कथय कथमस्य मुनिजातो वर्तमानस्य तादृशी कामपरता जाता यया जीविमलचिवत्तालपन्नेद
ज्ञानदीधितिसलिलधाराभिः प्रत्यवादीत् वत्सखस्यष्टमे वात्र कारणां पश्य ये हि कामगगमो ह्यमयादत्यसारात्तु स्त्रीवीर्यादेव केवलादुत्पन्नः
अतो च पश्यते यथा पादृशो देजायते तादृशो भवतीति लोके च प्रायः कारणागुणाभ्यां ज्येव कार्याणि दृश्यन्ते तथा चैतदद्यापुर्वेदेषु प्रयतेयः
किलात्मसारात्स्त्रीवीर्यादेव केवलाज्जंतुरुत्पद्यते सर्वत्वभावात्सारभूतस्यैष्येदेतोः पुंश्चनीर्यस्य पथासारंगर्भे विलयमापद्यते मतो वा
जायते जातो वा नदीर्घकालं जीयतीति. तदयमुत्पन्न एवेदशोपेनास्पतादृशी कामपरता जाता मरणाचमदनज्वरमहिमोक्तथोपनतं अधु
ना पितादृशश्चायमस्यायुः शयावसानो नैकानं प्रस्थात्तयेणापुषोपागो भविष्यतीति एवं च अत्र पुनरप्यवतितले निविशितशिरः मरा
म्यभगवतं व्यजयं भगवन्तहमपुण्यवानस्यातिर्यग्यो नैव वर्तमानः स्वयं सर्वस्यैवाहमो वागपि भगवतः प्रसादात्सप्रत्येवाननेभ्यो भ
नरैर्वचनानमंतरात्मनि शरीरं पुनरायुः संवर्द्धनाय कर्मयोग्यं भगवतः प्रसादादन्यस्मिन् नमनि यदि भवेत्केन प्रकारेणाहं पुनर्नमहा कर्मसाध

शम.

५२

मायुर्भविष्मतीत्येतदाहापयतुभगवानिसेवंविज्ञापितस्तमयावित्तुविज्ञाप्यचतुर्भगवानज्ञापितवान् एतदपिपथान्भक्तस्मयेव ताव
रियंकथारसाक्षेपादचैतिर्तीवास्माभिः प्रभातमायाजनीप्रभाविहदिनुम्भृजतदपराभमिदमपरांताचलंविबर्ततेरजनीकरविबंमे
वापथोद्गमनविस्तारिणीनस्तामरसपत्तारुगापादुखविरुल्लसतिसीमंतयतीतिमः केशसंघानमिवएवस्थाः ककुमाः रूगाप्रकरता
कनानरिताः सशेषतिमिरतया बरेककादयः कलुषभास्वत्प्रभालोकमाख्याः क्रमेणपथासहस्रतारकाः प्रवृष्टमेवः पंयासरः शापिनी
प्रबोधाशसीसमुच्चरतिकोलाहलः श्रोत्रहारीवहंगमाना एतेचनिशीथिनीपरिमलेनरुगीतलाश्रलितवनकुसुमपरिमलयादिरोगा
वुप्रवृत्ताः प्रभातपिप्पुतावायवः मत्पासन्नाग्निविहारावेलेवेवमभिदधानयवगोष्ठीभक्तेदतिष्ठतः अधीपितेभगवतिजाबालोवीतरा
गापिनिष्कामुकापिमोक्षमार्गावस्थानापिसमस्तेवसातापसपरिषत्कारसादिस्यतगुरुचितप्रतिपत्तिः अगवनीचोत्कृष्टकितकापाविस्म
योत्तुल्लमुखापुगयदामलितशोकानंदनमनपूनसतिलाहाकृष्टशबानुबधिनीपराधीनेवसंभितेवचिरमिवस्मितायथास्यामंजगाम
हारीतस्तसंनिहितेपिमुनिकुमारकननेमानिजकरेणोवाप्यात्मपरीक्षायाः नीलाशनैरेकदेशेस्यापयित्वाप्राप्तिकक्रियाकरणा
यनिर्णयो निर्गतेचतस्मिन्नेनसर्वकार्पाक्षिमेरातिर्पुष्पातिपतनेनपीडितान्तरात्माचिंतोप्राविशं अत्रतवदेकमुह्यतशतसहस्राधिगम्यमानुष
मेवदुर्लभं नत्राप्यपरसकलजातिविषयंवाह्यरामं ततोपिविशिष्टतरामासन्नामृतपदमुनितं तस्यापिविशेषांतरं किमपिदिष्टलोकनिवासि

का. ३.
५३

तद्येनैतावन्नः स्थानात्स्वरोधेरो बात्मायाति तस्तेन कथमधुना सर्वत्रिया विहीनेनास्मात्स्तिर्यग्जातेः समुद्रजः कथं वा पूर्वजन्माहितस्नेहैः सह समा
गमसुखमनुभूतमननुभवतश्च। तन्निष्प्रयोजनेनामुना जीवितेनैव किंमेपरिहितेन यततु यत्र तत्रापरत्र यातना शरीरं सुखं तु नानुभवित
व्यमेवामुतादुःखैकाभाजनेनातत्परित्यजाम्येनं शयतामस्मद्व्यसनेनोनेकचित्ता दृष्टिस्तस्य विधेर्मनोरथ इत्येवं जीवितपरित्यागचित्तानी
लितं समुद्रासयन्निवविकासहासिना सह सामुखेन प्रविश्य हारीतो भ्रष्टात भ्रातृवैशंपायना दृष्ट्या बद्धं से भगवतः श्वेतकेतोः पारमला
त्तापि जक कस्तामेवाचिष्मन्ता गत इति अहं तु तं भूत्वा तद्वर्गे नो मन्त्रय द्वाद्वत्पत्यत्तत्समीपे विहाय सेवमासु मभिवाच्य नुद्रावावलो
की कासाविति तमुपाहं सत्वकथयं देवता तपा रमूले वर्तते इति एवं वादिने तु तमहमपाहं यद्येवं ततः प्रापयमानं तत्रैव भूगन्नन्ता मपि मेह
रयंत दृशनायेत्येवं वदन्नेवायतो गगना गमनं वगादयथा स्थित जटा कलापमनिल मय संचरणा विपटित चरगोकांचलोत्तरीयेतरुत्व चावद
हृदपरिकरमर्दं द्रुति यत्तापवीतमनाया स्थिरशयो रस्त्रिः शेषसुरयथा वतरगा भ्रमो द्युसित शरीरसमीरगापहतमपि मरुत्सयोत्पतनरवे
दसंभूतमुदकप्रवेशादिष्मदमानस्वेदमाननेन मर्दव लोकनदुःखागत च बाध्य जज विस्तरमीक्षणाभ्यां पुगप इत्येतं मुमुक्षु मपि स्नेहेना
मुक्तविगतगमपिमस्मिद्विहृतं निःसंगमपिमत्संगोक्तं वितं निःस्पृहमपि मर्दसंपादनपर्माकुलं निर्मममप्युपाहृतमस्नेह निरहंकार
मप्यहमेवायमिति मन्यमानं समुद्रित क्लेशमपिमर्दयेन्निश्रयं तसमलो ह्यश्रुमकांचनत्त सुखितमपिमद्वरवदुःखितं कृतं तमकृतं तः स्ने

राम
५३

हलमसतिरुत्तवेताः सुहृत्तिनमपुण्यवान् अनुगतं वामस्वभावः भावार्द्रदयमेकांतनिष्ठो मित्रं वैरीवचनकरमताश्रयो महात्मानं दुःख
साहं कपिं जलमद्वासे दृष्ट्वा च तं निर्भरगलितनपथास्तादृशपि कृताभुदमप्रयत्नः पूतलपतमवत् सखे कपिं जलसंजन्तद्वयांतरितदर्श
नमपि त्वं दृष्ट्वा किं सरभसमुत्थाय हरत एव प्रसारितभुजद्वयो गाढालिङ्गनसुखमनुभविष्यामि किं करं करेणावलंब्यासनपरिग्रहं करि
ष्यामि किं सुरवासीनस्य गात्रसंवाहनं कुर्वन्मम यनपनेष्यामि इत्येवमात्मानमनुशोचंतमेवमां कपिं जलः करद्वयेनोत्तिष्ठ्य महिरहदुः
खदुर्बलेव तसि निवेश्य चिरमिवान्तः प्रवेश्य निवालिङ्गनसुरं किल तथा तुभ्यसामनुवेगेनोत्तमांगे हृत्वा भ्रूराणावितरवदशो दीत तथा
रुदंतं च तं वा द्यात्रमर्तकारः युनरवर सखे कपिं जलसकलकेशयश्भूतस्य मंदात्मने मेदं न त्यजते यत्त्वया ग्राखंतं पुनर्वालोपिन स्पृ
ष्टुं वासीमिः संसाखं धातुं कैर्निर्वीरिणामागं प्रतिपद्यिष्ये स्मृतिमसुतामूढजनगतेन वर्त्मना समुपविश्य कथय यथावत् तानस्य वार्ता
मपि कुशलं मातः स्मरन्निवामाहुः खितो वामदीयेन दुःखेन मूढतां तमाकर्ष्य किमुक्तवान् कुपितो न वेति वासत्वेव मुक्तो मया दारीत शिष्या
यनीते यत्त्वया मने समुपविश्यां केमां हृत्वा दारीतोपनीतेनां भस्माप्रसात्पुनस्वमारव्यातवान् सखे कुशलं तात स्यायं चास्मद्वृत्तांतः प्रथमत
रमेव तति निर्द्व्यनुचतुष्टादष्टादष्टा च प्रतित्रियायै कर्मप्रारब्धममाख्य एव कर्मणीतुरगभावादिमुक्तो गतो स्मितातस्य धारयन्तगनं च मादृ
रतरबोद्धव्यं दृष्टिर्विषयस्वरनं भयोदुपसर्पतमालोक्याहयात्तापितवान् वत्स कपिं जलपरित्यज्य तोखदोषाशं काममेवापरवत्तुशब्ध

का. ३
५५

तेः सर्वे वदोषः येन जानताप्युत्तिससय एव वत्सस्य कृते नेदमायुः कामं कर्म निर्वर्तितमधुना सिद्धप्राप्तमिवेन दुःखासिकाभावनी
माभस्मादमृते तव त्वया यतामित्येवमाज्ञापितस्तु तातेन विगतभीत्येव तपयन् तातयदिमसादोस्तिततोयत्रैवासाबुसन्नस्तत्रैव गमनाया
ज्ञापयतु माता तद्व्येवं विज्ञापितस्तमया पुनराज्ञापितवान् वत्सश्रुकजातावसौ यतितस्तद्वत्वापित्वमद्यत्वेनैव वेत्सि. नाप्यसौ त्वं वेतीति
तिष्ठतु तावदिति. अद्य च प्रातरेवाहूय मामाज्ञापितवान्. वत्सकपिजलमहासुने जाले गम्य मयं सुहृते प्राप्ता जन्तारस्मरं चासौ
यजाततद्रूपं प्रति तद्रूपं मदाय याचा शिष्यानुगृह्य वत्सव्योसौ यावदिदेकमपरि सप्राप्य ते तावत्त्वया. मिने वजावाले गम्य मयं देखा
तव्यमित्यपि च त्वदुःखदुःखितं वा श्रीरपि तस्मिन्नेव कर्मणि परिचारिकावर्तते तथापि शिरस्युया प्रायेत देवपुनः समादिष्टमित्येव मुक्ता
कठेशिरीषकुसुमशिरवासस्सोभेदपद्मलाग्राशिगा. नाशिगा. नाशिमे पुनः पुनः २ याशिना पराम्प्रातर्दृश्येनाहूय ततश्चाहूयमा
नहृदयवत्तमवदं सखे कपिजल किं दृश्यसे त्वया पिमं रपुरायस्य मम कृते तु गता मापन्नेन परार्धनि वत्तिना बद्धत रारपिवदुःखाभ्यनुभूता
नि. कथं सोमयाने चिते नामुनास्येन समुत्पादितसंकेन रत्नश्रवाः रवरवर्त्तनिततयो विषोढा कथमयमकेटार किशलयेशयने केसवो
सुकुमारः सदापयीति तस्य नशीरा. पृष्ठवंशः कथमयमुकुसुमोचयपतितबालवनलतास्युगमात्रासमेयुगात्रेषु कशाभिघातानि पति
ताः कथंचन वत्सस्योद्वाहिनिदेहेस्मिन् बधोत्पीडनकृताः पीडाः समुपजाताः इत्येभिरेष्वेव वत्तातालोपेतकाले विस्मृततिर्यग्जातिदुः

राम
५५

खः सुखमतिष्ठमुपाशेदतिचमभाहंसवितरिहारीतः सहकपिजलेनमांयथोचितमाहारमकारयत्कृताहारश्चकपिजलः सरामिवस्थितामा
मबुधौतः अदेहितातेनत्वांममाधुवोसपितुंजोवालिपादपूलायाकर्मपरिममाप्रेनत्वयाचलितव्यमित्येतच्चादेष्टुंविमर्जितः अमदहमपित
त्रैवकर्मणिग्रन्थतरएवतद्वजामि. संप्रत्यहंनष्टत्वाविषमवदनस्तंप्रत्यवरंसरवेकपिजलएवगतेकिंब्रवीमि किंचितानस्याबायावासं
दिशामिसर्वत्वमेववेत्सीतिसत्वेवमुक्तोमयापुनः ॥ स्तत्रावस्थानायमांमनिधायहारीतंचानुभूतास्मदालिगनसुखोविस्मयोऽसुखेन
मुनिकुमारकजनेनेत्तमारोगोतरिहारीतः क्रमवत्तत्परिणामगमन. गतेचतस्मिन्हारीतः समाश्वासमांशरीरस्थितिकरणाद्योदतिष्ठत्. ३
त्वायचामतमंमुनिकुमारकंमयास्वस्थापयित्वा निशगमत्. निवर्तितस्नानादिक्रियाकलापश्चात्मनेवसहसायाहसमयेपुनर्मीमांसा
रमकारयत्. एवंवावहितचेतसाहारीतेनसंबद्धमानः केतियपैवदिवसेः सजातपत्तोऽभवत्. ३ तन्नोमतनसामयेपुनर्मीमांसाहसमया
स्वप्नचेतस्यकरवंगमनक्षमसंवृत्तोस्मि. तत्रनामचंद्रापीडोत्पत्तिपरिज्ञानं पुनर्महश्चित्तसिवास्ते तत्किमुत्पन्नज्ञानोपितदरीनेनविना
त्मानेनिमेषमपिदुःखेस्थापयामि. भवतुतत्रैवगत्वातिष्ठामीतिनिश्चित्यैकदाप्रातर्विहारनिर्गतएवोत्तरांककुर्महदीत्वावहं. अवद्विद्वसा
भ्यस्तगमनतपास्तौकमेवगत्वाऽवशिष्टेद्वमेगानि. अमेगापुष्पअक्षुपुटः विद्यासयानादिधमेनाध्यायतकटः श्वासनतदेवस्थश्चिधि
लाभमानपसतित्रैपताम्यत्रपतामीति यतलेबाहितगमनप्रयत्नः ॥ न्यतमस्यतमस्वनीतिमिरसंघातस्यैवाकवरतिस्कारितोदृष्टिहारिणो

नेचमुक्तोमां प्रत्यवादीत महात्मनो हरे वलु कूरकर्मजात्या चांशुली न च मया त्वमा मिषतु खेन कुत हलिना वा बहो म मर वलु स्वामी पकराधिपतिरिने
नातिरेमातंग प्रतिबद्धाया भूमौ कृतवस्या नस्तद्विहातु को तु कर्मये प्रथमे वयसि वर्तते नस्यास्त्वकेनापि दुरात्मना कथितो यथा ज्ञावनेराश्र
मप वंगुरा विशिष्टः शु कसिद्यतीति तया च श्रत्वा सन्न को तु कया तद्गुरा यव हव ए वा परिमिता मादृशाः समादिष्टः तद्य मया पुरीषेः
समासादितोसि तद्दहत्वा तत्पादप्रलेन यामि वंधे मो से वा धुता साते प्रभवतीत्यहं तु तच्छलायुष्काशानि नैव नादितः शिशुसि संविद्यांतरात्मा चेतस्य
कारवं अपमधुनापि स्वत्यापु रेवेति सत्यमुक्तं भगवता आहो मं ह भाग्यस्पदा रुरातरः कर्मणां विषा को येन मया सुरा सुरा शिरः शेरवराभ्यचि
तचरणा सरसि जया श्रिया जनि त्वासा जयन प्रस्यस्य महा मुनेः श्वेतकेतोः स्वहस संवर्द्धितेन दिव्या लोकाश्च यनि वासिना भूत्वा स्वेष्टजाति
भिरपि हतः परित्त प्रवेशमधुना पकराद्रष्टुं च रालैः सदैक प्रख्यातं जन्मातंगं गना करोपनीतैः कवलिरात्मा यो धरापिः चांशु
ल बालकजनस्य क्रीडनीयेन भवितुं दुरात्मसुं डरी कहत कधि जन्मनामं ते यस्य कर्मणा यमीदृशः परियाकः किमर्थं प्रथमगर्भ एव सह
सुधान विशीरो गसिमातः श्रीरारा राजन वारा चरायं कजे रत्नमा मस्मान्महा पातकात् तात भुवनत्रयत्रारा ह भत्रापस्वकुलतंतु मे क
त्वैव सवर्द्धितोसि वयस्य कपिं जने यदि यत्पत्न्या स्मात्पा न्नमो चितो सित राजमांतरे पि मा र्क्ष्याम त्समागम प्रत्याशा मिसेतानि चा
न्यानि चचेतसा वितन्य पुनरभ्यर्थना दीनामवर्द्धे भद्रमुखजाति स्मरो मुनिर मिजात्या तत्त वापि मा मस्मान्महतः पापसंकटा दुःखधर्मो भवसे

का. उ.
५६

कारणसुरवहेतुहंष्टेपितेकेनविदपरेणादृष्टस्यमनुक्तिकृतः मापवायोनास्तेवतमुंचतुभवान्नामित्यभिदधानप्रधुनः पादयोरपतं सतुमांवि
हस्याब्रवीत्. अरेमोहाधयस्यप्रभाभुभकर्तसासिभूताः पंचलोकपालास्तेचैवात्मशरीरेस्थिताः पश्यन्तिस्मोत्स्यकस्यभयादकार्येनाचरन्ति.
तन्नीतीसिमयास्वाम्याजयेवेत्येवमभिदधानएवमाप्तादायपक्वणामिमुखमगान् अहंतेनतद्वचमाभिहनद्वमर्द्धिमुक्तामायन्नः केषापुनः
कर्मणांमैफलमिष्यंतरात्मनाभिधायन्याणपरित्यागप्रतिकृतनिश्चयोः भवेत्तीयमानश्चतथातेननमोचनप्रत्याज्ञापेवाग्रतोदमदृष्टि
कृपयाज्ञाग्रथनायहस्तस्थितसकाउकोदंष्ट्रप्रविष्टैरिवभीमसविन्यासेर्वाष्टसेष्ववर्तकानादायपरिभ्रमणनिभृतैरामगावपोदितजी
र्णवागुरोसंग्रथनययैश्चोत्तुरितकृपयाज्ञाग्रथनायहस्तस्थितसकाउकोदंष्ट्रप्रमासप्रचंडपारिणिभिः सेतग्राहिभिश्चतासकग्राहिभिश्चता
नाविधग्राहकविहंगवाचालनकुशलिचकोलेयकमुक्तिसंचरणाचतुश्चरेष्वाशलित्रिभुभिर्वरगोदिरिगिरिगिरिमगपांजीउरिहृत्तयवावेधमा
नमितस्ततोविरागंधिभूमोदमानुमीपमानसाद्वंशवनातरितवेभूमसनिवेशसर्वतः करं कथायच निवारंमस्मिमायथाव करकटमुत्तंजमा
समेदीनमास्वेकपास्तारंसारमेयमायपरिजनं बहलीमायवाहनंस्त्रीमधप्रायपुरचार्यमिष्टवुप्रायदेवताबलिपूजंपशुपक्षारमायवर्मकि
यमाकारमिवसर्वमनकाणांकारणमिवसर्वकुशालांतामनिवेशमिवसर्वमशातानांपन्नमिवसर्वपापानांआश्रयमिवसर्वयातना
नामपमागामपिभयंकरंशूयमागामयुद्धगकं दृश्यमागामपिपापजननंजन्मकर्मतोमलिनतश्जनंजनतोनिस्पृशंतरलोकहृदयलोकहृद

राम.
५६

येमोनिर्घराजसर्वसंपत्तयः समस्तपुरुषाचारवालयुवस्यविरमव्यवस्थितगम्यागम्यांगनीयभागमपुत्रपुत्रैर्कापरांपुत्रं दृष्ट्वावतंताद
शेनरकवासिनामसुदेवकरं समुत्पन्नघृणोतरात्मन्यकरं अपितामसाचंडालदारिकादरतयवमालीक्योत्पन्नकरागामोचयेन्नजाति
सदृशमावोर्यतिभविष्यमेवंविधानिपुण्यानिनिमेषमृष्यत्रयदं चनकुर्यामित्येवंकृताशंसमेवमांतीत्वा सचंडालस्तदादुर्दशोनाकारवे
योदरस्थितः प्रगाप्येष समयाप्राप्तदत्तचंडालदारिकापैदशितवान् सातुप्ररुष्टवरनाशोभनं कृतमितितमभिधायतत्कराचकरयुगले
नादयमासाः पुत्रकप्राप्तोसि सायतं वापरंगम्यते व्ययनयमिते सर्वमिदं कामचारतुमिति अभिधानैवधावमानवातचंडालकोपनीते
दृष्ट्वा नलोमशरुग्धोचर्मवटिकावनदेरुवद्वद्रास्यपानभोजनपात्रे सनागुद्वादितद्वारेदारुपंजरे समं महाध्वेतावलीकनमनीर
धिताक्षिप्यार्गलितदारसमवदत्तमधात्रनिवतः संप्रति तिष्ठेत् अभिधायतस्मामस्थान् अहंनुतधापंजरे संरुद्धः चेतस्यकावं अहोसंकाटे
पतितोमि. यदि तावदेदितात्मावस्थः शिरसाप्रशिपत्यमृतयेप्रविज्ञापयामि एनां तदायस्यमेगुरागोरायतामाद्यबंधायोपजातः सप
वसंवदितोभवति साधुजस्यतीर्षिवाहमनयाग्राहितः कास्यामेदायपाबंधनपीड्यापीडानाहमस्यास्तनयेनभ्रातानबंधायमोनमालं व्य
तिष्ठामि. तथापिशुद्धमकोपिताकदाचिदितोपि अधिकामवस्थापपतिमानं शंसतमाजातिरियमथवावरमितीत्यधिकमुपनतं न
पुनश्चाउलेः सहवागपिविनिःसृतं अपि च गृहीतमेतं निर्वेदात्कराचिन्तुमिव वदेत् पुनर्नमो नम्यवाहमनपापित्वपरिव्यलोक

का.उ.
५७

अंशोपनमर्त्यलोकोत्तरिर्गतिर्योनिपतं यच्चानहस्तागमनं यच्चैदमेवंविधंपंजरबंधदुःखं सर्वं एवायमतिमृतोऽप्युत्तरस्य एव शेषस्तु
किमेकवाचासर्वेद्विधारोपवनिप्रयाप्तीति निश्चित्य मोक्षमकरं आनयमानोऽप्यनर्जमानोऽप्याहृत्यमानोऽपि चरधमानोऽपि विलेवं
न किंचिदप्यवदं केवलमुच्चैश्चात्कारमेवामुचं उपनीते पिपाताज्ञाने तस्मिन् विवर्तमाने नान्यथाप्यवदं अपरेषु च्छातिक्रमत्प्राप्तकाले मेदस्य
प्राप्ते हृदये वसास्वपाशानोपनीयमाना विधानप्रकाशितयत्नानि सुखमितीतलं च पानीमप्रतिपन्नतु ययोगे समारोपिते
लोचनास्ति यतीवाचोचत सुस्तिपासा न्वितानां द्विपमुपहिरांति विचारचित्तवृत्तानामुपनते छाहारेषु पुयोगान संभवत्येव तद्य
दित्वमेवंविधः कोपि भोज्याभोज्यविवेककारश्च ज्ञातिस्मरोः स्मदीपमाहारपरिहरसितपायिता वन्दस्माभस्य विवेकश्चिदापाति धंज्ञानोव
र्तमानस्य ते किं भाभक्षपन्नभक्ष्यमिपेन चोत्कृष्टतमां जातिप्राप्यात्मनेवेदं कर्मकृतं येन तिर्यग्मातोपतिनः सक्रिमपरं विचारयमिम
थममेवात्मानविवेके स्थापितोऽधुना स्वकर्मापातनातिसंस्काराचरतस्तेनास्येव दोषोपेयां च भक्ष्याभक्ष्यनियमो तेषां मया पक्तात्ने प्राणा
नां संधारणमभक्षोपयोगेनापिता वद्विहितं किं पुनस्त्वाहं स्य न च दृशं किंचिदप्याहारोपनीतं पादशेन चान्तातातां कासमुत्पद्यते
फलानितु ततोऽपि गत्यंत एव पानीयमपि चान्तातातां दपि भुवि निपतितं पवित्रमेवेति एवं जनः कथयति तत्किमर्थमात्मानं तु धाविपासया
वपातयामिनभक्ष्यस्य म्रनिमुनिजने चेतानि फलानि न विवसिपानीयं अहंतु तेन तस्याश्चान्तालजासनुचिनेन च चक्षुर्विवेकेन च वि

५७

स्मितांतरात्मायेतिप्रतिपद्यमानिघोषाणांपरित्यज्यजीवितरस्ययातुत्तियासीपशमयाशनक्रियासंगीकृतवानस्मिमेतंतुपुनर्नयाहस्य
मतिक्रामतिचकालेक्रमेणतस्मात्तामापन्नेमय्येकदाप्रभातायांयामिन्यासुनीनितलोचनोऽराज्ञं श्रापित्कनकयंजरेस्थितमात्मानं
सापिचांडालकमकायादृशीतादृशीदेवेनापिदृष्ट्वैवसकलमेवतत्सुखंराममरपुरसदृशमालोकापगतचोडालसं वसतिसेवेगोवि
स्मितांतरात्माकिमेतदिति कुरहलात्मयुक्तमोयावन्नपरित्यजाम्यवमोनेतावदेवामादायदेवपारमूलमायाता. तत्किंप्रमिषममनया
चोडालतात्मनः स्वपिताकिमर्थंचादंबटुः वधावाकिमर्थमिहानीतुंरूपत्रवस्तन्यहमपिदेवद्वयानपगतकोतुकएवेति राजातुतच्छला
समुपजातायधिककुतूहलः तदाहानायपुरःस्थितां प्रतीहारीमादिदेवा. अचिरदेवतयोपरिउपमानमार्गीपुरस्तादध्वस्थितैवराजान
मभिभवतीधाम्नाभागल्येनचबभूवभुवनभूषणारोहिणीपतेतारामराकादवरीलोचनानेदं सर्वस्वयास्यदुमेतरात्मनश्चएव
जन्मवृत्तान्तः श्रुतएवात्रापिजन्मनिषधार्थमिषिहोपिपिनाकामरास्ययाकादंवरीलोचनानेदं गोधः पितुराजामुल्लेख्यवधसमीपप्र
स्थितः तथाप्यनेनस्वपमेवकथितं तदहमस्यदुरात्मनोजननीश्रीः तथाप्रस्थितमनेदिव्येनचक्षुषादृष्ट्वापित्रासमादिष्टाः स्मि सर्वं एवस्य
विनयमवतोलुतापाहिनानवर्ततदप्यंतेतनयः कदाचिदस्याअपिपिर्पमनातेरधस्तात्तति तद्यावदिदं कर्मनसमाप्यतेतावदेनमर्त्यलो
कएवबधाधारययथाचानुतापोस्यभवतितथाप्रतिविधेयमिति. तदस्यविनयापेदं विनिमित्तं मया सर्वमधुनातुतत्कार्यपरिस्माप्तं श्रापाव

का: ३
५८

सा न समयो वर्तते शापावसाने च पुत्रयोः सममेव भवितव्यमित्यतीत्यसमीपमासीतो मया यमत्रापि यच्छांस्तलजातिः स्वापिता तल्लोकसंपर्क
परिहारोपतदनुभवतां संप्रति ह्यवपि सममेव जन्मजरा व्याधिरादिदुःखबहुलेन नृपरित्यज्य यथेष्टजनसमागमसुखमिषमिदधानेव
सा प्रदिति रणानुषंगारववधिरतातरित्तमुत्सृज्य लोकलोचनोद्दीप्तितास्ति ते गगनमुदपतत अथ राजस्तद्वचनमाकर्ण्य तरेवोक्तु
कामुको मकारकं तुरग्रतः परमास्त्रं कारेवरीकृत्वा जीवितापहरणाय प्रतिरोधक इव निरुद्ध सर्वशोभतः पश्यंकार तस्यैवाकांति निर्वी
सितमिव च कारेवरीशरणमुपजगामातः करणं तन्मार्गगाभिहितमिति तादृक् देहमुत्सृज्य निर्जगु रजडाः श्वासमरुतः तद्वाराप स वा
ताहतमिवार्कपतत रत्नशरीरं तच्छत्यनिकरमालसेनोत्पिनीत नुरजाप तद्विषयवशजीरयितमिव नयनपुगलमस्कजमुत्सर्ज
आपां दुतांच सयो बद्धनलावण्यमयासीत् तद्वनुर्गुणाऽध्वाना करीनेने हि जितमिव हृदयवेदना विकृणितत्रिभागेन पनपुगलम
भवत् अंतर्ज्वलिष्मतामदनदहनस्य धमाहतमिव वैपमानमधरकिञ्चलपंशोषमगात् तत्तापविरहसमानमनिर्व्युहितं स रोगं हृदय
मिव तावत्तमपतत् आर्द्रस्य दारुणाद्वदत्यमानस्यागेभ्यो निरगमस्वदः मदनशरकोलितीनीव तच्च तैव हृदयानां गात्रिपरवृत्तान्पना
मेत तथा कारेवरीपुरस्कृतकुसुमधननायास्यमानस्य तदवच्छेदक इव तन्मदनशरकोलितीनीव तच्च तैव हृदयानां गात्रिपरवृत्तान्पना
मापहरणसमाप्य स्यात्किंचित्कणपभवन् तथा हि कस्तुकिञ्चलपानिपारिणापदेन कुवलयपरलस्रजोदृष्ट्या मणिरादवर्णाः कुवलेन म

रा. ५८

पगलानिद्यादुलतिकयाशंकरमयोदखमपरेवेः घनसारधुतिः सिमप्रभयाभुक्तादामानिरशनकिशोरमृतकरविंबंमुखेनज्योत्साला
वरपेनमणिकुदिमवेदिकानितेवेनेवविहितसर्ववाद्यप्रतिनिधिस्यहृदयेष्यसुरवायमानसकलामविनोदस्यतामेवाभिधायतस्मापेव
पश्यतस्मात्पुनः तामालिंगतेस्तयासहतिष्ठतस्मापकोषयस्तस्मापबुनयतस्तस्याः पादयोः पततस्तयासहकेलिकुर्वतः तारम
मारास्यमुक्तसर्वमक्रिपस्मदिवाप्यनुमीलितलोचनस्यरात्रावधनुपजाननिद्रुस्सहजनमप्यसंभावयतः कार्ययिगतान्म्यजान
तोगुरुनष्यतमस्यतोभमेक्रियाप्रत्यक्षं चरास्यसुरवारप्यनर्धिनोदुः स्वारप्यनुद्विजमानस्यमरगादप्यचिप्यतोगुरुभ्योप्यपेननज्जस्या
तमप्यपिदिगलितस्तेहस्यः किंबदुताकादंबरीसमागमेपनुद्यमस्यमुदुर्मुदुर्मुखीपगमनसुलेनजीवितोत्सर्गयोग्यमिवकुर्वताविहस्ते
नापिप्रतिपन्नविधोपकरणोनगलितनयप्रपमप्युष्ट्रध्याननेनमुखितवचचनावकाशेनापिवेगं पापनाक्रोशपरेगानवरतमा
चरगाद्विकीर्णचंदनचर्चनचरगातलनिवेशितार्द्राविरेनीदलेनचकरपितकर्यचोदंतुरतुधारावतेनचहृदयहृदयविनिहिता
हृदयहृदयेनकपोलतलास्वापितस्फुरिकमणिरर्पणोनचलत्कादतदुघटितचंद्रमणिनाशोभेनावस्थापितमृगात्तनालेनकदलीदले
प्यजनवाहिनानर्तिततालदृतेनजलाद्रानिलसैवारिणावसंतकुसुमपल्लवतल्यकल्पनाकुलेनधारगदहृदयवर्तमानादितातिनाचम
णिकुदिमहालनाग्रहस्तेनचसजलपंकजकिजक्रोपचारमकरासंभ्रातेनचाशिशिरभरहाभ्यतरप्रत्यवेत्तरादक्षेराचोद्यानराधिवा

का. २.
५६

तदलतागहनमंडपसे कसंतापहारिणाचमलपजनलार्चिचंद्राप्रपावधानदादोषतेनचातपरिजनेनोपवर्धमागास्यापिकष्टाभतरेहप्य
राहहेतुर्दीप्तयेषाहरोदपरांकोटिकामभलोराजः एवतुत्यावश्यसमहाभवेतोत्करापापुंरीकात्मनोवेशपापनस्यचतस्मिन्नेवचातेस्तत्
धुसरागपेवप्रवर्तयत्ससविज्ञानयलतानास्यपदेशदत्तंलिरागानिलेआलोलरक्तपल्लवप्रलंबास्तवकयन्नशोकशासिनोशोधितमु
कुलमंजराभरेणानमयत्वालसहकारार्थकोरकयत्कुरवकैः सहवकुलतिलकचपकुलीपातापीतयत्किंकिरीतैः ककुभोविकिरन्ति
मुक्तकामोदंउदाभयनकिंपुत्रवनीनिनिरेकुशयन्कामिजनमनासिनिर्मलयन्माननपमार्जयत्कज्जामपाकुर्वन्कोपमुन्नयन्तुनय
यवस्थोमुपस्थापयन्हृदयवनालिंगनरतस्थितिमुल्लासयन्करधनरत्नांशुकानिमकलमेवमहाराजनमयमिवशगमयमिवमदनम
यमिवोत्सादमयमिवोत्सादमयमिवमयमिवोत्सवमयमिवोत्सवमयमिवजनयन्जावलीकेंकिरात्तपितमवलकांतारकाननीपवन
तत्सुकुलनतनद्रमामोदयामितदशदिशांतरमधुरकोविलातोपदुःखिताध्वगजनमक्रानिरनवरतमेकरंदशीकराशार्दुर्दिनोन्मादितसक
लजीवलोकहृदयोमदाकुलभ्रमद्रुमरश्मकारचकितविरहातुरजनमनोवृत्तिगल्मसंभवेकोत्प्रासकारीभरात्प्रावर्ततमुरोममोमः तेनचकुमु
मधन्वतः परमास्त्रगामधुनापुष्पाकुलितस्वरपाकादंबरीमप्राप्तभगवतः कामदेवस्यमहोत्सवेमहतामयत्नेनकपकथमप्यतिवाहितदेवता
रूपामायमानदशदिशि सायाहेसात्वानिर्वर्तितकामदेवदृजातस्यपुश्चद्रापीडमतिमुशमिश्रीतैः स्नापयित्वाभोभिराचरणादिलप्यमगम

राम.
५६

रामोदिनाहरिचंदनेनसुरभिकुसुमस्नामिरुद्धितकुंतलकलापंकुत्वेवकर्णागोपितप्रसरकिशनपाशोक्कुसुमस्तवककर्णशरंवरकु
सुमप्रयेःप्रसाध्याभरणविस्मयतिमेषापिबतीवभावाद्रैपाट्ट्यासुचिरमालोकोक्तानिर्भरापुनः२निःश्वस्यात्कपमानासाध्वसेनास्वि
नसर्वांगीसमुत्कंठकिततनुरुद्युधधरवदनामहाज्वेतावलोकनभयान्मुहुः२दिस्वविस्मिन्नोच्चकितदृष्टिरतिचिरमिवोपस्यपुनःपुनः
पुनःस्थितात्राविष्टेवपरवत्रोवपरित्याजितावनाल्लज्जयासहावत्ताजनसहजंभीतिभगवताभुवनत्रयोन्मापकरेणामनभितात्मानम
य्यपारयतीसंधारयितुं रुकातेनिःसहस्रहाभियत्समुत्कुलितनयनपंचजाजीवंतमिवनिर्भरंकीजग्राहःचंद्रापीडस्पतुतेनामृतमेकात्का
दिनाकादेवरीकंमहेरणसद्यःसुदृशगतमपिकंस्थानेपुनर्जीवितंप्रत्युद्यतदिवसल्लामालितंचकुमुदमिवशाल्योत्सन्नित्याताडु
सुमितमाबवंचद्वयैःपरायष्टदीवरमुकुललीलप्रोमीलकणीतापतलोचने अंभोहृदविभ्रमेराचाजभतवदनं एवंमुसप्रबुद्धव
प्रसापन्नसर्वांगचेष्टश्चंद्रापीडस्तथाकंठलमांकारेवरीविशदुर्बलाभ्यांदाभ्यांगाहनंकरंहरदोत्तावाताहतांवालकरतीमिवभयेनोत्कपमा
नागयष्टिमुद्रातरामालितालीवक्षस्मवक्षस्मैवमदीहमानानमोक्तुनरुहीतुमात्मनाप्रभवतीश्रोत्रदृश्यग्राहिणाःनुभतयेकीमात्रोरातं
पन्नवरीतभीरुपरित्यजताभयेप्रतुज्जीवितोस्मितवैवायुताकंउग्रहोर्गनत्वंस्वत्वमतसंभवारप्सरसाकुलादुत्पन्नाकिंनस्मरसितद्वचनमि
दंतत्तेजोमयवपुःस्वतरावाविनाशिविशेषतोःमुनाकादेवरीकरस्यशोभाप्यापितमिति तरेतावसेवदिनानियागिततेत्युपमानोमयत्प्र

का. ३.
६०

सुजीविनोस्मितछापरोमादयसमीपेद्वितीयनारंत्वर्थमवानुष्ठापितवास्यां चिरुत्पन्नेतिवत्प्रोत्पापतिपन्नाप्रतिपालिताचतदयंलोकश्चंद्र
लोकाश्चंद्रावप्यधुनाचरणातवपुषिचंद्रमसिचंद्रालोकप्रतिबद्धौ अपिचप्रियसख्याश्चापितमहाश्वतायाः प्रियतमोमयैवसहविगतश
पः संजातरूपमिदं देवचंद्रापीडः शरीरान्तरितवपुषिचंद्रमसिचंद्रालोकावस्थानूलग्रममतपरिमलमेवकेवलमधिकमुद्धलेगौरम्यतम
स्तादृशेनैववैरागायादृशेनमहाश्वेतपोत्कंठयोपरतस्तथैवकंठेनेकावलीधारयस्तथैवाकल्पकनिःसहैरगैस्तथैवापांडुसामकपोलवाहिका
मुखेनांवरतलादवतरन्नदृशपतकपिजलकरावलेखीपुंडरीकः दृष्टवतंद्रातश्चोन्मुक्तचंद्रापीडवत्तस्मालोकादेवरास्वयमेवधावित्वादनकंठग्र
हामहाश्वेतांतेनपुंडरीकागमनमहोत्सवेनयावन्नवद्विपसेवतावदवतीर्षुपुंडरीकः यश्चोपकारिणेचंद्रापीडवपुषेशरीराकाशादीकृतचंद्रापीडस्त
नकंठेगृहीत्वाववातसरवेपुंडरीकययपिप्रमत्तसंबंधाज्जामातासितप्याप्यनंतरजन्माहितमुद्धलेहसन्दावेनेवेमयासहवर्तितव्यमवतेति एवं
वदसेवचंद्रापीडेचित्रभट्टसौरिष्ट्यावर्द्धयितुंकेयूरकोहेमकूटमगातमदलेस्वापिधावमानानिर्गतमसुजयजपव्यग्रयतारापीडस्यविलासवत्या
श्रपादयोः पतित्वादेवदेव्यासहदृष्ट्यावर्द्धसेप्रसुजीविनोयुवराजः समवैजंपायनेनेत्यानंदनिर्भरमुञ्चेर्जगादराजानुतच्छुलाशरीरसंस्कारविरहोद
ताविरलवार्धपक्ष्यपतितलोमशप्रकोष्ठाभ्यांरोभ्यं गिरं परिगृह्यतातदनुहर्षपरवशविलासवतीकंठेः वलेव्यजराभंगवलीजिघिलितमलेनवा
ह्नोतिस्त्रोत्रापांचलः स्वयमेवाशितितलप्रविमंष्टुलेः पदेनसुनिवोसुल्लनयननरपतिसहस्रपरिवृत्तः भोजाकरैवमलपमस्त्येखासनाविवर्ति

राम.
६०

तोमदलिरांपुनः पुनः कासोकासावितिष्टन्नपुनः पुनश्च निर्विशेषवृत्तिं शुक्लासंकटे संभावयंस्तत्रैवागच्छतदष्टाचतुर्धापुंडरीककंठावलग्नं
चंद्रापीडमानंदनिर्भरः शुक्लाशमवादीतरिष्टमयानिकाकिनातनयप्रसुज्जीवितसुखमनुभूतमिति चंद्रापीडस्ततथादुर्ध्वपरवर्तुवि
तरमात्मास्वसंभ्रममुन्मुक्तपुंडरीकः पुरेवष्टमिवात्तलनिवेशितशिखरगोरोरपतत अथसत्त्वरोपसृतः तंतथाप्रगतमुन्नमय्यतारापीडो
भ्यधार पुत्रयद्यपि पिताहंतवशापरीक्षास्वपुरोयेवासंजातः तथापि न गृहं दृष्ट्वा पीनो कपालस्त्वमपि चमय्यपि चमय्यपि नमस्योऽग्राः सोपिमया
त्वमेव संक्रामितः तदुभयथापित्वमेव नमस्कार्यदस्यभिदधेवममंगलमहस्त्रैः मर्तीयमस्य पादयो रपतत विलासवती तु तथाप्रगते तस्मिन्
रितोषेरास्वांगे विवासंमंती पुनः शिरसि पुनर्ललाटे पुनश्च कपोलयोश्च वित्वा गाढगाढं चिरमालिङ्ग आलिङ्ग्योन्मुक्तश्चमात्रा उपसृतपुनः
रुक्तनमस्कारः शुक्लासंप्रगानाम आशीः सहस्रेभ्यो वर्द्धितश्च तेनात्मनो पसत्ययथाक्रमं मातापित्रोः शुक्लाशस्य मनोरमायाश्चैषवीवेशं मा
यनरुतिपुंडरीकमविनयविलसावनम्रवदनमदृश्यत अस्मिन्नेव चमस्तावेसमुपसृत्य कपिजंकलः शुक्लाशमवादीत एवं तरिष्टमार्गस्य
भगवता महाश्वेतकेतुनाः यं चतुर्पुंडरीकः संवर्द्धितश्चैव लंमपातं वैवतुकेवलमात्मजबुद्धिरत्रापि भवत्स्ववामग्रः सहः तद्वंशपापनयका
यमित्यवगम्यावितयैभ्यो निवारणीयः परोः यमितिकृतानोपेक्षणीयः यच्चापगतवायोप्यात्मसमीपनीतस्तत्रैवापमिति अन्यच्चात्मानमस्मि
न्नाचंद्रसमकालीनायुषिस्थामपि ताकृतार्थः संप्रत्यस्मादिदमलोकादयुपरिष्ठादंतुमुद्यतं मे सत्त्वात्मन्यामिरिति शुक्लाशस्तविनयावनम्र

का. ३.
६९

पुंडरीकपाणिनां मेऽवलंब्य कपिंजलं प्रत्यवादीत् कपिंजलसकलजगदाशयजेन सताभगवता किमित्येवमारिष्टं सर्वधा स्नेहस्यापमसंतोषदत्तत्वेवं वि
धेः श्रुत्वा जन्मसंस्कारस्मरणान्तायेऽपरस्परवत् लोकनसुखोत्कृष्टलोचनानां सर्वधामेव तेषामचेतिते वसात्तदा प्रयाता प्रातरिव सकलगांधर्व
लोकावुगतौ समं मंदिरागोरीभ्यां वित्ररथहेमो गंधर्वराजावपि तत्रैवाजगमतुः आगतयोश्च तयोर्लज्जितात्मजोपगन्तुमुदितदृश्ययोजामाह
दर्शनसमुत्कृष्टनयनयोस्तारापीडमुक्ताशाभ्यामहामुभयतसे बंधकोचितसंवाहनं कथयोः सहस्रगुणारवमहोत्सवामोहः प्रावर्तत अ
थ प्रवर्तमान एव तस्मिंश्चित्ररथस्तारापीडमवादीत् विद्यमाने स्वभवने किमर्थमयमरणं यमहोत्सवः क्रियते अपि च यद्यप्यस्माकमयमवप
रस्परामिभुचिनिष्पन्ने धर्मो विबाहस्तथापि लोकमेव वहाणेनुवर्तनीय एव तदम्पतांतावदस्मादीयमवस्थानंततः स्वभूमिचंद्रलोकं वागमिष्यथता
रापीडस्ततः प्रत्युवाच गंधर्वराजयज्ञनिर्गतिशयसंपत्सुखं तदेव वनमपि भवनं नहीदृशं काव्यपरमपामं पत्सुखं प्राप्तं अमृतं संप्रति सर्वगृहसु
खाभ्युपगमनामातरिते संक्रामितानि न ह्यस्य बधून्ममेतंतमेवाशयगम्यतां गृहसुखानुभवनापेति चित्ररथस्तथाभिहितो राजर्षिरायाधातेरी
चतदप्युक्त्वा चंद्रापीडमारायहेमवृट्मगमत गत्वा च चित्ररथः कारं बर्यामहममग्रमेव गज्यंचंद्रापीडापत्यवेदेयत पुंडरीकापाणिमहाश्वेतया
मिजपदेहंसः तौ तुरदपरुक्च धूलं भमात्रकेरो वृत्तार्थो न किंचिदप्यपरं प्रतिपद्येता अदा जन्मामि कोऽर्चितदृश्यवत्सुभान्ताममुदितानां सर्वस्वजन
मध्योपगमनिर्वापि च कादेशवाण्यात्तरललोचना विद्यमानं मुखां वामभवनगतचंद्रापीडमृत्तिचंद्रमसमप्राचीत् आर्ययुत्रसर्ववतुवपं मता

राम.
६९

संतः प्रत्युज्जीविताः परस्परं संघटिताश्च सा पुनर्वरा का पत्र लेखाः स्माकं मध्ये न दृश्यते न विप्रः किंतु स्याः केवलाया वनमिति चंद्रापीडमर्त्तिश्चंद्रमास्त
षुत्वादितां तगात्मा प्रत्यवादात् प्रिये कुतो त्रसाः सारवत्सुमदुःखितारो हि रागिनिमं मासु पश्रुत्पक्षपं स्वमिका कामस्य लोकदुःखमनुभवसीत्यभि
धाय निवाय माराणां पिमया प्रथमतरमेव मच्चरणा परिचर्या ये मर्त्ययो वै जन्माग्रहीतः इतश्च जन्मांतरंगच्छतामया महुयरे मसमुत्सुक
शरीरा पुनरपि मर्त्यलोकमवतरंती बलादातर्पी मलोकविमर्त्तिता तत्र पुनस्तो दृश्या मातिः कादंबरी तु तल्लारो हि रागास्तपोदीपतया मेतद्
हलतया महानुभावतया सपतिव्रतरूपा विस्मितहृदया परं लज्जितान किंचिदपि वक्तुं शक्ताः सः अत्रांतरे जन्मद्वया का सितकालप्रभोश्चंद्रमसः काटे
बरी मुरवमिवोपपादयितुं अप्रससारवासरः अनुरागपता केवो ललासा परसंध्यावधत्रया वरागा ये ववितस्तारजनी चंद्रोदयाभिरामं मम प्रमेव ज
गदभवत् एवं च भरेगा वती गाधिं जन्मा चंद्रापीडश्चिरात्तिलवितमुत्मीलितनयनकुवलयमुत्सुकनी वीप्रसतकरनिवारणानुबंधमननुभूत
प्रसातिंगतसुखमप्राथितसुरतपरिममात्रिपासुभगं काटेवरी प्रथमसुरतसुखमनुभवेकदिवसमिव दशरात्रास्थितार्था तुष्टहृदयाभ्यां च
सुराभ्यां विमर्त्तितः पितुः पादपल्लवाजगाम आगत्य च समकालमेवानुभूक्ते शंराजलोकमात्मसमकृत्वा समारोपितराज्यभारः पुंडरीके परित
क्तसर्वकार्ययोः पित्रोः पादावनुचरन्कराचिरसमुत्तोकलनयननेगमजनावलोकितोजन्मभूमिस्नेहादुज्जयिमां कदाचिद्रंधवराजगौरवेणा
मुपरमणीयतममहिमिहैव क्रुटे कदाचिरमतपरिमलाधिवाससुरभिनिशि शिखरं सर्वप्रदेशं हारिणी रोहिणी बद्धमानेन चंद्रलोके कदाचिदहर्निश

का. ३.
६२

सुल्लसहस्रपत्रनिवहोदवाहिनिपुंडरीकप्रीत्यालस्मीनिवाससशसिकारंवरीरूपाचमर्वत्रैवापरेष्वपिराम्बवनेषुस्थानेषु २ तथा सहजनाहयाकांस
पेवापरिसमाप्तान्मयुनरुक्तानिचतानि २ तकेवलचंद्रावाडचंद्रमाः कारंवरीसहकारंवरीमहाश्वेतयामहाश्वेतापुंडरीकेरासपुंडरीकोपिसहप
रस्यरावियोगेनसर्वेष्वसर्वकालसुखान्मनुभवतः परंकोटिमानंदस्वाभाछन् ॥ इति श्रीबाराभट्टविरचितायां कारंवरीकथायांतत्सु
रचितः शेषः समाप्तः ॥ अथ संख्या ॥ २०० ॥ ॥ संवत् १८३१ सप्तमार्गमासे शुक्लपक्षे चतुर्थी ४ निश्चितं मनोज्ञकारस्य महाबावा दयचक्रोत्तमधे ०

108
14

राम
६२